

PROGRAMMABEGROTING

2023 - 2026

Programmabegroting 2023

Gemeente De Wolden

Bezoekadres: Raadhuisstraat 2
7921 GD Zuidwolde

Postadres: Postbus 20
7920 AA Zuidwolde

Telefoon: 14 0528
E-mail: gemeente@dewolden.nl
Internet: www.dewolden.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
Aanbiedingsbrief	3
Inleiding.....	10
De inwoner op één	12
Leeswijzer	15
Kerngegevens	17
Deel A. Beleidsbegroting	18
Programmaplan.....	18
Programma's	19
01 De Wolden een veilig thuis	19
02 Krachtig De Wolden	25
03 Wonen en Duurzaam	33
04 Samen vooruit.....	48
05 Solide basis voor De Wolden	62
06 Sportief met elkaar	70
07 Sociaal	77
08 Samen Verder	92
09 Cultuur	101
10 Algemene dekkingsmiddelen	109
11 Onvoorzien uitgaven.....	115
12 Overhead.....	117
13 Reserves.....	120
14 Vennootschapsbelasting.....	122
Recapitulatie per programma	123
Paragrafen	124
Lokale heffingen.....	125
Onderhoud kapitaalgoederen	135
Weerstandvermogen en risicobeheersing	140
Bedrijfsvoering.....	149
Financiering	150
Verbonden partijen.....	157
Grondbeleid	170
Sociaal domein.....	173
Oekraïne	181
Deel B. Financiële begroting	182
Overzicht van baten en lasten financieel resultaat 2023	184
Uiteenzetting van de financiële positie	185
Uitkomsten meerjarenraming 2023-2026	193
Bijlagen	195
Het college uitvoeringsprogramma (CUP)	196
Lijst met taakvelden per programma	204
Vaststellingsformulier	207

Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt de nieuwe programmabegroting. In deze begroting staat welke plannen we voor 2023 en de jaren erna hebben, wat we daarvoor gaan doen en hoeveel dit gaat kosten. De plannen zijn een uitwerking van het raadsbreedprogramma en het collegeprogramma.

Alles wat we doen, doen we voor de inwoners van onze gemeente. De inwoner op 1 dus! We leggen ons beleid langs die lat en stellen ons bij alles de vraag 'is dit goed voor onze inwoners?' In deze begroting ziet u hiervan de voorbeelden terug. U zult begrijpen dat dat niet betekent dat iedereen krijgt wat hij of zij vraagt. We zullen altijd ons best doen om besluiten, ook als die in het nadeel van inwoners zijn, goed uit te leggen. Dat hoort bij een betrouwbare overheid; open en eerlijk zijn.

We zijn een financieel gezonde gemeente. In de sterk veranderende wereld, wil en kán gemeente De Wolden een baken zijn voor haar inwoners. Ook al worden de geopolitieke verschuivingen die zorgen voor instabiliteit in de wereld en economische en sociale gevolgen, ver van ons veroorzaakt, ze beïnvloeden ook de inwoners en de gemeentelijke organisatie. We krijgen nu en in de toekomst te maken met de consequenties zoals prijsstijging van grondstoffen, energie & water en mensen op de vlucht. De stijgende kosten voor energie voor woningen, bedrijfspanden en de gemeentelijke overheidsgebouwen drukken fors op het beschikbare budget. De klimaatcrisis vraagt ons bovendien meer te doen om de opwarming van de aarde te stoppen. Ieder huishouden merkt de gevolgen. Leven zoals we de afgelopen decennia hebben gedaan, zal niet meer lukken. We zullen keuzes moeten maken. Los van de groep die al langer moeite had om zelfstandig de eindjes aan elkaar te knopen, zien we nieuwe groepen in de samenleving die ook voor pittige keuzes komen te staan om te zorgen dat zij niet in de problemen raken. We kunnen als gemeente alle problemen niet oplossen, maar we zorgen ervoor dat we naast onze inwoners staan en dat we samen met inwoners nadenken over wat we, naast de rijksregels, wél kunnen doen. We willen voorkomen dat een grote groep inwoners financieel, economisch en sociaal wankelt. Want de inwoner staat bij ons op 1. Niets doen is voor ons geen optie.

We hebben veel vertrouwen in de kracht van onze inwoners. Naoberschap heeft oude wortels in onze gemeenschap. De ander zien en iets voor elkaar doen; dat is juist nu en de komende jaren heel belangrijk. We ondersteunen deze kracht met het programma *Initiatiefrijke De Wolden*, dat helemaal door onze inwoners gestuurd wordt. Het is een geweldige impuls. Daarnaast hebben we oog voor de agrarische gemeenschap in transitie. Een nieuwe gemeentelijke contactpersoon zal naast agrariërs staan en met hen mee denken. In de discussie rond stikstof delen we de zorgen van onze agrariërs. Het terugdringen van de stikstofuitstoot beïnvloedt niet alleen hen, maar onder andere ook de organisatie van evenementen en mogelijk de plannen voor nieuwbouw van woningen.

Het landelijke tekort aan huizen zien we ook in onze dorpen. Met name voor jongeren en starters is het lastig om betaalbare woningen te kopen. Daarnaast hebben we te maken met nieuwe doelgroepen die woonruimte zoeken, zoals vluchtelingen, statushouders en arbeidsmigranten. Onze dorpen zijn in trek bij mensen die een groenere woonomgeving zoeken. We verwelkomen ze, maar zijn ons er wel van bewust dat de veranderende bevolkingssamenstelling van invloed kan zijn op de gemeenschap. Elkaar ontmoeten en leren kennen is de basis van verbinding. Zo blijven we ook in de toekomst een leefbare plattelandsgemeente. De uitgaven voor voorzieningen in de dorpen ondersteunen deze visie. De opening van het Huus veur Sport & Cultuur vormt hierin een hoogtepunt. Het college luistert naar huidige en nieuwe inwoners. Op allerlei manieren stimuleert zij de ontmoeting; op feestelijke en verdrietige momenten. Zij is aanwezig bij evenementen, sportmomenten, gaat regelmatig vergaderen in een van de dorpshuizen, wandelt met inwoners en is altijd in voor een gesprek.

Het college is er trots op dat De Wolden in 2023 Culturele gemeente van Drenthe is. Het uitdagende culturele programma zal op vele manieren de verbinding tussen inwoners van alle leeftijden stimuleren. Naast subsidie van de Provincie is een deel van de begroting bestemd voor deze speciale culturele gebeurtenis.

Zoals u ziet is deze begroting actiegericht. Ambities worden waargemaakt en het beschikbare budget gepland om uit te geven. Het zal u opvallen dat in enkele programma's 2023, 2024 en 2025

gebruikt worden voor onderzoek en beleidsontwikkeling. Dit betekent dat uitwerking en realisatie daarna volgt en dat de vraag voor het budget in een van de volgende begrotingen aan u voorgelegd zal worden. Het begrotingsoverschot voor 2023 t/m 2025 zullen wij naar verwachting hard nodig hebben om deze plannen te kunnen realiseren.

In de begroting houden we waar mogelijk rekening met grote maatschappelijke veranderingen en met aanpassingen op het gebied van wetgeving, bijvoorbeeld de introductie van de nieuwe Omgevingswet. De implementatie betekent veel extra werk en vraagt extra budget. Daarnaast hebben we te maken met onverwachte gebeurtenissen, zoals de coronacrisis. Deze zorgt niet alleen voor incidentele kosten en extra werk voor onze ambtenaren. Corona heeft bij veel jongeren helaas mentale problemen veroorzaakt. Daardoor nemen de uitgaven in de jeugdzorg toe. Ook de plotselinge opvang van Oekraïense mensen die de oorlog ontvluchtten, leidt tot incidentele kosten. Alhoewel deze voor een groot deel vergoed worden door de Rijksoverheid, brengen dit soort onverwachte taken extra werk voor onze ambtenaren. Omdat we landelijk en regionaal te maken hebben met een heel krappe arbeidsmarkt, kan het voorkomen dat we daarom sommige acties niet volgens planning kunnen uitvoeren. Simpelweg omdat er geen mensen beschikbaar zijn om dat te doen. We zullen u daarover informeren mocht die situatie zich voordoen. Daarnaast ontwikkelen we de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, zodat deze aansluit op de ontwikkelingen in de samenleving. De afstand zoals die landelijk gevoeld wordt ten opzichte van de Rijksoverheid, zien we in De Wolden niet op die manier. We willen er echter voor waken dat die ontstaat; inwoners moeten geen drempel voelen om in contact te komen met het college of ambtenaren.

Vanaf 2026 is de financiële positie ongewis. Dit is in lijn met de landelijke trend en wordt ook wel 'financiële afgrond' of 'het ravijnjaar' genoemd. De plannen van het huidige kabinet reiken namelijk tot 2025. Voor gemeenten leiden die tot hogere baten uit het gemeentefonds. Daarna vallen deze inkomsten fors terug omdat het kabinet aangegeven heeft niet over de eigen regeerperiode heen te willen regeren. Ondanks dat, hebben we kans gezien om structureel € 4 miljoen te kunnen blijven investeren.

Deze begroting schept kansen en ruimte voor onze inwoners. Samen met u zetten wij hen de komende jaren op 1. Gemeente De Wolden: daar wil je leven, wonen & werken.

Het college van burgemeester & wethouders:

Inge C.J. Nieuwenhuizen, Egbert van Dijk, Gerrie Hempen-Prent, Mark Turksma, Albert Haar

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt de nieuwe programmabegroting. In deze begroting staat welke plannen we voor 2023 en de jaren erna hebben, wat we daarvoor gaan doen en hoeveel dit gaat kosten. De plannen zijn een uitwerking van het raadsbreedprogramma 'We doen het samen' en het collegeprogramma 'De Wolden geeft energie'.

Alles wat we doen, doen we voor de inwoners van onze gemeente. De inwoner op 1 dus! We leggen ons beleid langs die lat en stellen ons bij alles de vraag 'is dit goed voor onze inwoners?' In deze begroting ziet u hiervan de voorbeelden terug. U zult begrijpen dat dat niet betekent dat iedereen krijgt wat hij of zij vraagt. We zullen altijd ons best doen om besluiten, ook als die in het nadeel van inwoners zijn, goed uit te leggen. Dat hoort bij een betrouwbare overheid; open en eerlijk zijn.

We zijn een financieel gezonde gemeente. In de sterk veranderende wereld, wil en kán gemeente De Wolden een baken zijn voor haar inwoners. Ook al worden de geopolitieke verschuivingen die zorgen voor instabiliteit in de wereld en economische en sociale gevolgen, ver van ons veroorzaakt, ze beïnvloeden ook onze inwoners en de gemeentelijke organisatie. We krijgen nu en in de toekomst te maken met de consequenties zoals prijsstijging van grondstoffen, energie & water en mensen op de vlucht. De stijgende kosten voor energie voor woningen, bedrijfspanden, gemeentelijke gebouwen en ons maatschappelijk vastgoed zoals sportkantines en dorpshuizen, drukken fors op de beschikbare budgetten. De klimaatcrisis vraagt ons bovendien meer te doen om de opwarming van de aarde te stoppen. Ieder huishouden merkt de gevolgen. Leven zoals we de afgelopen decennia hebben gedaan, zal niet meer lukken. We zullen keuzes moeten maken. Los van de groep die al langer moeite had zelfstandig de eindjes aan elkaar te knopen, zien we nieuwe groepen in de samenleving die ook voor pittige keuzes komen te staan om te zorgen dat zij niet in de problemen raken. We kunnen als gemeente alle problemen niet oplossen, maar we zorgen ervoor dat we naast onze inwoners staan en dat we samen met inwoners nadenken over wat we, naast de rijksregels, wél kunnen doen. We willen voorkomen dat een grote groep inwoners financieel, economisch en sociaal wankelt. Want de inwoner staat bij ons op 1. Niets doen is voor ons geen optie.

We hebben veel vertrouwen in de kracht van onze inwoners. Naoberschap heeft oude wortels in onze gemeenschap. De ander zien en iets voor elkaar doen; dat is juist nu en de komende jaren heel belangrijk. We ondersteunen deze kracht met het programma *Initiatiefrijke De Wolden*, dat helemaal door onze inwoners gestuurd wordt. Het is een geweldige impuls. Daarnaast hebben we oog voor de agrarische gemeenschap in transitie. Een nieuwe gemeentelijke contactpersoon zal naast agrariërs staan en met hen mee denken. In de discussie rond stikstof delen we de zorgen van onze agrariërs. Het terugdringen van de stikstofuitstoot beïnvloedt niet alleen hen, maar onder andere ook de organisatie van evenementen en mogelijk de plannen voor nieuwbouw van woningen.

Het landelijke tekort aan huizen zien we ook in onze dorpen. Met name voor jongeren en starters is het lastig om betaalbare woningen te kopen. Daarnaast hebben we te maken met nieuwe doelgroepen die woonruimte zoeken, zoals vluchtelingen, statushouders en arbeidsmigranten. Onze dorpen zijn in trek bij mensen die een groenere woonomgeving zoeken. We verwelkomen ze, maar zijn ons er wel van bewust dat de veranderende bevolkingssamenstelling van invloed kan zijn op de gemeenschap. Elkaar ontmoeten en leren kennen is de basis van verbinding. Zo blijven we ook in de toekomst een leefbare plattelandsgemeente. De uitgaven voor voorzieningen in de dorpen ondersteunen deze visie. De opening van het Huus veur Sport & Cultuur vormt hierin een hoogtepunt. Het college luistert naar huidige en nieuwe inwoners. Op allerlei manieren stimuleert zij de ontmoeting; op feestelijke en verdrietige momenten. Zij is aanwezig bij evenementen, sportmomenten, gaat regelmatig vergaderen in een van de dorpshuizen, wandelt met inwoners en is altijd in voor een gesprek.

In 2023 bestaat de gemeente De Wolden 25 jaar. Het college is er daarom trots op dat De Wolden in 2023 Culturele gemeente van Drenthe is. Het uitdagende culturele programma zal op vele manieren de verbinding tussen inwoners van alle leeftijden stimuleren. Naast subsidie van de Provincie is een deel van de begroting bestemd voor deze speciale culturele gebeurtenis.

Zoals u ziet is deze begroting actiegericht. Ambities worden waargemaakt en het beschikbare budget gepland om uit te geven. Het zal u opvallen dat in enkele programma's 2023, 2024 en 2025 gebruikt worden voor onderzoek en beleidsontwikkeling. Dit betekent dat uitwerking en realisatie daarna volgt en dat de vraag voor het budget in een van de volgende begrotingen aan u voorgelegd zal worden. Het begrotingsoverschot voor 2023 t/m 2025 zullen wij naar verwachting hard nodig hebben om deze plannen te kunnen realiseren.

Het programma vitale vakantieparken staat in deze begroting nog op PM. De kosten zijn in beeld. De verwachting is dat we de komende jaren een bedrag van circa € 1 miljoen moeten uittrekken voor vitale vakantieparken. Om recht te doen aan het programma voeren we graag een apart inhoudelijk gesprek. Binnenkort komen we hiervoor met een concreet raadsvoorstel inclusief een behoorlijke financiële paragraaf.

In de begroting houden we waar mogelijk rekening met grote maatschappelijke veranderingen en met aanpassingen op het gebied van wetgeving, bijvoorbeeld de introductie van de nieuwe Omgevingswet. De implementatie betekent veel extra werk en vraagt extra budget. Daarnaast hebben we te maken met onverwachte gebeurtenissen, zoals de coronacrisis. Deze zorgt ook voor incidentele kosten en extra werk voor onze ambtenaren. Zo nemen de uitgaven in de jeugdzorg toe, omdat corona bij veel jongeren mentale problemen kan veroorzaken. Ook de plotselinge opvang van Oekraïense mensen die de oorlog ontvluchtten, leidt tot incidentele kosten. Alhoewel deze voor een groot deel vergoed worden door de Rijksoverheid, brengen dit soort onverwachte taken extra werk voor onze ambtenaren met zich mee. Omdat we landelijk en regionaal te maken hebben met een heel krappe arbeidsmarkt, kan het voorkomen dat we daarom sommige acties niet volgens planning kunnen uitvoeren. Simpelweg omdat er geen mensen beschikbaar zijn om dat te doen. We zullen u daarover informeren mocht die situatie zich voordoen. Daarnaast ontwikkelen we de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, zodat deze aansluit op de ontwikkelingen in de samenleving. De afstand zoals die landelijk gevoeld wordt ten opzichte van de Rijksoverheid, zien we in De Wolden niet op die manier. We willen er echter voor waken dat die ontstaat; inwoners moeten geen drempel voelen om in contact te komen met het college of ambtenaren.

Hieronder volgt een financiële samenvatting van de programmabegroting 2023-2026.

Waar staan we financieel?

Op 30 juni jl. heeft u kennisgenomen van de informatie uit de Kaderbrief 2023-2026 en van de daarin beschreven financiële ontwikkelingen voor de jaren 2023 t/m 2026. Op basis van de op dat moment beschikbare informatie is een schets gemaakt van de financiële situatie. Nadien heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voor gedaan die hun invloed hebben op deze situatie. Het gaat daarbij onder meer over de uitkomsten van de meicirculaire.

Opmerkelijke financiële zaken

Energie

Ook wij worden als gemeente geconfronteerd met hogere prijzen voor gas en stroom. We hebben een inschatting gemaakt van de hogere kosten. We hebben er voor gekozen de budgetten in 2023 met € 800.000 te verhogen. In de jaren 2024-2026 verhogen we de budgetten, gelet op alle verduurzamingsmaatregelen die we toepassen, nog met € 400.000 per jaar.

Extra lasten sociaal domein

Op basis van het bestaande beleid binnen het sociaal domein constateren we dat er extra middelen nodig zijn. Deze middelen zijn verwerkt in deze begroting. Het gaat in 2023 om € 46.000 olopend tot € 378.000 in 2026.

Financieel verloop

In de onderstaande tabel is de stand van de begrotingsruimte uit de kaderbrief weergegeven. De actuele tussenstand komt overeen met de informatie uit de Kaderbrief 2023.

Onder de kop "Gevolgen bestaand beleid/uitvoering kaderbrief" staat de uitwerking van de kaders uit de Kaderbrief. In deze opsomming staan ook de financiële gevolgen van andere ontwikkelingen zoals die uit de meicirculaire 2022.

Verloop begrotingsruimte 2023-2026	2023		2024		2025		2026	
Saldo in meerjarenspectief t/m wijziging 5/2022 = beginstand van de Kaderbrief 2023-2026	108.328	V	-68.909	N	392.355	V	392.355	V
Mutaties uit de Kaderbrief 2023-2026	-300.305	N	441.582	V	547.724	V	-1.424.507	N
Actuele tussenstand	-191.977	N	372.673	V	940.079	V	-1.032.152	N
Gevolgen bestaand beleid / uitvoering Kaderbrief								
Project HSC verwerken extra krediet en exploitatiebijdrage aan de stichting			-80.738	N	-80.748	N	-80.738	N
Verhoging grafrechten	5.094	V	5.094	V	6.809	V	6.809	V
Verhoging OZB	122.861	V	125.933	V	129.082	V	132.388	V
Verhoging leges waaronder de omgevingsvergunning	24.064	V	24.064	V	24.064	V	24.064	V
Kapitaallasten	-90.006	N	162.364	V	205.687	V	249.317	V
Diverse mutaties sociaal domein	-46.174	N	-161.840	N	-305.925	N	-377.925	N
Meicirculaire 2022 (aanvulling op Kaderbrief 2023)	3.324.881	V	4.134.697	V	5.178.997	V	3.347.098	V
Personele mutaties	-151.479	N	-151.479	N	-151.479	N	-151.479	N
Treasury, dividend	-48.992	N	-73.411	N	-72.819	N	-223.017	N
Energie	-800.000	N	-400.000	N	-400.000	N	-400.000	N
Reserves	77	V	77	V	77	V	77	V
Reiniging/afvalverwijdering	111.070	V	111.395	V	134.479	V	93.173	V
Rioolrechten	42.745	V	42.745	V	42.745	V	42.745	V
Ruimte beschikbaar voor nieuw beleid	2.302.164	V	4.111.574	V	5.651.048	V	1.630.360	V
Nieuw beleid								
Speerpunten programma begroting	-1.621.974	N	-1.972.825	N	-1.317.955	N	-1.394.307	N
BEGROTINGSRUIMTE 2023-2026	680.190	V	2.138.749	V	4.333.093	V	236.053	V

Na verwerking van de bovengenoemde zaken ziet u achter "Ruimte beschikbaar voor nieuw beleid" de financiële ruimte die beschikbaar is voor nieuw beleid. Dat is ruim € 2,3 miljoen in 2023 aflopend naar € 1,6 miljoen in 2026. Naast deze begrotingsruimte is er ook nog ruimte voor investeringen ter hoogte van € 4 miljoen per jaar.

Nieuw beleid

Op basis van het raadsbreedprogramma en het daarvan afgeleide collegeprogramma hebben wij een aantal speerpunten van beleid samengesteld waarvan wij denken dat we daarmee tegemoetkomen aan de door u vastgestelde kaders. Deze speerpunten zijn uitgewerkt in de begroting 2023-2026. Na de aanbiedingsbrief staat een samengevatte opsomming per programma. In totaal gaat het om een bedrag van € 1,6 miljoen in 2023 naar bijna € 1,4 miljoen in 2026.

Begrotingsruimte

Indien u instemt met ons voorstel over de speerpunten resteert er nog een bedrag van € 680.000 in 2023 tot bijna € 240.000 in 2026.

Wat te doen met de begrotingsruimte?

Gelet op alle onzekerheden in de wereld en de zorg die wij willen geven aan onze inwoners laten we dit voorlopig in de begroting staan alsnog te besteden ruimte voor onvoorziene zaken. De begrotingsruimte kan ook worden gebruikt voor de in de begroting opgenomen "PM" posten.

Risico's/waarschuwingen

Het laatste jaar van deze begroting is 2026. Het lijkt erop dat de financiële knelpunten in het jaar 2026, dat werd aangeduid als het "ravijnjaar", even zijn afgewend. Hoe het financiële plaatje er na 2026 uit komt te zien, is nog niet bekend.

Kijkend naar de omvang van het weerstandsvermogen zien we ook een lichte daling van de weerstandscapaciteit. In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing is hier aandacht aan besteed.

Septembercirculaire 2022

De septembercirculaire is op de dag na Prinsjesdag verschenen. Deze circulaire bevat informatie over de actualisatie van de omvang (accres) van het gemeentefonds. Ook is er informatie over een éénmalige rijksbijdrage in 2026.

Het is ons op het moment van schrijven nog niet gelukt de financiële gevolgen van deze circulaire voor de komende jaren te bepalen. U ontvangt van ons vóór de behandeling van de begroting in november de uitkomsten van deze circulaire en de financiële vertaling ervan naar de komende jaarschrijven.

Tot slot

Tot slot willen we de aandacht vestigen op de bestaande paragraaf sociaal domein en de nieuwe paragraaf Oekraïne in onze begroting. In de paragraaf sociaal domein wordt u geïnformeerd over het huidige beleidskader en onze visie op het sociaal domein voor de komende jaren. In de paragraaf Oekraïne hebben we informatie gebundeld die gaat over de opvang van Oekraïners in onze gemeente.

Daarnaast hebben we in de bijlage van de begroting het college-uitvoeringsprogramma (CUP) opgenomen. Het CUP is een vertaling van het collegeprogramma en hierin zijn de verschillende ambities omgezet in concrete doelen/acties met daarbij een planning.

Deze begroting schept kansen en ruimte voor onze inwoners. Samen met u zetten wij hen de komende jaren op 1. Gemeente De Wolden: daar wil je leven, wonen & werken.

Het college van burgemeester & wethouders:

Inge C.J. Nieuwenhuizen, Egbert van Dijk, Gerrie Hempen-Prent, Mark Turksma, Albert Haar

Bijlage speerpunten (Kaderbrief + aanvulling)				
Programma	2023	2024	2025	2026
De Wolden een veilig thuis				
Bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe	52.735	52.735	52.735	52.735
Opvang zwerfdieren	6.000	6.000	6.000	6.000
Extra BOA	70.000	70.000	70.000	70.000
Extra WABO toezichthouder	90.000	165.000		
Aanvragen evenementen vergunningen	88.500	21.000		
Aanvragen evenementen vergunningen	63.000	63.000	63.000	63.000
Deelname Veiligheidsmonitor			10.000	
Totaal De Wolden een veilig thuis	370.235	377.735	201.735	191.735
Krachtig De Wolden				
Toename kosten bestuur agv loon- en prijsstijging	25.000	25.000	25.000	25.000
Naheffing fiscale "werkkostenregeling" bestuurders (WKR)	22.500	22.500	22.500	22.500
Actualisatiekosten pensioenvoorziening APPA	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
Actualisatie kosten bestuurlijke samenwerking	34.000	34.000	34.000	34.000
Technische ondersteuning gemeenteraad	10.000	10.000	10.000	10.000
Initiatiefrijck De Wolden continueren	200.000	200.000	200.000	200.000
Coördinatie subsidieregeling Initiatiefrijck De Wolden	-41.500	-41.500	-41.500	-41.500
Viering 25 jaar De Wolden	40.000	0	0	0
Totaal Krachtig De Wolden	230.000	190.000	190.000	190.000
Wonen en Duurzaam				
Aanpak Dorpsenergie strategie	40.000	0	0	0
Onderzoek kleinschalige windmolens	30.000	0	0	0
Energieregisseur	140.000	140.000	85.000	85.000
Communicatie verduurzaming	75.000	25.000	25.000	25.000
Vorbereiden gebiedsvisie "de Baete"	0	9.360	9.324	9.288
Project implementatie Omgevingswet	229.500	0	0	0
Project implementatie Omgevingswet (rijksbijdrage)	-229.500	0	0	0
Opstellen omgevingsplan De Wolden	400.000	245.000	0	0
Opstellen omgevingsplan De Wolden / rijksbijdrage	-210.500	0	0	0
Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving	95.000	0	0	0
Uitvoering geven aan de wet Kwaliteitsborging bouwen(Wkb)	72.000	0	0	0
Uitvoering geven aan de wet Kwaliteitsborging bouwen(Wkb) / rijksbijdrage	-72.000	0	0	0
Versnellingssteam woningbouw	180.000	180.000	180.000	0
Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid	0	10.000	0	0
Reservering actualisatie woonvisie	0	0	0	35.000
Programma vitale vakantieparken	0	0	0	0
Totaal Wonen en Duurzaam	749.500	609.360	299.324	154.288

Bijlage speerpunten (Kaderbrief + aanvulling)				
Programma	2023	2024	2025	2026
Samen vooruit				
Uitvoeringsbudget toekomstbestendige bedrijventerreinen.	20.000			
Opstellen bedrijventerreinvisie gemeente	25.000			
Versterken ondernemersplatform	6.000			
Voortzetten ondernemersapp	5.000			
Transitiefonds toekomstgerichte landbouw				75.000
Transitiefonds toekomstgerichte landbouw	0	250.000		
Agrarische contactpersoon uit transitiefonds	85.000	85.000	85.000	85.000
Hogere bijdrage recreatieschap	2.426	2.426	2.426	2.426
Landschapsbeheer door bewoners en vrijwilligersgroepen	6.000	6.000	6.000	6.000
Gedragscode flora en fauna	6.000	0	0	7.000
Onderhoudsbudgetten groen en speeltuinen	161.249	161.249	161.249	161.249
Veiligheidsinspectie	6.600	0	0	0
Totaal Samen vooruit	323.275	504.675	254.675	336.675
Solide basis voor De Wolden				
Afbouw regeling opk (oud papier en karton)	89.074	66.806	44.537	22.269
Totaal Solide basis voor De Wolden	89.074	66.806	44.537	22.269
Sportief met elkaar				
Play-offs Eredivisie Suthwalda	15.000	0	0	0
Evaluatie sportfunctionarissen	30.000	0	0	0
Vervanging materiaal in sportaccommodaties voor scholen	375	63.250	63.063	62.875
Totaal Sportief met elkaar	45.375	63.250	63.063	62.875
Sociaal				
Looncompensatie Algemeen Maatschappelijk werk, Schoolmaatschappelijk werk en welzijnswerk conform cao.	47.578	47.578	47.578	47.578
Robuust rechtssysteem dicht bij de burger	27.000	27.000	27.000	27.000
Extra salarislasten zorgdomein Wmo	56.582	55.833	55.664	56.076
Bijstelling budgetten Wmo a.g.v. verschillende financiële ontwikkelingen.	844.154	1.026.022	1.179.728	1.358.656
Dalende kosten jeugdzorg, woonplaatsbeginsel	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000	-1.100.000
Algemene toename kosten jeugdzorg als gevolg van loon- en prijsstijging.	255.000	255.000	255.000	255.000
Extra salarislasten zorgdomein jeugd	38.643	38.200	38.163	38.525
Indexering mutaties GGD Drenthe	91.089	61.895	96.236	129.655
Totaal Sociaal	260.046	411.528	599.369	812.490

Bijlage speerpunten (Kaderbrief + aanvulling)				
Programma	2023	2024	2025	2026
Samen verder				
Realiseren fietspaden uit de fietsnota	862	23.274	23.188	23.102
Uitvoering geven aan Duurzaam Veilig programma d.m.v. subsidie aanvraag SPV	850	22.865	22.780	22.695
Uitvoering geven aan het GVVP / parkeerplaats begraafplaats Blijdenstein	120	3.240	3.228	3.216
Uitvoering geven aan het GVVP / onderzoek fietssnelwegen	80	2.160	2.152	2.144
Op peil houden onderhoudsbudgetten grijs	317.929	317.929	317.929	317.929
Hogere bijdrage publiek vervoer	1.420	1.420	1.420	1.420
Totaal Samen verder	321.261	370.888	370.697	370.506
Cultuur				
Investeringen IHP	0	0	0	0
Bijdrage aan de RUD	15.000	55.000	55.000	55.000
Bijdrage aan de RUD in Kaderbrief 2023	152.585	138.000	138.000	138.000
Onderhoud begraafplaatsen	10.402	10.402	10.402	10.402
Onderzoek mogelijkheden natuurbegraafplaatsen en arboretum	50.000	50.000	0	0
Totaal Cultuur	227.987	253.402	203.402	203.402
Algemene dekkingsmiddelen				
(Extra) verhoging ozb	0	0	0	-129.000
Gemeentefonds (voorschot op meicirculaire 2022)	-1.261.000	-2.138.000	-2.518.000	-669.000
Gemeentefonds gevolgen herverdeling	-183.750	-183.750	-183.750	-183.750
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	-1.444.750	-2.321.750	-2.701.750	-981.750
Onvoorziene uitgaven				
Ontwikkeling stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen	0	220.000	440.000	660.000
Hogere kosten gas en stroom		0	0	0
Totaal onvoorziene uitgaven	0	220.000	440.000	660.000
Overhead				
Bijdrage SWO	703.092	738.164	757.993	749.137
Extra ondersteuning bestuur	61.000	61.000	61.000	61.000
Huisvesting Vos van Steenwijk	-57.339	-57.339	-57.339	-57.339
Totaal overhead	708.776	743.849	763.679	754.824
TOTAAL	1.880.779	1.489.743	728.731	2.777.314
Speerpunten Kaderbrief	258.805	-483.082	-589.224	1.383.007
Extra beslag op begrotingsaldo	1.621.974	1.972.825	1.317.955	1.394.307

Inleiding

De Wolden Geeft Energie!

Dit is de eerste begroting die dit college aan u presenteert. Wij bieden u hierbij de programmabegroting 2023 aan met een financiële vooruitblik tot en met 2026.

In de aanbiedingsbrief gaan we in op de direct van belang zijnde financiële ontwikkelingen voor 2023 en de daaropvolgende jaren.

Voortraject

Aan de basis van deze begroting staat het raadsbreedprogramma 'De Wolden 2022-2026: **'We doen het samen!'**

Op 30 maart 2022 is dit raadsbreedprogramma unaniem aangenomen door de gemeenteraad. De thema's hieruit komen terug in het collegeprogramma waarmee we blijf geven van het grote belang dat we hechten aan een goede samenwerking met de raad.

Op 30 juni jl. heeft de raad op hoofdlijnen kennisgenomen van financiële ontwikkelingen, speerpunten en andere van belang zijnde informatie uit de kaderbrief 2023-2026 en de herziene versie van de 'Nota reserves en voorzieningen 2022-2026'. De begroting 2023 is mede opgesteld op basis van deze stukken en verder uitgaande van nieuw beleid voortvloeiend uit het collegeprogramma. In het meerjarenperspectief is dit doorgerekend naar de jaren 2023 tot en met 2026.

Financiële mutaties sinds de behandeling van de Kaderbrief 2023

Het saldo in meerjarenperspectief is onder andere veranderd door de volgende oorzaken:

- doorwerking meicirculaire 2022 inzake het gemeentefonds;
- gevolgen begrotingswijzigingen t/m nr. 7 van 2022;
- structurele gevolgen vanuit de Bestuursrapportage van 2022;
- aanpassing bijdragen gesubsidieerde instellingen, w.o. de verbonden partijen;
- aanpassing kapitaallasten;
- mutaties loon- en prijspeil met doorwerking naar derden;
- ramingen leges en huuropbrengsten;

In onderstaand overzicht treft u op hoofdlijnen het financiële resultaat aan volgens de concept programmabegroting 2023:

Meerjarenraming 2023-2026 (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026
Saldo in Kaderbrief blz. 7	108.328	-68.909	392.355	392.355
Mutaties:				
Aanpassing HSC	0	-80.738	-80.748	-80.738
speerpunten Kaderbrief 2023	-300.305	441.582	547.724	-1.424.507
verhoging grafrechten	5.094	5.094	6.809	6.809
verhoging OZB	122.861	125.933	129.082	132.388
leges	24.064	24.064	24.064	24.064
kapitaallasten	-90.006	162.364	205.687	249.317
treasury	-48.992	-73.411	-72.819	-223.017
meicirculaire 2022	3.324.881	4.134.697	5.178.997	3.347.098
gas en stroom	-800.000	-400.000	-400.000	-400.000
sociaal domein	-46.174	-161.840	-305.925	-377.925

	2023	2024	2025	2026
reserves	77	77	77	77
diverse personele aanpassingen	-151.479	-151.479	-151.479	-151.479
reiniging/afvalverwijdering	111.070	111.395	134.479	93.173
rioolrechten	42.745	42.745	42.745	42.745
Saldo concept-begroting	2.302.164	4.111.574	5.651.048	1.630.360
(+ = voordeel : overschot / - = nadeel : tekort)				

In de cijferopstelling van de conceptbegroting 2023 zijn de structurele mutaties voortvloeiende uit de 'Kaderbrief 2023' verwerkt. Aanvullende (structurele) mutaties worden, voor zover van toepassing, te zijner tijd nog in een afzonderlijke begrotingswijziging 2023 aan u voorgelegd (o.a. de gevolgen van de septembercirculaire gemeentefonds 2022 en van de behandeling van deze begroting in de raad).

Overleg provincie Drenthe

Het jaarlijkse gesprek tussen de provincie, afvaardiging van de raad, wethouder financiën en ambtelijke ondersteuning heeft plaatsgevonden op 5 september 2022 en werd door de aanwezigen als zeer positief ervaren. De raad ontvangt een verslag van dit gesprek.

De inwoner op één

Inleiding

In onze dienstverlening en in onze bestuursstijl **doen we het samen!** We werken voor onze inwoners en ondernemers en dat doen we met veel **energie**. Dit doen we samen met de ambtelijke organisatie. Daarbij staan we klaar voor iedereen die met ons in contact wil of moet komen en geven we ruimte aan initiatieven. In het samenspel met de raad investeren we in de kwaliteit van ons lokale bestuur om onze lokale democratie vitaal te houden.

Voor de komende periode ligt de nadruk op twee thema's:

Kwaliteit van bestuur

Democratie, iedere stem telt, is niet vanzelfsprekend. Democratie moeten we koesteren. Het is het fundament onder onze samenleving. Het gemeentebestuur vervult een cruciale rol om de lokale democratie vitaal en energiek te houden in een veranderende samenleving. Een moeilijke taak in een tijd waarin het vertrouwen van het publiek in het openbaar bestuur steeds verder afneemt. Het is daarom van belang om ervoor te zorgen dat het bestuur goed in staat is om zijn rol goed uit te voeren.

Het college van B&W wil dit doen door nauw in contact te staan met inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers. Daarbij gaan we op zoek naar het gesprek en naar nieuwe vormen van democratie. We zetten ons in om de stem van de samenleving te horen en hebben aandacht voor mensen die niet of weinig betrokken zijn bij onze lokale democratie.

Daarnaast vraagt een vitale democratie om een geloofwaardig en betrouwbaar bestuur. Een bestuur dat succesvol is in het managen van verwachtingen. Belangrijke basis daarvan is dat we niet meer beloven dan we waar kunnen maken en dat we bij besluitvorming de consequenties van een voorstel helder in beeld brengen en na vaststelling naleven.

Dit gedachtegoed verweven we in beleids- en besluitvorming en in opleiding en trainingen voor het bestuur.

Passende dienstverlening

De Wolden werkt voor haar inwoners en ondernemers. Dit doet ze vanuit haar visie Dienstverlening 2021-2025: *We zorgen dat onze dienstverlening passend is, zodat iedereen de dienstverlening krijgt die hij nodig heeft.*

Het zorgen voor passende dienstverlening geldt voor alle onderdelen van de gemeente. Van het sociaal domein tot de fysieke leefomgeving tot de gemeentewinkel. Want dienstverlening is van ons allemaal. In alle acties van de gemeente moeten we ons steeds afvragen waaraan heeft de inwoner behoefte en hoe kunnen wij daarop aansluiten? Het resultaat hiervan is dat inwoners en ondernemers de juiste dienstverlening krijgen die passend voor hun is met als effect dat ze tevreden zijn over wat we doen en hoe we dit doen.

Trends en ontwikkelingen

Kwaliteit van bestuur

De menselijke maat

In de media is uitvoerig aandacht geweest voor de toeslagenaffaire en de rol van de belastingdienst, Tweede Kamer en rechtspraak daarbij. Het is te gemakkelijk om als gemeente te zeggen dat 'ongekend onrecht' niet op gemeentelijk niveau kan plaatsvinden. De gemeente is ook uitvoerder van rijksregelgeving en ondanks de soms beperkte beleidsruimte is het steeds van belang om de menselijke maat daarin niet kwijt te raken. Hoewel bij de gemeente De Wolden de inwoner voorop staat is het voor bestuurders en ambtenaren belangrijk om alert te blijven op de bedoeling van de wet bij de uitvoering daarvan. Dat laatste geldt ook voor gemeentelijke regelgeving.

Hoog verwachtingspatroon

Het gegeven dat de collectieve middelen die aan de gemeente worden besteed relatief zijn achtergebleven bij andere uitgaven, valt moeilijk te verenigen met het steeds hogere verwachtingspatroon ten aanzien van de prestaties van het gemeentebestuur. Dat betekent dat er geïnvesteerd zal moeten worden in de kwaliteit van het bestuur, of dat ambities in overeenstemming moeten worden gebracht met wat realistisch is gelet op de beoogde inzet van middelen en mensen.

Dienstverlening

Verwachtingen van de samenleving

Diverse technologische en maatschappelijke ontwikkelingen veranderen de dienstverlening en de omgang van inwoners en ondernemers met de gemeente. Men verwacht dat de gemeente hetzelfde serviceniveau kan bieden als commerciële bedrijven. Ook wil men meedenken over en invloed hebben op oplossingen voor hun eigen vraagstuk. Hierin verwachten ze een betrouwbare partner die samen met hen optrekt of begeleidt. Daarnaast willen en kunnen ze meer in eigen (online) regie zakendoen met de gemeente. Hierdoor vermindert het fysieke bezoek aan het gemeentehuis, of van medewerkers aan klanten. De maatregelen omtrent Covid-19 hebben deze ontwikkeling versneld. Tot slot kan de gemeente steeds betere data benutten om meer maatwerk te leveren.

Sociaal domein

De inflatie en hogere energielasten en als gevolg daarvan verminderde koopkracht of zelfs schulden gaan mogelijk meer dan andere jaren een beroep doen op de dienstverlening in het sociale domein. Want in het algemeen blijft het niet alleen bij schulden, maar zien we dat ook de inzet van jeugdzorg en het beroep op WMO en Inkomen toenemen. Dit vraagt een organisatie die snel in kan spelen op actuele problematiek en dit snel kan afhandelen.

Capaciteit

Op dit moment is er in ons land grote spanning op de arbeidsmarkt. Er is minder capaciteit beschikbaar voor het werk dat er is. Iedere werkgever lijkt hier mee te kampen. Ook wij worden hiermee geconfronteerd in de uitvoering van onze diensten. Want het niet kunnen beschikken over voldoende en/of gekwalificeerde medewerkers heeft uiteraard effect op het niveau van onze dienstverlening, bijvoorbeeld op de snelheid van reageren en afhandelen van vragen, op de kwaliteit van onze diensten en op de bereikbaarheid van ons personeel.

Beleidsdoelen

Kwaliteit van bestuur

- Een bestuur dat in nauw contact staat met inwoners, ondernemers en organisaties over beleid- en besluitvorming en uitvoering;
- Een geloofwaardig en betrouwbaar bestuur;
- Een lekenbestuur dat toegerust is voor zijn rol.

Dienstverlening

- Zorgen voor passende dienstverlening aan de inwoners en ondernemers van De Wolden vanuit vier ontwikkelsporen en vier kernwaarden:
 - Optimaal digitaal: we verleiden inwoners het digitale kanaal te gebruiken voor het aanvragen en afhandelen van standaardproducten.
 - Verbinden en ontmoeten: we zorgen dat iedereen gemakkelijk gebruik kan maken van onze diensten en dat persoonlijke interactie tussen klant en gemeente soepel verloopt.
 - Dienstverlening in ons DNA: we investeren in de ontwikkeling van klantgerichte vaardigheden en houding en het snel kunnen inspringen op actuele thema's.
 - Een betrouwbaar fundament: we zorgen voor een correcte, tijdige en transparante uitvoering van onze diensten.

Hierbij werken we op basis van de vier kernwaarden: eenvoud, maatwerk, samen en vertrouwen.

Speerpunten

Kwaliteit van bestuur

Dit is als nieuw thema ontstaan in het collegeprogramma. Voor 2023 zijn hiervoor nog geen concrete speerpunten geformuleerd. Die gaan we de komende tijd in beeld brengen. Indien nodig, komen we in een later stadium terug om eventuele budgetaanvragen voor te leggen.

Dienstverlening

Accenten in De Woldense dienstverlening

Ambitie: voor het vertrouwen in de lokale democratie zijn kwaliteit en tijdigheid van de gemeentelijke diensten als ook een actieve en open communicatie van groot belang. We zetten daarbij optimaal in op digitale mogelijkheden. Met tegelijkertijd oog voor de menselijke maat. Niet alleen als het gaat om persoonlijk contact, maar ook bij het zorgvuldig toepassen, uitvoeren en handhaven van regels. We gaan daarbij onderzoeken bij welke diensten we inwoners, ondernemers of organisaties nog beter kunnen faciliteren.

Wat gaan we doen in 2023:

De visie dienstverlening is vertaald in een uitvoeringsagenda voor de ambtelijke organisatie. Het bestuur laat zich periodiek informeren over de voortgang van de uitvoering en geeft waar nodig (nieuwe) aandachtspunten mee. Voor 2023 blijft het accent liggen op interactieve, klantgerichte communicatie, doorontwikkeling van de digitale dienstverlening en inclusieve dienstverlening door een eenvoudige toegang tot onze diensten. Ook het doen van klantonderzoek om inzicht te krijgen in de waardering en waar nog leerpunten zijn voor onze dienstverlening blijft op de agenda staan. Niet vanuit controle, maar vanuit een positieve leer- en verbetercultuur.

Omgevingswet: toets op communicatie met belanghebbenden

Ambitie: de Toekomstvisie 'Samen aan Zet' en de nieuwe Omgevingswet hebben veel effect op de dienstverlening. Met name de invoering van de Omgevingswet vraagt een andere manier van werken. Waarbij de communicatie met omwonenden primair een verantwoordelijkheid wordt voor de initiatiefnemer. Wij willen in samenspraak met onze inwoners en belanghebbenden toetsen of dit werkt.

Wat gaan we doen in 2023: we maken inzichtelijk welke impact de invoering van de omgevingswet heeft op de dienstverlening, waaronder de manier van werken en het effect van participatie. Vervolgens monitoren en evalueren we de dienstverlening bij de uitvoering van de omgevingswet, zoals de manier van werken, processen, toegankelijkheid en tijdigheid. Dit is wel lange termijn, want de wet moet eerst ingevoerd zijn en we moeten een tijdje draaien, voordat we kunnen evalueren.

De budgetten voor dienstverlening zijn opgenomen in de begroting van de SWO.

Beleidsdocumenten

Het beleid is vastgelegd in de (beleids)nota:

- Visie Dienstverlening 2021-2025.

Leeswijzer

Dit boekwerk met de verschillende begrotingsstukken van de raad kent twee delen. In Deel A is de 'Beleidsbegroting' opgenomen. In deel B is de 'Financiële begroting' uitgewerkt. Als toelichting op de verschillende onderdelen van de programmabegroting vermelden we nog het volgende:

KERNGEGEVENS

Hierin zetten we een aantal algemene gegevens van onze gemeente op een rij. We splitsen de gegevens in een sociale, fysieke en financiële structuur.

BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

Onze missie en visie en de uitgewerkte programma's vormen samen het 'Programmaplan'. Per programma geven we aan welke beleidsfuncties daaronder vallen en wat de beoogde maatschappelijke effecten en doelen zijn. Vervolgens geven we aan wat de gemeente daarvoor in de nieuwe raadsperiode gaat doen en welke speerpunten aan de orde zijn. Ook tonen we per programma de baten en lasten alsmede in voorkomende gevallen het nieuwe beleid met eventueel bijbehorende investeringen. In de aanbiedingsbrief gaan we hierop nog afzonderlijk in.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De wetgever schrijft voor dat het programmaplan ook een overzicht bevat van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder rangschikken we onder meer de diverse gemeentelijke belastingen, de uitkering uit het gemeentefonds, beleggingen, de rente van reserves, en dergelijke.

Overzicht overhead

Het BBV schrijft voor dat de gemeente onderscheid moet maken in de kosten die we maken bij de uitvoering van het primaire proces en de kosten wegens ondersteuning van dit proces. De kosten voor het primaire proces nemen we op in de verschillende programma's en alle lasten voor de ondersteuning van dit proces in het 'overzicht overhead'.

Heffing vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 bestaat voor gemeenten de plicht om over de 'winst' die wij maken op ondernemersactiviteiten winstbelasting (vennootschapsbelasting) te betalen.

Onvoorzien uitgaven

Een ander verplicht onderdeel is het bedrag dat we ramen voor onvoorzien. In de primitieve begroting hebben we daarvoor verschillende bedragen opgenomen. Naast een algemene post voor onvoorzien hebben we een stelpost geraamd wegens vrijval kapitaallasten van bedrijfsmatige investeringen. Ook is hieronder een cumulerende stelpost wegens kapitaallasten/nieuw beleid geraamd.

Mutaties reserves

Het sluitstuk van de financiën in de beleidsbegroting vormen de toevoegingen en onttrekkingen aan en van de reserves.

Paragrafen

In de paragrafen behandelen we onderwerpen die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. Het is als het ware een dwarsdoorsnede van de begroting. Via deze paragrafen kan de raad de beleidsuitgangspunten vaststellen.

FINANCIËLE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten en financieel resultaat

In dit overzicht zijn de baten en lasten en het saldo gerangschikt per programma. Ook is het voorgeschreven dat we het resultaat tonen, voor- en nadat stortingen of onttrekkingen uit (een) reserve(s) heeft (hebben) plaatsgevonden. Daarbij brengen we ook de geraamde incidentele baten en lasten in beeld.

Financiële positie

We geven een algemene beschrijving van de financiële positie. Daarnaast gaan we in op onze uitgangspunten voor de opstelling van de begrotingsstukken en de daaruit voortvloeiende dekkingsvoorstellen. Ook stippen we in het kort het verloop van de investeringen, financiering alsmede het verloop van de reserves en voorzieningen aan.

Meerjarenraming en de toelichting

Onderdeel van de financiële begroting vormt de uitkomst van de meerjarenramingen met toelichting.

BIJLAGEN

We hebben onder andere als bijlage een lijst toegevoegd met producten per programma, een overzicht met de samenstelling van de bestuursorganen en het vaststellingsformulier van de begroting.

Voor de onderbouwing van de verschillende ramingen en als toelichting op de financiële positie, zijn verschillende staten opgemaakt. Deze zijn in een afzonderlijk boekwerk opgenomen net als de productenramingen voor het college van burgemeester en wethouders. Deze beide boekwerken leggen we voor de raad bij de stukken ter inzage.

Kerngegevens

Gegevens per 1 januari van elk jaar	2022		2023	
A: Sociale structuur	(Volgens primitieve begroting 2022)		(Volgens primitieve begroting 2023)	
Aantal inwoners				
- < 20 jaar		4.707		5.062
- van 20 t/m 64 jaar		13.264		13.363
- van 65 t/m 74 jaar		3.451		3.402
- van 75 jaar en ouder		3.119		2.801
Totaal		24.541		24.628
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden				
- personen tot pensioengerechtigde leeftijd (Wwb)		250		235
Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge de:				
- IOAW		26		21
- IOAZ		3		2
- BBZ		2		2
Aantal tewerkgestelden in sociale werkvoorzieningsschappen/ geplaatste aja's**		71		63
Aantal unieke jeugdigen		551		540
Aantal unieke wmo- (oud en nieuw)		1.392		1.409
B: Fysieke structuur				
Oppervlakte van de gemeente, waarvan		22.635 ha.		22.635 ha.
- binnenwater		195 ha.		195 ha.
Aantal woonruimten:***				
- woningen/wonen		10.504		10.547
- logies		647		648
Gemiddelde woningbezetting		2,34		2,34
C: Financiële structuur				
Financiële structuur (x € 1.000) uit de primitieve begroting	Totaal	Per inw.	Totaal	Per inw.
- Gewone lasten (totaal programma's incl. overhead c.a.)	55.782	2.273	58.271	2.366
- Opbrengst belastingen en heffingen (zie lokale heffingen)	11.091	452	11.579	470
- Alg.uitkering gemeentefonds, incl. 3D-taakdecentralisaties en inclusief extra middelen jeugd	37.283	1.519	41.317	1.678
- Vaste schuld per 1 januari	22.438	914	26.168	1.063
- Reserves en voorzieningen per 1 januari	41.229	1.680	45.319	1.840
- Boekwaarde geactiveerde investeringen per 1 januari ****	75.741	3.086	77.215	3.135
- Financieringsoverschot (+)/tekort (-) per 1 januari	-12.074	-492	-5.727	-233

* Het betreft hier de laatste aantallen uit de specificaties algemene uitkering.

** Bron begroting 2023 = begroting Stark 2023 en geschatte aantal o.b.v. realisatie 2022 van Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden.

*** Bron = CBS, geraadpleegd 24-08-2022.

**** Inclusief bouwgrondexploitatie.

Deel A. Beleidsbegroting

Programmmaplan

Hieronder staat een samenvatting van het Raadsbreed Programma en het collegeprogramma, waaraan het college in de huidige raadsperiode wil werken.

Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!'

De belangrijkste onderwerpen zijn vastgelegd in het Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!'. Dit zijn de vijf onderwerpen:

- Woningbouw
- Duurzaamheid
- Landbouw
- Het sociale gezicht van De Wolden
- Dienstverlening en kwaliteit van bestuur.

Het raadsbreedprogramma is het vertrekpunt geweest voor de formatie en het opstellen van het collegeprogramma.

Collegeprogramma De Wolden geeft energie!

De leidende, centrale ambitie in het collegeprogramma is dat De Woldense samenleving zich op allerlei gebieden verder ontwikkelt naar een toekomstbestendige en duurzame gemeenschap. Daar moeten we hard aan werken en wel samen met onze partners: inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke (belangen)organisaties.

Het collegeprogramma is een programma op hoofdlijnen, omdat we graag ruimte geven aan onze partners om mee te denken en vooral mee te doen.

In ons denken en doen willen we graag onderscheidend zijn: kleurrijk, innovatief en maatwerk. Dat inkleuren mag ook best buiten de lijntjes. Innovatie: we staan open voor allerlei nieuwe ideeën. En maatwerk betekent dat we goed kijken wat in een bepaalde situatie de best passende oplossing is.

Programma's

De programmabegroting is opgebouwd uit de volgende 9 programma's:

1. De Wolden een veilig thuis
2. Krachtig De Wolden
3. Wonen en duurzaam
4. Samen vooruit
5. Solide basis voor De Wolden
6. Sportief met elkaar
7. Sociaal
8. Samen verder
9. Cultuur

Daarnaast is er een afzonderlijke paragraaf gewijd aan 'De Inwoner op één'. Deze paragraaf werkt overkoepelend voor de programma's in onze begroting. Hiermee onderstrepen we het belang dat wij hechten aan de dienstverlening aan onze inwoners en ondernemer'.

Programma's

01 De Wolden een veilig thuis

De Wolden is een veilige gemeente en wil dat blijven. Daarom heeft het programma 'De Wolden een veilig thuis' tot doel ervoor te zorgen dat er in de gemeente een woon-, leef- en werkklimaat is waar iedereen zich veilig voelt en waar het veilig is. We koesteren onze tradities en evenementen, ook al zitten daar veiligheidsrisico's aan. Schoon, heel en veilig is de rode draad. Het handhaven van de openbare orde en het waarborgen van de veiligheid in onze gemeente en de beleving daarvan is een essentiële basisvoorwaarde voor het functioneren van onze samenleving. Dit programma geeft richting aan diverse organisaties die bijdragen aan een veilig De Wolden. Het veiligheidsdomein verandert snel en raakt steeds meer verweven met andere beleidsterreinen en programma's.

Programmahouder: Inge Nieuwenhuizen

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

De Wolden is een veilige gemeente, zo blijkt uit diverse onderzoeken. Het merendeel van onze inwoners voelt zich veilig in de eigen woonbuurt. Ook de betrokkenheid van inwoners bij de veiligheid van De Wolden is groot. Wij nemen hun signalen dan ook serieus. Samen met hen maken wij afspraken over wat zij in hun eigen buurt of dorp kunnen doen en hoe wij hen daarbij kunnen ondersteunen. De buurtteams zijn hier een voorbeeld van. Veiligheid gaat immers verder dan het aanpakken van criminaliteit. Het vergt sociale en fysieke investeringen, goed beheer en onderhoud van de buitenruimte en toezicht en handhaving.

Trends en ontwikkelingen

Alcohol

Onderzoeken wijzen uit dat alcoholgebruik in onze gemeente thuis, in de horeca, bij evenementen, in de jongerenketen en in sportkantines hoog is, zowel bij jong als bij oud. We willen het huidige Preventie- en Handhavingplan Alcohol updaten. We willen met de Woldense aanpak een gedragsverandering bereiken: iedereen vindt het vanzelfsprekend dat je geen alcohol drinkt onder de 18 jaar en daarboven met mate. Hierbij gaat het zowel om gedragsverandering van jongeren als van volwassenen (ouders, docenten, trainers, alcoholverstrekkers e.d.). Het gaat dan niet alleen om het

bevorderen van de bewustwording, maar ook om het stimuleren van participatie t.b.v. gedragsverandering (via bijv. zelfregulerende systemen in de horeca, ouders geven hun kinderen -18 jaar geen alcohol, ouders geven het goede voorbeeld). Om dit te bereiken steken we de komende periode in op educatie, regelgeving en handhaving.

Ondermijning

Onze samenleving heeft last van georganiseerde criminaliteit. De effecten zijn niet altijd even zichtbaar, maar ze zijn wel aanwezig, ook in onze gemeente. Denk hierbij aan het aantreffen van drugslabs en drugsafval in het buitengebied en bedrijventerreinen. Aandacht voor vitale vakantieparken en veilige bedrijventerreinen staat hoog op de agenda. Gemeenten hebben een nadrukkelijke rol bij de aanpak van arbeidsuitbuiting, witwassen en drugshandel. Specifiek op het gebied van preventie, signalering, handhaving en hulpverlening. In De Wolden is aandacht voor dit thema. Voor alle medewerkers binnen de gemeente en ook voor netwerkpartners als woningcorporaties of Welzijn De Wolden en voor bedrijven, hebben we een aanspreekpunt. We geven bovendien voorlichting over mensenhandel en hebben aandacht voor personen of organisaties die zich afsluiten van de maatschappij en mogelijk radicaliseren.

Veilige leefomgeving

De Wolden heeft een groot buitengebied; daar vinden bijvoorbeeld dumpingen plaats, van puin tot autobanden en huisvuilzakken. Meestal zonder afzender. We ruimen het gedumpte afval zo spoedig mogelijk op om te voorkomen dat er nog meer afval bij wordt gedumpt. Ook weesfietsen in het buitengebied worden opgeruimd. In samenwerking met fietswinkels wordt geprobeerd de eigenaar te achterhalen. Lukt dat niet dan gaan de fietsen na een bepaalde tijd naar de oud ijzerhandel of een goed doel. Daarnaast komen er ook regelmatig vernielingen voor zoals bankjes die kapot zijn, paaltjes die omver zijn gereden. Ook vernielde objecten worden zo snel mogelijk gerepareerd. Wij willen een schone leefomgeving behouden waarin inwoners en recreanten kunnen genieten van ons mooie buitengebied.

Effectieve verbinding Veiligheid en Zorg

Voor een optimale balans tussen preventie, zorg en repressie is verbinding tussen het veiligheids- en het sociale domein noodzakelijk. De gemeente heeft een sleutelrol in de effectieve verbinding tussen veiligheids- en zorgpartners. Zij is verantwoordelijk voor een samenhangende visie op de problematiek rond kwetsbare inwoners. Deze verbinding wordt belangrijker, naarmate de problematiek complexer wordt. Veiligheids- en zorgpartners moeten aansluiten bij bestaande structuren, zoals de buurtteams, sociale teams en de Zorg- en Veiligheidshuizen. Problematiek rondom de aanpak van huiselijk geweld en gerichte aandacht voor personen met verward gedrag zijn onderwerpen die we in deze overleggen met professionals bespreken. De gemeente heeft hierin de rol van regisseur.

Maatschappelijke onrust

De afgelopen jaren hebben onder andere overheidsbeslissingen voor maatschappelijke onrust gezorgd in Nederland. Deze beslissingen zijn, net als de reacties daarop, onderhevig aan politieke opvattingen. Deze weerstand varieert sterk; zowel in aard en omvang als in geografie en tijd en komt voort uit ervaren ongelijkheid en/of onrechtvaardigheid. Uitingen, zoals demonstraties tijdens de coronacrisis en bijvoorbeeld de omgekeerde vlaggen tegen de stikstofplannen van het kabinet, getuigen van deze ervaren ongelijkheid en onrechtvaardigheid. De samenleving polariseert steeds meer. Een deel van de onrust is gericht tegen de overheid en kan uitmonden in bedreigingen richting bestuurders of ambtenaren. Het is reëel om te veronderstellen dat deze ontwikkelingen de komende jaren actueel zullen blijven. Wij zullen steeds proberen het gesprek te organiseren, te luisteren en gezamenlijk naar oplossingen te zoeken.

Beleidsdoelen

Het programma kent de volgende beleidsdoelen:

1. Inwoners, recreanten en ondernemers ervaren De Wolden als een veilige woon- en leefomgeving.
2. Wij zijn een gemeente waar inwoners zich fysiek en sociaal veilig voelen in hun eigen huis en in hun buurt en dorp.
3. De Wolden behoort tot de veiligste gemeenten in Nederland en we willen dat blijven.
4. We pakken veiligheidsvraagstukken breed en integraal op, zijn preventiegericht en zoeken samenwerking.

Informatie verbonden partijen

Bij het realiseren van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Veiligheidsregio Drenthe te Assen - taakveld 01.10.

Beleidsindicatoren

'De Wolden een veilig thuis'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Winkeldiefstallen aantal per 1.000 inwoners	2021	0,2	1,8
Geweldsmisdrijven aantal per 1.000 inwoners	2021	1,2	4,3
Diefstallen uit woningen aantal per 1.000 inwoners	2021	1,2	1,3
Vernielingen en beschadigingen (openbare ruimte) per 1.000 inwoners	2021	3,3	6,1

Speerpunten

1.1 – Crisisbeheersing en brandweer

Activiteit	Bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe in Assen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veiliger woon- en leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 52.735	€ 52.735	€ 52.735	€ 52.735	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Op basis van de conceptbegroting 2023 van de VRD wordt de bijdrage aan de VRD met € 52.735 verhoogd, waarmee de jaarlijkse bijdrage wordt gesteld op € 1.381.716.

De verhoging betreft loon- en prijsstijging en extra uitzettingen. Voor de volgende onderwerpen is op korte termijn actie noodzakelijk:

- Crisisbeheersing een kennis- en capaciteitsimpuls geven.
- Brandweezorg: investering in voldoende brandweervrijwilligers.
- Informatievoorziening en veiligheid: data en informatie als cruciale componenten.
- Verbeterplan informatieveiligheid & privacy.
- Risicobeheersing als expertisepartner op fysieke veiligheid.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Opvang zwerfdieren.				
Gevolgen voor de inwoners	Adequate opvang van zwerfdieren die worden aangetroffen in onze gemeente.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

De overeenkomst voor het vervoer van zwerfdieren loopt met ingang van 1 juni 2022 af. We hebben de overeenkomst voor een periode van 2 jaar verlengd. De wijzigingen in de overeenkomst zijn vastgelegd in een addendum. Om zowel het vervoer als de opvang te kunnen blijven uitvoeren verhogen we het budget met ingang van 2023 met € 6.000.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Extra boa (buitengewone opsporingsambtenaar).				
Gevolgen voor de inwoners	Verhoogde zichtbaarheid boa's voor een veilige en gezonde leefomgeving.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
		-	-	-	Incidenteel
	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In de basisbegroting is ruimte voor één boa opgenomen voor de gemeente. Deze capaciteit sluit niet aan bij de gevraagde opgave en het grote grondgebied van de gemeente. Zoals de inzet van boa's in wijkgericht werken, toezicht op evenementen en de alcoholwet. De politie schaaft haar taken verder af, waardoor het aantal taken voor de gemeente toeneemt. Verder werken boa's voornamelijk in koppels vanwege veiligheid dus één boa in dienst is onvoldoende.

Vooruitlopend op de evaluatie die nog plaats moet vinden, gaan we de extra boa-inzet vanaf 2023 structureel maken.

1.2 – Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Extra Wabo-toezichthouder.				
Gevolgen voor de inwoners	Meer toezicht voor een veilige en gezonde leefomgeving.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 90.000	€ 165.000	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De afgelopen jaren zien we een toename van het aantal meldingen en te handhaven regels. Een toename van meldingen door burenruzies als gevolg van het meer thuis zijn van inwoners en toename door nieuwe ontwikkelingen zoals de huisvesting van arbeidsmigranten. Nieuwe bestemmingsplannen en/of uitbreiding van te handhaven regels hierin omtrent het gebruik van percelen en panden leidt eveneens tot meer werk op gebied van Wabo-toezicht. Immers op het moment dat een inwoner een beroep doet op de gemeente, dan hebben wij een beginselplicht tot handhaving van onze eigen regels. Deze groeiende ontwikkeling zien we met name vanuit inwoners en bedrijven van gemeente De Wolden.

Komende jaren staan veel ontwikkelingen op de planning, zoals de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging. De exacte gevolgen voor de capaciteit zijn nu nog niet in te vullen. Om de huidige opgaven adequaat uit te kunnen voeren is capaciteit voor 1 fte Wabo-toezichthouder voor 2 jaren noodzakelijk. Voor 2023 willen we het restant bedrag van 2022 inzetten dat vanwege de situatie op de arbeidsmarkt niet is uitgegeven. We zullen het SWO-bestuur verzoeken deze overheveling van middelen te doen.

1.2- Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Optimaliseren proces evenementenvergunningen.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeterde dienstverlening voor afhandeling (aan)vragen rondom evenementen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 88.500	€ 21.000	-	-	Incidenteel
	€ 63.000	€ 63.000	€ 63.000	€ 63.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De afgelopen jaren zien we op het gebied van evenementen een toename van wet- en regelgeving (Wet Natuurbescherming, regels omtrent stikstof en veiligheid). Organisatoren van evenementen geven aan dat ze begeleiding vanuit de gemeente nodig hebben om aan alle nieuwe verplichtingen te kunnen voldoen. Met name organisatoren die werken met vrijwilligers zien door de bomen het bos niet meer. Daarnaast zien we dat het aantal evenementen toeneemt, steeds groter en daarmee ook risicovoller wordt. De toename van deze wet- en regelgeving levert veel extra werk op, en we willen de capaciteit in overeenstemming brengen met de opgave.

De prioriteit kwam de afgelopen jaren te liggen op het verstrekken van de evenementenvergunningen en niet op het optimaliseren van de processen. De werkprocessen zijn verouderd. Het optimaliseren van de werkprocessen is nodig. De wijze waarop dit momenteel plaatsvindt is zowel voor de organisatoren als voor de ambtelijke organisatie inefficiënt wat onder andere frustraties oplevert bij de organisatoren van zowel kleine als grote evenementen.

Een aanzienlijk deel van de evenementen wordt aangevraagd op locaties waarbij het onderdeel evenement niet is toegekend aan het desbetreffende bestemmingplan. Voor het op deze locaties alsnog verkrijgen van toestemming is vanuit het team Omgevingsvergunningen een ontheffing van het bestemmingsplan nodig. Dit betreft een arbeidsintensief en kost extra capaciteit.

Met de incidentele gelden gaan we werken aan verbetering van de werkprocessen. En met de structurele gelden gaan we de capaciteit vergroten. Om hiermee invulling te geven aan de gewenste dienstverlening. Het geld is voor de SWO en is verrekend volgens de 30-70% verdeelsleutel.

1.2- Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Deelname veiligheidsmonitor 2025.				
Gevolgen voor de inwoners	Extern onderzoek of de door de gemeente genomen veiligheidsmaatregelen gelijke tred houden met de andere 11 Drentse gemeenten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	€ 10.000	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

In 2013, 2017 en 2021 hebben de meeste 12 Drentse gemeenten meegedaan aan het onderzoek in het kader van de veiligheidsmonitor. Voor de Veiligheidsregio Drenthe zijn daar specifiek nog vragen over brandveiligheid aan toegevoegd. Het doel was om te komen tot een zo integraal mogelijke monitor. In 2013 is gezamenlijk als Drentse gemeenten uitgesproken om iedere vier jaar deel te nemen.

Beleidsdocumenten

Het beleid voor dit programma is vastgelegd in de (beleids)nota's:

- Kadernota Veiligheid, Toezicht & Handhaving 2022-2026 (in de maak).
- Regionaal Beleidsplan Noord-Nederland 2020-2023.
- Beleidsregels Hard- en Softdrugs 2022.
- Beleidsregels hinderlijke en gevaarlijke honden 2022.
- Evenementenverordening 2021.
- Beleidsregels evenementen 2020
- Beleidsnota keten en caravans 2017.
- Beleidsregels BIBOB 2017.
- Preventie- en handavingsplan alcohol 2022 (in de maak).
- Beleidsregel wet aanpak woonoverlast 2022.
- Beleidsregel Handhaving helingbestrijding 2018.

Taakstelling en lopende projecten

Niet van toepassing.

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten						
110 Crisisbeheersing en brandweer	1.453	1.471	1.526	1.526	1.526	1.526
120 Openbare orde en veiligheid	518	666	547	548	548	548
Totaal lasten	1.972	2.137	2.072	2.073	2.073	2.074
Baten						
110 Crisisbeheersing en brandweer	63	1	1	1	1	1
120 Openbare orde en veiligheid	39	8	8	8	8	8
Totaal baten	102	9	9	9	9	9
Saldi						
110 Crisisbeheersing en brandweer	1.390	1.470	1.524	1.524	1.524	1.525
120 Openbare orde en veiligheid	480	658	539	539	539	539
Totaal saldi	1.870	2.128	2.063	2.064	2.064	2.064

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

110 - Crisisbeheersing en brandweer

De verhoging van de lasten in 2023 met circa € 55.000 ten opzichte van 2022 wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de verhoging (€ 53.000) van de bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe.

120 - Openbare orde en veiligheid

Over 2022 waren de lasten € 119.000 hoger geraamd dan in 2023. De belangrijkste reden die hieraan ten grondslag ligt is, dat de bijdrage aan de SWO vanaf 2023 ca. € 147.000 lager is begroot. Daartegenover is via de Kaderbrief 2023 een bedrag van € 27.000 opgenomen voor een robuust rechtsbeschermingsstelsel dicht bij de burger. Het speerpunt voor deze sociaal juridische dienstverlening aan kwetsbare inwoners is vanuit programma 'Veilig thuis' overgezet naar 'Sociaal', ook het budget wordt overgeheveld naar 'Sociaal'.

Toelichting baten (voor zover van toepassing):

N.v.t.

Investerings

Voorgenomen investeringen programmabegroting 2023-2026

In het programma De Wolden een Veilig Thuis zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

02 Krachtig De Wolden

Met dit programma stimuleren we de kracht van De Woldense samenleving en faciliteren we de realisatie van initiatieven in de dorpen en buurten. Dat doen we door met veel **energie** te werken aan de ontwikkeling van een vitale, lokale democratie, transparantie van ons bestuur en de samenwerking in onze netwerken. Dit doen we niet alleen, maar samen met inwoners, ondernemers en partnerorganisaties. Daarbij nodigen we iedereen uit om mee te doen, ook jongeren en nieuwe inwoners.

Programmahouder: Inge Nieuwenhuizen

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Voor de komende periode ligt voor dit programma de nadruk op drie thema's:

Vitale democratie

Iedere stem telt is niet vanzelfsprekend. Democratie moeten we koesteren. Het is het fundament onder onze samenleving. In De Wolden zet het gemeentebestuur actief in op participatie van en dialoog met de samenleving vanuit het principe loslaten in vertrouwen. De dialoogcultuur zie je terug in de dialoogbijeenkomsten die de raad organiseert ter voorbereiding op de raadsdebatten en –besluiten en in de bezoeken van het dagelijks bestuur aan inwoners, (maatschappelijke) organisaties en ondernemers.

Ook Initiatiefrijk De Wolden is een zeer succesvol instrument gebleken om initiatieven uit de samenleving te stimuleren en te faciliteren. Deze subsidieregeling is een begrip geworden in De Wolden en wordt omarmd door inwoners en bestuur. Een goede reden om deze regeling te continueren.

Om de participatie voort te zetten en uit te breiden zijn we altijd op zoek naar nieuwe vormen van democratie en participatie. We zetten ons in om de stem van jongeren te horen en van mensen die (nog) niet of weinig betrokken zijn bij onze lokale democratie. Bijvoorbeeld met een kinderraad, een plan voor jongerenparticipatie en ontmoetingen met nieuwe inwoners. Ook willen we lokaal talent en kennis van onze oudere inwoners meer gaan benutten bij lokale ontwikkelingen en vraagstukken. We willen de vergrijzing verzilveren. Hiervoor maken we in 2023 een plan van aanpak.

Transparant bestuur

Een krachtig De Wolden is gebaat bij een transparant en integer bestuur. We zorgen ervoor dat dit geborgd is in beleid, regelgeving, procedures, houding en gedrag en communicatie. Daarbij zijn we scherp op de veiligheid en privacy van informatie en gegevens van inwoners en ondernemers, maar ook van bestuur en ambtelijke organisatie. We sluiten aan bij de Europese en landelijke kaders hiervoor.

Samenwerking over de gemeentegrenzen

De Wolden investeert in haar netwerken met andere organisaties en overheden in de regio en daarbuiten. Want 'alleen gaat het sneller, samen kom je verder'. Als plattelandsgemeente hebben we veel te bieden, denk alleen maar aan het woonplezier, sterke gemeenschappen, recreatie en toerisme. De stedelijke gebieden om ons heen bieden werkgelegenheid, winkels en uitgaansmogelijkheden. Qua ontwikkeling van onze economie, leefomgeving en woonopgave zijn we gebaat bij een sterke regio Zwolle, versterking van de infrastructuur tussen Zwolle en Bremen en samenwerking met andere (plattelands)gemeenten, zoals in P10.

Trends en ontwikkelingen

Behoeftte aan invloed op leefomgeving

In De Wolden zijn veel mensen betrokken bij de eigen leefomgeving. Inwoners blijken vooral behoefte te hebben aan invloed op de infrastructuur, duurzaamheid en milieu, groen en projecten in de eigen omgeving. De Wolden blijft hierop inspelen en meebewegen. Met Initiatiefrijk De Wolden willen we de samenkracht in De Woldense samenleving stimuleren. Dit blijkt een succes. Voorheen werd dit Initiatiefrijk De Wolden gefinancierd met middelen uit de algemene reserve. Met onderliggende begroting nemen we een besluit over de toekomstige financiering.

25 jaar De Wolden

Op 1 januari 2023 bestaat gemeente De Wolden 25 jaar. Samen met De Woldense samenleving willen we dit vieren op een manier die past bij onze gemeente. De planvorming hiervoor is momenteel in voorbereiding en zal op een later moment gedeeld worden.

Wet bevordering integriteit en functioneren decentraal bestuur

Deze wet zou voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 in werking treden, maar heeft vertraging opgelopen. Het wetsvoorstel ligt medio 2022 nog bij de Eerste Kamer. De verwachting is dat de wet in 2023 in werking treedt. Deze wet leidt tot wijziging van de Gemeentewet. We hebben de wijzigingen die dit betreft in beeld. Een half jaar na inwerkingtreding evalueren we of de wet volledig is geïmplementeerd.

Wet open overheid

Sinds 1 mei 2022, de invoering van de Wet open overheid (Woo), is het verplicht om een openbaarheidsparagraaf in de begroting van een overheidsorgaan mee op te nemen. In deze paragraaf

dienen tenminste de begrotingsplannen op de gebieden passieve openbaarmaking, actieve openbaarmaking en gezonde informatiehuishouding voor de gemeente De Wolden weergegeven te worden. Het doel van de wet is het vergroten van de transparantie van overheidsorganen door informatie uit eigen beweging beschikbaar te stellen (oftewel **actieve openbaarmaking**), al blijft het systeem waarin een burger specifiek een overheidsorgaan om informatie kan vragen bestaan (**passieve openbaarmaking**).

Actieve openbaarmaking is toegevoegd zodat de burger overheidsinformatie uit een elftal informatie categorieën zonder barrières of bureaucratische processen kan raadplegen. Het is dan ook het doel van het Rijk dat per 1 januari 2023 het Platform Open Overheids Informatie (PLOOI) lanceert zodat de burger op dit platform de actief openbaar gemaakte informatie van alle overheidsorganen kan bezichtigen. Om alle informatie centraal beschikbaar te maken voor burgers vereist dit een bijzondere inspanning van overheidsorganen omdat deze hun informatiestromingen dusdanig moeten gaan inrichten zodat actieve publicatie mogelijk is. Dit vereist een **gezonde informatiehuishouding**, waardoor dit als kernpijler meegenomen is in de implementatie van de wet.

Identiteitsvaststelling

Bij het verstrekken van paspoorten is recent door het ministerie van Justitie en Veiligheid geconstateerd dat systemen structurele fouten bevatten die ruimte hebben geboden voor het plegen van strafbare feiten. Gelet hierop kondigt het ministerie van Binnenlandse Zaken aan dat ze samen met gemeenten verschillende acties in gang zet om fouten en fraude tegen te gaan en de integriteit van Nederlandse paspoorten en identiteitskaarten te waarborgen.

Want de gemeente heeft een belangrijke rol en verantwoordelijkheid in het vaststellen van de juiste identiteit en de controle daarop. Door inschrijving in de Basisregistratie personen (BRP) ontvangt men een Burgerservicenummer, kan men een identiteitsdocument aanvragen en recht krijgen op allerlei voorzieningen en diensten. Identiteitsfraude door gebruik van valse of gestolen identiteitsgegevens komt steeds vaker voor. Zeker bij een eerste inschrijving of hervestiging is het van belang een goede controle te doen van de persoon aan de balie en zijn identificatiedocumenten. Door gebruik te maken van elektronische hulpmiddelen om biometrie niet alleen vast te leggen, maar ook te controleren willen we zorgdragen voor een betrouwbare identiteitsvaststelling.

Regio en plattelandsgemeenten

Op provinciale schaal zoeken we onze Drentse collega's op. Door samen te werken en daarbij uit te gaan van de eigen kracht en identiteit, kan iedere gemeente zich beter ontwikkelen. Ook de Regio Zwolle is sterk in ontwikkeling en van groot belang voor ons. Op landelijk niveau behartigen we gezamenlijk als P-10 onze typische belangen (eigenheid) bij andere overheden en wisselen we kennis en ervaring uit over thema's betreffende het platteland.

Beleidsdoelen

Vitale democratie

- Ruimte geven aan initiatieven vanuit de samenleving, zowel wanneer het gaat om betrokkenheid bij nieuwe initiatieven als betrokkenheid bij onderhoud en beheer van de openbare ruimte.
- Jongeren, nieuwe inwoners en mensen die normaal weinig of niet betrokken zijn meer betrekken bij onze lokale democratie.
- Inwoners, organisaties en ondernemers actief de ruimte geven bij het gemeentelijke beleid- en besluitvormingsproces.

Transparant bestuur

- Integriteit bestuur.
- Voldoen aan actuele wetgeving.
- Toegankelijke klachten- en bezwaarprocedures.

Samenwerking over de gemeentegrenzen

- Behartigen van de belangen van de inwoners van De Wolden, daarbij gaan we altijd uit van een win-win situatie in de samenwerking met onze partners.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen te Hoogeveen - taakveld 00.40.

Beleidsindicatoren

N.v.t.

Speerpunten

0.1 - Bestuur

Activiteit	Toename kosten bestuur a.g.v. loon- en prijsstijging 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Een verdere aanpassing van de beschikbare budgetten in de actuele begroting is noodzakelijk als gevolg van loon- en prijsstijging. Het betreft de verwachte stijging van de beloningen van de burgemeester, de wethouders en de raadsleden. De uitzetting is op een dit moment een inschatting op basis van de verwachtingen.

Het salaris van de burgemeester en wethouders volgt de ontwikkeling van de bezoldiging van het personeel in de cao Rijk. De laatste cao liep van 1 januari 2021 tot en met 31 maart 2022 en had 2% loonsverhoging per 1 juli 2021. De verhoging was dus effectief over een periode van 9 maanden. Nu moet er onderhandeld worden over een nieuwe cao.

De vakbonden hebben ingezet op behoud van koopkracht. Om dit te bereiken wil FNV de loonsverhoging koppelen aan de Consumenten Prijs Index (CPI-afgeleid). De minister heeft aangegeven pas in mei te willen starten met onderhandelen, nadat het kabinet de aanpassingen in de rijksbegroting (voorjaarsnota) heeft besproken. Het is gelet op de afgelopen stijging, de huidige inflatie en de inzet van de vakbonden reëel om uit te gaan van een stijging van 4%.

Voor wat betreft de vergoeding van de raadsleden. De raadsvergoeding wordt jaarlijks herzien op basis van het door het CBS vastgestelde indexcijfer cao-lonen overheid inclusief bijzondere beloningen. Dit cijfer is voor 2021 nog niet vastgesteld maar laat voorlopig een stijging zien van 2,3%. Voor 2022 kan verwacht worden dat dit hoger ligt gelet op bovenstaande.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Naheffing fiscale 'Werkkostenregeling' (WKR) bestuurders.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 22.500	€ 22.500	€ 22.500	€ 22.500	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De WKR geeft werkgevers 'vrije ruimte' om een bepaald percentage van de fiscale loonsom te besteden aan vergoedingen en verstrekkingen aan personeel. Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van het budget in de actuele begroting noodzakelijk. Dat het begrote bedrag te laag is, komt doordat de bijdrage arbeidsongeschiktheid raadsleden meetelt voor de WKR.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Actualisatie kosten pensioenvoorziening APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers).				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 60.000 V	€ 60.000 V	€ 60.000 V	€ 60.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. De verrekening met de voorziening APPA (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) wordt bijgesteld naar aanleiding van actuariële berekeningen.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Actualisatie kosten bestuurlijke samenwerking.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 34.000	€ 34.000	€ 34.000	€ 34.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. Het betreft hier o.a. de indexatie en actualisatie van de kosten van het A&O-fonds, het fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU), Veteranendag gezamenlijk € 14.000, de regio Zwolle € 5.500, P10 en de VDG € 12.000 en aanvullende indexatie van kleinere bijdragen en subsidies € 2.500. Voor de Veteranendag gaan we onderzoeken hoe we speciale aandacht schenken aan onze lokale veteranen.

0.1 - Bestuur

Activiteit	Technische ondersteuning gemeenteraad.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De afgelopen twee jaar zijn positieve ervaringen met digitale en hybride vergaderingen van de raad opgedaan. De organisatie en technische ondersteuning van de online en hybride vergaderingen zijn volledig ondergebracht bij de griffie. De complexiteit van de technische ondersteuning tijdens raad-aangelegenheden is de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen en blijkt onmisbaar te zijn. Op verzoek van de griffier heeft de werkgeverscommissie in 2021 besloten om voor de periode 1 april 2021 tot 1 april 2022 hiervoor tijdelijk extra uren (vier uur per week) aan de griffie toe te kennen. De werkgeverscommissie heeft vervolgens besloten om de tijdelijke urenuitbreiding tot 31 december 2022 te verlengen. Zowel bij de griffier als bij de werkgeverscommissie bestaat de behoefte om de technische ondersteuning structureel te honoreren.

0.2 – Burgerzaken

Activiteit	Verkiezingen 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	PM	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Op basis van de werkelijke uitgaven is een bijstelling van de beschikbare budgetten in de actuele begroting noodzakelijk. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van de organisatie van één verkiezing. De kosten zullen hoger uitvallen dan geraamd in de meerjarenbegroting omdat er op 15 maart 2023 verkiezingen voor zowel Provinciale Staten als de Waterschappen plaats vinden. Naar verwachting worden we via de algemene uitkering uit het gemeentefonds gecompenseerd voor de kosten van de organisatie van deze verkiezingen. Er is hier vooralsnog een Pm-post opgenomen aangezien het mogelijk budgettair neutraal doorwerkt in de begroting 2023.

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)

Activiteit	Voortzetting subsidieregeling 'Initiatiefrijk De Wolden'.				
Gevolgen voor de inwoners	Een lokale overheid die inwonersinitiatieven ondersteunt en coördineert.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Om de ambities van inwoners en college waar te kunnen maken, is de subsidieregeling Initiatiefrijk De Wolden in 2015 in het leven geroepen. Deze regeling heeft als doel het ontwikkelen en uitvoeren van maatschappelijke initiatieven gericht op het verbeteren van de leefbaarheid, van de sociale vitaliteit en van de sociale infrastructuur van De Wolden.

Deze drie termen, leefbaarheid, sociale vitaliteit en de sociale infrastructuur worden in omschrijving van de regeling als volgt gedefinieerd:

- Leefbaarheid: beleving van de dagelijkse woonomgeving, wordt de omgeving als passend ervaren.
- Sociale vitaliteit: inspanningen en initiatieven van bewoners gericht op hun (leef)omgeving.
- Sociale infrastructuur: geheel van voorzieningen, verenigingen en activiteiten.

De waardering voor deze subsidieregeling bij inwoners, de belangenverenigingen, het college en de raad is groot. Van 2015 tot en met 2022 zijn er 179 aanvragen ingediend. De gerealiseerde initiatieven hebben allen bijgedragen aan het verbeteren van de leefbaarheid, het vergroten van de sociale vitaliteit en de sociale infrastructuur. De wens is er dan ook om Initiatiefrijk De Wolden te continueren. De nieuwe subsidieregeling voor de periode 2023-2026 wordt eind 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad.

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (coördinatie i.c.m. wijkteams)

Activiteit	Coördinatie subsidieregeling Initiatiefrijk De Wolden vanuit de gemeente.				
Gevolgen voor de inwoners	Een lokale overheid die inwonersinitiatieven ondersteunt en coördineert.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 41.500 V	€ 41.500 V	€ 41.500 V	€ 41.500 V	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

In afwijking van eerdere besluitvorming van de kaderbrief 2023 voeren we dit speerpunt niet op in de begroting 2023. In de kaderbrief was opgevoerd een uitzetting van € 41.500 voor formatie-

budget voor de coördinatie van dorp- en kernparticipatie. Nu deze vervalt, levert dit een voordeel op van € 41.500. Reeds in de programmabegroting 2022 is aangegeven dat e.e.a. een relatie heeft met het speerpunt 'Preventieve inzet Buurtteams' onder het programma 'Gezond meedoen', nu programma Sociaal. Daarbij is het standpunt ingenomen dat de coördinatie van buurtteams een taak is geworden van de bredere functie coördinatie dorp- en kernparticipatie. De werkzaamheden betreffende de coördinatie van Initiatiefrijck De Wolden en de preventieve inzet buurtteams kunnen binnen de bestaande formatie in de SWO opgevangen worden. Ten tijde van het opstellen van de kadernota was dit nog onduidelijk aangezien dit samenhangt met het proces van Initiatiefrijck De Wolden.

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)

Activiteit	Viering 25-jarig bestaan gemeente De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Deel kunnen nemen aan feestelijkheden in het kader van 25 jaar De Wolden.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 40.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op 1 januari 2023 bestaat gemeente De Wolden 25 jaar. We willen dit vieren met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. We hopen hiermee de samenhang tussen dorpen, kernen en inwoners in onze gemeente nog meer te versterken. Dit najaar maken we hiervoor een plan van aanpak. Daarbij betrekken we nadrukkelijk dorpen, kernen en inwoners. Ook zorgen we voor afstemming met andere ontwikkelingen in 2023 zoals de opening van het Huus veur Sport & Cultuur en De Wolden Culturele Gemeente van Drenthe. Voor de organisatie van de feestelijkheden ramen we een bedrag van € 40.000. Dit bedrag is grotendeels bestemd voor capaciteit. Daarnaast aan kosten voor pr en faciliteiten. Zodra het plan van aanpak gereed is, zal de gemeenteraad hierover geïnformeerd worden.

Beleidsdocumenten

- Toekomstvisie
- College uitvoeringsprogramma
- Profielschets burgemeester

Taakstelling en lopende projecten

N.v.t.

Exploitatie

Product	Realisatie (Bedragen x 1000)	Begroting			Meerjarenbegroting		
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
010 Bestuur	1.780	1.812	1.974	1.974	1.974	1.974	
020 Burgerzaken	906	849	810	799	786	786	
610 Samenkracht en burgerparticip.	259	26	67	67	67	67	
Totaal lasten	2.945	2.687	2.851	2.841	2.828	2.828	

Product	Realisatie (Bedragen x 1000)	Begroting		Meerjarenbegroting		
		2021	2022	2023	2024	2025
Baten						
010 Bestuur	8	0	0	0	0	0
020 Burgerzaken	318	300	305	305	305	305
610 Samenkracht en burgerparticip.	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	325	300	305	305	305	305
Saldi						
010 Bestuur	1.773	1.812	1.974	1.974	1.974	1.974
020 Burgerzaken	589	549	505	494	481	481
610 Samenkracht en burgerparticip.	259	26	67	67	67	67
Totaal saldi	2.620	2.387	2.546	2.536	2.523	2.523

Toelichting op lasten en baten:

Binnen dit programma zijn geen grote afwijkingen te zien.

Investeringsen

In het programma Krachtig De Wolden zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

03 Wonen en Duurzaam

Dit programma gaat over de fysieke leefomgeving. Het omvat de thema's ruimtelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid.

Programmahouder: Gerrie Hempen-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

De Wolden is een aantrekkelijke gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. Dit komt onder meer door de kwaliteit van de omgeving, het landschap en de sociale netwerken in de dorpen. Er zijn verschillende ontwikkelingen die van invloed zijn op deze kwaliteiten. Bijvoorbeeld de energietransitie, de woningbouwopgave en de noodzaak om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Bij de keuzes die gemaakt worden laten we ons leiden door de drie hoofdambities uit de Toekomstvisie Samen aan zet (2022-2040): vitale samenleving, duurzame leefomgeving en landschap als drager.

Onze ambitie is te streven naar een aantrekkelijke en duurzame woon- en leefomgeving in De Wolden. We zetten in op bewustwording en geven ontwikkelingsgericht ruimte aan initiatieven uit de samenleving, van inwoners en ondernemers. We stimuleren hun ondernemerschap om oplossingen te realiseren en wij faciliteren dit waar dat nodig is. Met oog voor 'naoberschap', lokaal eigenaarschap en behoud van ruimtelijke kwaliteit. We doen dit op basis van een veranderende rol van de overheid. Wij denken mee, faciliteren en bieden, waar nodig, maatwerk.

Waar nodig nemen we zelf het initiatief, zoals bij de woningbouwopgave in de kerndorpen en het klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte.

Wij streven het volgende op de langere termijn na:

- Veilige, aantrekkelijke, klimaatbestendige en gezonde woon- en leefomgeving.
- Duurzame energie- en grondstoffenvoorziening en minder CO₂-uitstoot.
- Ruimtelijke en landschappelijke ontwikkeling met kwaliteit.

Trends en ontwikkelingen

Wonen

Woningbouwproductie

Evenals in de rest van Nederland, is ook in De Wolden de druk op de woningmarkt erg hoog. De huizenprijzen zijn de afgelopen jaren explosief gestegen. Hierdoor is het met name voor jongeren en starters moeilijk om (betaalbare) woonruimte te vinden. Er moeten zo snel mogelijk voldoende betaalbare woningen komen. Daarbij is het belangrijk dat nieuwe ontwikkelingen passen bij het karakter van de omgeving. Ook het verduurzamen en levensloopbestendig maken van deze woningen zien wij hier als belangrijke opgaven.

Tegelijkertijd blijven de bouwkosten onophoudelijk toenemen, zowel de loonkosten als materiaal-kosten stijgen. Hierdoor komt de financiële haalbaarheid en de versnelling van de woningbouw onder druk te staan. De urgentie van deze opgaven vraagt om directe maatregelen. De gemeente heeft hierin een actieve rol, maar er moet ook ruimte blijven voor eigen initiatieven.

We bieden letterlijk en figuurlijk ruimte om een versnelling aan te brengen in zowel bestaande als nieuwe woningbouwplannen. We richten ons voor woningbouw niet alleen op de grotere kernen. We willen met álle Dorpsbelangen in gesprek om over woningbouw in de betreffende dorpen afspraken te maken. De ene keer zullen we als gemeente een actieve en regisserende rol aannemen, de andere keer zal deze meer faciliterend zijn bij plannen van ontwikkelaars en/of inwoners. Dit is afhankelijk per dorp of per project.

Daarnaast werken wij aan de uitvoering van het strategisch woningbouwprogramma, de realisatie van flexwoningen, de ondersteuning van CPO-projecten, de mogelijkheden voor woningsplitsingen en erfdelen. We blijven onze ogen en oren openhouden voor overige ideeën die bijdragen aan woningbouw in De Wolden. In het nieuwe woonbeleid gaan wij hier nader op in.

Deze inzet vraagt om extra capaciteit en middelen. In deze begroting willen wij hiervoor de benodigde middelen opnemen.

Vitaliseren en transformeren vakantieparken

In het Collegeprogramma wordt de continuering van het programma Vitale Vakantieparken benadrukt. Doel van het programma is de realisatie van een gezonde toeristisch recreatieve sector. Deze sector is economisch een factor van betekenis voor onze gemeente, met vakantieparken, diverse hotels, campings, bed & breakfasts, groepsaccommodaties en recreatieve voorzieningen. Sinds de vaststelling van de Kadernotitie Vitale Recreatieparken De Wolden in 2017 is, in samenwerking met de Taskforce Vitale Vakantieparken Drenthe, gewerkt aan het transformeren van niet-vitale parken en het excelleren van parken met een goed toeristisch-recreatief perspectief. Bij vijf parken ontbreekt het toeristisch-recreatief perspectief en is een transformatieproces ingezet. Transformatie blijkt complexer en intensiever te zijn dan gedacht en kost veel tijd en inzet. Eind '21 zijn de vastgelopen trajecten weer opgepakt door inzet van een nieuwgevormd programma-team.

De beoogde maatschappelijk effecten van het programma zijn bloeiende recreatieve vakantieparken met lokale spin-off. Effecten van de transformatie van parken zijn legalisatie van bestaande (illegale of gedoogde) permanente bewoning op parken, toevoegen van woningen aan de woningvoorraad en afhandelen van lopende handhavingsverzoeken.

Milieu en duurzaamheid

Regionale Energie Strategie (RES) Drenthe

De RES-regio Drenthe blijft samenwerken aan de Regionale Energiestrategie (RES), de RES 2.0 en verder. Voor de uitvoering van de RES 1.0 naar de RES 2.0 heeft de RES-organisatie een doeluitkering van het Rijk ontvangen. Voor 1 juli 2023 moet de RES 2.0 regio Drenthe gereed zijn. De RES 2.0 is pragmatisch en praktisch van opzet en is gericht op de uitvoering. Hierbij vormen de ambities, afspraken en uitgangspunten die in de RES 1.0 zijn vastgesteld de basis. De RES 2.0 wordt ontwikkeld als een oplegger op de RES 1.0, waarin de voortgang wordt gerapporteerd, de energiestrategie wordt geactualiseerd en de uitvoering richting RES 3.0 wordt bepaald.

Aanpak Dorps Energie Strategieën (DES)

In het verlengde van de Toekomstvisie, de RES en in relatie tot de wijkuitvoeringsplannen (WUP) onder de Transitievisie Warmte, wordt in 2023 gewerkt aan een aanpak met de dorpen om met energiebesparing aan de slag te gaan en lokaal de energie op te wekken die ook lokaal gebruikt wordt. Vanuit de RES geldt dat 1 januari 2025 de projecten voor grootschalige opwekking van duurzame energie vergund moeten zijn.

Warmtetransitie en groen gas

De focus binnen de uitvoering van de Transitievisie Warmte (TVW) De Wolden ligt de aankomende periode sterk op energiebesparing en het naar beneden brengen van de warmtevraag en op individuele oplossingen (all-electric of hybride in combinatie met groen gas). Voor de Wijk wordt gekeken of het gezamenlijke onderzoek met meerdere gemeenten over de toepassing van Thermische Energie uit Oppervlaktewater (TEO) vanuit de Hoozeveense Vaart een vervolg moet krijgen.

Als vervanger voor aardgas ziet De Wolden voor veel woningen groen gas eventueel in combinatie met een hybride warmtepomp als een goede optie. Om te komen tot voldoende productie van groen gas en draagvlak wordt samengewerkt met netbeheerder RENDO en N-TRA. Gezamenlijk doel is het onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren van een strategie om in 2030 evenveel duurzaam groen gas 'in te voeden' als er wordt gebruikt (100% groen gas). In 2022 zijn belangrijke stappen gezet richting een concreet project voor de productie van groen gas op basis van monomestvergisting in Echten en Koekange. Dit project wordt vervolgd.

Proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen

In 2022 is de uitvoering van de proeftuin Aardgasvrije Wijken Schoolkring Ansen gestart en is een eerste subsidie vanuit de rijksbijdrage van € 2.398.400 ter beschikking gesteld aan energiecoöperatie energieKansen voor het deelproject 'gebouwgebonden maatregelen'. Het gehele project heeft een doorlooptijd van 8 jaar. De ervaringen die we in Ansen opdoen, kunnen gebruikt worden voor andere dorpen in De Wolden en andere plattelandsgemeenten in Nederland.

Opgave verduurzaming bestaande woningvoorraad

De Wolden participeert in de Drentse Energie Deal met als doel dat we in 2040 in Drenthe energie-neutraal wonen en zelfvoorzienend zijn op energiegebied. Er ligt een grote opgave in de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad in De Wolden. Het Drents Energieloket informeert inwoners over acties en financiële middelen (o.a. 'Energiebespaarlening Drenthe') om de particuliere woningvoorraad te verbeteren en duurzame energie op te wekken. De verduurzaming van de voorraad bestaande huurwoningen valt onder de verantwoordelijkheid van woningcorporatie Actium.

Energiearmoede is een belangrijk punt van aandacht. De energietransitie moet voor iedereen bereikbaar en betaalbaar zijn. Samen met andere gemeenten kijken we naar mogelijkheden om de van het Rijk ontvangen specifieke uitkering voor energiebesparende maatregelen voor inwoners die in energiearmoede leven zo goed mogelijk te besteden. Deze middelen zijn ook voor huurders.

Onderzoek grondgebonden zonnepanelen particulieren

In 2023 wordt onderzocht of het particulieren makkelijker gemaakt kan worden om grondgebonden zonnepanelen te plaatsen voor eigen gebruik door middel van dereguleren. Afhankelijk van de uitkomst zal een ruimtelijke procedure ontwikkeld moeten worden, bijvoorbeeld met een melding.

Onderzoek kleinschalige windmolens

In 2022 is een ruimtelijke verkenning gedaan naar de toepassing van kleinschalige windmolens, hoger dan de huidige toegestane windmolens met een ashoogte van 15 meter. Er wordt gekeken of en hoe hier een vervolg aan gegeven kan worden, bijvoorbeeld door middel van een pilot.

Energiebespaaractie verenigingen

Er wordt een plan gemaakt voor een bespaaractie voor verenigingen, zodat grotere groepen inwoners via de verenigingen bereikt kunnen worden over duurzaamheid en energiebesparing. Als blijkt dat hier extra middelen voor nodig zijn dan nemen we die op in de kadernota 2024-2027.

Duurzaamheidssubsidie voor starters

Vanuit het Actieplan Klimaat & Energie 2021 – 2024 is er jaarlijks € 20.000 (incl. uitvoeringskosten) beschikbaar voor het blijven verlenen van de duurzaamheidssubsidie voor starters. De vernieuwde subsidieregeling moet nog worden vastgesteld. We blijven de verzilverlening en de stimuleringslening aanbieden, die ook gebruikt kunnen worden voor verduurzamingsmaatregelen.

Verduurzaming gemeentelijke gebouwen

De verduurzaming van de vijf gemeentelijke gebouwen waarover de raad in april 2021 een besluit heeft genomen is gekoppeld aan het provinciale Ontzorgingsprogramma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed. In 2022 is de uitvoering deels van start gegaan. Hier wordt een vervolg aan gegeven. De brandweerkazernes en integrale kindcentra (IKC's) zijn ook in dit programma meegenomen. De verduurzaming van deze gebouwen volgt na de vijf gebouwen waarvan de uitvoering al loopt. De overige schoolgebouwen zijn in het kader van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) ook meegenomen in het Ontzorgingsprogramma, om te onderzoeken hoe deze gebouwen verduurzaamd kunnen worden. Zie hiervoor ook de relatie met programma 9 Cultuur (onderdeel IHP).

Heel De Wolden Aardgasvrij

In 2021 is het conceptplan 'Heel De Wolden Aardgasvrij' gepresenteerd door Reestdal Energie. Door onder andere over te stappen op hybride warmtepompen in combinatie met zonnepanelen en hierbij inwoners geheel te ontzorgen wordt getracht een versnelling in de transitie te realiseren. Het plan wordt samen met N-TRA, Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe, SEN en een adviesbureau verder uitgewerkt.

Ruimtelijke ontwikkeling

Omgevingswet

De Omgevingswet gaat over de inrichting van de ruimte: over woningen, bedrijfsgebouwen, water(voorziening), milieu, infrastructuur en cultureel erfgoed bijvoorbeeld. Van grote projecten als de aanleg van een woonwijk, bedrijventerrein of natuurgebied tot kleine zaken als het kappen van een boom of het plaatsen van een dakkapel. De wet gaat over de samenhang tussen al deze onderdelen van onze leefruimte en over de veranderingen daarin. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan is een van de kerninstrumenten van de Omgevingswet. Iedere gemeente heeft straks één omgevingsplan voor het gehele grondgebied. Om tot een omgevingsplan te komen stellen we een handboek op met voorwaarden en bouwstenen. Het opstellen van het Omgevingsplan De Wolden pakken we op als apart project. Totdat het nieuwe omgevingsplan klaar is gelden de huidige bestemmingsplannen en beheersverordeningen.

Toekomstvisie

In een interactief proces met inwoners, ondernemers, organisaties en medewerkers is een concept Toekomstvisie De Wolden ontwikkeld. De nieuwe Toekomstvisie wordt in 2022 ter vaststelling aangeboden aan de raad. In het verlengde van deze Toekomstvisie wordt een uitvoeringsagenda opgesteld. Deze uitvoeringsagenda bevat op hoofdlijnen welke stappen er worden gezet om deze visie te vertalen naar beleid en uitvoering. Denk hierbij aan de vertaling van de visie naar programma's, het inrichten van de beleidscyclus, monitoring en evaluatie en het maken van het omgevingsplan.

Wetsvoorstel kwaliteitsborging voor het bouwen

Het plan is dat de wet op 1 januari 2023, tegelijkertijd met de Omgevingswet, ingaat. (noot: de toegezegde 6 maanden vooraf duidelijkheid komt pas in oktober en hangt af van het oordeel van het adviescollege ICT-toetsing). De kern van de wet is dat de verantwoordelijkheid voor de bouwkwaliteit bij de bouwer ligt. In De Wolden anticiperen we met de balievergunning al op deze wetsontwikkeling. Verder doen we ervaring op met proefprojecten. De wet zorgt voor verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. Dit betekent ook dat we voor dat deel van het werk geen leges in rekening mogen brengen.

Stikstof

In veel Natura 2000 gebieden is de stikstofdepositie te hoog. De rechter heeft bepaald (PAS-uitspraak) dat er geen extra stikstofdepositie mag plaatsvinden waardoor de vergunningverlening voor woningbouwprojecten, infrastructuur en allerlei bedrijven is stilgevallen. De wet Stikstofreductie en Natuurverbetering is op 1 juli 2021 ingegaan, waarmee € 3 miljard beschikbaar is gekomen voor natuurherstel en € 2 miljard voor stikstofreductie bij de bron. Ook regelt de wet een gedeeltelijke vrijstelling voor bouwactiviteiten.

In het regeerakkoord (december 2021) zijn de doelen voor stikstofreductie nog verder aangescherpt: in 2030 moet minimaal 74% van het areaal van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben. Dit heeft gevolgen voor de landbouw, maar ook voor de industrie, transport en bouwsector.

Er komt een Nationaal Programma Landelijk Gebied waarin niet alleen de stikstofopgave maar ook de (Europese) normen en opgaven van de waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit worden meegenomen. De provincies zijn verantwoordelijk om dit uit te werken in een gebiedsgerichte aanpak. Voor De Wolden zijn het Dwingelderveld en het Holtigerveld de meest nabijgelegen stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden.

Beleidsdoelen

Wonen

- Uitvoering geven aan de beleidsdoelen van het Woonplan 2017-2022:
 - betaalbare woonruimte realiseren of laten realiseren in zowel huur als koop;
 - kansen voor nieuwbouw benutten met behulp van een strategisch woningbouwprogramma;
 - langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen mogelijk maken;
 - samen met de corporatie een monitor ontwikkelen die de belangstelling naar sociale huurwoningen monitort om de benodigde kernvoorraad te bepalen en afspraken te maken over verkoop, nieuwbouw en transformatie van sociale huurwoningen.
- Actualiseren van het Woonplan 2017-2022.
- Uitvoering geven aan de strategische woningbouwplanning.
- Eigenaren/VVE's van niet-vitale vakantieparken zonder recreatieve potentie ondersteunen bij een nieuw perspectief voor hun park buiten de recreatiesector te vinden.
- Ondernemers van (vitale) vakantieparken met recreatieve potentie de ruimte geven om toekomstbestendigheid te worden/blijven en te excelleren.

Milieu en duurzaamheid

- Streven om de gebouwde omgeving in 2040 energieneutraal te hebben.
- In 2030 willen we evenveel duurzaam gas invoeden als we gebruiken (100% groen gas).
- Inventariseren van het huidige energieverbruik in de regio en wat het potentieel (ruimtelijk) is voor hernieuwbare energie (opwekking, opslag en infrastructuur).
- Het opstellen van een aanbod voor de duurzame warmtebronnen en aanbod voor de hernieuwbare opwek.
- Het geven van het goede voorbeeld als gemeente.
- Meewerken aan het tot stand brengen van energiezuinige woningen met lage energielasten.
- De CO₂-uitstoot verder verlagen voor een gezonde leefomgeving.
- Inwoners en bedrijven stimuleren om gezamenlijk aan de slag te gaan met duurzame energie en lokale energie-initiatieven.
- In 2030 0,1 TWh aan grootschalige opwek van duurzame elektriciteit: 0,06 TWh grootschalig zon op dak (minimaal 50 zonnepanelen), 0,04 TWh techniekneutraal
In 2040 0,14* TWh aan grootschalige opwek van duurzame elektriciteit.

Ruimtelijke ontwikkeling

- Werken met de nieuwe Omgevingswet conform de kaders van het Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden.
- Faciliteren dat de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit behouden blijft.
- Een veilige, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving behouden.
- Ruimte scheppen voor dynamiek en innovatie, met behoud van de omgevingskwaliteit.

Informatie verbonden partijen

Binnen dit programma zijn geen verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

'Wonen en Duurzaam'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Hernieuwbare elektriciteit in %	2020	19,3	26,8
Hernieuwbare energie in %	2019	6,1	8,6
Nieuwgebouwde woningen aantal per 1.000 woningen	2021	6,3	8,9
Hernieuwbare elektriciteit Zonnestroom in terajoule	2021	85	40.792
Woningen met zonnepanelen in %	2020	34,0	15,7

Hernieuwbare elektriciteit:

Aandeel elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa van het totale elektriciteitsverbruik.

Hernieuwbare energie:

Aandeel energie uit natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld (zoals zon, wind buitenluchtwarmte en biomassa) van het totale energieverbruik.

Hernieuwbare elektriciteit zonnestroom:

Hoeveelheid opgewekte hernieuwbare elektriciteit die is opgewekt uit zon. (Tera)joule is de internationale eenheid van energie.

Speerpunten

7.4 – Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Aanpak Dorps Energie Strategieën (DES).				
Gevolgen voor de inwoners	Inwoners behouden regie over de energietransitie.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 40.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We willen met de dorpen in gesprek over het thema duurzaamheid, over het opwekken van energie en energiebesparing. Dit ligt in het verlengde van zowel de Regionale Energiestrategie (RES) Drenthe als de Transitievisie Warmte. Het doel is om met dorpen het gesprek aan te gaan en om te komen tot een passende Energiestrategie per dorp, waarin energiebesparing (energie die niet gebruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden) en het zelf opwekken van energie een belangrijke plaats innemen. Voor het uitwerken van een aanpak en het uitrollen van de aanpak met de dorpen reserveren we in 2023 € 40.000.

7.4 – Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Onderzoek kleinschalige windmolens.				
Gevolgen voor de inwoners	Bedrijven in het buitengebied faciliteren bij verduurzaming.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 30.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Uit het onderzoek naar de toekomst van de landbouw, en vanuit belangenorganisatie LTO, is de wens geuit om in het buitengebied hogere windmolens toe te passen dan de huidige toegestane windmolens met een ashoogte van 15 meter. Een hogere molen heeft een hoger rendement en is daarom geschikter om het eigen energieverbruik te verduurzamen. Samen met provincie Drenthe en meerdere Drentse gemeenten is al een ruimtelijke verkenning uitgevoerd. We kijken of en hoe we daar een vervolg aan kunnen geven, bijvoorbeeld een of meerdere pilotprojecten. Voor een vervolg op de ruimtelijke verkenning reserveren we eenmalig € 30.000.

7.4 - Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Energeregisseur.				
Gevolgen voor de inwoners	Inwoners, bedrijven en lokale initiatieven faciliteren bij verduurzaming.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 140.000	€ 140.000	€ 85.000	€ 85.000	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We willen inwoners, bedrijven en lokale (duurzaamheids)initiatieven stimuleren met duurzaamheid aan de slag te gaan en hen hierbij ondersteunen. Vanwege deze focus is er vanuit het vorige Actieplan Klimaat & Energie gekozen voor de inzet van een energeregisseur, die een belangrijke schakel vormt tussen lokale initiatieven, de gemeente en andere stakeholders. Met het ontwikkelen van een aanpak met dorpen en het in de eigen organisatie aanbrengen van focus op duurzaamheid, is er extra formatie nodig voor de functie energeregisseur. Om de focus aan te brengen, wordt gekeken naar het opzetten van een multidisciplinair team dat zich vanuit verschillende thema's met duurzaamheid bezighoudt. Vanuit deze ontwikkelingen zullen er nieuwe initiatieven ontstaan en zullen bestaande initiatieven meer ondersteuning nodig hebben. Voor 2023 en 2024 wordt jaarlijks € 140.000 gereserveerd en voor 2025 en 2026 wordt jaarlijks € 85.000 gereserveerd voor de functie energeregisseur en het opzetten van een multidisciplinair team.

7.4 - Milieu en duurzaamheid

Activiteit	Communicatie duurzaamheid.				
Gevolgen voor de inwoners	Inwoners, bedrijven en lokale initiatieven faciliteren bij verduurzaming.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 50.000				Incidenteel
	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Onder de vlag van 'De Wolden geeft energie!' moet de communicatie over duurzaamheid, de energie- en de warmtetransitie beter worden vormgegeven, structureler worden gecommuniceerd en informatie worden gebundeld (onder andere op een website). Op die manier is het voor inwoners, ondernemers en lokale (duurzaamheids)initiatieven makkelijker om informatie over bijvoorbeeld regelingen te vinden en weet iedereen waar we naartoe willen in De Wolden en hoe we gezamenlijk onze doelen kunnen bereiken. Voor het bouwen van de website en het inzetten van

overige communicatiemiddelen is eenmalig € 50.000 nodig in 2023. Om de communicatie goed vorm te (blijven) geven, is extra inzet van een communicatieadviseur nodig. Voor 2023 tot en met 2026 is hier € 25.000 voor gereserveerd.

8.1 – Ruimtelijke ordening

Activiteit	Voorbereiding realisatie Gebiedsvisie 'De Baete' te Ruinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Optimalisatie van het gezamenlijk gebruik en inrichting van het gebied.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
		PM	PM	PM	Incidenteel
	--	€ 9.360	€ 9.324	€ 9.288	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Er zijn veel ontwikkelingen in en rondom het sportpark 'De Baete' in Ruinen. Om deze ontwikkelingen en kansen op elkaar af stemmen heeft een brede werkgroep van gebruikers en vertegenwoordigers uit het dorp gewerkt aan een integrale gebiedsvisie. Daaruit blijkt dat er mooie kansen liggen om het gezamenlijk gebruik van het gebied te optimaliseren zowel fysiek als sociaal. Bij de uitwerking van de gebiedsvisie wordt ook gekeken naar de woningbouwbehoefte van Ruinen, en wordt afstemming gezocht met Wolderwijs en gebruikers van de sporthal. De voorlopige gebiedsvisie 'De Baete volop in beweging' is in april 2022 door de werkgroep gepresenteerd aan de inwoners en in het algemeen positief ontvangen. De gebiedsvisie wordt in september van 2022 aan de raad voorgelegd. Voor de aankoop van een perceel is een krediet nodig van € 138.000 en voor het opstellen van een uitvoeringsplan is een voorbereidingskrediet benodigd van € 50.000. Deze kosten mogen maximaal vijf jaar geactiveerd blijven. Als er na vijf jaar geen actieve grondexploitatie is vastgesteld worden de gemaakte kosten afgeboekt in de exploitatie. Voor het investeren in sportvoorzieningen en infrastructuur is in 2023 een investeringskrediet van € 90.000 nodig. De benodigde kredieten worden in 10 jaar afgeschreven.

8.1 - Ruimtelijke ordening

Activiteit	Project Implementatie Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Versnelling en verbetering besluitvorming m.b.t. ruimtelijke ontwikkelingen, meer ontwikkelkansen en meer maatwerk.				
Middelen: volledige dekking uit rijksbijdrage (septembercirculaire 2022)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 229.500	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel
	-€ 229.500	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2023 in werking. De stelselherziening heeft een grote impact op onze organisatie. De afgelopen jaren is er al veel gebeurd. Vanaf de start op 1 januari moet er een minimaal fundament klaar zijn. Voor het realiseren van dat fundament (minimale acties van de VNG) hebben we nog veel werk te verzetten, ook in 2023 en volgende jaren. Hieronder gaan we concreter in op een aantal zaken die nog op stapel staan.

Beleid & Regelgeving, Organisatieverandering en Digitaal Stelsel

Zodra het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) gereed is, dan is binnen de SWO ook alle software beschikbaar. De software moet ingericht worden op basis van aangepaste processen, rollen, verantwoordelijkheden en er moeten bijvoorbeeld goed toegankelijke brieven en formulieren toegevoegd worden. Ook is het van belang dat alles te testen met onze ketenpartners (RUD, provincie, waterschappen, etc.). We gaan de komende tijd bezig met het verder actualiseren van het beleid en regelgeving. We maken bijvoorbeeld ook beslisbomen. Voor de klant moet het dan snel duidelijk zijn óf en zo ja, welke weg hij moet bewandelen om bijvoorbeeld een omgevingsvergunning te krijgen. Of is een melding voldoende? En wat komt er verder kijken bij een dergelijke vergunning? Wat zijn de indieningsvereisten, hoe te registreren? De komende periode neemt de

communicatie aan onze inwoners, ondernemers, bestuur en interne organisatie steeds verder toe. De capaciteit die voor deze opgaven geraamd is betreft 4 fte.

Kwaliteitsmedewerker

Met de komst van de omgevingswet ontstaan nieuwe opgaven. Zo zijn nieuwe processen nodig, veranderen bestaande processen en ontstaan verwachtingen bij onze klanten. Hierbij valt te denken aan de vindbaarheid van informatie, de begeleiding door digitalisering, maar ook van de medewerkers. De initiatieffase krijgt een belangrijke rol, versus een vergunningproces in een korter tijdsbestek.

Om deze doelen goed te borgen wordt de kwaliteit belangrijker, van de processen, van de tijdigheid en van de dienstverlening. Dit is niet mogelijk binnen de bestaande formatie en vraagt 1 fte.

De komende periode wordt benut om alle wijzigingen in de manier van werken bij elkaar te laten komen, zodat inzicht ontstaat in de structurele effecten van de komst van de Omgevingswet. Streven is om dit inzichtelijk te hebben bij de kadernota 2025.

Model voor evaluatie en monitoring

Met de komst van de omgevingswet verandert de opgave voor monitoring en evaluatie. Enerzijds kent de wet directe verplichtingen, zoals geluid. En anderzijds ontstaan indirecte monitoringsverplichtingen, zoals gemeentelijke omgevingswaarden, omgevingsplan, programma's, Besluit milieueffectrapportage (MER) en op de samenwerking in de uitvoeringsorganisatie. Deze monitoring moet vorm krijgen, waarvoor 0,5 fte benodigd is.

Projectkosten

Naast de interne kosten is de verwachting dat ook externe expertise benodigd is. Hierbij kan gedacht worden aan expertise om brieven toegankelijk te maken, te adviseren over participatie vormen voor Omgevingsvisie-omgevingsplan-omgevingsvergunningen, maar ook ten behoeve van het college en de raad. Deze kosten worden geraamd op € 50.000 en zijn onderdeel van de speerpunten in het programma Wonen en Duurzaam.

Dekking uit Gemeentefonds

Bovenstaande kosten maakt de SWO en gemeente De Wolden betaalt hiervan 30% wat neerkomt op € 229.500. Vanuit het gemeentefonds draagt het Rijk voor 2022 in totaal € 150 miljoen bij aan de transitiekosten die gemeenten hebben gemaakt in aanloop naar de invoering van de Omgevingswet. De verdeling van deze decentralisatie-uitkering vindt plaats via de verdeelsleutel 60% inwonertal, 25% landoppervlak en 15% vast bedrag. Voor De Wolden komt dat indicatief neer op € 441.096. Het definitieve bedrag staat in de septembercirculaire. Het voorstel is om deze middelen te reserveren voor de genoemde kosten implementatie Omgevingswet in 2023.

8.1 – Ruimtelijke ordening

Activiteit	Opstellen Omgevingsplan De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Een compleet en actueel Omgevingsplan voor de hele gemeente.				
Middelen: € 210.500 dekking uit rijksbijdrage (septembercirculaire 2022)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 400.000	€245.000	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel
	-€ 210.500	-	-	-	Rijksbijdrage

Toelichting:

Categorie 1

Het Omgevingsplan is een van de kerninstrumenten van de Omgevingswet. Iedere gemeente heeft straks één Omgevingsplan voor het hele grondgebied. In dat Omgevingsplan wordt bepaald welke activiteiten in een gebied wel of niet zijn toegestaan, bijvoorbeeld wonen of bedrijvigheid. Het omgevingsplan bevat straks alle regels die gelden voor de fysieke leefomgeving. Het Omgevingsplan zal op z'n vroegst in 2025 worden opgeleverd.

Niet alleen worden alle bestemmingsplannen (veelal geactualiseerd) daarin opgenomen, maar ook alle regels uit de verordeningen die gaan over de fysieke leefomgeving. Ook de zogenaamde 'bruidsschat' wordt daarin opgenomen. Dat zijn rijksregels waar de gemeente beleidsvrijheid krijgt.

Voordat we een Omgevingsplan maken, maken we eerst een handboek. In dit handboek komen de voorwaarden te staan waar een nieuw Omgevingsplan aan moet voldoen en hoe deze eruit moet komen te zien. Hiervoor contracteren we een adviesbureau met ervaring op dit gebied. Dat adviesbureau heeft in 2023 een budget van € 120.000 nodig.

Naast de inzet van een bureau vraagt het de nodige capaciteit van onze organisatie, zoals voor projectleiding, beleidsmedewerkers, planologen, een tekenaar, stedenbouwkundige, vergunningverleners en toezichthouders. In 2023 is in totaal, inclusief extern bureau, € 400.000 nodig. Een gedeelte hiervan wordt betaald uit de rijksbijdrage 2022 voor invoering van de Omgevingswet, namelijk € 210.500. Er komt ook nog een rijksbijdrage 2023 en daarna, maar de hoogte daarvan is momenteel onbekend. Daarom wordt de resterende € 189.500 in deze begroting opgevoerd.

In 2024 verwachten we voor het opstellen van het Omgevingsplan € 245.000 nodig te hebben voor extra capaciteit en het externe bureau. Het is nog niet duidelijk of en hoeveel rijksbijdrage we in 2024 kunnen verwachten daarom voeren we dit bedrag op in de begroting.

We houden in dit speerpunt nog geen rekening met rijksbijdragen in de jaren 2023 en verder. Dus de bedragen die we in 2023 en verder krijgen, kunnen we gebruiken ter dekking van de kosten. Dit zal bij de jaarrekening tot uiting komen.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Aanpassen legesinkomsten vanwege invoering Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en Omgevingswet.				
Gevolgen voor de inwoners	Wijziging van landelijke wetgeving heeft tot gevolg dat er minder leges in rekening kunnen worden gebracht bij aanvragen omgevingsvergunningen.				
Middelen, dekking uit rijksbijdrage (septembercirculaire 2022)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De wijziging van de landelijke wetgeving heeft tot gevolg dat er minder leges in rekening kunnen worden gebracht bij aanvragen omgevingsvergunningen. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) en de Omgevingswet worden naar verwachting op 1 januari 2023 ingevoerd. (noot: de toegezegde 6 maanden vooraf duidelijkheid komt pas in oktober en hangt af van het oordeel van het adviescollege ICT-toetsing). De Wkb zorgt voor verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. Dit betekent ook dat we voor dat deel van het werk geen leges in rekening mogen brengen. We verwachten een minderopbrengst van 25% tot 40% voor de eerste jaren (over een heel jaar berekend). Dat is echter sterk afhankelijk van de keuzes die nog gemaakt moeten worden en van het aantal te vergunnen grote bouwprojecten in dat jaar.

Daarbij verwachten we een piek in aanvragen eind 2022, zoals gebruikelijk bij grote wetswijzigingen. Die aanvragen moeten vervolgens begin 2023 worden behandeld. Om deze piek op te vangen is tijdelijk extra capaciteit nodig, om de dienstverlening op orde te houden. Hiertegenover staan de legesopbrengsten.

Vanuit het gemeentefonds draagt het Rijk bij aan de voorbereidingen die gemeenten moeten treffen voor de inwerkingtreding van de WKB. Voor De Wolden is dat € 72.243 in 2022 en € 29.406 voor de periode 2023-2026, maar de bedragen worden pas definitief in de septembercirculaire.

De bijdrage van het Rijk en de legesinkomsten zorgen ervoor dat er, naar verwachting, momenteel geen financieel effect is. We stellen voor de rijksmiddelen voor 2022 te reserveren voor de extra inzet in 2023.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving.				
Gevolgen voor de inwoners	Meer maatwerk in de dienstverlening met betrekking tot de leefomgeving.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 95.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We zien steeds meer de behoefte aan maatwerk dienstverlening op het gebied van de fysieke leefomgeving. Dit komt tot uiting in het 'ja, tenzij' principe dat we hanteren conform het collegeprogramma en de visie Dienstverlening. We voorzien geen afname in aantal initiatieven, juist met de Omgevingswet zien we eerder een toename ontstaan. Met daarbij een toename in de ondersteunende administratieve taken. Wat de personele gevolgen zijn van de invoering van de Omgevingswet en de Wkb is nu nog niet duidelijk. De verwachting is dat de invoering van de Wkb leidt tot minder personele inzet, wat weer ruimte geeft voor de 'ja, tenzij' aanvragen. Echter de vrijkomende capaciteit moet wel passen bij de competenties die nodig zijn voor de Omgevingswet (meer adviseren en meer maatwerk).

We willen ook in 2023 voorzien in de behoefte aan maatwerkdienstverlening die er al enkele jaren is in De Wolden. We voeren in 2024 een impactanalyse uit die ons meer inzicht kan geven in de totaal benodigde personeelscapaciteit vanwege de invoering van de Omgevingswet en de Wkb. De resultaten daarvan nemen we mee in de Kadernota 2025-2028. Om goed in te kunnen spelen op het 'ja, tenzij' principe is voor 2023 € 95.000 nodig. Dit is incidenteel budget ter overbrugging naar een nieuw intern evenwicht.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Uitvoering geven aan de Wet Kwaliteitsborging bouwen (Wkb).				
Gevolgen voor de inwoners	De gemeente is tijdig gereed voor de uitvoering van deze wet en kan de meldingen in kader van de Wkb ontvangen en afhandelen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 72.000		-	-	Incidenteel
	-€ 72.000				Rijksbijdrage
	-	-	-	-	Structureel

Met de Omgevingswet treedt ook de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen in werking. Vanuit het gemeentefonds draagt het Rijk bij aan de voorbereidingen die gemeenten moeten treffen tot de inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. Hiermee wordt capaciteit georganiseerd voor het aanpassen van de werkprocessen en opleiding van de medewerkers. Bij de invoering van de Wkb verwachten we een piek in aanvragen eind 2022, zoals gebruikelijk bij grote wetswijzigingen. Dit heeft effect op de workload en legesopbrengsten begin 2023. We kunnen dit opvangen door tijdelijk extra capaciteit in te zetten.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Versnellingsteam woningbouw.				
Gevolgen voor de inwoners	Versneld voorzien in de behoefte aan (betaalbare) woningen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 180.000	€ 180.000	€ 180.000	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De behoefte aan woningen is erg groot. Met name voor jongeren is het moeilijk om een betaalbare woning te vinden. Wij willen versnelling aanbrengen in zowel bestaande woningbouwplannen als

nieuwe woningbouwplannen. Om dit allemaal mogelijk te maken willen we in onze ambtelijke organisatie een apart team Woningbouw inrichten. Dit team houdt zich hoofdzakelijk bezig met woningbouwplannen in De Wolden en bestaat uit diverse disciplines die hierbij betrokken zijn. Het woningbouwteam zal deels bestaan uit de bestaande ambtelijke capaciteit die we op een andere manier inzetten. Op dit moment werken zij immers ook al aan woningbouwplannen. Om de benodigde versnelling te halen is daarnaast nog 1,5 fte aanvullende capaciteit nodig. Daarnaast is er budget nodig om acuut in te kunnen spelen op incidentele knelpunten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het inhuren van een adviesbureau voor specifieke, projectgebonden vraagstukken.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid.				
Gevolgen voor de inwoners	Sneller inspelen op onverwachte ontwikkelingen op de woningmarkt.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	€ 10.000	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op dit moment is de druk op de woningmarkt erg hoog. Uit het woningmarktonderzoek blijkt dat de toekomstige woonbehoefte onzeker is. Vestiging in de regio is nu positief, maar fluctueert sterk met de economische ontwikkeling in Nederland. Geopolitieke ontwikkelingen kunnen bovendien grote invloed hebben op de woonbehoefte ten aanzien van bijvoorbeeld statushouders en arbeidsmigranten. Daarom evalueren wij de woonbehoefte en het woonplan iedere twee jaar en komen wij met voorstellen tot aanpassingen als de actualiteit daarom vraagt. Dit houdt ons flexibel en daarmee kunnen we sneller inspelen op onverwachte ontwikkelingen op de woningmarkt. En kunnen we woningbouwplannen op- en afschalen wanneer nodig.

Voor het monitoren en evalueren is het noodzakelijk om tussentijds de woonbehoefteraming te actualiseren. Hiervoor is de inhuur van externe expertise noodzakelijk.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Reservering actualisatie Woonvisie.				
Gevolgen voor de inwoners	Actueel woonbeleid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	€ 35.000	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Om goed in te kunnen spelen op de ontwikkelingen in de woningmarkt is het van belang dat wij beschikken over actueel woonbeleid. Sinds 1 januari 2022 zijn gemeenten bovendien wettelijk verplicht om een actuele woonvisie te hebben. Op dit moment zijn wij bezig met de actualisatie van de woonvisie. Deze woonvisie krijgt een looptijd van 2023-2027. In 2026 moeten wij de woonvisie daarom opnieuw actualiseren. Hiervoor is de inhuur van externe expertise essentieel. Voor de huidige actualisatie was een budget beschikbaar van € 27.500. Dit budget bleek beperkt en alleen toereikend doordat het woningmarktonderzoek recent (regionaal) is uitgevoerd en het overige beleid (zoals de toekomstvisie) recent geactualiseerd is. Daarom reserveren wij een bedrag van € 35.000 voor de volgende actualisatie van de woonvisie.

8.3 – Wonen en bouwen

Activiteit	Programma Vitale Vakantieparken.																			
Gevolgen voor de inwoners	Vitale recreatieve parken en voorzieningen en transformatie naar wonen op niet-vitale vakantieparken.																			
Middelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>I/S</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>Incidenteel</td> </tr> <tr> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>Structureel</td> </tr> </tbody> </table>					2023	2024	2025	2026	I/S	PM	PM	PM	PM	Incidenteel	-	-	-	-	Structureel
2023	2024	2025	2026	I/S																
PM	PM	PM	PM	Incidenteel																
-	-	-	-	Structureel																

Toelichting:

Categorie 3

Voor uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken is incidenteel geld nodig in de periode 2023-2027. Ervaringen elders in het land, zoals op de Veluwe en bij collega-gemeenten in Drenthe, tonen aan dat gerichte inzet op vitalisering en transformatie na 3 à 4 jaar resultaten laten zien. Daarom is gekozen voor een programmastructuur die na 5 jaar overgaat in reguliere werkprocessen. Met name in het begin van dit programma is extra inzet, kennis en kunde nodig. Hierbij gaan de kosten voor de baten uit. Florerende vakantieparken leveren ons meer inkomsten op uit forensenbelasting en lokale bestedingen. De te transformeren parken leveren inkomsten op uit leges, OZB, de vereveningsbijdrage en gemeentelijke belastingen. In het eerste kwartaal 2023 wordt de gemeenteraad een voorstel voorgelegd met daarin verschillende scenario's inclusief de gedetailleerde uitwerking hiervan. De verwachting is dat over een periode van 4 jaar de kosten circa € 1 miljoen zullen zijn.

Beleidsdocumenten

Algemeen

- [Toekomstvisie 2005-2020](#), vastgesteld d.d. 22 december 2005.
- [Raadsbreed Programma De Wolden 2022-2026 "We doen het samen"](#), maart 2022.
- [Collegeprogramma 2022-2026 'De Wolden geeft energie!'](#), april 2022.

Wonen

- [Woonplan 2017-2022](#), vastgesteld 6 juli 2017.
- [Kadernotitie Vitale Vakantieparken](#), vastgesteld 30 november 2017.

Milieu & Duurzaamheid

- [Actieplan Klimaat & energie 2021-2024](#) vastgesteld door de raad op 29 oktober 2020.
- [Beleidsnotitie Alternatieve Energiebronnen](#), vastgesteld 29 september 2016.
- [Nota Bodembeheer](#), vastgesteld door de raad op 27 mei 2021.
- [Geurgebiedsvisie](#), vastgesteld door de raad op 10 juni 2010.
- [Oplegger RES 1.0 regio Drenthe](#), vastgesteld door de raad op 24 juni 2021.
- [RES 1.0 regio Drenthe](#), vastgesteld door de raad op 24 juni 2021.

Ruimtelijke Ontwikkeling

- [Structuurvisie De Wolden 2010-2030](#), vastgesteld in maart 2011.
- [Nota Grondbeleid gemeente De Wolden 2019-2022](#).
- [Welstandsnota 2013](#), vastgesteld 13 december 2012.
- (facet)Bestemmingsplannen en beheersverordeningen.
- [Landschappelijk Ontwikkelings Kader](#), vastgesteld door de raad op 29 november 2012 (aangevuld met deel 4 Wind- en zonne-energie in oktober 2017).
- [Ambitiedocument Omgevingswet De Wolden](#), vastgesteld door de raad op 25 januari 2018.

Taakstelling en lopende projecten

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten						
740 Milieubeheer	358	472	367	367	367	367
810 Ruimtelijke ordening	886	699	512	502	502	502
830 Wonen en bouwen	880	3.300	869	871	871	871
Totaal lasten	2.124	4.470	1.748	1.740	1.740	1.740
Baten						
740 Milieubeheer	31	10	10	10	10	10
810 Ruimtelijke ordening	629	104	105	105	105	105
830 Wonen en bouwen	774	3.130	749	749	749	749
Totaal baten	1.435	3.244	863	863	863	863
Saldi						
740 Milieubeheer	328	462	357	357	357	357
810 Ruimtelijke ordening	256	595	407	397	397	397
830 Wonen en bouwen	105	170	120	122	122	122
Totaal saldi	689	1.227	885	876	876	876

Toelichting op de lasten:

7.4 - Milieubeheer

De daling van de lasten wordt vooral veroorzaakt door lagere begrote kosten voor Energiebeheer (€ 104.000 lager). Dit heeft de volgende oorzaken:

- Er waren aanvullende middelen vanuit het Klimaatakkoord die voor 2023 € 48.000 lager waren ingeschat. De toekomstige middelen zijn nog niet bekend.
- Er loopt een subsidie voor LED-verlichting af in 2022 van € 31.000.
- Er is in 2022 een incidenteel budget overgeheveld voor het opleiden van woon- en energie-coaches van € 25.000. Na afloop van 2022 is het pas bekend hoeveel er over wordt geheveld naar 2023.

8.1 - Ruimtelijke ordening

De daling van de lasten wordt vooral veroorzaakt door lagere begrote kosten voor personele doorbelasting (€ 187.000 lager).

8.3 - Wonen en bouwen

Het verschil wordt veroorzaakt doordat de baten en lasten voor Proeftuin Ansen jaarlijks opnieuw worden opgevoerd in de begroting.

Toelichting op de baten:

8.3 - Wonen en bouwen

Het verschil wordt veroorzaakt doordat de baten en lasten voor Proeftuin Ansen jaarlijks opnieuw worden opgevoerd in de begroting.

Investerings

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2023-2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Aankoop perceel van het waterschap de Baete te Ruinen	2023	€ 138.000	
Vorbereidingskrediet grondexploitatie de Baete te Ruinen	2023	€ 50.000	
Sportvoorzieningen en infrastructuur de Baete te Ruinen	2023	€ 90.000	

Voor een nadere toelichting op de verschillende investeringen, verwijzen we naar de betreffende speerpunten hiervoor.

04 Samen vooruit

Het programma Samen vooruit bestaat uit de beleidsonderwerpen economische zaken, landbouw, recreatie en toerisme, cultuurhistorie, groen en spelen.

Programmahouder: Gerrie Hempen-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Economische zaken

De Wolden is een plattelandsgemeente, gunstig gelegen in de economische groeiregio Zwolle. De gemeente bruist als het gaat om ondernemerschap, wat tot uiting komt in het hoge aantal inschrijvingen in de Kamer van Koophandel (3.310 op 24.514 inwoners). De meeste bedrijven hiervan zitten in de sectoren landbouw en handel. Opvallend is het hoge aantal ZZP-ers in De Wolden. Dit aantal is bijna drie keer zoveel als andere gemeenten in Nederland en ze hebben een hoger inkomen dan het Drents gemiddelde voor deze groep.

Als gekeken wordt naar aantal banen zijn de grootste sectoren:

- Zakelijke dienstverlening (28,6%)
- Landbouw (19,6%)
- Collectieve sector (16,3%)
- Handel (14,4 %)
- Industrie (14.1%)
- Overige dienstverlening (6,9%)
- Recreatie (6,5%).

Landbouw

De agrarische sector is als grootste grondgebruiker voor De Wolden zowel economisch als ruimtelijk/landschappelijk belangrijk. Het CBS telde in 2021 363 agrarische bedrijven in De Wolden, waarvan 155 melkveehouderijen, 86 overige rundveehouderijen, 45 akkerbouwbedrijven, 22 varkenshouderijen, 21 pluimveehouderijen en nog een aantal overige sectoren/mengvormen. Het overgrote deel van de bedrijven zijn grondgebonden familiebedrijven.

Nederlandse agrarische bedrijven, ook die in De Wolden, behoren tot de wereldtop als het gaat om efficiëntie en een lage impact op het milieu per kilogram product. De productie per hectare en per dier is hoog en dat heeft effect op de omgeving. Vanuit Europese en landelijke beleidskaders worden daarom steeds strengere normen opgelegd als het gaat om bijvoorbeeld het gebruik van mest, gewasbeschermingsmiddelen, diergeneesmiddelen, stikstof- en CO₂-uitstoot en water. Het landelijk gebied is daarnaast ook in beeld voor verdere natuurontwikkeling, productie van groene energie, waterberging en woningbouw. De ruimte voor landbouwproductie staat onder druk.

De besluiten die van invloed zijn op de toekomst van de landbouw liggen veelal op landelijk, provinciaal of Europees niveau. Als gemeente kunnen we een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van innovatie en toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling. Ook zullen agrarische ondernemers met toekomstvragen en ideeën vaker aankloppen bij de gemeente in verband met vergunningen, subsidies, (planologische) ruimte voor innovatie en andere verdienmodellen. Dit bleek uit dialoogbijeenkomsten en een onderzoek onder agrarische ondernemers. Inmiddels is een transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw ingesteld waar een subsidieregeling aan gekoppeld wordt. Ook werken we samen met andere partners aan innovatie, ruimte voor de landbouw en ondersteuning van de landbouwtransitie. Om de agrarische ondernemers goed te kunnen bedienen is het nodig onze organisatie aan te vullen met een agrarisch contactpersoon.

Toerisme en recreatie

De Wolden is een toeristische gemeente. Het Dwingelderveld, Reestdal, Boswachterij Ruinen en de typisch Drentse dorpen zijn belangrijke toeristische trekpleisters. De regionale ligging van De Wolden maakt de gemeente tot een aantrekkelijke plaats om te verblijven. De gemeente vormt een goede uitvalsbasis om in de regio trekkers als Nationale Parken, attractiepark Slagharen, Wildlands, Drents Museum en Giethoorn te bezoeken. Recreatie en toerisme is een belangrijke economische pijler en de vooruitzichten zijn positief, binnenlands toerisme zit, mede door Covid-19, in de lift. Er zijn ongeveer 150 bedrijven die overnachtingsmogelijkheden bieden (bron: cijfers Toeristenbelasting 2021 De Wolden). Volgens de cijfers in het meest recente Ecorys rapport uit 2019, zijn er in De Wolden circa 850 werkzame personen direct gelieerd aan de sector.

We stimuleren het toerisme en de recreatie ter versterking van de lokale economie, werkgelegenheid en het voorzieningenniveau. We bieden ruimte voor innovatie aan ondernemers die inspelen op actuele trends en ontwikkelingen.

Samenwerking

Het stimuleren van de economie en ondernemerschap is niet af te dwingen met wetten en regels. Het vraagt om goede samenwerking en om het faciliteren van goede ontwikkelingen en initiatieven. Als gemeente werken we daarom intensief samen met de volgende partners:

- Ondernemersplatform De Wolden
- Ondernemersverenigingen en brancheorganisaties
- Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe
- Recreatieschap
- Marketing Drenthe
- Vereniging Gebiedspromotie De Wolden
- Regio Zwolle en Kennispoort Regio Zwolle
- Ik Ben Drents Ondernemer

Cultuurhistorie

Het cultureel erfgoed in de gemeente De Wolden is rijk en divers. Het omvat het gebouwde erfgoed, archeologie en immaterieel erfgoed. Maar ook het historisch cultuurlandschap van de veenontginningen, het esdorpenlandschap en de jonge ontginningen en ruilverkavelingen. We zien steeds meer aandacht voor en interesse in jonger erfgoed. Bijvoorbeeld voor erfgoed gerelateerd aan de Tweede Wereldoorlog, het jonge landschap van Drenthe en post65 erfgoed (periode 1965 tot 1990).

De jonge laag van het Drentse cultuurlandschap wordt provincie breed geïnventariseerd en onderzocht in een project waarvan De Wolden in de werkgroep vertegenwoordigd is. De informatie levert nieuwe kennis voor de cultuurhistorische waardenkaart op, die gebruikt kan worden voor ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. De eerste resultaten zijn inmiddels opgeleverd en in 2023 verwachten we deze breder te kunnen delen met de organisatie en inwoners.

We participeren in een pilot van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed over post65 erfgoed. De pilot in Drenthe concentreert zich met name op het buitengebied en sluit daarmee aan op het onderzoek naar het jonge landschap. Gelijktijdig onderzoekt de provincie ook de bebouwing uit deze post65 periode.

Door de opgave waar de agrarische sector voor staat wat stikstof, biodiversiteit en verdere verduurzaming betreft kan dit een kans zijn om cultuurlandschappen te herstellen of te versterken. Om die kansen te benutten is het delen van kennis over cultuurhistorie, door middel van de Cultuurhistorische Waardenkaart, met de agrarische sector, de interne organisatie en belanghebbenden erg belangrijk. De Cultuurhistorische Waardenkaart zullen we ook gebruiken bij het opstellen van het omgevingsplan in het kader van de Omgevingswet. Mogelijk leidt dit nog tot aanvullingen op de Cultuurhistorische Waardenkaart.

In 2022 is de Hunnenkloosterberg in Boswachterij Ruinen als aardkundig monument door de provincie aangewezen. Hierbij wordt in oktober 2022 een informatiebord geplaatst. De locatie van dit aardkundig monument is aangesloten aan het bestaande wandelknooppuntennetwerk door dit gebied. Deze locatie is een van de vele locaties die "Het Verhaal van De Wolden" vertelt, in het kader van Gemeente De Wolden culturele gemeente Drenthe 2023-2024.

Groen

Bij het uitvoeren van werkzaamheden in de openbare ruimte krijgt een bedrijf al gauw te maken met beschermde soorten onder de Wet natuurbescherming. In veel gevallen is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig voor het uitvoeren van werkzaamheden. Met een vastgestelde gedragscode hoeft voor veel werkzaamheden geen ontheffingsprocedure te worden doorlopen wat tijdswinst oplevert, de administratieve lasten beperkt en kosten bespaart. Ook geeft de gedragscode een duidelijke, uniforme werkwijze voor een organisatie: hoe wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet gewerkt en hoe wordt zorgvuldig handelen geborgd. Daarmee wordt de kans op overtreding van de Flora- en faunawet verkleind en de kans op vertraging, stil leggen van werkzaamheden en eventuele negatieve publiciteit beperkt. De gedragscode schept ook duidelijkheid in de verplichtingen en taakverdeling tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers.

We vinden het noodzakelijk als gemeente een gedragscode bestendig beheer te hebben voor onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte. In 2022 is daarom begonnen met de uitwerking van een leidraad. In de eerste helft van 2023 stellen we de gedragscode bestendigbeheer De Wolden en de Leidraad (interne instructie) vast. Dit zal consequentie hebben voor opleiding van medewerkers, uitvoering van werk en werkmethode. Een grote impact op de voorbereiding en uitvoering zal voortkomen uit verplichte ecologisch werkprotocollen.

In een ecologisch werkprotocol wordt vastgelegd hoe tijdens de werkzaamheden rekening moet worden gehouden met de natuurwaarden. Gedegen onderzoek naar de aanwezigheid van beschermde soorten is een belangrijke basis voor het ecologisch werkprotocol. We verwachten hierdoor in de toekomst extra budget nodig te hebben om dit protocol uit te kunnen voeren.

Plan invasieve soorten

Er geldt een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal schadelijke exotische planten en dieren. Deze soorten staan op de zogenoemde Unielijst. Gemeente De Wolden heeft geen vastgestelde aanpak en bijbehorende financiële middelen voor het behandelen van soorten op de Unielijst. Een Plan invasieve soorten zal worden opgesteld

(opstellen in nader te bepalen periode) om beleidsmatig en beheersmatig afspraken vast te leggen wat de aanpak is. Daarin zal ook, vanwege de overlast, de aanpak van Japanse duizendknoop worden meegenomen ondanks dat deze niet meer op de Unielijst staat. Naar verwachting is in de toekomst extra budget nodig voor de uitvoering hiervan.

Beleids- en beheerplannen vernieuwen

Momenteel wordt met behulp van een extern bureau gewerkt aan het opstellen van een Nota kapitaalgoederen (wettelijke plicht). Na vaststelling van de Nota zullen diverse beleids- en beheerplannen moeten worden geactualiseerd. De volgorde en planning hiervan moet nog nader bepaald worden. Met ingang van 2023 starten we met vernieuwen van deze plannen.

Evaluatie Eikenprocessierups bestrijdingsmethode

De huidige methode is tot op heden niet geëvalueerd en wordt al enkele jaren toegepast. Eind 2022 tot begin 2023 willen we dit beleid evalueren en zo nodig met voorstellen komen voor bijstelling inclusief de gevolgen voor het beschikbare budget.

Spelen

Uit de evaluatie van het speelruimtebeleid in 2020 is gebleken dat veel speeltoestellen zijn verouderd en vervangen moeten worden. Om de veiligheid van de speelvoorzieningen te waarborgen geven we invulling aan de vervanging van speeltoestellen, door de verenigingen, stichtingen en scholen actief te benaderen en, waar nodig, ondersteuning te bieden. Hiervoor is jaarlijks een krediet beschikbaar van € 67.500 die ingezet kan worden als cofinanciering bij de vervanging van speeltoestellen.

Schoolpleinen Revolutie Drenthe

IVN Noord, Stichting Kunst & Cultuur en SportDrenthe gaan, in opdracht van de provincie Drenthe, de komende jaren aan de slag met het project 'Schoolpleinen Revolutie Drenthe'. Het doel van dit project is om schoolpleinen om te zetten in 'buitenlokalen': groene en gezonde speel- en leeromgevingen, die de zintuigen prikkelen en kinderen de ruimte geven om te bewegen en ontdekken. In 2022 is CBS De Arends vleugel in Ruinerwold geselecteerd en ontvangt € 20.000 voor het uitvoeren van haar plannen.

Trends en ontwikkelingen

Economische zaken

De regionale economie en vrijetijdseconomie zijn onderhevig aan diverse meer algemene trends en ontwikkelingen, zoals:

- Vergrijzing, ontgroening en krimp beroepsbevolking.
- Covid-19-pandemie.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Inflatie.
- Tekorten op de arbeidsmarkt.
- Next Economy: smart industrie, open innovatie, automatisering en robotisering, smart logistics en circulaire economie.
- Energietransitie en duurzaamheid.

Deze ontwikkelingen vragen aanpassingen van bedrijven maar bieden ook nieuwe marktkansen.

Impact Covid-19 op economie

Het is nog onzeker of we ook aankomende winter weer met lock-downs te maken krijgen. Het Rijk heeft de afgelopen twee jaar een steunpakket aangeboden en de economische cijfers geven een gunstig beeld. Er zijn weinig faillissementen, een lage werkloosheid en er is sprake van economische groei. Dat neemt niet weg dat een aantal ondernemers hard zijn geraakt. Daarnaast is het de vraag of de ondernemers die eerder verleende steun (of uitgestelde belastingschulden) terug moeten betalen daardoor in de problemen komen. Het blijven onzekere tijden waardoor we ook in 2023 geconfronteerd kunnen worden met veranderende economische omstandigheden.

Bedrijventerreinen

We willen ondernemers de mogelijkheid bieden om in De Wolden te starten, te wonen en te werken op dezelfde plek. Er blijkt veel vraag naar nieuw vestiging op de bedrijventerreinen bij de kern-

dorpen. We investeren daarom in de revitalisering en het daarmee toekomstbestendig maken en houden van de bedrijventerreinen. Indien nodig bij aantoonbare behoefte verkennen we de mogelijkheid om bestaande bedrijventerreinen uit te breiden. Op dit moment zijn we al (met eventueel private partijen) bezig met de uitbreiding van Ruinerwold (Hoge Akkers II) en Ruinen (Voor de Blanken). In voorfase van behoefteonderzoek zijn we bezig met Zuidwolde en Koekange. In 2023 zullen we een bedrijventerreinvisie opstellen waar wij nader in gaan op de bedrijventerreinen in De Wolden.

Toerisme en recreatie

Door Covid-19 trok vorig jaar de binnenlandse kampeersector juist sterk aan en zaten alle campings vol. Daarnaast zagen we ook een andere ontwikkeling, de workation, vakantie houden en werken tegelijk. Nu de coronamaatregelen van de baan zijn en buitenlandse bestemmingen ook weer tot de mogelijkheden behoren zien we dat dit vooral effect heeft op de kampeersector en deze een mindere bezetting kent dan het voorgaande jaar. De vakantiehuysjes en B&B's daarentegen zijn wel goed bezet.

De coronacrisis heeft een behoorlijke impact op de evenementen branche en culturele instellingen gehad. Desondanks worden er nu toch weer leuke en nieuwe evenementen georganiseerd en staan er diverse evenementen voor 2023 op de planning.

We blijven een ondernemende gemeente die nieuwe initiatieven positief tegemoet treedt en die mee wil werken om kansen te benutten. We staan open voor initiatieven, zoals een onderscheidende en vernieuwende hotelvoorziening evenals andere bijzondere verblijfsaccommodaties die een toevoeging zijn aan het toeristisch profiel van (Zuidwest-)Drenthe en De Wolden. Daarnaast willen we in 2023 beleid ontwikkelen voor onder andere de vestiging van camperplaatsen, minicampings, B&B's en recreatiewoningen. Dit ook om de kwaliteit en kleinschaligheid te borgen.

Tevens zijn we bezig te onderzoeken op welke manier afdracht van toeristenbelasting door AirBnb locaties kunnen zeker stellen. Zie voor een concreet speerpunt de paragraaf Algemene dekkingsmiddelen.

Gebiedsplan Ruinen

Het aantrekken van toeristen levert een positieve bijdrage aan de economie van De Wolden, maar er zijn ook negatieve effecten zoals toenemende drukte en soms (verkeers)overlast. Met name het gebied tussen het Dwingelderveld en Ruinen vraagt extra aandacht voor een goede balans tussen toerisme en leefbaarheid.

In 2021 is een notitie opgeleverd waarin 5 kansen zijn benoemd die kunnen dienen als uitgangspunt voor een gebiedsontwikkeling/kwaliteitsimpuls:

1. Verkeersgeleiding N375
2. Doorontwikkeling Buitencentrum De Poort
3. Reconstructie Benderse
4. Reconstructie Oude Benderseweg
5. Routelandschap Ruinen - Dwingelderveld

Midden 2022 heeft de gemeente opdracht gegeven aan een verkeerskundig- en communicatiebureau om nader onderzoek uit te voeren naar de verkeersbewegingen en de verkeerstechnische oplossingen. Het bureau moet inzicht geven over haalbare invullingen van de kansen en maatregelen. Het verkeersonderzoek zal meer duiding geven aan de inhoud van de maatregelen. De provincie Drenthe heeft aangegeven om samen met de beide gemeenten en overige instanties te willen investeren in het gebied.

Om het gehele overzicht te houden en alle partijen te verbinden gaan wij op zoek naar een externe projectleider om het proces te begeleiden. De dekking van deze kosten brengen we hiervoor in beeld. Zowel de provinciale Taskforce Vitale Vakantieparken als de gemeenten De Wolden en Westerveld zullen moeten bijdragen aan de bekostiging.

Stikstof

Om de natuurdoelen in Natura 2000 gebieden te kunnen halen moet de stikstofuitstoot, ook bij de landbouw, verminderen. De provincie heeft van het Rijk de opdracht gekregen om gebiedsplannen op te stellen. Deze ontwikkeling heeft grote gevolgen voor de toekomst van (Woldense) agrarische bedrijven. De provincie Drenthe is aan zet om met alle betrokken partners te komen tot een plan voor Drenthe. Ook de gemeenten worden hierbij betrokken. De stikstofaanpak wordt onderdeel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waar ook maatregelen gericht op het verminderen van de CO₂-uitstoot en de waterkwaliteit onder vallen.

Important Bird Area Reestdal

In oktober 2019 publiceerden Vogelbescherming Nederland en SOVON Vogelonderzoek Nederland een nieuw rapport over Important Bird Areas (IBA) in the Netherlands 2019. In het rapport worden 39 nieuwe IBA's geïdentificeerd, waaronder het Reestdal en de voormalige vloeivelden in Slagharen-de Krim. In het verleden werden vrijwel alle IBA's in Nederland aangewezen als Natura 2000 gebieden. De natuurdoelstellingen in Natura 2000 gebieden kunnen onvoorziene gevolgen hebben voor functies buiten die gebieden, daarom willen we op dit moment geen nieuwe Natura 2000 gebieden in onze gemeente. Samen met de gemeentes Staphorst en Hardenberg, en met organisaties in de landbouw en bouwsector, hebben we in 2020 een brief naar de minister van LNV gestuurd, met het verzoek om voorlopig geen nieuwe Natura 2000 gebieden aan te wijzen.

Het Reestdal gebied is aangemerkt als 'Important Bird Area' als gevolg van de grote populatie ooievaars in het gebied. In het collegeprogramma staat dat we willen weten wat de mogelijke invloed is van deze vogels en andere dieren op de biodiversiteit in het gebied. Daarom willen we hier een gezamenlijk onderzoek voor instellen samen met onder andere natuur- en landbouworganisaties. In 2022 heeft de vogelgriep hard toegeslagen bij de ooievaars. We beginnen daarom met verkennende gesprekken met diverse organisaties, waaronder provincie Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe (weidevogelwerkgroep), jagersverenigingen en onze buurgemeenten Meppel, Hardenberg en Staphorst. Die gesprekken leiden tot een nadere probleemdefinitie, inkadering van de onderzoeksvraag en inzicht in de kosten. Daarna kan besloten worden of een onderzoek op dit moment wenselijk en haalbaar is.

Biodiversiteit

Om de biodiversiteit in Nederland te verbeteren ligt er niet alleen een opgave in natuurgebieden. Ook in bermen, watergangen, plantsoenen, tuinen, akkers en weilanden kan de biodiversiteit worden verbeterd. Provincie Drenthe is gestart met de aanpak Basiskwaliteit Natuur om de natuurwaarden buiten de natuurgebieden te vergroten.

Cultuurhistorie

Vanuit cultuurhistorie zijn er verbanden met andere programma's. Binnen de culturele agenda van De Wolden bestaat een pijler 'het verhaal van De Wolden'. De combinatie tussen cultuur en erfgoed is zeer kansrijk en we zien een toename van initiatieven met een erfgoedcomponent. Binnen de pijler zetten we ons in voor het versterken van het aandeel van cultuurhistorie in initiatieven vanuit de culturele sector. Binnen het ruimtelijk domein dienen cultuurhistorische waarden als inspiratiebron voor nieuwe ontwikkelingen en zijn in sommige gevallen zelfs leidend.

Het delen van kennis over erfgoed blijft belangrijk. Daarom gaan we onderzoeken op welke manier we de informatie die in de cultuurhistorische en archeologische beleidskaarten staat, op een laagdrempelige manier kunnen delen met inwoners, toeristen en vooral ook het onderwijs. Vanuit het primair onderwijs komt een duidelijke behoefte naar voren op het gebied van erfgoededucatie. Voor de Open Monumentendag 2023 zal de samenwerking met scholen aan worden gegaan, om ook met erfgoed aan te sluiten bij het educatief programma van "het verhaal van De Wolden" in kader De Wolden culturele gemeente Drenthe 2023/2024.

Groen

Als gevolg van extreem weer in Nederland (hevige neerslag en lange periodes van hitte en droogte) dient de openbare ruimte te worden aangepast aan de effecten van klimaatverandering. Nieuwe openbare ruimte dient klimaatadaptief en natuurinclusief ontwikkeld te worden. Vergroening van de openbare ruimte is hiervoor essentieel. Onder vergroening van de openbare ruimte kan worden verstaan: toepassen van open verharding, (klimaat)bomen, gevelbeplanting, groene daken, oeverbeplanting, (klimaat)beplanting.

Beleidsdoelen

Economische zaken

- Stimuleren van bedrijvigheid.
- Bijdragen aan het aantrekkelijk houden van het winkelgebied.
- Bijdragen aan het verbeteren van het ondernemers- en vestigingsklimaat.
- Onderhouden van een goede relatie met het bedrijfsleven.
- Streven naar een ondernemersgerichte dienstverlening.
- Bevorderen van de overgang naar een toekomstgerichte landbouwsector.

Toerisme en recreatie

- Stimuleren van toerisme en recreatie in De Wolden. Om het ambitieniveau te duiden, streven we samen met de sector, naar groei van de bestedingen boven het Drents gemiddelde.
- Bijdragen aan het leefklimaat voor onze inwoners door de aanleg van recreatievoorzieningen te stimuleren/realiseren. Dit draagt indirect bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven.
- Belevingswaarde van cultuurhistorie vergroten onder ander door het 'beleefbaarder' en toegankelijker te maken van cultuurhistorie en erfgoed.

Cultuurhistorie

- Onze cultuurhistorische waarden behouden en benutten.
- Cultuurhistorie als stimulans gebruiken voor het toeristisch-recreatief beleid.
- Cultuurhistorie als onderlegger en drager voor ruimtelijke kwaliteit bij gebiedsontwikkeling en maken omgevingsplan.
- Cultuurhistorie onder de aandacht brengen in de eigen organisatie en in het bijzonder als afwegingsfactor bij het inrichten van de openbare ruimte.
- Het verhogen van de publieke kennis en verhogen van laagdrempelige verspreiding van kennis van en over cultureel erfgoed richting inwoners, bezoekers/toeristen en (potentiële) bedrijven.
- Het verhogen van de betrokkenheid en verbinding door actieve promotie, evenementen, voorlichting, educatie van passieve en actieve betrokkenheid van inwoners en bedrijven in cultureel erfgoed.

Groen

- De openbare ruimte onderhouden op het vastgestelde kwaliteitsniveau.
- Werken aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte.
- Een veilige, aantrekkelijke en gezonde leefomgeving behouden.
- Bermen ecologisch beheren daar waar het meest kansrijk is in meer samenhang. Als gevolg hiervan op natuurlijke wijze beheersing van de eikenprocessierups.

Spelen

- De speeltuinverenigingen en scholen ondersteuning bieden bij het beheer en onderhoud van de speelvoorzieningen.
- Scholen ondersteunen bij het ontwikkelen van plannen voor het project 'Schoolpleinen Revolutie Drenthe'.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:
- Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo - taakveld 05.70.

Beleidsindicatoren

De gemeente is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht om beleidsindicatoren op te nemen.

'Samen vooruit'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Funcziemenging in %	2021	45,3%	53,3%
Vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners 15-64 jr	2021	199,3	165,1
Banen per 1.000 inwoners 15-75 jr	2021	481,8	685,7
Netto arbeidsparticipatie in % van de beroepsbevolking	2020	69,8%	68,4%

Funcziemenging: De funcziemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen nul (alleen wonen) en honderd (alleen werken). Bij een waarde van vijftig zijn er evenveel woningen als banen.

Speerpunten

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Uitvoeringsbudget toekomstbestendige bedrijventerreinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 20.000	-	-	-	- Incidenteel
	-	-	-	-	- Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In opdracht van de Regio Zwolle en de provincie Drenthe is onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van de bestaande bedrijventerreinen. Om de bedrijventerreinen toekomstbestendig te maken zijn aanbevelingen gedaan. Om deze aanbevelingen om te kunnen zetten in concrete maatregelen, of ondernemers te stimuleren om maatregelen te nemen, is behoefte aan middelen voor communicatie en procesbegeleiding. We maken op dit moment een start met het bedrijventerrein Hoge Akkers in Ruinerwold. In de begroting van 2022 is het incidentele budget voor 2023 en 2024 als PM-post opgenomen. Op dit moment is inzichtelijk dat we ook voor 2023 geld beschikbaar moeten stellen voor het toekomstbestendig houden/maken van de overige bedrijventerreinen. In 2023 willen we een start maken op het bedrijventerrein in Zuidwolde.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Opstellen bedrijventerreinvisie gemeente.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 25.000	-	-	-	- Incidenteel
	-	-	-	-	- Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De provincie heeft recent een behoefteonderzoek en behoeftegeraming uit laten voeren naar de bedrijventerreinen voor de provincie Drenthe. Hier vloeit naar alle waarschijnlijkheid uit voort dat, om als gemeente in aanmerking te komen voor toekomstige uitbreiding of nieuwe realisatie van een bedrijventerrein, de gemeente op gemeentelijk niveau met een visie moeten komen. Hieruit moet een duidelijke aantoonbare behoefte blijken, hetgeen niet opgevangen kan worden op andere bedrijventerreinen binnen de gemeente of in de regio. In het collegeprogramma is afgesproken om een bedrijventerreinvisie op te stellen die naast de bedrijventerreinen ook ingaat op de invloed van bedrijventerrein op het landschap en de mobiliteitsstromen. Het realiseren van voldoende bedrijfskavels en ruimte voor ondernemen vormt een van de speerpunten van het Economisch Actieplan.

Voor het schrijven van de visie is de inhuur van een deskundig bureau nodig. Het vraagt specialis- tische kennis die wij niet in huis hebben om door middel van data-analyse de bedrijventerreinen en mobiliteitsstromen in kaart te brengen. En daarnaast ook de toekomstige ontwikkelingen, denk hierbij aan onder andere ontwikkelingen in de economie, de verstedelingsstrategie en netcongestie te kunnen wegen en de impact daarvan mee te kunnen nemen in de visie.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Versterken OndernemersPlatform.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 6.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In 2022 is het OndernemersPlatform geformaliseerd en gaat verder onder de naam Ondernemers- Platform De Wolden. De Wolden heeft in het verleden alle structurele en incidentele kosten gedragen rondom het OndernemersPlatform. De komende jaren wil het platform de ambities vergroten en het platform nog verder versterken door het organiseren van extra bijeenkomsten voor alle ondernemers van De Wolden. Hiervoor is extra geld noodzakelijk. Het Ondernemers- Platform heeft als streven ook andere geldstromen aan te boren. De komende jaren gaan we gebruiken om hier gezamenlijk een goede balans in te vinden. Het is voor ons als gemeente van groot belang om een sterk OndernemersPlatform te hebben voor onze ondernemers, dat bouwt aan een krachtig netwerk en zich daarmee inzet voor de belangen van alle ondernemers.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Voortzetten ondernemersapp.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 5.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Vanaf 2021 kunnen alle ondernemers in De Wolden, op verzoek van het OndernemersPlatform, met een speciale app met elkaar communiceren en nieuws uitwisselen. De gemeente gebruikt deze app voor al haar communicatie van relevante informatie van (en naar) ondernemers in De Wolden. Het gebruik van deze app heeft voor een belangrijke efficiëntieslag gezorgd in de communicatie tussen gemeente en ondernemers. Daarom wordt er samen met het OndernemersPlatform gewerkt aan het verder vergroten van het bereik en gebruik onder de ondernemers. Als de ondernemers en ondernemersverenigingen, via het ondernemersplatform en de gemeente deze functionaliteit wil blijven aanbieden, zullen de kosten van circa € 6.500 per jaar voor het in de lucht houden van de app moeten worden afgedekt. In deze opstartfase neemt de gemeente nog een deel (€ 5.000) van de kosten voor haar rekening. Ondernemersverenigingen zullen naar rato bijdragen in het resterende bedrag. Gekeken wordt om in de toekomst te komen tot een evenwichtige financiële verdeling tussen gemeente en ondernemersverenigingen.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw structureel maken.				
Gevolgen voor de inwoners	Een toekomstbestendige en duurzame agrarische productie.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De agrarische sector staat voor een grote transitieopgave. Het financieren van innovatieve projecten is een van de maatregelen die een gemeente kan treffen om agrarische bedrijven te ondersteunen. In de begroting 2022-2025 is € 300.000 beschikbaar gesteld voor een Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw. Na 2025 zal het fonds vermoedelijk leeg zijn. Op basis van de evaluatie van dit fonds komt het college met een voorstel om het fonds structureel te vullen.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw eenmalig ophogen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een toekomstbestendige en duurzame agrarische productie.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	250.000	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Bij de start van het fonds in 2023 is er € 300.000 beschikbaar. In het collegeprogramma is er aangegeven dat we de mogelijkheden onderzoeken om de grootte van het Transitiefonds eenmalig te verhogen. Deze eenmalige verhoging passen we in 2024 toe. Gezien de huidige uitdagingen binnen de landbouw geven we nu concreet invulling aan dit voornemen. Met deze verhoging willen we een vliegende start van het fonds bewerkstelligen. We willen hiermee bereiken dat de agrarische bedrijven in De Wolden voorlopers kunnen zijn in de landbouwtransitie.

3.1 – Economische ontwikkeling

Activiteit	Agrarisch contactpersoon.				
Gevolgen voor de inwoners	Een toekomstbestendige en duurzame agrarische productie.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	€ 85.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Als gemeente kunnen we een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van innovatie en toekomstbestendige bedrijfsontwikkeling. In 2021 voerde stichting Stimuland in opdracht van De Wolden en Westerveld een onderzoek uit onder agrarische ondernemers. Daaruit bleek dat ondernemers vaak hun gemeente nodig hebben om hun toekomstgerichte plannen te realiseren. Enerzijds gaat het dan om subsidies, anderzijds om ruimte in regels of om hulp bij vergunningen. Om deze ondernemers goed van dienst te kunnen zijn is het nodig de SWO structureel te versterken met een agrarisch contactpersoon binnen het team Economische Zaken.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Hogere bijdrage Recreatieschap Drenthe.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 2.426	€ 2.426	€ 2.426	€ 2.426	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Op grond van de begroting van het Recreatieschap 2023 stijgt de bijdrage van gemeente De Wolden aan het Recreatieschap in 2023 met € 2.426. Hierbij is uitgegaan van indexeringsconform de loonvoet sector Overheid en de materiële overheidsconsumptie.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Externe projectleiding ten behoeve van gebiedsplan Ruinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Betere balans aanbrengen in het gebied tussen toerisme en leefbaarheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	PM	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

We zijn bezig met het opstellen van een aanpak in Ruinen om uitvoering te geven aan het gebiedsplan. Dit proces willen we laten begeleiden door een externe projectleider. De komende periode onderzoeken we wat de totale kosten zijn en hoe de dekking gaat plaatsvinden. De kosten zullen gedeeld moeten worden tussen de gemeenten De Wolden en Westerveld en de Taskforce Vitale Vakantieparken. Het is daarom op dit moment nog onduidelijk wat de exacte gemeentelijke bijdrage is. Daarom voor nu als PM opgenomen.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Landschapsbeheer door bewoners- en vrijwilligersgroepen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het behouden en onderhouden van een vrijwilligersnetwerk voor het beheer van onder andere heideterreinen, bospercelen en overige landschapselementen.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	Structureel

Toelichting:**Categorie 2**

Landschapsbeheer voert al vele jaren met bewoners- en vrijwilligersgroepen werkzaamheden uit aan diverse landschapselementen. In de gemeente De Wolden zijn ruim 50 groepen actief. Hieruit blijkt dat de inwoners van De Wolden het belangrijk vinden dat landschapselementen blijven behouden. Wij willen deze groepen samen met bijdragen van de provincie en de Nationale Postcode Loterij blijven ondersteunen. In 2021 zijn vier nieuwe bewonersgroepen opgericht. Het reguliere budget is onvoldoende toereikend om de werkzaamheden uit de jaarplannen in de komende jaren verder uit te kunnen voeren. Om alle bewoners- en vrijwilligersgroepen ook in de toekomst te kunnen blijven ondersteunen stellen we een aanvullend budget van € 6.000 beschikbaar.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Opstellen gedragscode flora en fauna.				
Gevolgen voor de inwoners	Bescherming en het behoud van in de leefomgeving levende planten- en diersoorten.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 6.000	-	-	€ 7.000	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In 2021 en 2022 wordt gewerkt aan de leidraad flora en fauna. Implementatie naar gedragscode is gepland voor juni 2023. Dan vervalt de huidige gedragscode. In 2026 moet er wederom een gedragscode worden opgesteld. De gedragscode (o.b.v. artikel 3.31 lid 1, Wet natuurbescherming) "Soortbescherming voor Gemeenten" moet dan in werking treden. Daarvoor is inhuur van externe expertise gewenst zoals ook is ingezet bij het opstellen van de leidraad. Om dit te realiseren nemen we voor 2023 incidenteel € 6.000 en voor 2026 € 7.000 op.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'openbaar groen en speeltuinen' door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers) Beheerprogramma's Stichting WID Leerwerkbedrijf Stark	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 108.767	€ 108.767	€ 108.767	€ 108.767	Structureel
	€ 33.092	€ 33.092	€ 33.092	€ 33.092	Structureel
	€ 19.390	€ 19.390	€ 19.390	€ 19.390	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op grond van de tot nu toe beschikbare informatie. Vanaf 2021 tot heden zien we prijsstijgingen van veel materialen als gevolg van Covid-19 (schaarste in productie), crisis Oekraïne (olie- en gasprijzen) en schaarste in grondstoffen. De prijsstijging is een zo goed mogelijke inschatting van prijsontwikkelingen en verwachtingen zoals ze momenteel kunnen worden gemaakt. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 18% x € 604.261 (budgetten beheersprogramma groen € 587.440 en budget speelruimtebeheersplan € 16.821). Voor inleenvergoeding van medewerkers van de Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden (voormalig Reestmond) die werkzaamheden verrichten met betrekking tot het onderhouden van het openbaar groen verhogen we het beschikbare budget met € 33.092. Daarnaast verhogen wij het beschikbare budget voor het onderhoudsbestek Zuidwolde en omstreken dat door het leerwerkbedrijf Stark wordt uitgevoerd met € 19.390.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Veiligheidsinspecties speeltoestellen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige speeltoestellen.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 6.600	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Speeltoestellen moeten veilig zijn en volgens het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen regelmatig geïnspecteerd worden. Om te beoordelen of deze speeltoestellen veilig zijn, vindt jaarlijks door een interne medewerker een veiligheidsinspectie plaats waarbij de speelplaats, het toestel en de speelzone gekeurd worden. Om bedrijfsblindheid te voorkomen is het verstandig en wenselijk om deze inspectie incidenteel uit te laten voeren door een extern inspectiebureau. Om deze werkzaamheden in 2023 extern uit te laten voeren nemen we hiervoor incidenteel € 6.600 op.

Beleidsdocumenten**Economische zaken**

- Economisch Actieplan De Wolden 2018-2022, vastgesteld 30 november 2017.
- Evenementenbeleid, vastgesteld d.d. 12 januari 2021.
- Ambitiedocument Vitaal Platteland, vastgesteld d.d. 12 juni 2014.
- Standplaatsenbeleid, vastgesteld d.d. 24 september 2019.
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid, vastgesteld d.d. 14 januari 2020.

Cultuurhistorie

- Een cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente De Wolden, vastgesteld 13 maart 2014.
- Archeologisch erfgoed in de gemeente De Wolden, vastgesteld 26 januari 2012.
- Karakteristieke panden in welstandsvrij gebied, vastgesteld juni 2021.

Groen

- Kwaliteitsvisie openbare ruimte 2012.
- Waardevolle bomenlijst 2018.
- Beleidsnota ecologisch bermbeheer.

Spelen

- Evaluatie speelruimtebeleid 2020.

Taakstelling en lopende projecten**Exploitatie**

Product	Realisatie Begroting			Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
310 Economische ontwikkeling		312	403	404	307	307	307
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregel.		82	85	84	85	85	85
550 Cultureel erfgoed		68	60	60	60	60	60
570 Openb.groen en (openl.) recr.		2.346	2.337	2.528	2.519	2.526	2.540
830 Wonen en bouwen		40	50	50	50	50	50
Totaal lasten		2.847	2.935	3.127	3.020	3.027	3.041

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Baten						
310 Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregel.	0	4	4	4	4	4
550 Cultureel erfgoed	5	0	0	0	0	0
570 Openb.groen en (openl.) recr.	31	5	5	5	5	5
830 Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	37	9	9	9	9	9
Saldi						
310 Economische ontwikkeling	311	403	404	307	307	307
330 Bedrijvenloket en bedrijfsregel.	82	81	80	80	80	80
550 Cultureel erfgoed	63	60	60	60	60	60
570 Openbaar groen en (openl.) recr.	2.314	2.332	2.523	2.514	2.521	2.535
830 Wonen en bouwen	40	50	50	50	50	50
Totaal saldi	2.810	2.926	3.117	3.011	3.018	3.032

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

De begrote lasten in 2023 zijn € 183.000 hoger dan 2022 en zijn benoemd in de speerpunten.

Toelichting baten (voor zover van toepassing):

N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2023-2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021) *1	2023	€ 67.500	
Vervangen speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2024	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2025	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2026	€ 67.500	

*1 Met 'dateert uit begroting 2021' wordt bedoeld dat de besluitvorming over dit onderwerp heeft plaatsgevonden in de begroting 2021 (speerpunt 2021).

05 Solide basis voor De Wolden

Het programma Solide basis voor De Wolden bestaat uit de beleidsonderwerpen afval, financiële zelfredzaamheid en grondbeleid.

Programmahouder: Egbert van Dijk

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Afval

Wereldwijd en regionaal worden grondstoffen schaarser en daarmee vaak kostbaarder. Hierdoor wordt afval niet meer (alleen) gezien als een ongewenst en negatief bijproduct van onze maatschappij, maar ook als een bron voor bepaalde grondstoffen. Een groot deel van het vroegere 'ongewenste afval' is nu een gewenst product waar vraag naar is. Het hergebruiken van grondstoffen vermindert de schaarste en heeft een economische waarde. Maar veel grondstoffen verdwijnen helaas nog steeds in het huishoudelijk restafval. Per 2021 maken we gebruik van Diftar. Dit zorgt voor een betere afvalscheiding waardoor minder restafval ontstaat.

De gemeente De Wolden stelt als doel maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar (landelijk werd gestreefd om dit in 2020 al te halen). Een tweede doel is een afvalscheiding van 80% (landelijk wordt gestreefd naar 75%). De maatregelen om deze doelen te bereiken staan verwoord in het Grondstoffenplan 2020-2025.

Inwoners worden gestimuleerd hun verantwoordelijkheid te nemen en hun scheidingsgedrag verder te verbeteren. Aanpassingen van de inzamelstructuur ter ondersteuning van de afvalscheiding en de afname van de hoeveelheid restafval, mogen echter niet ten koste gaan van de dienstverlening. Het aanbieden van afval moet voor inwoners van De Wolden laagdrempelig en toegankelijk zijn en blijven. Verder streven we naar de toepassing van technieken waarbij afval zoveel mogelijk wordt hergebruikt dan wel een nuttige toepassing krijgt.

Inzameling oud papier en karton

Vanaf 1 januari 2023 wordt oud papier en karton in De Wolden door middel van zijladers ingezameld door de reguliere inzamel dienst en niet meer met behulp van beladers van vrijwilligersorganisaties. Tijdens de raadsbijeenkomst van 30 juni 2022 heeft het college door een aangenomen amendement de opdracht gekregen de afbouwregeling voor de vrijwilligersorganisaties te verlengen van drie naar vier jaar en in 2023 met de vrijwilligersorganisaties in gesprek te gaan tijdens fysieke bijeenkomsten.

Het doel van deze gesprekken is te onderzoeken of er mogelijkheden zijn vrijwilligersorganisaties (en dan niet alleen de huidige bij de OPK-inzameling betrokken partijen, maar alle vrijwilligersorganisaties in de gemeente) tegen een - vanuit de afvalstoffenheffing te bekostigen vergoeding - een bijdrage te laten leveren aan de VANG-doelstellingen (Van Afval Naar Grondstoffen).

Zwerfafval

De gemeente De Wolden ondersteunt het bewonersinitiatief 'ploggen'. Hierbij ruimen inwoners tijdens een wandeling zwerfafval op. Inwoners die dit regelmatig doen kunnen van de gemeente inzamelmiddelen krijgen zoals een veiligheidshesje, handschoenen, een afvalknijper en afvalzakken. Bij inwoners die nog een stapje verder gaan en een stuk berm adopteren haalt de gemeente op verzoek ook het ingezamelde zwerfvuil op. Het 'ploggen' en 'adopteer je eigen berm' zijn initiatieven van Ploggen in Drenthe. Oprichter en organisator is een inwoner uit Ruinen. De gemeente ondersteunt Ploggen in Drenthe ook in haar communicatie door het delen van berichten via de gemeentelijke website en social media.

Financiële zelfredzaamheid

We willen de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners vergroten. Dat betekent niet dat mensen aan hun lot worden overgelaten en zichzelf maar moeten redden. Het beleid is erop gericht dat onze inwoners ontdekken en ervaren dat zij veel meer kunnen dan ze zelf misschien verwachten. Dit gevoel van grip op de eigen situatie geeft mensen zelfvertrouwen en betekent een echte stap vooruit.

Hierbij leveren we maatwerk. Dit betekent dat we niet alleen inkomensondersteuning zoals minimaregelingen en energietoeslag bieden, maar ook in gesprek gaan om te kijken of er mogelijkheden zijn de problematische financiële situatie van de klant duurzaam te verbeteren. Zeker in deze tijden van hoge inflatie en stijgende energiekosten is het belangrijk samen met onze inwoners naar oplossingen te zoeken.

Energietoeslag

We worden door het Rijk gecompenseerd voor de ondersteuning die we bieden aan onze inwoners die in de problemen (dreigen) te raken als gevolg van de stijgende energielasten en de hoge inflatie. Naast directe financiële ondersteuning (bij het niet kunnen betalen van de energierekening), zijn er ook middelen beschikbaar voor het laten nemen van energiebesparende maatregelen.

Minimaregelingen

De gemeente De Wolden heeft van oudsher een ruimhartig en sociaal minimabeleid. Met onze regelingen proberen we zoveel mogelijk onze kwetsbare inwoners een steuntje in de rug te geven, zowel materieel als immaterieel. We vinden het belangrijk dat onze inwoners niet aan de kant komen te staan, maar volop kunnen participeren in de samenleving.

Kindpakket

Om kinderen niet in armoede te laten opgroeien en hen gelijke kansen te bieden ten opzichte van kinderen uit gezinnen die het financieel breder hebben, hebben we het Kindpakket ontwikkeld. Door gebruik te maken van de instrumenten uit het Kindpakket wordt deze kinderen de mogelijkheid geboden te sporten, schoolbenodigdheden aan te schaffen en volop mee te doen.

Grondbeleid

Er gebeurt momenteel veel in het fysieke domein. Grondbeleid van de gemeentelijke overheden is volop in beweging. Tijdens de vorige economische en vastgoedcrisis was actief grondbeleid nogal omstreden. Veel gemeentes kwamen vanwege hun actieve rol in de problemen met hun grondexploitaties. Voor gemeente De Wolden heeft dit vanwege voorzichtig grondbeleid niet geresulteerd in financiële problemen. Echter landelijk heeft wel de discussie gespeeld of gemeenten wel actief grondbeleid moeten hanteren. Dat zou geen kerntaak moeten zijn voor gemeentelijke overheden. Dat is veel meer een taak voor de 'markt'. De overheid zou zich moeten richten op het actief faciliteren van ontwikkelingen.

De afgelopen periode zien we dat gemeenten nadrukkelijk weer grondposities in willen of gaan nemen. Dit met het oog op het woningtekort, gemeentelijke invloed op de ruimtelijke ontwikkelingen en potentiële verdienmogelijkheden. Ook voor De Wolden gelden deze dilemma's. Het huidige grondbeleid heeft maatwerk als insteek. Welk grondbeleid de gemeente wil voeren, is

mede afhankelijk van de voorgenomen bouwproductie van woningen en bedrijventerreinen in de structuurvisie en het woonplan. Kernvragen hierbij zijn:

- Komt de ontwikkeling ook tot stand zonder ingrijpen van de gemeente?
- Voldoet het woningaanbod (nieuwbouw) van corporaties en particulieren (ontwikkelaars) aan het volkshuisvestingsbeleid?
- Is de gemeente bereid de risico's van een eventuele actieve opstelling te dragen?

Trends en ontwikkelingen

Afval

Het doel van 100 kg restafval per inwoner per jaar

De evaluatie van het eerste jaar Diftar (2021) toont aan dat de nieuwe inzamel-/afrekeningsystematiek en bijbehorende maatregelen effect hebben, maar laat tevens zien dat aanvullend beleid nodig is om het doel van 100 kilogram te realiseren. Het college houdt de vinger aan de pols en zal de raad over de ontwikkelingen informeren.

Gescheiden inzameling van verpakkingen (PMD)

Vanaf 1 april 2020 is gemeente De Wolden alleen nog verantwoordelijk voor inzameling en kwaliteit van ingezameld PMD en niet meer voor het sorteren en vermarkten ervan. Daarmee is de gemeente terug bij haar (wettelijke) basistaak, het inzamelen van huishoudelijk afval. Aanvankelijk leek deze stroom daardoor financieel beter te begroten. Door (landelijk) toenemende vervuiling wordt het ingezamelde PMD sinds medio 2021 echter stringenter gekeurd bij de voorsortering, hetgeen enerzijds heeft geleid tot een grotere hoeveelheid afkeur en hogere afkeurokosten en anderzijds tot een lagere opbrengst van het geaccepteerde PMD. In overleg met RKN (Regie Kunststoffen Nederland) is een optimalisatietraject in voorbereiding dat in 2023 moet leiden tot minder afkeur en betere financiële resultaten.

Vervanging containerpark

In 2010 zijn bij de zes supermarkten in de gemeente mini-milieustraatjes aangelegd met elk drie ondergrondse verzamelcontainers (tweemaal glas en eenmaal textiel). De containers worden elk jaar gecontroleerd op veiligheid. Tevens vindt er dan preventief onderhoud plaats. Tijdens inspectie is slijtage geconstateerd bij enkele glascontainers. Deze containers worden dan ook in een tijdsbestek van drie jaren (2022-2024) vervangen. De textielcontainers zijn nog in goede conditie. Dit komt doordat deze containers veel minder zwaar belast worden dan de glascontainers.

In 2010 zijn ook de minicontainers voor GFT uitgezet. Deze minicontainer uit de basisset (GFT, PMD, OPK, RST) wordt het zwaarst belast. Dit komt door de, tot vorig jaar hoge, ledigingsfrequentie (26 x per jaar) en door het soortelijk gewicht van deze afvalstroom (zware containers). De laatste jaren zien we een sterke stijging van het aantal meldingen van defecte GFT-containers. In 2023 worden de GFT-containers in één keer vervangen. De gemeente schrijft de investering af in tien jaar.

Vergoeding zwerfafval

Eind 2022 loopt de Raamovereenkomst Verpakkingen af. Daarmee komt de zwerfafvalvergoeding, die de gemeente via Nedvang ontvangt voor activiteiten om zwerfafval tegen te gaan, in de huidige vorm te vervallen. Vanaf 2023 is de producentenverantwoordelijkheid voor Single Use Plastic producten geregeld in de SUP-richtlijn. Vanuit deze richtlijn worden de kosten van gebiedsbeheerders voor zwerfafval vergoed aan onder andere de gemeenten. De SUP-zwerfafvalkostenbijdrage wordt uiterlijk in juni 2024 vastgesteld door de minister van I&W. Betaling vindt derhalve achteraf plaats zodat gebiedsbeheerders moeten voorfinancieren.

Financiële zelfredzaamheid

Energietoeslag

Om onze inwoners tegemoet te komen in de stijgende energielasten verstrekken we de energietoeslag. We worden door het Rijk gecompenseerd in de kosten hiervan en we willen deze gelden ten volle benutten voor de doelgroep waar deze voor bedoeld is.

We gaan onderzoeken hoe we onze inwoners hulp kunnen bieden bij de stijgende energielasten en proberen zoveel mogelijk problemen te voorkomen.

Schuldhelpverlening

Inrichten laagdrempelige en gecentreerde toegang

Als inwoners last hebben van financiële problematiek of schulden dan dienen zij snel geholpen te worden. We streven daarom naar een laagdrempelige en gecentreerde toegang waar inwoners gemakkelijk terecht kunnen. Bij die toegang wordt, voor zover van toepassing, ook meteen een inschatting gemaakt van andere problematiek die mogelijk speelt bij de inwoner. We richten centrale toegang in bij het Informatiepunt Geldzaken om financiële problematiek te tackelen en om het voor de inwoner zo gemakkelijk mogelijk te maken om op de juiste plek terecht te komen met de hulpvraag.

Inrichten vroegsignalering

We hebben vroegsignalering ingericht als een vast onderdeel van onze dienstverlening. Door afspraken te maken met maatschappelijke organisaties, zoals woningbouwcorporaties, zorgverzekeraars, water- en energieleveranciers signaleren we financiële problemen sneller, zodat we tijdig hulp kunnen bieden. We zetten in op uitbreiding van het aantal signaalpartners met partijen die niet wettelijk verplicht zijn om betalingsachterstanden door te geven.

Door middel van vroegsignalering voorkomen we het ontstaan van problematische schulden. Hierin bieden we actief aan om bestaande problemen vroegtijdig op te lossen en ernstige schuldsituaties met bijbehorende maatschappelijke kosten te voorkomen.

Gerichte preventie

Preventie van schulden maakt een belangrijk onderdeel uit van zowel de landelijke als ook de lokale aanpak van schuldhelpverlening. Bij preventie werkt de gemeente samen binnen het netwerk van armoedebestrijding in de gemeente om problematische schulden te voorkomen. Hierbij wordt actief gebruik gemaakt van o.a. Geldfit en de VoorzieningenWijzer. Deze instrumenten helpen inwoners meer grip te krijgen op hun financiën.

Versterken van de samenwerking

Inwoners kunnen bij ketenpartners terecht voor ondersteuning en informatie. Door de integrale aanpak en de intensieve samenwerking met en tussen de ketenpartners werken we aan duurzame en structurele oplossingen, waarbij het uitgangspunt geldt: "Eén gezin, één plan". De gemeente koestert deze samenwerking en wil deze de aankomende jaren verbeteren. Om de samenwerking meer structuur te bieden organiseert de gemeente een periodiek coördinatorenoverleg.

Onderzoeken mogelijkheden bewindvoering (beschermingsbewind)

Het aantal inwoners dat beschermingsbewind nodig heeft neemt in het hele land toe. In beginsel betalen de inwoners de kosten van beschermingsbewind zelf, maar inwoners met onvoldoende middelen kunnen een beroep doen op de bijzondere bijstand. De kosten van beschermingsbewind vormen een aanzienlijk deel van het budget voor de bijzondere bijstand. We onderzoeken hoe de instroom in en de uitstroom uit beschermingsbewind (en daarmee de kosten van beschermingsbewind voor de bijzondere bijstand) meer beheersbaar kunnen krijgen.

Nazorg

We willen terugkeer (recidive) binnen de schuldhelpverlening voorkomen. Na het afronden van een schulddienstverleningstraject laten we de inwoner niet zomaar los. Van geval tot geval wordt gekeken wat er nodig is om op eigen kracht verder te kunnen. We werken met nazorg die al gedurende het schuldhelpverleningstraject zelf vorm krijgt. Als het nodig is wordt extra ondersteuning geboden om te voorkomen dat iemand terugvalt. Denk hierbij aan vrijwillig budgetbeheer of begeleiding door een gespecialiseerde vrijwilliger.

Grondbeleid

Trends en ontwikkelingen op het gebied van grondbeleid hangen direct samen met de ontwikkelingen op de woningmarkt. Deze ontwikkelingen worden uitvoerig behandeld bij het programma Wonen en Duurzaam.

Beleidsdoelen

Afval

- De mogelijkheden van afval als grondstof zo goed mogelijk benutten.
- Bijdragen aan de totstandkoming van een circulaire economie.
- Maximaal 100 kilogram restafval per inwoner per jaar inzamelen.
- Tenminste 80% van het huishoudelijk afval gescheiden inzamelen.
- Toepassen van technieken waarbij afval zoveel mogelijk wordt hergebruikt dan wel een nuttige toepassing krijgt.

Financiële zelfredzaamheid

- Onderzoeken of er ruimte is voor aanvullende maatregelen om inwoners met lage inkomens tegemoet te komen voor de stijgende energieprijzen en aanhoudende inflatie.
- Inwoners met een laag inkomen helpen met energiebesparende maatregelen.

Grondbeleid

- Vaststelling Nota Grondbeleid 2023-2026 ter ondersteuning aan het nog vast te stellen Woonplan.

Informatie verbonden partijen

N.v.t.

Beleidsindicatoren

'Solide basis'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Niet-gescheiden ingezameld afval in kg per inwoner	2020	144	172

Speerpunten

7.3 - Afval

Activiteit	Afbouwregeling oud papier en karton.				
Gevolgen voor de inwoners	Toekomstbestendig inzameling van oud papier en karton.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 89.074	€ 66.806	€ 44.537	€ 22.269	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op 30 juni 2022 heeft de raad besloten om met ingang van 1 januari 2023 de inzameling van oud papier en karton (OPK) uit te laten voeren door de reguliere inzameldienst en niet meer met behulp van vrijwilligersorganisaties. De opbrengst van het OPK wordt daarmee niet meer (gedeeltelijk) uitgekeerd aan de vrijwilligersorganisaties. Voor de vrijwilligersorganisaties betekent dit een inkomstenverlies. Om hieraan tegemoet te komen is een afbouwregeling vastgesteld waarbij over een periode van 4 jaren (2023-2026) de genoemde bedragen worden uitgekeerd aan de vrijwilligersorganisatie. De kosten vallen buiten de afvalstoffenheffing en worden bekostigd uit de algemene middelen.

Beleidsdocumenten

Afval

- Grondstoffenplan gemeente De Wolden 2020-2025.

Financiële zelfredzaamheid

- Kadernota Sociaal Domein.
- Afstemmingsverordening.
- Individuele inkomens en studietoeslag De Wolden.
- Wijzigingsverordening Individuele Inkomens- en Studietoeslag 2022.
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive De Wolden.
- Beleidsregels terug- en invordering De Wolden 2018.
- Beleidsregels bijzondere bijstand en minimabeleid 2022.
- Beleidsregels Sociale Participatie 2022.
- Beleidsregels algemene bijstand De Wolden 2019.
- Beleidsregels Kindpakket 2019.
- Beleidsregels woonsituatie 2019.

Grondzaken

- Nota Grondbeleid gemeente De Wolden 2019-2022.

Taakstelling en lopende projecten

Exploitatie

Product	Realisatie Begroting Begroting			Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
030 Beheer ov. gebouwen en gronden		152	169	150	150	150	150
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		88	24	23	23	23	23
630 Inkomensregelingen		5.788	4.866	4.749	4.749	4.749	4.749
671 Maatwerkdienstverlening 18+		69	84	62	62	62	62
730 Afval		1.921	1.745	1.947	1.982	2.091	2.050
820 Grondexpl. (niet bedrijventerr.)		717	747	282	283	283	283
Totaal lasten		8.735	7.635	7.213	7.249	7.358	7.316
Baten							
030 Beheer ov. gebouwen en gronden		99	225	73	73	73	73
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		112	0	0	0	0	0
630 Inkomensregelingen		4.318	3.389	3.336	3.336	3.336	3.336
671 Maatwerkdienstverlening 18+		0	0	0	0	0	0
730 Afval		2.684	2.178	2.479	2.513	2.645	2.603
820 Grondexpl. (niet bedrijventerr.)		1.127	714	250	250	250	250
Totaal baten		8.340	6.506	6.139	6.173	6.304	6.263

Saldi						
030 Beheer ov. gebouwen en gronden	53	-56	76	77	77	77
320 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-24	24	23	23	23	23
630 Inkomensregelingen	1.470	1.477	1.413	1.412	1.412	1.412
671 Maatwerkdienstverlening 18+	69	84	62	62	62	62
730 Afval	-763	-433	-532	-531	-553	-553
820 Grondexpl. (niet bedrijventerr.)	-409	33	32	32	32	32
Totaal saldi	395	1.128	1.074	1.076	1.053	1.053

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

3.2 - Grondexploitatie (bedrijventerreinen)

In dit taakveld zijn de grondexploitaties met betrekking tot de bedrijventerreinen opgenomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

6.3 - Inkomensregelingen

In 2021 waren de lasten incidenteel hoger in verband met uitbetalingen aan inwoners en zzp-ers als compensatie voor geleden Covid-19 schade. In 2022 worden nog extra lasten verwacht in verband met de energiecompensatie. Dat is nog niet in de begroting verwerkt. Deze bedragen komen in de andere jaren niet terug.

7.3 - Afval

De lasten zijn in 2023 ten opzichte van 2022 met ca. € 201.000 toegenomen. Deze toename heeft de volgende oorzaken:

1. Hogere lasten voor het ledigen van mini-containers van € 222.000 en lagere lasten voor het inzamelen van papier € 157.000. Deze wijzigingen worden voornamelijk veroorzaakt doordat de inzameling van oud papier en karton per 1 januari 2023 uitgevoerd zal gaan worden door de reguliere inzamelaar. Doordat de vergoeding voor vrijwilligersorganisaties per 1 januari 2023 komt te vervallen (de afbouwregeling wordt gefinancierd vanuit de algemene middelen) is de gemeente minder geld kwijt aan de inzameling van oud papier en karton.
2. Hogere lasten door meer afkeur van ingezameld PMD van € 59.000.
3. Door het gebruik van begeleidingsbrieven is het duidelijk geworden dat er meer groenafval naar de eigen composteerlocatie wordt gebracht. Door hogere tonnages worden de lasten € 38.600 hoger.
4. Hogere lasten door een hogere afvalstoffenbelasting van € 11.000.
5. Hogere lasten voor het aankopen van nieuwe mini-containers van € 10.000 als gevolg van een toename van het aantal aansluitingen.
6. Diverse posten zorgen nog voor hogere kosten van afgerond € 17.000.

8.2 - Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)

In 2021 zijn er hogere kosten geweest op de grondexploitaties Kerkenveld-Noord. Vooral de boekwaarde is sterk gedaald van de grondexploitaties Kerkenveld-Noord en Fort. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Toelichting baten (voor zover van toepassing):

3.2 - Grondexploitatie (bedrijventerreinen)

In dit taakveld zijn de grondexploitaties met betrekking tot de bedrijventerreinen opgenomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

6.3 - Inkomensregelingen

De baten van de BUIG worden verlaagd met € 52.640 zodat de begroting van het BUIG-budget budgetneutraal in de begroting staat.

7.3 - Afval

De baten zijn in 2023 ten opzichte van 2022 met ca. € 301.000 toegenomen. Deze toename komt door:

1. Stijgen van de reinigingsheffingen met afgerond € 173.000.
2. Per saldo hogere verkoopopbrengst van diverse grondstoffen (o.a. oud papier en karton en oud ijzer) van € 90.000.
3. Het corrigeren van een foutieve inrichting op stortingsrechten grofvuil van € 68.000 voordelig. De stortingsrechten waren negatief begroot in plaats van positief.
4. Lagere vergoeding voor ingezameld PMD van € 30.000.

8.2 - Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)

De hogere baten in 2021 zijn vooral het gevolg van verkopen van grond op diverse terreinen. Daarnaast is er sprake van afname boekwaarde die op de baten is geboekt. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Investeringsen

In het programma Solide basis voor De Wolden zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

06 Sportief met elkaar

De Wolden is een sportieve gemeente. Op het gebied van sport- en bewegen gebeurt er veel. De vele en onmisbare vrijwilligers maken dit mede mogelijk. Voor elk dorp is het belangrijk dat er een ontmoetingsplek is. De dorpshuizen vervullen daarin een zeer belangrijke rol. De aanwezigheid van een dorpshuis stimuleert niet alleen het verenigingsleven, maar ook de sociale vitaliteit in een dorp. En natuurlijk doet iedereen mee.

Programmahouder: Egbert van Dijk

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Sport

Woldens Sportakkoord met lokale ambities!

In onze dorpen gebeurt veel op het gebied van bewegen en sport en er zijn veel sportaanbieders actief. Dat willen we graag zo houden. Waar behoefte is aan nieuw sportaanbod willen we dit zoveel als mogelijk faciliteren. Bewegen is leuk, maar levert nog veel meer op. Denk aan gezelligheid, ontspanning, saamhorigheid, gezondheid, een gezonde ontwikkeling van onze kinderen, ergens bij horen en het tegengaan van eenzaamheid. Tegelijkertijd hebben verschillende sportaanbieders in onze gemeente het moeilijk. Het vinden van voldoende vrijwilligers in het technisch en bestuurlijk kader is voor velen een zware klus. Ook op financieel vlak liggen er grote uitdagingen.

Daarom hebben we in De Wolden de uitdaging opgepakt. In gesprek met organisaties en verenigingen, ondernemers, gemeente, vrijwilligers, professionals en inwoners, hebben we de lokale ambities uit Ruinen, de Wijk, Koekange, Ruinerwold en Zuidwolde opgehaald en beschreven in het Woldens Sportakkoord. Omdat we geloven in de kracht van samen werken aan sport en bewegen in onze dorpen.

In het Woldens Sportakkoord staan de lokale ambities beschreven. Met de inzet van het Sportakkoord hebben we de afgelopen jaren stappen gezet om onder andere met sport en bewegen onze dorpen, inwoners en verenigingen nog beter, bruisender en sportiever te maken. We gaan de komende jaren verder op deze ingeslagen weg. Dit is ook mogelijk omdat het Rijk de financiële middelen van het Sportakkoord heeft verlengd tot en met 2026. Ook zijn er meer ondersteuningsmogelijkheden vanuit het Sportakkoord 2.0 aangekondigd waar we de komende jaren gebruik van kunnen maken.

Doordat wij veel waarde hechten aan sport en bewegen als basis voor een gezonde en actieve leefstijl blijven we ons inzetten voor het vergroten van de sport- en beweegdeelname van onze inwoners.

Onze visie daarbij is dat voor iedere Woldenaar, ongeacht achtergrond, leeftijd, beperking en financiën, sport en bewegen zoveel mogelijk in de nabijheid aanwezig moeten zijn. Sterke, vitale en financieel gezonde verenigingen zijn belangrijk voor het realiseren van de beleidsdoelen op het gebied van sport. Het uitgangspunt blijft dat de verenigingen zelf hun verantwoordelijkheid nemen.

Sport wordt ook steeds meer een middel om maatschappelijke doelen te bereiken. Zoals meer bewegen voor ouderen, het stimuleren van een gezonde leefstijl en het bevorderen van sociale samenhang. Bovendien krijgen mensen door sport de mogelijkheid mee te doen aan de samenleving. Daarbij is de inzet van onze sportfunctionarissen onmisbaar. We gaan de inzet van onze sportfunctionarissen evalueren om inzicht te krijgen op welke plek en in welke aantallen zij het beste tot hun recht komen. Hier betrekken we ook de nieuwe afspraken van het Rijk bij. Voor de periode 2023-2026 maakt het Rijk nieuwe bestuurlijke afspraken met gemeenten over de inzet van de sportfunctionarissen en cultuurcoaches. We kijken of het mogelijk is het aantal functionarissen de komende jaren uit te breiden.

In 2021 is het lokaal preventieakkoord 'Samen gezond en vitaal in De Wolden' door 28 partijen ondertekend. Het zijn bouwstenen voor een gezonde gemeente met gezonde inwoners. Bewegen in de openbare ruimte wordt steeds belangrijker. We hebben prachtige en veilige wandel- en fietspaden die het bewegen stimuleren. Ook zetten we actief in op speeltuinen en het faciliteren van goede sportaccommodaties en hebben we drie prachtige openluchtwembaden in onze gemeente. Onze openbare ruimte zien we als één grote groene speeltuin, die we op steeds meer plaatsen in onze gemeente een sportieve invulling willen geven. Het college zoekt hierbij naar een publiek-private samenwerking waarbij er bijvoorbeeld onderhoudsvriendelijke sporttoestellen in de openbare ruimte kunnen worden geplaatst zodat wandelaars, hardlopers en fietsers onderweg nog extra oefeningen kunnen doen.

Huus veur Sport & Cultuur De Wolden

Op 24 september 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met de realisatie van het Huus veur Sport & Cultuur in Zuidwolde. Aansluitend is er een installatieadviseur aangesteld en is uitwerking gegeven aan het Voorlopig Ontwerp en Definitief ontwerp i.s.m. de architect en de toekomstige gebruikers bestaande uit vertegenwoordigers van De Boerhoorn, Welzijn De Wolden, Bibliotheek, Prima Life en Tennis Club Suthwalda. Na afronding van het Technisch ontwerp, medio september 2021, heeft er een Europese aanbesteding plaatsgevonden betreffende de gunning van een aannemer en installateur. Inmiddels zijn de sloopwerkzaamheden van de oude sporthal en de voorbereidingen voor de bouw van het Huus veur Sport & Cultuur De Wolden gestart. We verwachten dat het Huus eind 2023 gereed zal zijn.

Onzekerheid prijsontwikkelingen met betrekking tot HSC

Op 17 februari 2022 heeft de gemeenteraad besloten aanvullend krediet beschikbaar te stellen voor het HSC. Dit naar aanleiding van de uitslag van de aanbesteding voor perceel 1/bouwkundig en perceel 2/installaties. Vervolgens zijn deze percelen in april 2022 definitief gegund aan de aannemers en vastgesteld met een collegebesluit. De financiering van deze hoofdonderdelen voor het HSC zijn daardoor voor een groot deel bepaald. Vervolgens is de oorlog in Oekraïne uitgebroken en is er een enorme druk ontstaan op het leveren van bouwstoffen en materialen. Hierdoor zijn kosten enorm gestegen en moeilijk voorspelbaar. Aannemers worden ook met deze kostenverhogende

omstandigheden geconfronteerd die buiten hun beïnvloeding ligt. Voor met name de onderdelen die voor het HSC nog aanbesteed en gegund moeten worden bestaat het risico op sterke kostenstijging en een ontoereikend budget. Dit kan onder andere aan de orde komen bij diverse inrichtingen en inventaris en de inrichting van het buitengebied.

Dorpshuizen

Dorpshuizen voelen nog altijd de gevolgen van de coronacrisis en hebben het daarnaast zwaar vanwege de stijgende energiekosten. Een actief dorpshuis is het hart van het dorp: een plek van ontmoeting. De dorpshuizen zijn zelf verantwoordelijk voor de exploitatie. Het college blijft de dorpshuizen ondersteunen door middel van de jaarlijkse subsidie. Wanneer er draagvlak is vanuit het dorp blijft het dorpshuis open!

Lokale inclusie

We willen stimuleren dat alle inwoners van De Wolden op een volwaardige en gelijkwaardige manier aan de samenleving kunnen meedoen. Zo vinden we het belangrijk dat de voorzieningen in De Wolden bereikbaar en toegankelijk zijn voor elke doelgroep, ongeacht het geslacht, de afkomst, de seksuele voorkeur, een beperking of (psychische) aandoening. Voor alle inwoners, maar specifiek voor inwoners die verminderd mobiel zijn, zijn toegankelijke wegen, paden en stoepen belangrijk. Dit beleidsthema moet gemeentebreed worden ingebed door standaard bij nieuw beleid rekening te houden met inclusie. Het opstellen van de lokale inclusieagenda (LIA) en de uitvoering hiervan doen wij samen met ervaringsdeskundigen. De LIA zal invloed hebben op de andere programma's.

Trends en ontwikkelingen

Sport

Ongeorganiseerde sport

We zien in toenemende mate de opkomst van anders- en ongeorganiseerde sporten. Flexibel, ongebonden en in de openbare ruimte. Denk hierbij bijvoorbeeld aan zwemmen, wandelen en wielrennen.

Sportakkoord 2.0 2023-2026

Het Sportakkoord krijgt een vervolg voor de periode 2023 t/m 2026. Het vervolg zal een update zijn van het huidige Sportakkoord. Er komen inhoudelijk geen grote koerswijzigingen. De focus zal liggen op het verbeteren van de uitvoering van de bestaande sportakkoorden. Wel komen er nieuwe inhoudelijke accenten aan de hand van vier nieuwe beleidsambities:

1. Vitale sportsector behouden en ontwikkelen.
2. Bevorderen van kansengelijkheid in sporten en bewegen.
3. Maatschappelijke waarde van topsport zichtbaar maken en vergroten.
4. Bevorderen van bewegen in het dagelijks leven.

In het najaar van 2022 wordt door de vier partners (VWS-directie Sport, NOC*NSF, Platform Ondernemers in de Sport POS en Vereniging Sport en Gemeenten) gewerkt aan de uitwerking op basis van de opgedane ervaringen en de ambities van het kabinet. Hierna worden gemeenten geïnformeerd over de uitvoering van de regeling. We verwachten dat De Wolden jaarlijks weer minimaal € 20.000 aan uitvoeringsbudget zal ontvangen.

Voortzetting Brede Regeling Combinatiefuncties 2023 e.v.

De Brede Regeling Combinatiefuncties wordt op dit moment herzien door de ministeries van VWS en OCW in nauw overleg met VNG/VSG. Het is duidelijk dat de regeling in een nieuwe bestuurlijke periode voor 2023-2026 wordt gecontinueerd. In het najaar ontvangen gemeenten nadere informatie over de inhoud van de Brede Regeling Combinatiefuncties vanaf 2023.

Nieuwe sportnota

De huidige sportnota heeft een looptijd tot en met 2023. We verwachten eind 2023 te starten met het opstellen van de nieuwe sportnota. Voor deze nieuwe nota willen we onder andere de input gebruiken van de evaluatie naar de inzet van de sportfunctionarissen.

Plan Buitengoed

In Ruinerwold heeft een werkgroep het plan Buitengoed gepresenteerd. De initiatiefnemers streven er naar om de locatie van de ijsbaan/het evenemententerrein in Ruinerwold te vernieuwen. Het doel is het terrein opnieuw in te richten zodat er meer mogelijkheden ontstaan voor sport- en spelactiviteiten. Het terrein moet een duurzame, leefbare en groene verblijfsomgeving worden. In 2023 willen we in overleg met de initiatiefnemers de plannen verder uitwerken. Bij de kadernota 2024 willen we duidelijkheid hebben wat er nodig is.

Dorpshuizen

Samen met Zorg Zuidwest-Drenthe (ZZWD) onderzoeken we de mogelijkheden voor de toekomst van het dorpshuis 't Neie Punt in Ruinen.

In de gesprekken met de dorpshuizen zullen we de rol en functie per dorpshuis bespreken en bepalen welke vergoeding hierbij hoort. Tevens bestaat de mogelijkheid voor buurthuizen om een energiescan te laten doen. Deze is beschikbaar gesteld door de provincie Drenthe vanuit het programma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed.

Beleidsdoelen

Sport

- Van jongs af aan vaardig in sport en bewegen.
- Vitale sportverenigingen.
- Positieve sportcultuur.
- Inclusief Sporten en Bewegen.
- Beschikken over voldoende, kwalitatief goede en toekomstbestendige sportvoorzieningen.
- Duurzame sportinfrastructuur.

Dorpshuizen

- De dorpshuizen die een actieve bijdrage leveren aan ontmoeting, het verenigingsleven en de sociale vitaliteit en waarvoor dus draagvlak is vanuit het dorp, blijven open.

Lokale Inclusie

- De gemeente is digitaal toegankelijk, ook voor mensen met een auditieve of visuele beperking. Teksten zijn in begrijpelijke taal.
- De medewerkers van de gemeente werken oplossingsgericht en kunnen hun communicatie op een respectvolle wijze aanpassen aan de inwoner.
- Bij nieuwe (bouw)projecten of beleid is er aandacht voor toegankelijkheid en inclusie.
- Ondernemers en inwoners van De Wolden hebben kennis over toegankelijkheid en inclusie.
- Voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk. Zowel fysiek toegankelijk door middel van goed toegankelijke wegen, paden en stoepen en sociaal toegankelijk: iedereen is welkom.

Informatie verbonden partijen

Verbonden partijen als de Gemeentelijke Gezondheids Dienst Drenthe zijn indirect betrokken bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen. Zie paragraaf 10.6.

Beleidsindicatoren

De gemeente is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht om beleidsindicatoren op te nemen.

Vooralsnog is gestart met de vermelding van de verplichte basisset. Omdat zowel het bestuur als de organisatie de uitkomsten nog moeten duiden, vergt het enige tijd om ook de beleidsdoelen en eventueel de speerpunten hierop aan te passen.

'De Wolden Sportief met elkaar'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
% niet-wekelijks sporters	2020	54,4%	49,3%

Speerpunten

5.1 – Sportbeleid en activering

Activiteit	Play-offs Eredivisie Suthwalda.				
Gevolgen voor de inwoners	Eenmalige toekenning van € 15.000 voor het organiseren van de play-offs voor tennis in 2023. De club is twee keer kampioen geworden, waardoor het verplicht is de play-offs te organiseren.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 15.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Sinds 2019 speelt T.C. Suthwalda in de eredivisie van de nationale tenniscompetitie. De vereniging is in 2022 voor de tweede keer op rij kampioen geworden in de eredivisie. Door het kampioenschap heeft TC Suthwalda de verplichting om in 2023 de play-offs te organiseren. De play-offs is een groot nationaal evenement, met een groot aantal bezoekers en nationale televisie. Dit betekent dat er tijdelijke tribunes gebouwd moeten worden en allerlei andere faciliteiten in en rondom het tennispark. De kosten hiervan kan T.C. Suthwalda niet alleen dragen waardoor het verzoek onder andere bij de gemeente is neergelegd om financieel bij te dragen. Als gemeente ondersteunen we de organisatie van deze play-offs met een bijdrage van € 15.000. De vereniging dient eenzelfde subsidieverzoek in bij de provincie Drenthe en daarnaast financiert de vereniging het overgrote deel van de kosten zelf.

5.1 – Sportbeleid en activering

Activiteit	Evaluatieonderzoek sportfunctionarissen.				
Gevolgen voor de inwoners	Inwoners en andere maatschappelijke partners nemen deel aan kennissessies over de ervaringen en ontwikkelpunten ten aanzien van de inzet van sportfunctionarissen.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 30.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Zoals aangegeven gaan we de inzet van de sportfunctionarissen evalueren om te bepalen hoe en waar we ze de komende jaren het beste kunnen inzetten. Dit willen we niet alleen bepalen maar dit doen we in samenspraak met onze stakeholders vanuit het onderwijs, verenigingen en andere maatschappelijke partners waarmee de sportfunctionarissen veel samenwerken. Door een extern bureau willen we een kwalitatief onderzoek laten uitvoeren. Door het afnemen van interviews met stakeholders en het organiseren van kennissessies willen we de ervaringen en ontwikkelpunten ophalen en inzichtelijk maken. Voor het laten uitvoeren van dit onderzoek begroten we eenmalig € 30.000.

5.2 - Sportaccommodaties

Activiteit	Veilige sportmaterialen in de sportaccommodaties.				
Gevolgen voor de inwoners	Bevordering veiligheid gymnastieklessen.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
					Incidenteel
	€ 375	€ 63.250	€ 63.063	€ 62.875	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Voor de gymnastieklessen maken scholen gebruik van de verschillende sportaccommodaties in onze gemeente. Er gelden steeds strengere veiligheidseisen voor de materialen waar tijdens de gymlessen gebruik van wordt gemaakt. Tevens is een aantal materialen (deels) aan vervanging toe. In vier jaar zullen de materialen die niet langer aan de veiligheidseisen voldoen of versleten zijn worden vervangen door nieuwe. Daarnaast zullen we op diverse plekken in de gemeente beweegtoestellen in de openbare ruimte plaatsen. Dit betekent een investering van € 250.000. De afschrijvingstermijn bedraagt 4 jaar.

Beleidsdocumenten

Algemeen

- De Wolden geeft energie! Collegeprogramma De Wolden 2022-2026, mei 2022.
- Toekomstvisie Samen aan zet.
- Algemene subsidieverordening.

Sport

- Sportnota Sport en Bewegen in De Wolden: 'Versterken, Verbinden en Verzilveren' 2019-2023.
- Beleidsregels Subsidie Sportstimulering De Wolden 2020.
- Lokaal Woldens Sportakkoord.

Dorpshuizen

- Subsidieregeling De Wolden 2016 Paragraaf 2 Sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening.
- Subsidieregeling energiescan <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR399661/3>.

Inclusie

- Projectopdracht: opstellen en uitvoeren van een lokale inclusieagenda.

Taakstelling en lopende projecten

N.v.t.

Exploitatie

Product	Realisatie		Begroting		Meerjarenbegroting		
	(Bedragen x 1000)		2021	2022	2023	2024	2025
Lasten							
510 Sportbeleid en activering		382	321	317	318	318	318
520 Sportaccommodaties		1.623	1.887	2.382	2.220	2.218	2.217
610 Samenkracht en burgerparticip.		240	203	175	175	175	174
Totaal lasten		2.244	2.411	2.874	2.713	2.711	2.708

Product	Realisatie (Bedragen x 1000)	Begroting		Meerjarenbegroting		
		2021	2022	2023	2024	2025
Baten						
510 Sportbeleid en activering	85	0	0	0	0	0
520 Sportaccommodaties	366	253	253	201	201	201
610 Samenkracht en burgerparticip.	51	0	0	0	0	0
Totaal baten	502	253	253	201	201	201
Saldi						
510 Sportbeleid en activering	297	321	317	318	318	318
520 Sportaccommodaties	1.256	1.634	2.129	2.019	2.017	2.015
610 Samenkracht en burgerparticip.	189	203	175	175	175	174
Totaal saldi	1.742	2.159	2.621	2.512	2.509	2.507

Toelichting lasten:

520 - Sportaccommodaties

Een daling van de kapitaallasten ten opzichte van de begroting 2022 van € 116.000. Dit komt doordat de sporthal in Zuidwolde al wordt gesloopt en het Huus veur Sport en Cultuur nog niet gereed is. De verwachting is dat de kapitaallasten weer toe zullen nemen vanaf 2024, als de bouw vordert. Hiermee nemen de lasten in 2023 af.

610 - Samenkracht en burgerparticipatie

Een lagere last van € 31.000 ten opzichte van de begroting van 2022, dit komt door lagere kapitaallasten. Hiermee nemen de lasten in 2023 af.

Investerings

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2023-2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag
Veilige sportmaterialen in de sportaccommodaties	2023	€ 250.000

Voor een nadere toelichting op de verschillende investeringen, verwijzen we naar de betreffende speerpunten hiervoor.

07 Sociaal

Het programma Sociaal gaat over de beleidsterreinen werk, zorg (o.a. Wmo), jeugdzorg, onderwijs en volksgezondheid.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Werk

De economie lijkt dit jaar weinig hinder te hebben ondervonden van de coronapandemie. De laatste verwachtingen van het Centraal Plan Bureau (19 augustus 2022) laten economische groeicijfers zien van 4,4% in 2022 en 1,1% in 2023. De vraag naar arbeid is hoog waarbij er sprake is van krapte op de arbeidsmarkt.

Toch heerst er ook onzekerheid in de markt waarbij er sprake is van inflatie (11,4% over 2022) en een stijging van de energieprijzen. In het bijzonder die van olie en gas. Dit zal naar alle waarschijnlijkheid leiden tot een toename van het aantal inwoners dat kampt met financiële problemen.

In De Wolden heeft 2% van de huishoudens een bijstandsuitkering. Landelijk ligt dit cijfer op 5%. De huidige bijstandpopulatie heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit betekent dat er bij deze cliënten vaak sprake is van problematiek op meerdere leefgebieden die intensieve begeleiding vragen om de stap richting werk te zetten.

Een verlaging van het aantal bijstandsccliënten in De Wolden is daarom alleen te bereiken door gerichte inzet te plegen op een aantal doelgroepen. Belangrijk zijn hierin de doelgroepen die extra inzet vragen omdat de problematiek daar doorgaans ernstiger is. Dit zijn de doelgroepen jongeren en statushouders.

Waar mogelijk zoeken we bij onze aanpak de samenwerking met de Arbeidsmarktregio Drenthe en de Human Capital Agenda (HCA) van de Regio Zwolle.

Inburgering

Vanaf 2022 is de nieuwe Wet inburgering ingevoerd en dat geeft extra taken voor de gemeente. Daar waar inburgeraars zelf verantwoordelijk waren voor de eigen inburgering is de gemeente dat vanaf 2022. Dat betekent concreet dat de gemeente de inburgeraar een inburgeringstraject aanbiedt, dit traject blijft volgen en bijstuurt wanneer nodig. Gemeenten krijgen hierdoor de regie op de inburgering. Aangezien veel inburgeraars ook recht hebben op een bijstandsuitkering wordt het voor gemeenten gemakkelijker om een duaal traject aan te bieden: de feitelijke inburgeringslessen om het taalniveau te verhogen in combinatie met een traject gericht op re-integratie/werk of (maatschappelijke) participatie. Het doel daarbij is dat inburgeraars op een hoger taalniveau komen zodat de stap naar betaald werk en maatschappelijke participatie sneller en beter gezet kan worden.

In De Wolden wordt in de tweede helft van 2022 een uitvoeringsplan vastgesteld. In 2023 en verder zal de uitvoering op basis van dit plan worden gemonitord.

Jeugdhulp

In 2022 is de koers bepaald op het gebied van jeugd(hulp) voor de komende jaren. Deze koers is nader uiteengezet in de nota 'Perspectief op jeugd; kansrijk opgroeien in De Wolden'. Daarin staat onder andere beschreven dat we graag dichtbij gezinnen vindbaar willen zijn. We willen zo vroeg mogelijk (potentiële) problemen signaleren om zware problematiek (en dus zware zorg) waar mogelijk te voorkomen.

Daarnaast staat de transformatie van de jeugdhulp in het teken van normaliseren, demedicaliseren, meer integraliteit in het sociaal domein en het vergroten van de eigen kracht en verantwoordelijk van kinderen en opvoeders. We doen dit door te kijken naar wat een kind nodig heeft, niet naar waar een gezin 'recht op heeft'. We willen een beter evenwicht tussen de inkomsten en uitgaven op het terrein van de jeugdhulp. Beide aspecten van dat doel zijn even belangrijk en zeer zeker niet tegenstrijdig aan elkaar. Daarnaast werken we samen met het sociale netwerk van gezinnen en, waar nodig, met vrijwilligersinitiatieven. We willen het huidige aanbod inventariseren en herijken op basis van een heldere visie. We richten ons niet uitsluitend op het kind, maar juist op het kind in de omgeving van thuis, (voor)school en in de buurt. Dit doen we samen met onze partners, maar ook door een goede samenwerking en samenhang te hebben tussen uitvoering, beleid en bestuur. Tot slot zetten we in op het versterken van de veiligheidsketen om huiselijk geweld zo snel mogelijk te signaleren en nog belangrijker: te doen stoppen. Daarbij willen we ons uitdrukkelijk richten op alle kwetsbare inwoners van De Wolden, van -9 maanden tot 100 jaar oud. Geweld hoort niet thuis in gemeente De Wolden.

Eind 2022 komt het Rijk en het VNG met een hervormingsagenda jeugd. De hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De extra bezuiniging op het budget voor de jeugd in het nieuwe regeerakkoord zet echter de bedoeling en de uitvoering van de Hervormingsagenda onder druk. Gemeenten schorten daarom de hervormingsagenda op totdat er een principeafspraken is gemaakt met het kabinet. In deze principeafspraken moet het kabinet onderschrijven dat de extra bezuiniging in het coalitieakkoord niet ten laste komt van kwetsbare kinderen en dat dit niet wordt afgewenteld op gemeenten. Gemeenten verwachten daarom een adequate compensatie voor de feitelijke uitgaven op het gebied van jeugdhulp. Als deze compensatie achterwege blijft zal dit voor de gemeente leiden tot hogere uitgaven.

Zorg

We signaleren een toenemende vergrijzing in De Wolden, wat leidt tot meer gebruik van Wmo voorzieningen. De coronapandemie heeft z'n weerslag gehad op de gezondheid van de kwetsbare groep inwoners die gebruik maakt van de Wmo. In 2022 is het nieuwe normenkader huishoudelijke hulp ingevoerd als gevolg van de herijking sociaal domein. Bij het uitvoeren van de herindicaties Wmo huishoudelijke hulp hebben wij geconstateerd dat bij 17% van de cliënten behoefte was aan meer zorginzet. Deze indicaties zijn opgehoogd en er is daarmee meer zorg geleverd. Als gevolg hiervan zijn onze uitgaven verhoogd. Bij ruim 50% van de gesproken Wmo cliënten kon de indicatie niet omlaag maar diende deze gelijk te blijven als gevolg van de toegenomen zorgbehoefte.

We willen in 2023 een preventieve vorm van interventie ontwikkelen en inzetten genaamd herstelgerichte hulp. Ouderen kunnen als gevolg van deze interventie langer en fitter thuis blijven wonen waardoor minder of minder snel inzet van Wmo voorzieningen nodig zal zijn.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

We hechten veel waarde aan onafhankelijke cliëntondersteuning. De zichtbaarheid van en de kennis over onafhankelijke cliëntondersteuning vinden we echter nog niet voldoende. Daarom zijn we met de stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning (OCO) in gesprek om de zichtbaarheid van de stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning (OCO) verder te vergroten.

Volksgezondheid

De Wolden wil de gezondheid van volwassenen en jongeren bevorderen. Voor inwoners van wie gezondheid en zelfredzaamheid achteruitgaan, streven we ernaar hen zo lang mogelijk in hun eigen omgeving te laten wonen en hen daartoe de noodzakelijke hulp c.q. voorzieningen te bieden.

De uitvoering van de nota volksgezondheid *De Wolden positief gezond, samen met en voor onze inwoners* is gestart: Positieve Gezondheid wordt ingezet door professionals die 'het andere gesprek' voeren met inwoners. Voor gezondheidsbevordering wordt samenwerking met onder andere het ruimtelijk en sociaal domein gezocht.

Het programma *Gezond opgroeien is de normaalste zaak van de wereld* richt zich op de eerste 1.000 dagen van een mensenleven en bewegen en gezonde voeding voor kinderen en jongeren. Vanuit *vitaal ouder worden* ondersteunen we volwassenen en ouderen die zich in een kwetsbare positie bevinden en verleiden hen tot een gezonde leefstijl.

We organiseren o.a. dialoogsessies met de inwoners, het voortzetten en ontwikkelen van nieuwe JOGG-initiatieven, een rookvrije generatie stimuleren, het alcoholgebruik verminderen, ondersteuningsmogelijkheden in kaart brengen, het organiseren van fitheidstesten, het aanbieden van valpreventiecurssussen en het plaatsen van watertappunten.

Preventieakkoord

Daarnaast zetten we ons in voor het De Woldens preventieakkoord. Uit cijfers blijkt dat het terugdringen van roken, overmatig alcoholgebruik en inzetten op gezond gewicht een bijdrage kan leveren aan gezondere inwoners in de gemeente. Organisaties en inwoners kunnen hiervoor een aanvraag indienen. Hier wordt enthousiast gebruik van gemaakt.

Onderwijs

We bouwen onze bijdrage aan de ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren steeds verder uit. We stimuleren een sterkere integrale verbinding tussen kinderopvang, peuterspelen, voor- en vroegschoolse educatie en basisonderwijs. Een belangrijk instrument daarvoor zijn de integrale kindcentra waar die verbindingen samen komen.

RMC: van school naar werk

De gemeente De Wolden maakt, samen met de gemeenten Hoogeveen, Meppel en Westerveld, deel uit van het Regionale Meld en Coördinatiepunt (RMC) Zuidwest-Drenthe. De gemeente Hoogeveen is centrumgemeente. Het RMC werkt aan het sluitend maken van het netwerk van onderwijs, zorg en arbeid. Het doel is dat zoveel mogelijk leerlingen het onderwijs verlaten met een startkwalificatie en zo een goede basis hebben voor duurzaam werk. Het RMC biedt hulp aan jongvolwassenen van 18 tot 23 jaar bij verzuim en schooluitval. De activiteiten zijn erop gericht om jongvolwassenen naar een passende plek in de samenleving te leiden. Waar het kan via een beroepsopleiding naar duurzaam werk en als dit niet mogelijk is, wordt er naar andere mogelijkheden gekeken. De coronacrisis heeft een duidelijk effect op jongvolwassenen. De problematiek bij jongvolwassenen is toegenomen en meer jongvolwassenen hebben de aansluiting met het onderwijs verloren vanwege het online lesprogramma en vallen uit. Het RMC zet begeleiding in en financiert dit vanuit extra middelen van het Rijk en eigen regionaal budget.

Trends en ontwikkelingen

Werk

- Op de arbeidsmarkt is er sprake van krapte waarbij er niet genoeg personeel is om de huidige vacatures te voldoen. De mis-match tussen vraag en aanbod vraagt om aandacht.
- Veel economen wijzen op de mogelijke komst van een recessie. Dit hangt samen met de krapte op de arbeidsmarkt waardoor bedrijven onvoldoende personeel kunnen werven. De economie groeit dit jaar nog wel maar dit komt veelal door eenmalige economische activiteiten.
- De huidige inflatie en stijgende energiekosten leiden bij veel huishoudens tot problemen. Financiële problematiek kan een grote drempel vormen voor inwoners om de stap richting werk te maken.
- De vraag naar Beschut Werkplekken blijft groeien. Bij veel gemeenten is al sprake van een wachtlijst voor Beschut Werk. De Wolden heeft op dit moment nog geen wachtlijst.
- Vanaf 1 januari 2023 wijzigt de kostendelersnorm. Bij het ingaan van de wijziging tellen personen jonger dan 27 jaar niet meer mee als kostendeler bij de bijstand van een ander.
- In het regeerakkoord is opgenomen dat de bijverdiengrenzen in de Participatiewet verruimd worden en dat samen met gemeenten ervoor wordt gezorgd dat mensen die langdurig in de bijstand zitten actief worden benaderd en worden ondersteund en gestimuleerd naar werk. Wanneer deze aanpassing van de Participatiewet wordt doorgevoerd is momenteel onbekend. Als gemeente zoeken we naar de ruimte die de Participatiewet biedt om een minder streng regime toe te passen en de bijverdiensgrenzen te verruimen.

Jeugdhulp

- Er is telkens nieuwe jurisprudentie als het gaat om het benutten van eigen kracht en/of wat wij, als overheid, van ouders mogen verwachten in de opvoeding. De uitspraken spreken elkaar soms tegen. We volgen deze jurisprudentie; het is een kwestie van flexibel zijn en ons door het jaar heen verhouden tot de nieuwste informatie.
- Eind 2023 komt het Rijk en het VNG met een hervormingsagenda jeugd. De hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel.
- De wachtlijsten bij de (specialistische) jeugd-GGZ zijn nog steeds fors, onder andere door uitval van personeel en krapte op de arbeidsmarkt;
- Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is daarnaast bezig met de voorbereiding van een stelselwijziging jeugd. In elk geval betreft dit de Jeugdbescherming, maar ook breder wordt gekeken naar het verbeteren van de Jeugdhulp. Het is op dit moment nog niet duidelijk wanneer e.e.a. wordt ingevoerd, maar duidelijk is wel dat dit onze uitvoering gaat raken.
- Ondertussen werken we door aan de afgesproken maatregelen. We beperken de instroom bij lichte problematiek. We werken met categorieën problematiek waarbij we per groep een specifieke aanpak organiseren. We monitoren de effecten gedurende de inzet van jeugdhulp op de afgesproken doelen. Daarmee willen we tijdige uitstroom bevorderen. Daarnaast wordt er actiever samengewerkt met de huisartsen en gecertificeerde instellingen, bijvoorbeeld door het samenwerkingsprotocol met de gecertificeerde instellingen en de inzet van de zorgmakelaar. Voor huisartsen en medisch specialisten geldt dat de gemeentelijke toegang voor elke verwijzing van een huisarts of medisch specialist een beschikking maakt. Zodoende kan de gemeente de effecten van ingezette zorg beter monitoren, alsook de uitstroom beter sturen, door herindicaties via de gemeentelijke toegang te laten lopen. We willen hiermee zorgen dat jeugdhulp alleen aan de meest kwetsbare jongeren en gezinnen wordt geboden. Wel is er op dit moment met een (klein) aantal zorgaanbieders discussie over deze werkwijze.

Zorg

- In het Coalitieakkoord is opgenomen dat dit kabinet werkt aan een aanpassing van de eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp in de Wmo. Deze aanpassing maakt het voor gemeenten mogelijk een (hogere) eigen bijdrage te vragen. De beoogde datum van inwerkingtreding is op 1 januari 2025 gesteld. De aanpassing dient vanaf 2025 te leiden tot een taakstellende besparing van € 95 miljoen. De algemene uitkering wordt daarom vanaf 2025 met dit bedrag verlaagd. De Wolden ontvangt in 2025 en 2026 € 158.000 per jaar minder. Wij gaan dit compenseren door de te ontvangen eigen bijdrage op te nemen in de begroting en zullen na aanpassing van de wetgeving hierop beleid ontwikkelen voor zover dit mogelijk is. We verwachten namelijk dat het Rijk met een uniform kader zal komen dat elke gemeente moet hanteren bij het innen van de eigen bijdrage.
- Er is sprake van een toenemende samenhang tussen het medische en sociale domein. Ook in 2023 werken wij vanuit de Wmo nauw samen met de huisartsenpraktijken in het kader van de

informele zorg en zullen wij verkennen of landelijke ontwikkelingen als 'Welzijn op recept' ook in De Wolden kunnen worden opgepakt.

- Door de toename van de vergrijzing zien we ook een toename van inwoners met dementie. Om deze inwoners snel, maar ook de juiste zorg te kunnen bieden gaan wij in 2023 binnen de zorgketen nauw samenwerken met de casemanagers dementie. Deze casemanagers zijn in dienst bij de aanbieder/verzekeraar. Een casemanager is een persoonlijk begeleider met een speciale opleiding. Hij of zij is er voor de persoon met dementie en de mantelzorgers. De casemanager is hierdoor al vertrouwd met de inwoner en heeft goed zicht op de zorgbehoefte. Door de samenwerking hoeft er niet apart een gesprek plaats te vinden met de Wmo consultant. De casemanager kan namelijk aan de gemeente doorgeven welke Wmo indicatie hij/zij nodig acht. Na een korte toets kan de zorg dan versneld worden ingezet.
- We constateren dat er in toenemende mate sprake is van krapte onder personeel bij zorgaanbieders. Dit heeft als gevolg dat het soms ook lastig is om direct een zorgaanbieder te vinden die de juiste zorg kan verlenen aan onze inwoners. Vanuit onze contractmanagers is er wekelijks afstemming met zorgaanbieders zodat inzichtelijk is waar ruimte is en zodat ook spoedsituaties adequaat kunnen worden opgelost.

Volksgezondheid

- De herijking van het Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz) beleid is in volle gang.
- In Drenthe is door alle gemeenten, provincie, GGD en zorgverzekeraar een meerjaren-beleidsprogramma 'Drenthe Samen Gezond In Beweging 2021-2024' opgesteld. Het programma beschrijft de integrale ontwikkelingen op de terreinen van preventie en sport.

Onderwijs

Binnen het Nationaal Programma Onderwijs wordt ingezet om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie. Gemeenten hebben in dit nationaal plan een belangrijke rol toebedeeld gekregen voor voorschoolse educatie en het funderend onderwijs. De gemeente heeft een verbindende rol, signaleert witte vlekken en zorgt voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak.

Maatregelen worden genomen in overleg en samenwerking met scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken, sport, cultuur en andere lokale partijen. De maatregelen moeten aansluiten op de behoeften van kinderen uit de gemeente en bij de interventies die scholen al nemen. De aanpak van de gemeente en de samenwerking met scholen en andere betrokkenen wordt meegenomen in een tweetal overleggen:

- Het overleg dat de gemeente voert met scholen, kinderopvang en welzijn over onder meer het bestrijden van onderwijsachterstanden (Via de Lokale Educatieve Agenda en Gelijke Kansen Alliantie).
- Het overleg met samenwerkingsverbanden over de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp (OOGO).

In totaal wordt € 8,5 miljard geïnvesteerd. Voor gemeenten is een totaalbedrag van € 346 miljoen opgenomen. Voor De Wolden (op basis van 1.761 leerlingen in het primair onderwijs) bedraagt dit van 01-08-2021 tot 01-08-2023 € 214.452.

Beleidsdoelen

Werk

- Iedereen doet mee in een betaalde of onbetaalde baan en draagt daardoor bij aan onze samenleving.
- Re-integratie is gericht op de kortste weg naar een passende functie op de reguliere arbeidsmarkt.
- Werkzoekenden met een arbeidsbeperking worden indien nodig en mogelijk voorzien van een passend maatwerk aanbod.
- De doelgroepen jongeren en statushouders kunnen rekenen op extra inzet om de werkloosheid onder deze groepen tegen te gaan.

Jeugd

- Betere zorg tegen lagere kosten.
- We zijn samen verantwoordelijk voor de veiligheid van onze meest kwetsbare inwoners (van -9 maanden tot 100 jaar). Geweld hoort niet thuis in gemeente De Wolden.
- We versterken de samenwerking en samenhang onderwijs-jeugdhulp door middel van een gezamenlijke ontwikkelagenda met interne en externe partners.
- We versterken de samenwerking en samenhang met en tussen het gehele sociaal domein en betrokken ketenpartners door het aanbrengen van structuur, heldere regiefunctie en het formuleren van gezamenlijke ambities.
- Voor de doelgroep kwetsbare twee- tot zesjarigen herijken we het aanbod en waar mogelijk zetten we in op normaliseren en een soepele doorgang van kinderopvang naar het basis-onderwijs.
- De keten acute problematiek vlottrekken en de reguliere zorg weer versterken (opdracht van het Rijk).
- We investeren in onze 12-plussers en richten ons op een blijvende verbinding voor deze doelgroep met onze gemeente.

Zorg

- Het vergroten van de zichtbaarheid van de onafhankelijke cliëntondersteuning en het beter en eerder beschikbaar hebben van de cliëntondersteuning voor inwoners.
- Bevorderen van een samenleving waarin iedereen kan meedoen (inclusie).
- Inwoners kunnen volwaardig en gelijkwaardig deelnemen aan de (lokale) samenleving en zijn daar primair zelf verantwoordelijk voor.
- Inwoners kunnen zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving blijven.
- Voorzieningen zijn bereikbaar voor elke doelgroep, ook als iemand minder mobiel is.
- Stimuleren van het realiseren van een positieve en veilige leefomgeving voor kwetsbare inwoners.
- Ondersteuning van kwetsbare inwoners wordt zo dicht mogelijk bij hun leefomgeving georganiseerd.
- Bevorderen van samenwerking tussen organisaties voor een optimale dienstverlening aan kwetsbare inwoners.
- Zorg en ondersteuning organiseren die snel, adequaat en efficiënt is.
- De zorgvraag van de inwoner is uitgangspunt bij het verlenen van zorg en ondersteuning.

Volksgezondheid

- Met De Wolden Positief Gezond brengen we de beweging verder in gang.
- De basis voor een goede gezondheid wordt al op jonge leeftijd gelegd, daarom zetten we in op 'Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst'.
- Zowel voor volwassenen als ouderen is het belangrijk om vitaal ouder te worden.
- Gezondheid in de fysieke en sociale omgeving verleiden de inwoners tot bewegen, spelen, gezonde keuzes maken, ontspannen en/of elkaar ontmoeten.

Onderwijs

- Het werken aan doorgaande leerlijnen via een integraal aanbod wordt steeds meer gemeengoed. Onderwijs en kinderopvang groeien naar elkaar toe. De rol van ouders wordt steeds belangrijker. Daarnaast wordt door het Rijk steeds meer gestuurd op verdergaande professionalisering van de medewerkers.
- Samen met maatschappelijke partners én natuurlijk ouders of verzorgers optimale ontwikkelingskansen voor kinderen creëren op het gebied van onderwijs, zorg, sport en cultuur.
- Het verder versterken van de signaleringsfunctie van ontwikkelingsachterstanden bij peuters en een passend aanbod door middel van VVE-arrangementen. Ieder kind verdient maximale ontwikkelingskansen.
- Bevorderen doorgaande leerlijnen tussen peuteropvang en basisschool en tussen basisschool en voortgezet onderwijs.
- Gemeenten, maatschappelijke partners en ouders dragen een gezamenlijke verantwoordelijkheid als het gaat om de ontwikkeling van kinderen. We willen de positie van ouders en jongeren hierin versterken, zodat we goed aansluiten bij de vraag en de behoefte en samen met ouders en jongeren blijven ontwikkelen.
- We vormen een sluitend netwerk met gemeente, RMC, scholen en welzijn om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan en zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie te laten behalen.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen is de volgende verbonden partij betrokken:

- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe te Assen.
- Gemeenschappelijke regeling Stark.
- Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden.

Beleidsindicatoren

'Sociaal'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Netto participatiegraad in % van mensen met een baan tussen 15-67 jaar	2021	71%	68,4%
Werkloze jongeren/jeugdwerkloosheid in %	2020	1%	2%
Personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	2021	17,6	43,1
Personen met een lopend re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners 15-65 jr.	2020	207,9	202
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO per 10.000 inwoners	2021	590	700 (2020)
Demografische druk in % (= de verhouding tussen de productieve leeftijdsgroep (20-64 jaar) en de niet-productieve leeftijdsgroepen (-19 jaar en 65+))	2021	83,5%	70,1%

'Sociaal'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Absoluut verzuim leerplichtigen per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2018	0,0	1,9
Relatief verzuim leerplichtigen per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2021	18	19
Voortijdige schoolverlaters in % per 10.000 inwoners	2021	1,5%	1,9%
Jongeren met een delict voor de rechter in % per 10.000 inwoners	2020	1%	1%
Kinderen in een uitkeringsgezin in %	2021	3%	6%
Melding kindermishandeling in aantal per 100.000 inwoners	2021	61,7	172,9
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp in %	2020	8,4%	10,4%
Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming in %	2021	1%	1,1%
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering in %	2020	0,3%	0,5%

Absoluut verzuim: het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerplichtige kinderen.

Relatief verzuim: het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerplichtige kinderen.

Speerpunten

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (Maatschappelijk werk en welzijn)

Activiteit	Looncompensatie Algemeen Maatschappelijk werk, Schoolmaatschappelijk werk en welzijnswerk conform cao.				
Gevolgen voor de inwoners	Kwalitatief aanbod Welzijnswerk.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
	€ 47.578	€ 47.578	€ 47.578	€ 47.578	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In het kader van de subsidieverstrekking aan Stichting Welzijn De Wolden voor het uitvoeren van Algemeen Maatschappelijk werk, Schoolmaatschappelijk werk en welzijnswerk wordt jaarlijks rekening gehouden met een compensatie voor loon- en prijsstijgingen die voortvloeien uit cao-verplichtingen. Voor 2023 zijn we uitgegaan van een prijsstijging van 3,72% op basis van de OVA (Overheidsbijdrage arbeidskosten).

6.1 – Samenkracht en burgerparticipatie (Maatschappelijk werk en welzijn)

Activiteit	Robuust rechtsbeschermingsstelsel dicht bij de burger.				
Gevolgen voor de inwoners	Het is belangrijk dat mensen dichtbij ondersteuning hebben om de weg te vinden en hun recht te kunnen halen, bijvoorbeeld wanneer ze verdwalen tussen uitvoeringsinstanties.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers Veilig thuis, nog overhevelen naar Sociaal)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	€ 27.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Er is bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid een programma rechtsbijstand waarin met partners wordt gewerkt aan een stelselvernieuwing. Mede in opvolging van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) wordt gewerkt aan een robuust rechtsbeschermingsstelsel dicht bij de burger. Gemeenten zijn daarin belangrijke partners. Om gemeenten in staat te stellen om meer robuuste rechtsbescherming voor hun inwoners te organiseren, heeft het kabinet hiervoor structurele middelen beschikbaar gesteld (t/m 2027) bij de decembercirculaire 2021 betreffende het Gemeentefonds. Het gaat daarbij een bedrag van afgerond € 27.000 per jaar. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

Na vaststelling van de kaderbrief is geconcludeerd dat het onderwerp sociaal juridische dienstverlening aan kwetsbare inwoners thuishoort bij het programma 'Sociaal'. Dit speerpunt is vanuit programma 'De Wolden een Veilig thuis' overgezet naar 'Sociaal' en het budget wordt ook overgeheveld.

6.71 – Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo natura immaterieel)

Activiteit	Extra salarislaster zorgdomein, onderdeel Wmo.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit hulp Wmo om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 56.582	€ 55.833	€ 55.664	€ 56.076	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Tweede Kamer heeft op 16 september 2021 de motie Hijink/Bikker aangenomen over het vrijmaken van extra financiële middelen voor zorgsalarissen. Het kabinet stelt vanaf 2022 structureel € 94 miljoen beschikbaar aan gemeenten, opdat zij de financiële middelen hebben om de stijging van de zorgsalarissen in het sociaal domein mogelijk te kunnen maken. € 80 miljoen wordt toegevoegd aan de algemene uitkering en verdeeld via het subcluster Jeugdhulp, subcluster Wmo 2015 en subcluster Wmo - huishoudelijke hulp. De verdeling tussen deze drie subclusters vindt naar rato van de omvang van de clusters plaats. Hierbij zijn de budgetten uit de decentralisatie-uitkeringen Vrouwenopvang en Maatschappelijke opvang meegewogen bij het subcluster Wmo 2015.

Het overige structurele bedrag van € 14 miljoen zullen gemeenten in het voorjaar bij de verwerking van de reguliere loon- en prijsbijstelling voor Beschermd Wonen ontvangen.

Het kabinet heeft hiervoor structureel extra middelen beschikbaar gesteld. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

6.71 – Maatwerkdienstverlening 18+ (Wmo natura immaterieel)

Activiteit	Bijstelling budgetten Wmo a.g.v. verschillende financiële ontwikkelingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 844.154	€ 1.026.022	€ 1.179.728	€ 1.358.656	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Van bovengenoemde uitzetting betreft een bedrag van € 733.000 voor de Wmo huishoudelijke hulp. Het resterende bedrag van € 111.000 is voor Wmo begeleiding.

De uitzetting van € 733.000 voor de Wmo huishoudelijke hulp is noodzakelijk omdat:

- a) Er in 2022 een noodzakelijke tariefstijging heeft plaatsgevonden van in totaal 16%. Dit als gevolg van de uitkomsten van een extern onderzoek door bureau Berenschot waarin is geoordeeld dat de gemeente tot op heden niet voldeed aan de Algemene maatregel van Bestuur (AmvB) reële prijzen WMO. In de inkoop van het zorgproduct Huishoudelijke Hulp (HH) is, volgens de AmvB, afgesproken dat eventuele cao-ontwikkelingen worden verwerkt in het afgesproken tarief.

Daarnaast is eind maart 2022 de nieuwe cao Verpleeg-, Verzorgingshuizen, Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg (VVT) vastgesteld met daarin een loonsverhoging van 6,25% over de periode 2022-2023. Deze loonsverhoging hebben wij verwerkt conform de afspraken, in het tarief voor het product HH. Dit betekent dat we voor 2023 rekenen op een tariefstijging van 3,72% op grond van de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA-indexatie). In totaal resulteren de tariefstijgingen van respectievelijk 16% en 3,72% in een uitzetting van € 450.000.

De taakstellingen op grond van 'herijking sociaal domein' helaas niet het verwachte resultaat hebben opgeleverd. In 2022 is het nieuwe normenkader Wmo huishoudelijke hulp ingevoerd. Als gevolg hiervan zijn alle bestaande indicaties Wmo huishoudelijke hulp opnieuw geïndiceerd. Mede als gevolg van corona heeft dit geleid tot een hogere zorgvraag (verslechterde gezondheid van kwetsbaren) dan eerder rekening mee is gehouden. Dit levert een uitzetting op van € 200.000.

- b) Er een landelijke trend waarneembaar is betreffende het stijgen van de Wmo-kosten. Dit komt omdat meer mensen gebruik maken van Wmo hulp als gevolg van vergrijzing. Deze trend is ook binnen de gemeente De Wolden waarneembaar, met name op het vlak van huishoudelijke hulp.

Mede hierom heeft de VNG reeds een Wmo voorspelmodel gelanceerd die we hebben gebruikt om een reële inschatting te kunnen maken van de te verwachten volumestijging in de jaren 2023 tot en met 2026. Op grond van het VNG-voorspelmodel zouden wij een volumestijging moeten doorvoeren van ruim 8%. Echter onze eigen managementgegevens laten een lager stijgingspercentage zien, waardoor we nu uitgaan van 3%. De stijgende lijn die het VNG-voorspelmodel voor de komende jaren hanteert hebben wij op basis van de genoemde 3% ook verder doorberekend.

De uitzetting van € 111.000 voor de Wmo begeleiding is noodzakelijk omdat:

- Wij op basis van de OVA een indexatie van de tarieven verwachten van 3,72%.
- Wij het VNG-voorspelmodel hebben toegepast en daarom een volumestijging verwachten als gevolg van de toenemende vergrijzing. Het percentage volumestijging dat wij hebben gehanteerd is 4% in 2023 met een stijgende lijn naar de opvolgende jaren. Ook met de Wmo begeleiding hanteren wij op basis van onze eigen managementgegevens een lagere volumestijging dan het VNG-voorspelmodel.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Dalende kosten jeugdzorg door wijziging woonplaatsbeginsel.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-€ 1.100.000	-€ 1.100.000	-€ 1.100.000	-€ 1.100.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Met ingang van 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel voor de jeugd ingevoerd. Door dit nieuwe woonplaatsbeginsel zien we in 2022 al een substantiële daling van de kosten, ter hoogte van circa € 1.100.000. Ook in de jaren erna zal dit naar alle waarschijnlijkheid leiden tot een structurele verlaging van de kosten.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Hervormingsagenda kosten jeugdzorg.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Hervormingsagenda moet zorgen voor een beheersbaar en daarmee duurzaam financieel houdbaar stelsel. De extra bezuiniging op het budget voor de jeugd in het nieuwe regeerakkoord zet echter de bedoeling en de uitvoering van de Hervormingsagenda onder druk. Gemeenten schorten daarom de Hervormingsagenda op totdat er een principeafpraak is gemaakt met het kabinet. In deze principeafpraak moet het kabinet onderschrijven dat de extra bezuiniging in het coalitieakkoord niet ten laste komt van kwetsbare kinderen en dat dit niet wordt afgewenteld op gemeenten. Gemeenten verwachten daarom een adequate compensatie voor de feitelijke uitgaven op het gebied van jeugdhulp. Als deze compensatie achterwege blijft zal dit voor de gemeente leiden tot hogere uitgaven.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Algemene toename kosten jeugdzorg als gevolg van loon- en prijsstijging.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 255.000	€ 255.000	€ 255.000	€ 255.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De effecten van de stijgende prijzen in het algemeen en de stijging van de salarissen in de nieuwe cao Jeugdzorg, zullen vanaf 2023 zichtbaar zijn. Voor 2023 wordt er bij het opstellen van de begroting rekening gehouden met een prijsstijging van 6% wat resulteert in hogere lasten ad € 255.000.

6.72 – Maatwerkdienstverlening 18- (Jeugdzorg)

Activiteit	Extra salarislasten zorgdomein, onderdeel jeugd.				
Gevolgen voor de inwoners	Verbeteren effectiviteit jeugdhulp om kosten op langere termijn duurzaam terug te dringen dan wel het op orde brengen en houden van de beschikbare budgetten.				
Middelen (al verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 38.643	€ 38.200	€ 38.163	€ 38.525	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De Tweede Kamer heeft op 16 september 2021 de motie Hijink/Bikker aangenomen over het vrijmaken van extra financiële middelen voor zorgsalarissen. Het kabinet stelt vanaf 2022 structureel € 94 miljoen beschikbaar aan gemeenten, opdat zij de financiële middelen hebben om de stijging van de zorgsalarissen in het sociaal domein mogelijk te kunnen maken. € 80 miljoen wordt toegevoegd aan de algemene uitkering en verdeeld via het subcluster Jeugdhulp, subcluster Wmo 2015 en subcluster Wmo - huishoudelijke hulp. De verdeling tussen deze drie subclusters vindt naar rato van de omvang van de clusters plaats. Bij het subcluster Jeugdhulp is de integratie-uitkering voordij en 18+ meegewogen.

Het overige structurele bedrag van € 14 miljoen zullen gemeenten in het voorjaar bij de verwerking van de reguliere loon- en prijsbijstelling voor Beschermd Wonen ontvangen.

Het kabinet heeft hiervoor structureel extra middelen beschikbaar gesteld. Aangezien dekking plaatsvindt vanuit de algemene uitkering, is er per saldo geen uitzetting van de gemeentelijke begroting.

7.1 - Bijdrage GGD

Activiteit	Indexering en mutaties GGD Drenthe.				
Gevolgen voor de inwoners	Waarborgen van de volksgezondheid.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 91.089	€ 61.895	€ 96.236	€ 129.655	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In de begroting 2023 van GGD Drenthe is een loon- en prijscompensatie van 1,9% van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling opgenomen. De 1,9% is tot stand gekomen op basis van de

berekeningssystematiek uit 'Samenwerken in Drenthe'. Tussentijdse hogere indexering dient GGD te financieren uit haar algemene reserve. Vanaf 2024 kan het indexeringspercentage wijzigen. Daarnaast neemt GGD incidentele en structurele kosten op voor ontwikkelingen op het gebied van informatieveiligheid en privacy, datagericht werken en publieke gezondheid.

Beleidsdocumenten

Werk

- Kadernota Sociaal Domein
- Beleidsplan reïntegratie 2015
- Beleidsuitvoeringsplan Participatiewet
- Afstemmingsverordening 2020
- Re-integratieverordening 2020

Jeugdhulp

- Verordening jeugdhulp De Wolden 2022
- Nadere regelgeving jeugdhulp De Wolden 2022
- Nota 'Perspectief op jeugd: kansrijk opgroeien in De Wolden', 2022 - 2025

Zorg

- Kadernota Sociaal Domein
- Verordening Wmo 2017
- Beleidsplan Wmo 2015-2018
- Nadere regels Wmo 2019
- Besluit regeling meerkosten Wmo 2020

Volksgezondheid

- Nota volksgezondheid *De Wolden positief gezond, samen met en voor onze inwoners* (2021)

Onderwijs

- Verordening leerlingenvervoer 2015
- Instandhoudingsbeleid kleine scholen

Taakstelling en lopende projecten

Exploitatie

Product	Realisatie Begroting Begroting			Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
410 Openbaar basisonderwijs		288	273	303	303	303	303
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken		1.164	931	1.087	1.088	1.088	1.088
610 Samenkracht en burgerparticip.		2.216	2.386	1.922	1.923	1.908	1.908
620 Wijkteams		405	575	792	792	792	792
640 Begeleide participatie		1.881	1.753	1.651	1.607	1.565	1.565
650 Arbeidsparticipatie		635	665	662	660	657	657
660 Maatwerkvoorziening (WMO)		910	892	883	884	884	884
671 Maatwerkdienstverlening 18+		5.042	5.041	4.876	4.876	4.876	4.876
672 Maatwerkdienstverlening 18-		4.669	5.147	5.570	5.433	5.200	5.200
681 Geëscaleerde zorg 18+		206	242	241	241	241	241
682 Geëscaleerde zorg 18-		762	622	660	661	661	661
710 Volksgezondheid		998	1.048	1.146	1.133	1.167	1.200
Totaal lasten		19.176	19.574	19.794	19.601	19.342	19.376

Product	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Baten							
410 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	183	32	32	32	32	32	
610 Samenkracht en burgerparticip.	285	271	271	271	271	271	
620 Wijkteams	6	0	0	0	0	0	
640 Begeleide participatie	121	123	0	0	0	0	
650 Arbeidsparticipatie	62	0	0	0	0	0	
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	22	4	4	4	4	4	
671 Maatwerkdienstverlening 18+	163	225	225	225	381	385	
672 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	
681 Geëscaleerde zorg 18+	712	0	333	216	72	0	
682 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	
710 Volksgezondheid	42	20	20	0	0	0	
Totaal baten	1.597	675	885	748	760	691	
Saldi							
410 Openbaar basisonderwijs	288	273	303	303	303	303	
430 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	981	899	1.055	1.056	1.056	1.056	
610 Samenkracht en burgerparticip.	1.930	2.115	1.652	1.652	1.637	1.637	
620 Wijkteams	399	575	792	792	792	792	
640 Begeleide participatie	1.760	1.630	1.651	1.607	1.565	1.565	
650 Arbeidsparticipatie	574	665	662	660	657	657	
660 Maatwerkvoorziening (WMO)	887	888	879	880	880	880	
671 Maatwerkdienstverlening 18+	4.879	4.816	4.651	4.651	4.495	4.492	
672 Maatwerkdienstverlening 18-	4.669	5.147	5.570	5.433	5.200	5.200	
681 Geëscaleerde zorg 18+	-506	242	-92	25	169	241	
682 Geëscaleerde zorg 18-	762	622	660	661	661	661	
710 Volksgezondheid	956	1.028	1.126	1.133	1.167	1.200	
Totaal saldi	17.579	18.899	18.909	18.853	18.582	18.685	

Toelichting lasten:

410 - Openbaar basisonderwijs

Vanuit vergelijking met voorgaande jaren gezien dat het budget voor vervoer schoolzwemmen onvoldoende blijkt te zijn, waardoor we het budget hebben verhoogd om de uitgaven begroot versus werkelijkheid dichter bij elkaar te brengen. Dit bedraagt een verhoging van het budget ad € 56.000.

Het uurtarief voor de logopedisten is met ruim 10% verhoogd. Dit resulteert in extra kosten van € 5.500.

430 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Er zijn veel nieuwkomers ingestroomd met een specifieke onderwijsbehoefte en er is een volumestijging van 8% waarneembaar. Dit lijkt een duidelijke trend te zijn. Daarbij is gebleken dat de afgelopen jaren de realisatie hoger was dan de begroting. De begroting wordt hierdoor bijgesteld met een bedrag van € 28.125.

Budgetneutrale overheveling van taakveld Kinderdagverblijven naar taakveld Peuterspelen. Bij kinderdagverblijven is een budget van € 167.557 beschikbaar, hiervan wordt € 140.000, naar schatting op basis van de werkelijke uitgaven in 2021, overgeheveld naar Peuterspelen. Daarmee wordt het budget voor Peuterspelen vastgesteld op € 140.000.

610 - Samenkracht en burgerparticipatie

Vergoeding flankerend beleid bejaarden. De baten worden verlaagd met € 440.

Budgetneutrale overheveling van taakveld Kinderdagverblijven naar taakveld Peuterspelen. Bij kinderdagverblijven is een budget van € 167.557 beschikbaar, hiervan wordt €140.000, naar schatting op basis van de werkelijke uitgaven in 2021, overgeheveld naar Peuterspelen. Daarmee wordt het budget voor Peuterspelen vastgesteld op € 140.000.

620 - Wijkteams

Eerste lijnsloket Wmo. Het budget voor verstrekkingen in natura wordt verlaagd met € 20.000. Wijziging van de doorbelasting van de kosten van de SWO naar taakveld Wijkteams.

640 - Begeleide participatie

In de periode 2023-2026 zien we dalende lasten. Dit wordt veroorzaakt door de jaarlijks dalende rijksbijdrage voor de uitvoering van de Participatiewet. Deze lagere rijksbijdrage (oude wsw) wordt onverkort doorgesluisd naar de Stichting Werkgelegenheids Initiatieven De Wolden, hetgeen leidt tot lagere lasten. Voorts is de bijdrage aan Leerwerkbedrijf Stark als gevolg van voordelige bedrijfsresultaten (van Stark) eenmalig lager.

Tevens eindigt per 2023 de uittredesom aan de GR Reestmond.

660 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Om de bewoners ook in de toekomst voldoende Wmo-voorzieningen te kunnen verstrekken hebben we er voor gekozen om in de begroting de te verwachtte groei van de Wmo-voorzieningen volgens de landelijke Wmo-voorspelmodel mee te nemen van 3%. Daarentegen is er ook een inflatie zichtbaar op de Wmo-voorzieningen. Het betreft een bedrag van € 18.421.

Er heeft een budgetneutrale wijziging plaatsgevonden tussen taakveld 660 en 670 van € 37.420. Het budget is overgeheveld, daar op taakveld 660 hierop geen uitgaven werden gedaan.

671 - Maatwerkdienstverlening 18+

In 2023 zijn de lasten € 96.000 lager dan in 2022. Dit is ontstaan door verlaging van het budget huishulp in verband met herijking Sociaal Domein ad € 180.000.

Daarnaast zijn er extra zorglasten zorgdomein toegevoegd ad € 57.000 aan het budget van Huishulp. Deze mutatie staat tevens vermeld bij de speerpunten en benoemd in de kaderbrief 2023. Als laatste heeft er bij PGB een mutatie m.b.t. septembercirculaire 2021 plaatsgevonden, het budget 2022 van € 27.000 in verband uitvoeringskosten trekkingsrechten SVB 2020.

Er heeft een budgetneutrale wijziging plaatsgevonden tussen taakveld 660 en 670 van € 37.420. Het budget is overgeheveld, daar op taakveld 660 hierop geen uitgaven werden gedaan.

Vanuit vergelijking met voorgaande jaren gezien dat het budget onvoldoende blijkt te zijn, waardoor we het budget hebben verhoogd om de uitgaven begroot versus werkelijkheid dichterbij elkaar te brengen. Dit bedraagt een verhoging van het budget ad € 56.000.

Vanuit onze dashboard is een daling van 18,1% aan zorg in PGB WMO begeleiding te herleiden. We verwachten dat dit een trend zal zijn. Waardoor we het budget met € 100.000 naar beneden hebben bijgesteld.

Er worden structureel 10% minder passen uitgegeven. Dit resulteert in een structureel voordeel van € 26.823.

672 - Maatwerkdienstverlening 18-

In 2023 zijn de lasten € 117.000 hoger dan in 2022. Dit is voornamelijk een gevolg van € 73.000 hogere uitvoeringskosten PGB. Daarnaast is er € 39.000 toegevoegd voor extra salarislasten binnen het zorgdomein. Deze laatste mutatie staat tevens vermeld bij de speerpunten en benoemd in de kaderbrief 2023. Voor beide verhoging ontvangen we rijksmiddelen.

Structurele doorwerking van de in de Berap vermelde hogere kosten in 2022 naast de 6% voor 2023. Dit betreft een bedrag van € 120.000.

De kosten jeugdhulp in de begroting 2022 zijn gebaseerd op de werkelijke kosten 2020. De werkelijke kosten jeugdhulp zijn, conform de herijking sociaal domein, verlaagd met de bijsturingen van € 250.000. Ondanks de bijsturingen die tot op heden hebben plaatsgevonden zien we de kosten jeugdhulp in 2023 toenemen t.o.v. 2022. In 2023 bedraagt dit naar verwachting € 170.000.

Bij het opstellen van de begroting 2023 voor jeugd, is rekening gehouden met de destijds bekende trend van de kosten voor jeugd. Bij de analyse van de huidige trend voor 2022 is gebleken dat de kosten van interventieniveau 8 hoger uitvallen dan begroot. Interventieniveau 8 betreft woonvoorzieningen (24/7 zorg). Deze casussen zijn doorgaans meervoudig complex en daarmee de zwaarste en duurste vorm van jeugdzorg. In 2023 verwachten we een doorwerking van deze kosten. Het betreft voor 2023 een nadeel van € 200.000.

681 - Geëscaleerde zorg 18+

Van Centrumgemeente Assen hebben we een prognose over de periode 2023 t/m 2026 ontvangen. Voorzichtigheidshalve zijn we er van uitgegaan dat de uitname van WLZ naar WMO van € 6.000.000 zal worden toegepast vanaf 2023. Van dit bedrag uitgegaan dat het aandeel van gemeente De Wolden 9% zal bedragen wat voor 2023 een voordeel oplevert van € 333.000.

682 - Geëscaleerde zorg 18-

De kosten voor gecertificeerde instellingen zijn gestegen en moeten worden bijgesteld o.b.v. te verwachten realisatie. Dit bedraagt circa een bedrag van € 34.000.

710 - Volksgezondheid

Indexering GGD ad € 98.000. Reeds vermeld bij de speerpunten.

Toelichting baten:

640 - Begeleide participatie

Met ingang van 2023 dalen de baten met € 123.000. De oorzaak hiervan is dat 2022 het laatste jaar is waarin de Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden de uittredesom uit de gemeenschappelijke regeling Reestmond terugbetaalt aan de gemeente. Hiermee is een periode van vijf jaren afgesloten waarin de volledige uittredesom is terugbetaald.

Investeringsen

In het programma Sociaal zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

08 Samen Verder

Het programma Samen Verder bestaat uit de beleidsonderwerpen verkeer en vervoer, openbaar vervoer en riolering.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Verkeer en vervoer

Duurzame verlichting

Eind 2022 zijn 650 lichtmasten in de woonwijken voorzien van ledverlichting. Deze lampen worden gedurende de nacht daarnaast ook gedimd. Voor energiebesparing en vermindering van lichtvervuiling. Dit zijn de zogenaamde palen met uitleggers. Komende jaren ga we door met het 'verledden' van de openbare verlichting langs doorgaande wegen en zogenaamde paaltoppen. In totaal moeten er nog 3.700 masten voorzien worden van ledverlichting. In de 2^e helft 2022

wordt onderzocht of versnelde realisatie van verleden economisch aantrekkelijk is in verband met de hogere energiekosten.

Civiele kunstwerken

Er komt een plan civiele kunstwerken (beleid en beheerplan). Uitgangspunt hiervoor is de technische instandhoudingsinspectie van de kunstwerken van september 2022. Hierin zal rekening gehouden worden dat bij vervanging, bepaalde bruggen verbreding gewenst is in verband met zware en grotere (landbouw)voertuigen.

Wegenplan

In juli 2022 is een visuele wegininspectie uitgevoerd en financieel uitgewerkt naar een meerjarenprogramma (MJP). Het MJP zal worden gebruikt voor een Nota kapitaalgoederen.

Beleids- en beheerplannen vernieuwen

Momenteel wordt met behulp van een extern bureau gewerkt aan het opstellen van een nota kapitaalgoederen. Na vaststelling van deze nota zullen diverse beleids- en beheerplannen worden geactualiseerd. De volgorde en planning hiervan moet nog nader bepaald worden. Met ingang van 2023 starten we met vernieuwen van deze plannen.

Fietsnota

Eind 2021 is de fietsnota 2021-2026 vastgesteld. Hier hebben we uiteengezet dat we ontbrekende schakels willen realiseren maar ook dat we inzetten op het verbeteren van routing en onderhoud van wegwijzers. Tevens zien we steeds meer e-bikes en onderzoeken we de mogelijkheden en voordelen van fietssnelwegen.

Aanvraag overheidssubsidies

In de landelijke uitvraag naar overheidssubsidie (*Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV)*) met betrekking tot verkeersveiligheid doen we een aanvraag voor diverse verkeersveiligheidsmaatregelen zoals de aanleg van een drempel op een fietskruispunt of de aanleg van een kruispuntplateau op een 60 km weg. Het plafondbedrag voor onze gemeente is € 375.000. Daarnaast hebben we voor de komende 4 jaar een bedrag van € 994.811 van de provincie. Dit was voorheen de BDU-bijdrage (Brede Doeluitkering) regeling. Ook deze subsidie kunnen we inzetten voor de verkeersveiligheid.

Kwaliteitsimpuls Dwingelderveld

In 2021 is op initiatief van de provincie en de gemeenten De Wolden en Westerveld een verkenning uitgevoerd naar de kansen om het gebied Dwingelderveld van een kwaliteitsimpuls te voorzien. De verkenning omvatte het doornemen van de plannen en visies in het gebied en het afnemen van interviews met de diverse stakeholders. Begin oktober 2021 zijn de resultaten gepresenteerd. Belangrijke aandachtspunten blijken de overlast door de autobewegingen van de bezoekers en het versterken van de voorzieningen in het gebied.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het programma Samen vooruit onder Trends en ontwikkelingen en bij het opgenomen speerpunt.

Ontsluiting Ruinerwold

Gezien de toekomstige ontwikkelingen in Ruinerwold (uitbreiding bedrijventerrein en uitbreiding woningen Kerkweg Zuid) is een goede ontsluiting van belang. Daarnaast heeft de raad op 17 februari 2022 besloten naar aanleiding van een burgerinitiatief over de verkeerssituatie Blijdenstein om dit als speerpunt op te nemen in de kaderbrief en vervolgens mee te nemen in de begroting van 2023. Ook heeft de raad € 50.000 beschikbaar gesteld om in 2022 onderzoek te doen naar een gewijzigde zuidelijke ontsluiting van Ruinerwold, waarbij Blijdenstein wordt ontzien van het doorgaande verkeer. Eind van dit jaar hopen we te komen met een voorstel voor de verkeersstromen vanuit Ruinerwold. Voor een eventuele aanleg van een weg vanuit het bedrijventerrein naar zuidelijke richting zal een nog nader te bepalen bedrag noodzakelijk zijn.

Riool- en waterprogramma

Lokale adaptatiestrategie

Momenteel wordt met behulp van een extern bureau gewerkt aan het opstellen van een lokale adaptatiestrategie met uitvoeringsagenda. In de strategie wordt inzichtelijk welke maatregelen getroffen kunnen worden om knelpunten op het gebied van wateroverlast, droogte en hittestress

in de gemeente op te lossen. Ook wordt bepaald hoe klimaatadaptatie aan de voorkant beter geborgd kan worden in processen en werkzaamheden zodat klimaatadaptief ontwikkelen de norm wordt. Voor de uitvoeringsagenda worden de financiële consequenties in beeld gebracht zodat duidelijk wordt welke capaciteit en middelen nodig zijn om uitvoering te geven aan deze opgave. De lokale adaptatiestrategie is een belangrijk document om toe te werken naar de ambitie om in 2050 klimaatrobust te zijn ingericht.

Water en riolering

In 2022 wordt het nieuwe Riool- en Waterprogramma (RWP) vastgesteld als opvolger van het watertakenplan. Gemeenten hebben wettelijke taken op het gebied van waterbeheer. Zo heeft de gemeente op grond van de Wet milieubeheer een zorgplicht voor de inzameling van stedelijk afvalwater (ter bescherming van de volksgezondheid) en op grond van de Waterwet geldt er een zorgplicht voor hemelwater en grondwater. Deze zorgplichten staan volledig centraal in het nieuwe riool- en waterprogramma en uit zich in afspraken over beheer en onderhoud, onderzoeksprojecten en beleidskeuzes met betrekking tot een klimaatbestendig rioleringsstelsel. De zorgplicht hemelwater gaat onder andere in op het afkoppelbeleid van de gemeente. Het is beter om hemelwater naar oppervlaktewater of de bodem af te voeren. Afkoppelen van hemelwater bij bestaande gemengde rioolstelsels zorgt voor minder afvoer van hemelwater naar de zuivering, minder vaak en heftig werken van de riooloverstorten en een verminderde kans op wateroverlast bij extreme buien.

Trends en ontwikkelingen

Duurzame wegen

Bij onderhoud aan asfaltwegen zet de gemeente in op het gebruik van laagtemperatuur asfalt in de deklagen. Hierdoor is minder aardolie en aardgas nodig in de productie en tijdens het aanbrengen. Een groot gedeelte van dit product bestaat uit gerecycled materiaal. In het kader van duurzaamheid en circulariteit hechten we veel waarde aan deze innovatie. In het verlengde hiervan willen we onderzoeken op welke manier we de onderbouw (onderlaag en fundering) verder kunnen verduurzamen en circulaire kunnen maken.

Openbaar Vervoer

In de mobiliteitsagenda van De Wolden geven we aan dat we het belangrijk vinden dat de gemeente ontsloten wordt en blijft met openbaar vervoer. We willen de frequentie en betrouwbaarheid van het openbaar vervoer behouden. We zien echter dat dun bezette OV-lijnen steeds meer verdwijnen. Deze tendens willen we doorbreken. We gaan daarom onderzoek doen naar andere vormen van openbaar vervoer. Onze ambitie is om samen met lokale partijen te onderzoeken of we een duurzaam netwerk op kunnen zetten waar iedereen gebruik van kan maken.

Klimaatadaptatie

Ook De Wolden heeft te maken met het veranderende klimaat en de bijbehorende weersextremen. In toenemende mate hebben we te maken met hevige regenval, langdurige droogte en meer hittestress. Met klimaatadaptatie zet de gemeente in op aanpassing aan het veranderende klimaat. Dat doen we onder andere door in de openbare ruimte meer ruimte voor water en groen te creëren.

Water en riolering

Het rioleringsstelsel omvat tegenwoordig meer dan enkel een onzichtbaar ondergronds buizenstelsel. Een traditionele aanpak is niet meer voldoende om de veranderende weersomstandigheden ondergronds op te vangen door beperkte capaciteit. Dit betekent dat de oplossing vaker juist bovengronds in de openbare ruimte gezocht moet worden, door meer ruimte voor water te creëren. Er zijn rioolgemalen, kolken, goten, drainage, wadi's, sloten en bergingsvijvers. Dit vormt een samenhangend systeem voor de inzameling van afvalwater, het verwerken van hemelwater en het regelen van de grondwaterstand. In de planperiode 2023-2028 ligt een accent op klimaatadaptatie, met name op het beter omgaan met extreme buien. Ook in de lokale adaptatiestrategie krijgt dit de nodige aandacht.

Visie laadpalen

In de gemeente staan nu zo'n 20 openbare laadpalen. Volgens onderzoek is er voor 2025 een behoefte aan 69 palen en in 2030 140 palen. Deze aantallen gelden voor palen op publiek terrein. Hiernaast zal er op semi-publiek terrein ook een opgave nodig zijn (denk hierbij aan parkeer-

plaatsen bij restaurants, supermarkten, sporthallen e.d.). Bij het opladen gaan we uit van de 'oplaadladder': inwoners laden in principe op eigen oprit op, daarna kijken we naar semi-publiek terrein en als laatste publiek terrein. In het kader van de Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL) is elke gemeente verplicht een laadvisie op te stellen. Deze visie zullen we eind 2022/begin 2023 vaststellen.

Beleidsdoelen

Verkeer en vervoer

- Bevorderen van fietsverkeer en gebruik van (toegankelijk) openbaar vervoer (ook voor minder-validen).
- Verkeersveiligheid verbeteren samen met inwoners zodat het aantal verkeersslachtoffers wordt teruggedrongen.
- Toekomstbestendige, innovatieve en duurzame wegen.
- De Wolden moet een aantrekkelijke vestigingsgemeente zijn voor forensen en ondernemers. Een goede infrastructuur is een randvoorwaarde voor deze ontwikkeling.

Klimaatbestendig

- Samen met buurgemeenten, waterschap Drents Overijsselse Delta en provincie (Fluvius) kwetsbaarheden klimaatverandering verminderen door uitvoering te geven aan de adaptatiestrategie en het uitvoeringsprogramma.
- Werken aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte.
- Werken aan een doelmatige waterketen (winning-gebruik-zuivering).

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen is de volgende verbonden partij betrokken:
 - Publiek Vervoer Groningen Drenthe te Assen - taakveld 02.50.

Beleidsindicatoren

De gemeente is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht om beleidsindicatoren op te nemen.

Vooralsnog is gestart met de vermelding van de verplichte basisset. Omdat zowel het bestuur als de organisatie de uitkomsten nog moeten duiden, vergt het tijd om ook de beleidsdoelen en eventueel de speerpunten hierop aan te passen.

'Samen Verder'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Aantal geregistreerde verkeersongevallen per 100.000 inwoners	2020	530	595
Aantal geregistreerde verkeersongevallen per 100.000 inwoners	2019	916	779

Bron: <https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/mobiliteit>

Speerpunten

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Realiseren fietspaden uit de fietsnota.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van verkeersveilige fietsverbindingen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 862	€ 23.274	€ 23.188	€ 23.102	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op 15 december 2021 is door de raad de fietsnota 2021-2026 vastgesteld. De financiële gevolgen zijn integraal afgewogen bij het opstellen van de kaderbrief 2023.

We gaan een subsidieaanvraag 'Strategisch Plan Verkeersveiligheid' doen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor de fietspaden Kloosterstraat, Weerwille, Oude Benderseweg en Eursinge. Daarnaast zijn er 2 subsidieaanvragen bij de Provincie ingediend en inmiddels gehonoreerd voor de fietspaden Weerwille en Kloosterstraat. Dit op grond van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls recreatief fietsnetwerk Drenthe. De totale kosten in 2023 zijn € 742.000, bij 50% subsidie wordt de gemiddelde eigen bijdrage € 371.000. De investering wordt in 20 jaar afgeschreven. De interne uren van voorbereiding, administratie en toezicht van infrastructurele projecten komen niet in aanmerking voor een bijdrage. Hiervoor ramen we € 60.000. De totale gemeentelijke bijdrage komt hiermee op € 431.000 (€ 371.000 + € 60.000).

De investeringen in 2024 en verder nemen we jaarlijks mee bij de betreffende kadernota. Ook de beheerskosten, de toename aan het areaal verhardingen en groenvoorzieningen, worden per jaar bij de geplande investeringen uit het fietsplan aangeboden. Hieronder vind u een overzicht uit de fietsnota van de nog uit te voeren fietspaden:

- Linderveldweg in Linde
- Blijdenstein te Ruinerwold
- Fietsnelweg Hoogeveensevaart in de Wijk
- Reestweg te Drogteropslagen
- Boverhofsweg Emsweg in Koekange
- Leijenweg in de wijk
- Osseisluis te Koekange
- Koekangerweg te Koekange
- Spiekampenweg in Zuidwolde

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Uitvoering geven aan het Duurzaam Veilig programma d.m.v. subsidieaanvraag Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV).				
Gevolgen voor de inwoners	Een veilig, betrouwbaar en duurzaam verkeers- en vervoersysteem voor iedereen en voor alle vervoersmiddelen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 850	€ 22.865	€ 22.780	€ 22.695	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In juli 2022 is er een uitvraag gedaan door de rijksoverheid naar projecten die bijdragen aan een Duurzaam Veilige omgeving. Hiervoor hebben we een 7-tal onveilige situaties benoemd.

Plaats	Locatie	Maatregel
Ruinen	Oude Benderse -Engeland	plateau - attentievlak
de Wijk	Slenkenweg - H. Tillemaweg	plateau - attentievlak
Fort	Drogterweg - Tonckensstraat	plateau - attentievlak

Plaats	Locatie	Maatregel
Ruinen	Gijsselterweg - Woldenpad	solitair fietspad oversteek
Ansen	Voorlanden bebouwde kom	drempel + versmalling
Oosteinde	Hesselterweg - De Horsten	plateau
Ruinen	Kloosterstraat De Poort	fietsoversteek

Als de subsidie-aanvraag wordt gehonoreerd dan zal de gemeente 50% van de kosten moeten bijdragen. Het subsidie plafond is € 375.000, de gemeente zal dan ook € 375.000 moeten bijdragen. De interne uren van voorbereiding, administratie en toezicht van infrastructurele projecten komen niet in aanmerking voor een bijdrage. Hiervoor ramen we € 50.000. De totale gemeentelijke bijdrage komt hiermee op € 425.000 (€ 375.000 + € 50.000). De investering wordt in 20 jaar afgeschreven.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Uitvoering geven aan het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029. Uitvoeringsprogramma parkeren begraafplaats Blijdenstein.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veilig, betrouwbaar en duurzaam verkeers- en vervoersysteem voor iedereen en voor alle vervoersmiddelen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 120	€ 3.240	€ 3.228	€ 3.216	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De raad heeft het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029 (GVVP) vastgesteld. Het GVVP bestaat uit 2 onderdelen namelijk de mobiliteitsagenda en het uitvoeringsprogramma. Om het uitvoeringsprogramma in 2023 uit te werken gaan we voor € 60.000 de parkeerproblemen bij de begraafplaats Blijdenstein oplossen. De huidige parkeerplaatsen langs de Blijdenstein/ Kerkweg zijn vanuit verkeersveiligheid niet wenselijk. We gaan de huidige parkeerplaatsen verplaatsen naar de nieuwe locatie tegenover de Buitenhuisweg. Vanaf daar voorzien we in een voetpad naar de begraafplaats. Hierbij gaan we de route naar het parkeerterrein van de kerk verduidelijken. Het opgenomen bedrag is inclusief interne uren ten bedrage van € 5.000. Het benodigde krediet wordt in 20 jaar afgeschreven.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Uitvoering geven aan het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029. Onderzoek fietssnelwegen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een veilig, betrouwbaar en duurzaam verkeers- en vervoersysteem voor iedereen en voor alle vervoersmiddelen.				
Middelen (rente en afschrijving t.l.v. stelpost kapitaallasten)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 80	€ 2.160	€ 2.152	€ 2.144	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In het collegeprogramma is opgenomen dat we de mogelijkheden en de voordelen van fietssnelwegen gaan onderzoeken. Dit sluit ook aan bij het vastgestelde Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029 (GVVP).

Fietssnelwegen zijn ruime en comfortabele fietsroutes die stedelijke kernen met elkaar verbinden. De routes zorgen voor een betere bereikbaarheid van woon-werklocaties en zijn voor forensen een belangrijke stimulans om voor de fiets te kiezen in plaats van voor de auto. Een fietssnelweg tussen bijvoorbeeld Meppel en Hoogeveen is een mogelijkheid om de kernen van De Wolden met Meppel en Hoogeveen te verbinden. Bijvoorbeeld een directe route langs het spoor, de Hoogeveense Vaart of de A28. Of een meer samenhangende route langs de kernen van De Wolden.

Het onderzoeken van de potentie is de eerste stap. Daarin zijn een aantal aspecten belangrijk: het aantal potentiële gebruikers van elke route, de ligging en de inpasbaarheid van elke route en de samenhang met het bestaande fietsnetwerk. Ook bepalen we daarin de mate waarin we van bestaande infrastructuur kunnen uitgaan en de eigenschappen van de route, zoals minimale verhardingsbreedte, verhardingstype, kruispuntvormen en voorzieningenniveau. Dit onderzoek kunnen we niet alleen. Hiervoor gaan we de samenwerking opzoeken met de provincie Drenthe en de gemeenten Hoogeveen en Meppel. Voor externe expertise nemen we € 40.000 op. Het opgenomen bedrag is inclusief interne uren ten bedrage van € 5.000. Het benodigde krediet wordt in 20 jaar afgeschreven.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten 'grijs' door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers) Beheerprogramma's Stichting WID	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	€ 308.903	Structureel
	€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	€ 9.026	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op grond van de tot nu toe beschikbare informatie. Vanaf 2021 tot heden zien we prijsstijgingen van veel materialen als gevolg van Covid-19 (schaarste in productie), crisis Oekraïne (olie en gasprijzen) en schaarste in grondstoffen. De prijsstijging is een zo goed mogelijk inschatting van prijsontwikkelingen en verwachtingen zoals ze momenteel kunnen worden gemaakt. Er is rekening gehouden met een prijsindex van 18% x € 1.716.128 (budget wegenbeheersprogramma € 1.569.426, budget beheersprogramma openbare verlichting € 94.920, budget beheersprogramma bruggen € 51.782). Voor inleenvergoeding van medewerkers van de Stichting WID (voormalig Reestmond) die werkzaamheden verricht met betrekking tot straten aanleggen, renoveren en onderhouden verhogen we het beschikbare budget met € 9.026.

2.5 – Openbaar vervoer

Activiteit	Hogere bijdrage Publiek vervoer Groningen Drenthe.				
Gevolgen voor de inwoners	Het op orde brengen en houden van een actuele gemeentebegroting.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 1.420	€ 1.420	€ 1.420	€ 1.420	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Vanwege de druk op de lonen door het toenemende personeelstekort en vanwege de stijgende kosten van licenties, verwachten we dat de bijdrage aan de verbonden partij in 2023 zal stijgen met 5,6 %. Ten opzichte van de werkelijke kosten in 2022 moet de bijdrage met € 1.420 worden opgehoogd naar € 16.368.

Beleidsdocumenten

Verkeer en vervoer

- [Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan 2020-2029](#)
- [Fietsnota 2021-2026](#)
- [Kwaliteitsvisie openbare ruimte 2012](#)
- [Wegenlegger 2021](#)
- [Beleidsplan Openbare verlichting 2013-2017](#)

- [Gladheidsbestrijdingsplan 2020-2021](#)
- [Beleidsnota ecologisch bermbeheer](#)

Riolering

- [Watertakenplan De Wolden 2016-2022](#), vastgesteld door de raad op 26 november 2015

Taakstelling en lopende projecten

Exploitatie

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten						
210 Verkeer en vervoer	3.255	3.226	3.698	3.682	3.679	3.675
250 Openbaar vervoer	18	15	15	15	15	15
720 Riolering	1.615	1.595	1.730	1.618	1.580	1.578
Totaal lasten	4.888	4.836	5.444	5.315	5.274	5.269
Baten						
210 Verkeer en vervoer	487	45	45	45	45	45
250 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0
720 Riolering	2.657	2.654	2.697	2.697	2.697	2.697
Totaal baten	3.145	2.699	2.742	2.742	2.742	2.742
Saldi						
210 Verkeer en vervoer	2.768	3.181	3.652	3.636	3.633	3.630
250 Openbaar vervoer	18	15	15	15	15	15
720 Riolering	-1.042	-1.060	-966	-1.079	-1.117	-1.119
Totaal saldi	1.744	2.137	2.701	2.572	2.531	2.527

Toelichting lasten:

2.1 - Verkeer en vervoer

De hogere lasten van € 377.000 ten opzichte van 2022 worden grotendeels verklaard door € 318.000 hogere uitvoeringskosten door prijsstijgingen en indexeringen. Voor een nadere toelichting, verwijzen we naar het betreffende speerpunt hiervoor. Daarnaast zijn de verwachte kapitaallasten € 61.000 in 2023 hoger door voorgenomen investeringen van 2022.

7.2 - Riolering

De lasten zijn in 2023 ten opzichte van 2022 met € 23.000 afgenomen. Deze afname komt voornamelijk doordat de verwachte kapitaallasten door voorgenomen investeringen in 2022 € 30.000 hoger zijn. Dit wordt opgevangen door een lagere dotatie aan de egalisatievoorziening ter hoogte van € 52.000.

- Opgemerkt wordt dat deze opzet nog is gebaseerd op het huidige Watertakenplan Fluvius. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw Riool en WaterProgramma, genaamd RWP De Wolden. Eind 2022 zal dit plan ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Ook dan zal duidelijk worden wat de invloed op de definitieve tarieven zal zijn.

Toelichting baten:**7.2 - Riolering**

- Opgemerkt wordt dat deze opzet nog is gebaseerd op het huidige Watertakenplan Fluvius. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw Riool en WaterProgramma, genaamd RWP De Wolden. Eind 2022 zal dit plan ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Ook dan zal duidelijk worden wat de invloed op de definitieve tarieven zal zijn.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2023-2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Uitvoeringsmaatregelen GVVP Blijdenstein	2023	€ 60.000	
Uitvoeringsmaatregelen GVVP-onderzoek fietsnelweg	2023	€ 40.000	
Realiseren fietspad Weerwilleweg (dateert uit begroting 2022) * ¹	2023	€ 263.500	
Realiseren fietspaden uit de fietsnota	2023	€ 431.000	
Projecten Duurzaam Veilige omgeving	2023	€ 425.000	
Uitvoeringsmaatregelen GVVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	2024	€ 94.000	

*¹ Met 'dateert uit begroting 2022' wordt bedoeld dat de besluitvorming over dit onderwerp heeft plaatsgevonden in de begroting 2022 (speerpunt 2022).

Voor een nadere toelichting op de verschillende investeringen, verwijzen we naar de betreffende speerpunten hiervoor.

Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2023 - 2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging elektrische pompen en schakelkasten	2023	€ 350.000	
Afkoppelen verhard oppervlak	2023	€ 200.000	
Ad hoc vervangingsmaatregelen riolering	2023	€ 250.000	

Toelichting:

Opgemerkt wordt dat deze opzet nog is gebaseerd op het huidige Watertakenplan Fluvius. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw Riool en WaterProgramma, genaamd RWP De Wolden. Eind 2022 zal dit plan ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Ook dan zal duidelijk worden wat de invloed op de definitieve tarieven zal zijn.

De pompen en schakelkasten van de drukriolering in het buitengebied raken op het einde van hun levensduur en zijn toe aan vervanging of renovatie. Dit wordt net als in voorgaande jaren in 2023 verder doorgezet.

Daarnaast wordt met het afkoppelen van verhard oppervlak de riolering ontlast, zodat er minder wateroverlast optreedt bij heftige buien. Dit in het kader van klimaatadaptatie. Ook wordt in 2023 weer een aantal rioolstrengen vervangen, waarvan uit inspectie is gebleken dat deze aan het einde zijn van hun levensduur. Deze vervanging wordt zoveel mogelijk integraal uitgevoerd samen met wegwerkzaamheden.

09 Cultuur

Dit programma bestaat de beleidsonderwerpen cultuur, laaggeletterdheid, onderwijshuisvesting en begraafplaatsen en crematoria. Daarnaast valt de GR RUD ook onder dit programma.

Programmahouder: Albert Haar

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Cultuur

In 2023-2024 heeft gemeente De Wolden de eer om Culturele Gemeente van Drenthe te zijn. Dit biedt een extra kans om een impuls te geven aan het culturele leven in De Wolden. Met het tijdelijke dorp 'Wiede Wold' willen we ook mensen dichterbij elkaar brengen. Niet voor niets staat in Wiede Wold participatie centraal. Met, voor en door de Woldenaren wordt een stevig programma gebouwd. Vanaf de kick-off in 2023 wordt de gemeenschap uitgenodigd – en met name jongeren – om mee te helpen bouwen aan Wiede Wold. Wiede Wold biedt in 2024 podium voor zowel exposities als een grote theaterproductie. De derde pijler van het culturele jaar is het Wiede Wold streekprogramma. Het streekprogramma reageert op het hoofdprogramma. Het streekprogramma wordt

met en door de gemeenschap zelf ingevuld. Het programma ontstaat van onderop. Iedereen wordt uitgenodigd om mee te doen. Van amateurs, tot semi-professionals, en professionals. Alle disciplines zijn welkom: van beeldende kunst tot theater, van erfgoed tot muziek. Enige voorwaarde is dat bewoners en makers iets doen met het thema Toekomst van ons platteland. Bestaande initiatieven kunnen op die basis worden versterkt of nieuwe worden ontwikkeld. Met De Wolden als Culturele gemeente van Drenthe in 2023-2024 verkennen we de toekomst van het platteland samen, versterken we het culturele leven, bevorderen we de sociale cohesie en positioneren we de gemeente.

Daarnaast blijven we uitvoering geven aan de Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'. Deze agenda is in 2019 opgesteld en wordt uitgevoerd samen met ondernemers, interne cultuurcoördinatoren uit het basisonderwijs, een afvaardiging van toneel- en muziekverenigingen, het oude Cultureel Platform, Stichting Welzijn De Wolden, gebiedscoöperatie Zuidwest-Drenthe, recreatieondernemers en organisatoren van culturele evenementen. Afspraken die gaan over de drie pijlers: cultuur is gezond, het verhaal van De Wolden en sterk netwerk. Afspraken die niet in beton zijn gegoten. Een agenda die als geheugensteun werkt en waarbij voldoende ruimte is voor innovatieve initiatieven. Vanuit cultuur zoeken we voortdurend de samenwerking en verbinding met ondernemers, onderwijs, verenigingen en andere beleidsdomeinen zoals sport, sociaal domein en recreatie en toerisme. Omdat we door de coronacrisis veel van de Agenda niet hebben kunnen uitvoeren, is besloten om de Agenda te verlengen t/m 2024.

Bibliotheek

In de gemeente De Wolden hebben we in vier dorpen een fysieke vestiging. In elke bibliotheek is een collectie boeken, kranten en tijdschriften. Ook zijn voor de bezoekers overal computers en multicopiërs beschikbaar. We blijven onze bibliotheken ondersteunen en daardoor dragen we bij aan de persoonlijke ontwikkeling van onze inwoners en stellen we iedereen in staat mee te doen in de huidige samenleving. Het bevorderen van de 21-eeuwse vaardigheden vindt plaats in de Biebfabriek. De Biebfabriek is een veilige plek voor jonge kinderen om te leren omgaan met een digitaal platform buiten de schoolomgeving. Contact met de overheid gaat ook steeds vaker digitaal. Daarom is het Informatiepunt Digitale Overheid in het leven geroepen waar men terecht kan voor vragen over digitale zaken.

Laaggeletterdheid

Onze inzet op het terugdringen van laaggeletterdheid blijft groot. Betere lees- en schrijfvaardigheden vergroten de kansen om mee te doen in onze samenleving. Een belangrijke rol hierin is weggelegd voor de Taalhuizen die in de vier bibliotheken in De Wolden zijn gevestigd. We schrijven voor 2023 een nieuw beleidsplan en zetten in op de certificering van de taalhuizen.

Onderwijshuisvesting

Gemeenten hebben een wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van het primair onderwijs. Kosten voor nieuwbouw en uitbreiding komen voor rekening van de gemeente. Door middel van de gemeentelijke verordening voorzieningen huisvesting onderwijs worden investeringsbijdragen beschikbaar gesteld. Schoolbesturen ontvangen van het Rijk de middelen voor onderhoud en exploitatie.

Deze taakverdeling vraagt om samenwerking en afstemming van exploitatie en investeringen. De minister voor OCW werkt nu aan een wetswijziging rondom de Onderwijshuisvesting. Een van de belangrijkste punten van deze wijziging is dat er een verplichting voor gemeenten komt om in samenspraak met de schoolbesturen een Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs (IHP) op te stellen, waarschijnlijk voor een periode van tenminste 16 jaar. Dit IHP is in combinatie met de Meerjarige Onderhoudsplanningen (MJOP) van schoolbesturen de basis voor een langjarige planning van investeringen. Dat gaat om onderhoud, renovatie (vernieuwbouw), nieuwbouw en om sluiting en sloop. Altijd met de diversiteit van het onderwijs en de demografische ontwikkelingen als uitgangspunt. Verder zal in de wet worden opgenomen dat renovatie (vernieuwbouw) een volwaardig alternatief voor nieuwbouw wordt. Ook wordt het investeringsverbod voor besturen in het primair onderwijs genuanceerd.

Met het IHP kunnen gemeenten en schoolbesturen de kwaliteits- en duurzaamheidsopgave die er ligt voor hun schoolgebouwen integraal aanpakken. In het kader van duurzaamheid komt de focus overigens steeds meer te liggen op renovatie (vernieuwbouw), wat duurzamer is dan nieuwbouw. De betreffende gebouwen moeten dan wel voor dezelfde investeringslast voldoen aan het bouwbesluit en dus BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw) kunnen worden gemaakt.

Het is duidelijker wie waar verantwoordelijk voor is en geldstromen kunnen gemakkelijker worden gecombineerd.

In De Wolden komt een behoorlijk aantal schoolgebouwen op basis van hun leeftijd op het punt dat renovatie (vernieuwbouw) of nieuwbouw aan de orde is. Hoewel de kwaliteit van de schoolgebouwen goed kan zijn, leidt het IHP ertoe dat investeringen noodzakelijk zijn, zeker om deze BENG te krijgen. Deze financiële consequenties worden in beeld gebracht. De eerste investeringen zullen vanaf 2024 zijn.

Begraafplaatsen

In 2013 heeft de gemeenteraad voor het laatste een besluit genomen over de capaciteitsgarantie en de kostendekking van de begraafplaatsen in De Wolden. De komende jaren vragen een aantal ontwikkelingen om actualisatie van het begraafplaatsenbeleid. Hiermee is in 2022 gestart en dit zal worden afgerond in 2023, zodat het nieuwe begraafplaatsenbeleid in werking kan treden op 1 januari 2024.

Natuurbegraafplaatsen

We zien mogelijkheden in de ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in combinatie met groen. We starten een onderzoek naar de mogelijkheden in onze gemeente. We hebben ook oog om hier een recreatief arboretum (bomenbos) bij te betrekken.

Trends en ontwikkelingen

Cultuur

- Kunstvakken in het onderwijs worden steeds meer geïntegreerd binnen andere vakken en leergebieden;
- Amateurkunstorganisaties en evenementen draaien over het algemeen op de inzet van vrijwilligers. Een goede ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) kan bijdragen aan een bloeiend cultureel klimaat, bijvoorbeeld door te adviseren over fondsenwerving en vergunningstrajecten;
- Alle kinderen in De Wolden gaan steeds meer gebruik maken van hun Talentkracht door een breed en kwalitatief aanbod op het gebied van kunst en cultuur.
- Als gevolg van de nieuwe koers 'Scala, een ander geluid' en een daar uit voortvloeiende reorganisatie, is Scala Centrum voor de Kunsten met ingang van 1 januari 2022 gesplitst in twee zelfstandige stichtingen, Stichting Scala en de nieuw opgerichte stichting CultuurKlik. Scala is verantwoordelijk voor het vrijetijdsaanbod op het gebied van Kunst en Cultuur en CultuurKlik ondersteunt en ontzorgt scholen op het gebied van cultuuronderwijs.
- Het bevorderen van de samenwerking binnen de culturele sector als ook tussen de sector en overheid draagt bij aan het toekomstbestendig maken van de culturele sector in de gemeente. In de periode van de corona-pandemie als ook daarna is gebleken dat een regionale samenwerking hieraan een positieve bijdrage levert. Dit is de reden dat wij zowel ambtelijk als bestuurlijk bijdragen aan de samenwerking in de stedelijke cultuurregio Zwolle.
- Literatuur behoort tot het culturele erfgoed van een volk. Het bevorderen van de Drentse taal vinden we belangrijk. Voor de instandhouding en ontwikkeling van de Drentse taal stellen we een jaarlijkse subsidie beschikbaar voor het Huus van de Taol.

Laaggeletterdheid

- In elke bibliotheekvestiging in De Wolden is een Taalpunt ingericht. De afgelopen jaren is vooral geïnvesteerd in het opzetten van een netwerk van maatschappelijke partners, het werven en opleiden van vrijwilligers en zorgen voor publiciteit. Inmiddels ligt de prioriteit bij het bereiken van potentiële cursisten.

Onderwijshuisvesting

- Samenwerkingsvormen zoals bijvoorbeeld brede scholen bieden een samenhangend aanbod voor kinderen van 0-12 jaar op het gebied van onderwijs, sport en cultuur. Meestal verbinden zij daarbij ook verschillende vormen van onderwijs en jeugdzorg. Daarnaast proberen brede scholen een doorgaande leerlijn te ontwikkelen door tussen peuterspeelzalen, crèches en onderwijs een doorgaande leerlijn te realiseren.
- Inclusief onderwijs zorgt ervoor dat alle kinderen en jongeren, ongeacht hun achtergrond of beperking, samen kunnen leren en werken. Zij kunnen daardoor naar een school in de eigen buurt waar de school zorg en ondersteuning op maat aanbiedt.

- Ontwikkelingen op het gebied van onderwijs stellen meer eisen aan schoolgebouwen, hierbij bijvoorbeeld aan:
 - **Verandering van onderwijsconcepten** – ideeën over invulling van goed onderwijs veranderen en nieuwe eisen worden aan het onderwijs gesteld. Digitale hulpmiddelen zijn niet meer weg te denken in hedendaags onderwijs. Schoolgebouwen moeten ruimtes en infrastructuur voor veranderende onderwijsconcepten en digitale hulpmiddelen bieden.
 - **Differentiatie** – schoolgebouwen moeten ruimte bieden om gedifferentieerde lesvormen te faciliteren. Lesvormen worden steeds beter afgestemd op de individuele onderwijsbehoefte van leerlingen (gepersonaliseerd leren). Dit leidt tot behoefte aan gedifferentieerde ruimten.
 - **Flexibiliteit** – de maatschappij verandert in een rap tempo. Welke kennis, vaardigheden en inrichting van gebouwen in de toekomst nodig zijn, is nog niet duidelijk en is bovendien afhankelijk van de eigen invulling die scholen hieraan (willen) geven. Schoolgebouwen moeten daarom flexibeler worden ingericht en eenvoudiger kunnen worden aangepast. Ook het combineren van onderwijs, opvang en (jeugd)zorg vraagt om flexibiliteit van gebouwen.
- Naast energieprestaties is er ook toenemende aandacht voor luchtkwaliteit, milieubelasting van bouwen, gebruikskwaliteit, gezond binnenklimaat en toekomstwaarde van gebouwen.
- Nederland wil in 2050 klimaatbestendig zijn ingericht door zogenaamde 'ruimtelijke adaptatie'. Deze ruimtelijke adaptatie moet ervoor zorgen dat schade door hittestress, wateroverlast en droogte zo min mogelijk toeneemt. De plannen voor ruimtelijke adaptatie kunnen gevolgen hebben voor nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen.

Begraafplaatsen

- Diverse ontwikkelingen vragen om actualisatie van het begraafplaatsenbeleid. Voorbeelden van ontwikkelingen zijn: verhouding aantal begrafenissen/bijzettingen, het vervallen van grafrechten (m.i.v. december 2024) en de mogelijkheid tot het verlengen van deze rechten, het teruglopen van de kostendekking sinds de afgelopen vier jaar, etc.

Beleidsdoelen

Cultuur

- Met De Wolden als Culturele gemeente van Drenthe in 2023-2024 verkennen we de toekomst van het platteland samen, versterken we het culturele leven, bevorderen we de sociale cohesie en positioneren we de gemeente.
- Een stevige en bereikbare culturele basis voor alle inwoners.
- Cultuur als middel inzetten om maatschappelijke doelen te bereiken.
- De culturele infrastructuur verstevigen en daarmee een positieve bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheid van onze gemeente.
- Toekomstbestendige lokale musea met voldoende bezoekers, vrijwilligers en een goed educatief aanbod.
- Alle kinderen in De Wolden krijgen door Talentkracht voldoende kansen op een passende wijze hun creatieve talenten te ontwikkelen.

Laaggeletterdheid

- Met het Taalhuis zorgen we ervoor dat laaggeletterde mensen bereikt kunnen worden en beter Nederlands leren schrijven en lezen. Hierdoor kunnen ze mee doen in de maatschappij.

Onderwijshuisvesting

- Er moet voldoende onderwijshuisvesting zijn om leerlingen en schoolorganisatie te kunnen huisvesten.
- De schoolgebouwen moeten functioneel aansluiten op de gewenste onderwijsconcepten, ondersteunend zijn voor de ontwikkeling van kinderen en een veilige en gevarieerde leer- en werkomgeving bieden.
- De schoolgebouwen moeten ook duurzaam gebouwd zijn, beschikken over een gezond binnenklimaat en goed te exploiteren zijn. Een gezond en goed gebouw heeft een positief effect op het gedrag, het welbevinden en het leerproces van al haar gebruikers.
- Nieuwe schoolgebouwen moeten gedurende hun levensloop flexibel zijn en eenvoudig aangepast kunnen worden aan veranderend gebruik en veranderende eisen.

Begraafplaatsen

- Inwoners de mogelijkheid bieden om een passende laatste rustplaats te vinden.

Informatie verbonden partijen

Bij dit programma is de volgende verbonden partij betrokken:
 - Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) te Assen.

Beleidsindicatoren

De gemeente is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht om beleidsindicatoren op te nemen.

Voor dit programma zijn er echter geen verplichte beleidsindicatoren.

Speerpunten

4.2 – Onderwijshuisvesting

Activiteit	Investerings Integraal Huisvestings Plan onderwijs.				
Gevolgen voor de inwoners	Zorgdragen voor een adequate huisvesting van basisschoolleerlingen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	0	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De gemeente De Wolden geeft door het Integraal Huisvestingsplan een doorkijk naar de ontwikkelingen op huisvestingsgebied voor primair onderwijs. Er is per schoolgebouw beoordeeld of deze in aanmerking komt voor nieuwbouw/vernieuwbouw. Door dit plan kan de gemeente de investering in huisvesting voor primair onderwijs bepalen en borgen. Het plan is in 2022 gereed en zal ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden worden. Een onderdeel van dit plan is de financiële uitwerking waarin helder wordt wat de jaarlijkse financiële lasten zijn voor het jaar 2024 en verder.

7.4 – Milieubeheer

Activiteit	Bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD Drenthe).				
Gevolgen voor de inwoners	Samenwerken om de vergunningsverlening, het toezicht.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers m.u.v. de structurele stijging van € 15.000 in 2023 en van € 55.000 in 2024)	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 14.585	-	-	-	Incidenteel
	€ 153.000	€ 193.000	€ 193.000	€ 193.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Ontwikkelingen die van invloed zijn op de hoogte van de gemeentelijke bijdrage aan de RUD in onze meerjarenbegroting zijn:

- Incidenteel verhoogde bijdrage door aanvullende incidentele kosten in 2023 door het aanvullen van het locatiebestand met milieubelastende activiteiten (MBA's). Een juist en compleet locatiebestand is urgent en noodzakelijk, omdat het locatiebestand de basis is voor de werkprocessen van de RUD, deelnemers en samenwerkingspartners.
- De bijdrage aan de RUD wordt als gevolg van indexering met 2,4% verhoogd.
- In 2021 is de evaluatie van de Gemeenschappelijke Regeling afgerond. Een onderdeel daarvan was dat het risicogericht toezicht en het energie- en asbesttoezicht onder de maat was. Er is afgesproken om in drie jaar tijd naar een aanvaardbaar uitvoeringsniveau toe te groeien.

In 2024 bereiken we dat niveau (+ € 40.000 ten opzichte van 2023). De verhoging in 2024 is op basis van onze eigen inschatting. Het definitieve bedrag weten we als de RUD haar begroting 2024 ingediend heeft.

- Bijdrage omgevingsveiligheid. Sinds 2021 wordt het programma Versterking Omgevingsveiligheid 2021-2024 via de decentralisatie-uitkering via het gemeentefonds vergoed. Deze kosten zijn structureel opgenomen in de begroting 2023 van de RUD. Deze ontwikkeling is per saldo budgettair neutraal.
- Toename werkzaamheden primaire taken (BOA-inzet en luchtadvies). De inzet hiervoor wordt achteraf op basis van daadwerkelijk gerealiseerde uren in rekening gebracht.
- Verschuiving van het bevoegd gezag (van provincie naar gemeente en vice versa) voor bodemtaken en milieulocaties (milieubelastende activiteiten) als gevolg van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2023. Dit veroorzaakt een toename in de bijdrage aan de RUD.
- Voorzien meerwerk complexe vergunning/toezicht/handhaving taken. Naast de reguliere werkzaamheden voor milieuvergunningverlening, milieutoezicht en handhaving bij bedrijven is voor enkele specifieke bedrijfslocaties meerwerk voorzien waarvoor 150 uur extra is opgenomen à € 15.000.

7.5 – Begraafplaatsen en crematoria

Activiteit	Op peil houden onderhoudsbudgetten begraafplaatsen door prijsstijgingen en indexeringen.				
Gevolgen voor de inwoners	Toegankelijke begraafplaatsen.				
Middelen (verwerkt in de basiscijfers)	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 10.402	€ 10.402	€ 10.402	€ 10.402	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

Om het onderhoud volgens het met de raad afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen blijven uitvoeren, en het openen en sluiten van graven is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. De prijsstijging is een zo goed mogelijke inschatting van prijsontwikkelingen en verwachtingen zoals ze momenteel kunnen worden gemaakt.

Er is rekening gehouden met een prijsindex van 18% x € 57.787 (budgetten uitbestede werkzaamheden begraafplaatsen).

7.5 – Begraafplaatsen en crematoria

Activiteit	Onderzoek mogelijkheden ontwikkeling natuurbegraafplaats, inclusief recreatief arboretum.				
Gevolgen voor de inwoners	Toename keuzemogelijkheden op het gebied van lijkbezorging.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	€ 50.000	€ 50.000	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Ter uitvoering van de doelen in het collegeprogramma gaan we een onderzoek starten naar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats in onze gemeente. Het betrekken van een recreatief arboretum behoort tot een aanvullende wens. Om dit onderzoek uit te kunnen voeren hebben we externe expertise nodig. De kosten voor het uitvoeren van dit onderzoek en het opstellen van een haalbaarheidsonderzoek in 2023 en 2024 ramen we op € 50.000 inclusief btw per jaar.

Beleidsdocumenten

Cultuur

- Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'
- Routekaart Cultuuronderwijs Zuidwest-Drenthe
- Beleidsregels subsidiëring muziek- en zangverenigingen

Onderwijshuisvesting

- Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs 2015

Begraafplaatsen en crematoria

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen gemeente De Wolden 2011
- Uitvoeringsvoorschriften gemeentelijke begraafplaatsen
- Beleidsregel 'Begraven op particuliere gronden in de gemeente De Wolden niet toe te staan'

Taakstelling en lopende projecten

Exploitatie

Product	Realisatie (Bedragen x 1000)	Begroting			Meerjarenbegroting		
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
420 Onderwijshuisvesting	945	890	790	776	754	741	
530 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	363	387	415	310	310	310	
540 Musea	117	123	123	123	123	123	
560 Media	507	554	656	431	431	431	
740 Milieubeheer	907	925	1.077	1.063	1.063	1.063	
750 Begraafplaatsen en crematoria	239	274	309	306	306	305	
Totaal lasten	3.078	3.153	3.370	3.009	2.987	2.974	
Baten							
420 Onderwijshuisvesting	57	46	46	46	46	46	
530 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	29	27	27	27	27	27	
540 Musea	3	0	0	0	0	0	
560 Media	100	100	0	0	0	0	
740 Milieubeheer	67	4	4	4	4	4	
750 Begraafplaatsen en crematoria	272	212	217	217	291	291	
Totaal baten	528	390	295	295	368	368	
Saldi							
420 Onderwijshuisvesting	888	844	744	730	708	695	
530 Cultuurpresentatie, cultuurprod.	334	360	388	283	283	283	
540 Musea	114	123	123	123	123	123	
560 Media	407	454	656	431	431	431	
740 Milieubeheer	840	921	1.073	1.058	1.058	1.058	
750 Begraafplaatsen en crematoria	-33	62	92	88	15	15	
Totaal saldi	2.550	2.763	3.075	2.714	2.619	2.606	

Toelichting lasten (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

420 - Onderwijshuisvesting

In de periode 2023-2026 dalen de lasten ten opzichte van 2022. Dit is het gevolg van dalende afschrijvingslasten op onderwijsgebouwen.

530 - Cultuurpresentatie, cultuurproduct

Het budget in de begroting 2023 is € 28.000 hoger ten opzichte van 2022.

Dit wordt veroorzaakt door een stijging in het budget als gevolg van Culturele gemeente en een daling van het budget eenmalige Covid-19 rijkssteunmiddelen:

- Voor de voorbereiding op Culturele gemeente was in 2022 eenmalig een bedrag van € 20.000 beschikbaar. Voor 2023 is een bedrag beschikbaar gesteld van € 90.000 (was speerpunt in begroting 2022). Per saldo is dat in 2023 een stijging van € 70.000 ten opzichte van 2022.
- Daarnaast is er in het budget 2022 € 42.000 beschikbaar door eenmalige Covid-19 rijkssteunmiddelen.

In 2024 daalt het budget met € 105.000 ten opzichte van 2023. Dit komt doordat het budget voor Vitale Verenigingen (beschikbaar gesteld voor 2022 en 2023) à € 15.000 is vervallen. Daarnaast vervalt per 2024 het budget Culturele gemeente à € 15.000.

560 – Media

Door een overheveling van het eenmalige budget vanuit 2021 bestemd voor herinrichting bibliotheekfilialen Ruinen en Ruinerwold van € 45.000, is de begroting 2022 hoger dan de realisatie 2021.

In 2023 zien we een stijging van de begrote bibliotheekkosten ten opzichte van 2022 met € 102.000. Dit wordt veroorzaakt door:

- Een stijging van € 150.000 in verband met een bijdrage in de inrichtingskosten van de bibliotheek in het 'Huus veur Sport en Cultuur' ten laste van de reserve Bibliotheek De Wolden (o.b.v. Raadsbrief raadsvergadering d.d. 30 juni 2022).
- Verwachte hogere energielasten van € 97.000.
- Een daling door het vervallen van het eenmalige budget voor herinrichting bibliotheekfilialen Ruinen en Ruinerwold van € 45.000.
- Het vervallen van het budget voor toegankelijkheid en spreiding van de bibliotheken van € 100.000 (zie ook inkomstenkant).

Toelichting baten:

560 - Media

Voor de jaren 2021 en 2022 is een provinciale subsidie ontvangen voor toegankelijkheid en spreiding van bibliotheken. Voor de jaren daarna is deze niet meer begroot. De regeling wordt gecontinueerd tot 2025. De intentie is daarom om ook voor 2023 en 2024 een aanvraag voor deze subsidie in te dienen.

750 - Begraafplaatsen en crematoria

Met ingang van 2025 verlopen de rechten op graven die in 2005 zijn uitgegeven.

Deze rechten worden mogelijk verlengd. Voor het verlengen is een tarief vastgesteld in de Verordening op de heffing en de invordering van graf- en begraafrechten.

Als gevolg hiervan zullen met ingang van 2025 de baten naar verwachting toenemen.

Investerings

Voorgenomen investeringen programmabegroting 2023-2026

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag
---------------------	-------------	---------------------------

In het programma Cultuur zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

10 Algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk richt zich op de ontwikkelingen binnen de gemeentelijke financiën en is een verplicht onderdeel van de programma's op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording.

Portefeuillehouder: Egbert van Dijk

Algemene dekkingsmiddelen in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Het collegeprogramma 2022-2026 is gebaseerd op het raadsbreedprogramma 'De Wolden 2022-2026: We doen het samen!' en heeft als thema 'De Wolden Geeft Energie!'.

Trends en ontwikkelingen

Algemeen financieel kader

In de aanbiedingsbrief gaan we nader in op de financiële situatie van onze gemeente in meerjarig perspectief. Hoewel ook de onderstaande trends en ontwikkelingen daarop van invloed zijn alsmede de verderop vermelde speerpunten, verwijzen wij voor het totaaloverzicht van het algemeen financieel kader naar de hiervoor vermelde aanbiedingsbrief.

Herverdeling gemeentefonds

De beoogde herziening van het verdeelstelsel van het gemeentefonds wordt per 1 januari 2023 ingevoerd. Hoofddoel hiervan is om het eenvoudig en uitlegbaar te maken en te zorgen dat het beter aansluit bij de noodzakelijke kosten die gemeenten maken. De indeling van clusters is logischer en globaler gemaakt en het aantal maatstaven is gehalveerd. Bij de meicirculaire 2022 heeft de gemeente De Wolden de duidelijkheid gekregen dat de nieuwe verdeling voor de gemeente voordelig uitvalt.

Ontwikkelingen gemeentelijk belastinggebied

In het Coalitieakkoord 2021 – 2025 “Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst” is door de regering opgenomen dat partijen een nieuwe financieringssysteem voor medeoverheden voor de periode na 2025 willen uitwerken. Een en ander om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten. Daarbij wordt ook de mogelijkheid voor een groter gemeentelijk belastinggebied betrokken, inclusief alternatieven voor OZB.

Standpunt VNG

In het rapport ‘Bepalen betekent betalen’ uit 2015 (Alexander Rinnooy Kan en Maarten Allers) is aanbevolen om te komen tot een significante uitbreiding van het gemeentelijk belastinggebied. Het gaat daarbij om autonome keuzes, niet om het bekostigen van rijks doeleinden. Daarin is het eerder geformuleerde VNG-standpunt door het VNG-bestuur herbevestigd: ‘Om maatschappelijke opgaven vanuit de lokale samenleving en met de juiste democratische afweging op te kunnen pakken, is beleidsmatige én financiële armslag noodzakelijk. Er dient daarom een verschuiving plaats te vinden van rijksbelastingen naar het lokale belastinggebied. Daarbij gelden wel enkele randvoorwaarden’. Uitbreiding kan echter in 2026 (inzet coalitieakkoord) slechts aan de orde komen als aan de geformuleerde randvoorwaarden is voldaan. Daarbij vormen met name ‘de financiële verhoudingen op orde’ en ‘geen verhoging van de lastendruk’ harde ijkpunten. Het coalitieakkoord biedt alleen een nieuwe ‘window of opportunity’ als het kabinet zich hieraan committeert.

De jaarlijkse indexering van het Gemeentefonds die voortvloeit uit de koppeling aan de rijks-uitgaven wordt het accres genoemd. In het regeerakkoord is een financiële reeks opgenomen voor het accres in de kabinetsperiode. Het accres wordt vanaf 2026 vastgezet op € 1 miljard met verwijzing naar uitbreiding van het belastinggebied.

Investeringsruimte 2023-2026

Bij de samenstelling van de begroting 2020 - 2023 is een gemiddeld investeringsplafond van € 4 miljoen per jaar als uitgangspunt genomen. Om ook na 2023 gedurende een aantal jaren € 4 miljoen jaarlijks vrij te maken voor nieuwe investeringen, hebben we in de voorliggende begroting jaarlijks € 220.000 beschikbaar om dit mogelijk te maken.

Actueel houden van beheersplannen

Jaarlijks wijst de provincie de gemeenten erop dat het noodzakelijk is de in de meerjarige begrotingen aanwezige budgetten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen af te stemmen op de actuele beheersplannen. Het betreft hier dan kapitaalgoederen zoals de wegen, het openbaar groen, de gebouwen, etc.

In de paragraaf kapitaalgoederen, opgenomen in de begroting en rekening van de gemeente, beschrijven we jaarlijks de stand van zaken.

Beleidsdoelen

Financieel beleid

Voor het voeren van een solide financieel beleid is het noodzakelijk, dat:

- de financiële mogelijkheden worden afgestemd op de ambities;
- de administratie en de planning- en controlcyclus op orde zijn;
- alleen tot structurele uitgaven wordt besloten als er structurele dekking is.

Het college wil samen met de raad in goed overleg en vertrouwen komen tot invulling van dit solide financieel beleid. Beiden vanuit onze eigen verantwoordelijkheid. Wij waarderen de constructieve inbreng van de werkgroep Financiën uit de raad. Ook voor de komende raadsperiode stellen wij een voortzetting van deze werkgroep bijzonder op prijs. Het is noodzakelijk dat verwachtingen over en weer op elkaar worden afgestemd. Niet alleen waar het de raad en het college betreft, maar ook tussen de gemeente en onze inwoners, verenigingen en instellingen.

Gemeentelijke belastingen en rechten

Het college wil een solide begrotingsbeleid voeren. Dat betekent, onder andere, dat het college aan de gemeenteraad een begroting aanbiedt die structureel sluitend is. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten van belang:

We beperken de belastingdruk op onze inwoners zoveel mogelijk:

- Trendmatige verhogingen van de heffingspercentages onroerende zaakbelastingen (OZB) zijn geen automatisme.
- Dat doen we bijvoorbeeld niet als we al een ruim sluitende begroting hebben. Eventuele verhogingen kunnen we ook zien in relatie tot de ambities van onze gemeente en de bijbehorende maatschappelijke investeringen.
- De leges en de graf- en begraafrechten passen we jaarlijks aan met de inflatiecorrectie.

Wij werken transparant:

- Wij motiveren tarieven en verhogingen daarvan.
- De gevolgen van tariefverhogingen voor de woonlasten van inwoners brengen wij jaarlijks in beeld.

Wij werken kostendekkend:

- Wij streven ernaar rechten zoveel mogelijk kostendekkend te houden.

Informatie verbonden partijen

Bij de realisatie van de bovenstaande beleidsdoelen zijn de volgende verbonden partijen betrokken:

- Enexis Holding N.V. te Rosmalen.
- CSV Amsterdam BV te 's-Hertogenbosch.
- Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV.
- NV Rendo te Meppel.
- NV Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen.
- NV Bank Nederlandsche Gemeenten te Den Haag.

Beleidsindicatoren

De gemeente is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht om beleidsindicatoren op te nemen.

Vooralsnog is gestart met de vermelding van de verplichte basisset. Omdat zowel het bestuur als de organisatie de uitkomsten nog moeten duiden, vergt het enige tijd om ook de beleidsdoelen en eventueel de speerpunten hierop aan te passen.

'Onderdeel Algemene dekkingsmiddelen'			
Beleidsindicator	Jaar	De Wolden	Nederland
Gemiddelde WOZ-waarde in Euro's	2021	294	290
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden in Euro's	2021	671	733
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden in Euro's	2021	748	810

Bron: De onderstaande gegevens zijn afkomstig van de site 'Waar-staat-je-gemeente.nl (onderdeel burgerpeiling BBV).

De andere vijf wettelijk voorgeschreven Beleidsindicatoren (financiële kengetallen) zijn op grond van het BBV vermeld in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'. Hier volstaan we met daarnaar te verwijzen.

Speerpunten

0.34 – Toeristenbelasting

Activiteit	Afdracht toeristenbelasting door AirBnb locaties.				
Gevolgen voor de inwoners	Iedereen die gebruik maakt van Woldense voorzieningen draagt daaraan bij.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De gemeente heft voor het toeristisch verblijf door niet inwoners toeristenbelasting. De verhuurder draagt zorg voor de inning en afdracht hiervan. De afgelopen jaren zien we een toename van de verhuur van accommodaties/woningen door particulieren via de online marktplaats Airbnb. De toeristenbelasting afdracht vindt niet plaats door Airbnb.

We willen onderzoeken hoe we de afdracht van toeristenbelasting door verhuurders via Airbnb kunnen zeker stellen en of een registratie-, meld- en/of vergunningplicht of ontheffingsplicht voor toeristische verhuur van woonruimte op grond van de Wet toeristische verhuur van woonruimte hierin mogelijkheden biedt.

0.61/0.62 – OZB (niet) woningen

Activiteit	(Extra) verhoging van de onroerendezaakbelastingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Instandhouding voorzieningen met daar tegenover hogere woonlasten.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	€ 129.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 2

De lasten voor inwoners willen wij alleen trendmatig verhogen. Desondanks is bij voorgaande begrotingen besloten in de meerjarige begroting noodzakelijkerwijs toch met een regulier stijgende opbrengst van de OZB te rekenen. Redenen hiervoor waren:

- De noodzaak van prijsinflatie aan de lastenkant van de begroting, onder andere onderhoud en dergelijke.
- Er een collegeprogramma ligt waaruit de nodige structurele extra uitgaven voortvloeien.
- Er een behoorlijke investeringsopgave met daaraan gekoppelde kapitaallasten ligt.
- De beschikbare structurele budgettaire ruimte erg beperkt is.
- Het Rijk met de lagere overheden taak decentralisaties afsprekt waar onvoldoende middelen voor worden toegekend.

Indien er daarnaast of om andere redenen een extra verhoging van de OZB noodzakelijk is, dan is het gewenst inzicht te hebben wat 1% verhoging dan doet met de totaalopbrengst. Uitgaande van de geraamde opbrengst 2022 betekent dit een bedrag van afgerond € 50.000. Voor de nieuw toegevoegde jaarschijf 2026 is hierboven een bedrag van € 129.000 wegens trendmatige verhoging opgevoerd (1,5% trend en 1% areaaluitbreiding) t.o.v. de ramingen 2025.

0.7 – Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Activiteit	Bijstelling accres gemeentefondsuitkering inclusief vervallen opschalingskorting t/m 2025 o.b.v. de 'Maartbrief 2022'.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 1.261.000 V	€ 2.138.000 V	€ 2.518.000 V	€ 669.000 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente vormt de algemene uitkering van het Rijk betreffende het gemeentefonds. De cijfers in de huidige meerjarenbegroting zijn nog gebaseerd op de meicirculaire 2022.

In de meicirculaire 2022 zijn de accessen vanaf 2022 bijgewerkt. Voor alle jaren vanaf 2022 is sprake van een opwaartse bijstelling van het accres. De accessen zijn hoger dan aangekondigd in de voorgaande circulaire en ook hoger dan aangekondigd in de startnota van het kabinet. De accessen zijn ook hoger dan eerder gemeld in de Maartbrief 2022 en bijgesteld op basis van de Voorjaarsnota 2022. We lopen hierbij het risico dat wanneer de aangekondigde investeringen van het Rijk achterblijven, dat het accres naar beneden wordt bijgesteld (trap op – trap af).

De opschalingskorting is een korting op de omvang van het gemeentefonds. Deze korting is ontstaan in een tijd dat er sprake was van het samenvoegen van gemeenten. De verwachting was dat gemeenten door deze schaalvergroting effectiever en efficiënter kunnen werken en dus minder personeelskosten zouden hebben. De hiermee gepaard gaande korting wordt door gemeenten als zeer oneerlijk ervaren omdat het principe van herindelen van bovenaf opgelegd is. De opschalingskorting heeft de gemeenten in de jaren 2015 t/m 2021 cumulatief al € 1,5 miljard gekost en daarnaast € 150 miljoen als gemist accres over de opschalingskorting. De oploop van de opschalingskorting is geschrapt voor de duur van de kabinetsperiode. In 2026 wordt de korting weer toegepast. Het hernieuwd invoeren van deze korting heeft voor De Wolden in 2026 een nadelig effect van bijna € 800.000.

0.7 – Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Activiteit	Herziening verdeelsystematiek gemeentefondsuitkering ingaande 2023.				
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 183.750 V	€ 183.750 V	€ 183.750 V	€ 183.750 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Hoofddoel voor een nieuw verdeelstelsel was om dat eenvoudig en uitlegbaar te maken en dat het beter aansluit bij de noodzakelijke kosten die gemeenten maken (dat was vooral nodig in het sociaal domein). De indeling van de clusters is logischer en globaler gemaakt en het aantal maatstaven is gehalveerd.

Beleidsdocumenten

- Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!
- Collegeprogramma De Wolden geeft energie!
- Financiële verordening De Wolden 2017.
- Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido).
- Nota reserves en voorzieningen 2022-2025.
- Wet waardering onroerende zaken.
- Financiële verhoudingswet.
- Treasurystatuut.
- Nota risicomangement en weerstandsvermogen 2015.
- Gemeentewet en beleidskader financieel toezicht op gemeenten van de provincie.
- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.
- Woningfinancieringsregeling ambtenaren 1998.
- Gemeentelijke verordening onroerende-zaakbelastingen 2022.
- Gemeentelijke verordening forensenbelasting 2022.
- Gemeentelijke verordening toeristenbelasting 2022.
- Leidraad invordering gemeentelijke belastingen.

In onderstaande tabellen geven wij een overzicht van de mutaties programma 'Algemene dekkingsmiddelen' en lichten we de verschillende onderdelen in het kort verder toe.

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie Begroting Begroting			Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten						
050 Treasury	217	285	90	67	57	209
061 OZB woningen	137	120	119	119	119	119
062 OZB niet-woningen	63	63	63	63	63	63
064 Belastingen overig	127	129	128	128	128	128
070 Alg. uitkeringen en overige uitk.	0	67	679	266	321	319
340 Economische promotie	176	179	178	178	178	178
Totaal lasten	720	842	1.257	822	866	1.016
Baten						
050 Treasury	1.115	1.095	865	878	873	859
061 OZB woningen	3.285	3.355	3.524	3.612	3.702	3.795
062 OZB niet-woningen	1.393	1.448	1.522	1.560	1.598	1.638
064 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0
070 Alg. uitkeringen en overige uitk.	36.662	38.156	41.996	42.966	44.292	40.605
340 Economische promotie	408	515	515	515	515	515
Totaal baten	42.863	44.568	48.422	49.531	50.980	47.412
Saldi						
050 Treasury	-898	-809	-775	-811	-816	-651
061 OZB woningen	-3.148	-3.235	-3.405	-3.493	-3.583	-3.675
062 OZB niet-woningen	-1.329	-1.385	-1.459	-1.497	-1.536	-1.576
064 Belastingen overig	127	129	128	128	128	128
070 Alg. uitkeringen en overige uitk.	-36.662	-38.090	-41.317	-42.700	-43.971	-40.286
340 Economische promotie	-232	-335	-337	-336	-336	-336
Totaal saldi	-42.143	-43.727	-47.165	-48.709	-50.114	-46.396

Toelichting op de verschillen in de saldi:

De grootste verschillen doen zich voor bij het product 070 algemene uitkering en overige uitkeringen. De oorzaak hiervan was de uitkomst van de meicirculaire 2022 van het gemeentefonds. Deze uitkomsten waren hoger dan de uitkomsten van de septembercirculaire die in de meerjarenbegroting was verwerkt.

Investeringsen

Er zijn geen op- en/of aanmerkingen te melden over zowel de lopende als de nieuwe investeringen.

11 Onvoorziene uitgaven

Speerpunten

0.8 – Overige lasten en baten

Activiteit	Inventarisatie consequenties kostenstijgingen en hogere bijdragen verbonden partijen c.a.																			
Gevolgen voor de inwoners	Juiste informatie over de gemeentelijke cijfers.																			
Middelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>I/S</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>Incidenteel</td> </tr> <tr> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>PM</td> <td>Structureel</td> </tr> </tbody> </table>					2023	2024	2025	2026	I/S	-	-	-	-	Incidenteel	PM	PM	PM	PM	Structureel
2023	2024	2025	2026	I/S																
-	-	-	-	Incidenteel																
PM	PM	PM	PM	Structureel																

Toelichting:

Categorie 1

Van diverse producten stonden prijzen al langer onder druk als gevolg van de Covid-19 pandemie. De situatie in de Oekraïne zorgt wereldwijd voor nog meer schaarste van diverse grondstoffen en goederen, waardoor er op diverse terreinen sprake is van explosieve prijsstijgingen. Voor onze werkzaamheden ondervinden wij hier direct of indirect ook de gevolgen van. Levertijden nemen toe waardoor werkzaamheden en projecten vertraging oplopen en het uitvoeren van werkzaamheden fors duurder worden. Hierdoor lopen we een risico om uit de pas te lopen met de financiële kaders zoals die zijn vastgesteld in de gemeentelijke begroting. Dit geeft aanleiding om op hoofdlijnen te inventariseren waar wij te maken hebben met prijsstijgingen of deze nog verwachten. Om vervolgens te bepalen of en zo ja welke beheersmaatregelen hiervoor getroffen kunnen worden. Deze inventarisatie heeft in april van dit jaar plaatsgevonden en daaruit blijkt dat bij het onderhoud van de wegen en openbare verlichting tot ruim € 107.000 aan kostenstijgingen worden verwacht. Daarnaast wordt verwacht dat wij bij het programma 'Sociaal' v.w.b. de uitvoering van de diverse zorgtaken onder de Wmo mogelijk te maken krijgen met extra kosten tot ruim € 405.000. Niet alleen zijn het dagkoersen, ook is het mogelijk dat de gemeente ook op andere plaatsen in de begroting wordt geconfronteerd met tegenvallers, b.v. waar het gaat om energie, benzine en diesel, etc. Mogelijk dat deze ontwikkelingen ook doorwerken in de begrotingen van de verbonden partijen en leiden tot hogere gemeentelijke bijdragen. Niet duidelijk is in hoeverre ook de lopende investeringskredieten bijgesteld dienen te worden.

Tenslotte is van rijkswege besloten dat gemeenten de compensatieregeling extra energiekosten huishoudens met een laag inkomen uitvoeren. Voor zowel de compensatie zelf als voor de uitvoeringskosten ontvangen de gemeenten binnen de algemene uitkering extra middelen. Hoewel op onderdelen prijsaanpassingen in de verschillende programma's zijn opgevoerd, kon dit niet overal worden meegenomen. In afwachting van nadere informatie hierover richting de samenstelling van de begroting 2023-2026 is hiervoor nu een Pm-post opgenomen.

0.8 – Algemene lasten en baten (onvoorzien)

Activiteit	Ontwikkeling en stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen.																			
Gevolgen voor de inwoners	Jaarlijks een investeringsruimte van € 4 miljoen voor het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente.																			
Middelen	<table border="1"> <thead> <tr> <th>2023</th> <th>2024</th> <th>2025</th> <th>2026</th> <th>I/S</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>Incidenteel</td> </tr> <tr> <td>-</td> <td>€ 220.000</td> <td>€ 440.000</td> <td>€ 660.000</td> <td>Structureel</td> </tr> </tbody> </table>					2023	2024	2025	2026	I/S	-	-	-	-	Incidenteel	-	€ 220.000	€ 440.000	€ 660.000	Structureel
2023	2024	2025	2026	I/S																
-	-	-	-	Incidenteel																
-	€ 220.000	€ 440.000	€ 660.000	Structureel																

Toelichting:

Categorie 1

In de meerjarige cijfers t/m 2023 was per jaar een stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten nieuwe investeringen geraamd. Afhankelijk van de financiële mogelijkheden hanteert de gemeente ook voor de jaren daarna dit bedrag zoals afgesproken in het collegeprogramma. Dit betekent dat tot en met 2026 jaarlijks een investeringsvolume van € 4 miljoen beschikbaar is.

Product (Bedragen x 1000)	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten						
080 Overige baten en lasten	0	1.057	2.482	4.844	6.603	2.803
Totaal lasten	0	1.057	2.482	4.844	6.603	2.803
Baten						
080 Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Saldi						
080 Overige baten en lasten	0	1.057	2.482	4.844	6.603	2.803
Totaal saldi	0	1.057	2.482	4.844	6.603	2.803

Toelichting lasten:

De onvoorziene uitgaven bestaan uit een budget voor onvoorziene uitgaven voor startsubsidies en een post voor onvoorziene uitgaven voor het college. Verder zijn in de onvoorziene uitgaven ook de stelposten voor bedrijfsmatige investeringen verwerkt en de budgetten voor de kapitaallasten voor nieuw beleid.

	2023	2024	2025	2026
Onvoorziene lasten startsubsidies	10.000	10.000	10.000	10.000
Onvoorziene uitgaven college	20.000	20.000	20.000	20.000
	30.000	30.000	30.000	30.000
Stelpost o.a. voor bedrijfsmatige investeringen	149.428	481.931	482.405	482.405
Stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen		220.000	440.000	660.000
	149.428	701.931	922.405	1.142.405
Begrotingsruimte	2.302.164	4.111.574	5.651.048	1.630.360
Totaal	2.481.592	4.843.505	6.603.453	2.802.765

Bedrijfsmatige investeringen

In het budget voor onvoorziene uitgaven is ook een stelpost aanwezig voor bedrijfsmatige investeringen. Deze is bestemd voor dekking van de kapitaallasten voorgenomen (nieuwe) bedrijfsmatige investeringen o.a. in de gemeentelijke gebouwen.

Kapitaallasten nieuw beleid

In de meerjarige cijfers t/m 2023 is per jaar een stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten nieuwe investeringen geraamd. In de Kaderbrief 2023 is opnieuw met ingang van 2024 een nieuwe stelpost opgenomen van € 220.000. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om per jaar € 4 miljoen nieuw te kunnen investeren.

Begrotingsruimte

Het voordelige saldo van de begroting 2023 -2026 is in deze tabel weergegeven. Met dit saldo moeten we de gevolgen verrekenen van de besluitvorming door de raad in de begrotingsvergadering van 10 november 2022, hetgeen betekent dat de raad bij de begrotingsbehandeling indien nodig aanvullende dekkingsmaatregelen moet aanwijzen.

12 Overhead

Product	Realisatie Begroting Begroting			Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
040 Overhead		7.521	7.790	8.327	8.170	8.252	8.240
Totaal lasten		7.521	7.790	8.327	8.170	8.252	8.240
Baten							
040 Overhead		68	20	20	20	20	20
Totaal baten		68	20	20	20	20	20
Saldi							
040 Overhead		7.453	7.770	8.307	8.150	8.232	8.220
Totaal saldi		7.453	7.770	8.307	8.150	8.232	8.220

SPEERPUNTEN

0.4 – Overhead

Activiteit	Bijdrage Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Een juiste, tijdige en correcte dienstverlening door de van de ambtelijke samenwerkingsorganisatie 'SWO De Wolden Hoogeveen'.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 703.092 N	€ 738.164 N	€ 757.993 N	€ 749.137 N	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Uit de groei van de gemeentefondsuitkering betalen we ook de loon- en prijsstijgingen, niet alleen van het 'eigen personeel' maar ook van andere organisaties waar de gemeente een financieel belang in heeft. Dat betekent onder andere een hogere bijdrage over 2023 aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen. Ook stijgen mogelijk de andere in de begroting van De Wolden geraamde bijdragen aan de verschillende verbonden partijen met de verwachte index. Zie hiervoor echter de programma's waaraan deze verbonden partijen zijn 'gelinkt'. Vooralsnog gaan we bij de Samenwerkingsorganisatie uit van de informatie zoals is opgenomen in de door haar opgestelde [kaderbrief 2023](#).

Gemeente De Wolden draagt bij in de kosten van de SWO op basis van een verrekenpercentage. Op basis van de evaluatie van dit percentage en de door beide gemeenten genomen besluiten, actualiseren we jaarlijks het verdeelpercentage. Voor 2023 is dit berekend op 28,78%.

<u>Overzicht geraamde bijdragen SWO De Wolden Hoogeveen</u>	<u>Jaar 2023 (€)</u>	<u>Jaar 2022 (€)</u>
Raming volgens begroting SWO 2022-2025	17.212.543	17.368.014
Gevolgen tractieplan en wasplaats openbare werken (S)	5.589	855
Cao-aanpassing 2021-2022 (S)	86.412	-
Coördinatie subsidieregeling initiatiefrijke DWD (I)	-	37.000
Extra inzet implementatie Omgevingswet (I)	-	45.000
'Ja, tenzij' - maatwerk dienstverlening leefomgeving (I)	-	60.000
Continuering voor 1 jaar van de buurtteams DWD (I)	-	58.000
Thuiscoaches en Praktijk Ondersteuners Huisartsen (S)	96.000	96.000
Hogere korting bijdrage i.v.m. interne maatregelen (S)	-10.000	-10.000
Claim WMO/meerkosten, VFF, informatiseringsprojecten (S)	356.307	356.307
Correctie pensioenpremies 2022 (S)	-40.000	-40.000

<u>Overzicht geraamde bijdragen SWO De Wolden Hoogeveen</u>	<u>Jaar 2023 (€)</u>	<u>Jaar 2022 (€)</u>
<u>Aanvullend n.a.v. begrotingsbehandeling 2022:</u>		
Applicatie communicatie toezichthouders (S)	8.333	8.333
Extra buitengewoon opsporingsambtenaar (I)	-	* 70.000
Extra WABO-toezichthouder (I)	-	75.000
Project implementatie Omgevingswet (I)	-	79.000
Aanschaf bodycams t.b.v. handhavers (S)	-	13.500
<u>Bijstelling n.a.v. jaarrekening 2021 en overige besluiten:</u>		
Overheveling en update huisvestingslasten openbare werken (S)	** 65.961	** 66.030
Nieuwe software en onderhoud (S)	47.527	-
Indexatie software en onderhoud (S)	16.130	-
Indexatie onderhoud tractie (S)	7.777	-
Indexatie schoonmaakkosten (S)	3.456	-
Bijstelling kapitaallasten o.b.v. jaarrekening 2021 (S)	-30.413	-63.719
Bijstelling tarieven gladheidsbestrijding (S)	3.880	3.946
<u>Uitzettingen begroting 2023:</u>		
Gevolgen periodieke verhogingen (S)	188.955	-
Cao-gevolgen per 1-1-2023 - aanneme van 2% (S)	314.722	-
Vergroten slagkracht informatieveiligheid (S)	14.546	-
Administratieve ondersteuning uitvoering Wet open overheid (S)	7.057	-
Extra inzet t.b.v. verzekeringen (I)	5.185	-
	-----	-----
Totaaltelling bijgestelde bijdrage SWO	18.359.968	18.223.265
Actuele raming in de begroting 2022 e.v. jaren De Wolden	17.656.876	18.236.347
	-----	-----
Bijstelling raming	N 703.092	V 13.082
	=====	=====

*) Als dekking is hiervoor een deel van het jaarresultaat 2021 aangewezen.

**) Hier staat een structurele aframing van het betreffende budget tegenover uit de MJB 2022-2025 van € 57.339 (KP 4.00.40.23000).

Voor een deel zal deze bijdrage moeten worden gedekt uit de compensatie die de gemeente ontvangt voor loon- en prijsstijgingen via het Gemeentefonds (meicirculaire 2022). Er vindt vanzelfsprekend geen compensatie plaats voor de autonome uitzettingen van de bijdrage aan de SWO. Omdat we de gemeentefondsuitkering voor de jaren na 2023 in constante prijzen ramen, worden ook de lasten, dus ook de bijdrage aan de SWO, in meerjarenperspectief niet verder aangepast.

Tenslotte is nog een bedrag van € 28.980 geraamd i.v.m. de gevolgen van de afschaffing van de btw-koepelvrijstelling.

0.4 – Overhead

Activiteit	Uitbreiding formatie bestuurssecretariaat De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Waarborgen dienstverlening en ondersteuning bestuur.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 61.000	€ 61.000	€ 61.000	€ 61.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Met de komst van een nieuw college heeft een herijking van de benodigde capaciteit van het bestuurssecretariaat in De Wolden plaatsgevonden. Op basis van deze herijking is een uitbreiding van het bestuurssecretariaat inclusief het secretariaat voor kabinetzaken met 1 fte wenselijk.

0.4 – Overhead

Activiteit	Huisvesting buitendienst De Vos van Steenwijklaan 73-75, Hoozeveen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het beschikbaar hebben van een structurele adequate huisvesting ten behoeve van de buitendienst openbare werken en het onderbrengen daarvan bij de SWO De Wolden Hoozeveen.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 57.339 V	€ 57.339 V	€ 57.339 V	€ 57.339 V	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De centrale hoofdhuisvesting van de buitendienst is gevestigd op de terreinen achter De Vos van Steenwijklaan 75 en 73 te Hoozeveen. Tot voor kort huurden De Wolden en Hoozeveen de terreinen via kortlopende contracten. Nadat deze verhuurder de terreinen had verkocht, hebben de gemeenten de terreinen van de nieuwe eigenaar kunnen huren voor de komende tien jaar. Het bestuur van de SWO (februari 2022) heeft besloten de centrale hoofdhuisvesting onder te brengen in de begroting van de SWO. De kosten voor deze locaties zijn geraamd op € 229.000 in 2023. Door het afstoten van een gehuurde kantine is dit vanaf 2024 € 220.000. In de begrotingen van de gemeenten is € 183.000 opgenomen voor de huisvesting op deze locaties (voor De Wolden € 57.339). De extra kosten komen voort uit de nieuwe langdurige huurcontracten, hogere energiekosten en actualisatie van de onderhoudskosten voor beide locaties. Voor de Wolden betekent dit een verhoging van € 8.622 in 2023 (€ 65.961 extra voor overhead SWO (zie hierboven), minus € 57.339 binnen huisvesting gemeente). Door het afstoten van een gehuurde kantine wordt dit verschil verkleind tot € 6.000 in 2024. De kosten worden vanaf 2022 ondergebracht bij de SWO.

0.4 – Algemeen - onderhoud gemeentelijke gebouwen

Activiteit	Financiële gevolgen update onderhoudsplan 'Planon' voor de gemeentelijke gebouwen.				
Gevolgen voor de inwoners	Het actueel houden van het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een door de raad vastgesteld kwaliteitsniveau, zodat een verantwoord gebruik door de inwoners kan plaatsvinden.				
Middelen	2023	2024	2025	2026	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Om de gebouwen goed te kunnen onderhouden, worden er eens in de vier jaar onderhoudsinspecties uitgevoerd. Aan de hand daarvan worden meerjarenonderhoudsprogramma's (MJOP's) opgesteld. Op basis van de onderhoudsprogramma's wordt het vastgoed onderhouden. Voor het onderhoudsniveau hanteren we, op basis van de NEN 2767 norm, conditiescore 3 wat staat voor redelijk onderhoud. De resultaten van de uitgevoerde inspectie en de MJOP 2023-2026 zullen uitwijzen dat de onderhoudskosten voor de komende jaren aanmerkelijk hoger zullen zijn. Er wordt nog een exacte opsomming van de bedragen gegeven, omdat de rapporten nog nader uitgewerkt en vertaald moeten worden in concrete onderhoudswerkzaamheden. Daarnaast worden de subsidiemogelijkheden voor verduurzaming nog onderzocht en welke positieve effecten dit kan hebben op de onderhouds- en exploitatiebegroting. Wel dient rekening gehouden te worden met forse kostenstijgingen en een aanpassing van de beschikbare noodzakelijke budgetten.

13 Reserves

Wat speelt er in De Wolden?

In onderstaande tabellen geven wij een overzicht van de mutaties in de reserves en lichten we de verschillende onderdelen in het kort toe.

Tot de reguliere mutaties worden onder andere gerekend de verrekeningen met de verschillende dekkingsreserves voor de kapitaallasten van in het verleden gedane investeringen. Voorbeelden zijn de bouw van een aantal brede scholen, infrastructurele werken, kunstgrasvelden, etc.

Andere mutaties betreffen verschillende onttrekkingen aan bijvoorbeeld de algemene reserve voor diverse incidentele zaken zoals 'Initiatiefrijck De Wolden' en de mutaties opgenomen in de reserve sociaal domein betreffende de dekking van de voorgenomen uitgaven.

Voor nadere bijzonderheden en achtergronden verwijzen wij hier ook naar de bij de kaderbrief 2023 gevoegde 'Nota reserves & voorzieningen 2023-2026'.

Product	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
011 Mutaties reserves	4.737	137	185	0	0	0	
Totaal lasten	4.737	137	185			0	
Baten							
011 Mutaties reserves	2.043	1.006	816	514	514	514	
Totaal baten	2.043	1.006	816	514	514	514	
Saldi							
011 Mutaties reserves	2.694	-869	-631	-514	-514	-514	
Totaal saldi	2.694	-869	-631	-514	-514	-514	

Toelichting lasten en baten:

Toevoegingen/onttrekkingen aan reserves per programma t/m begrotingswijziging nr. 1 t/m 8 van 2022 en, indien van toepassing, inclusief de mutaties uit de Kaderbrief 2023.

Een gespecificeerde opzet per reserve/voorziening is onderstaand opgenomen:

Kostensoort	Omschrijving	Programma NIEUW	Reservenr.	Reserve	2023	2024	2025	2026
4.00.11.00000	Mutatie reserves	Programma	Reservenr.	Totaal storting	185.039	0	0	0
4-710-9350	Verrekening met progr 5	Verr.res. Solide basis voor De Wold	5.201.00005	Alg.res.bouwgrondexploitatie	185.039	0	0	0
				Tussentelling progr. 5	185.039	0	0	0
4.00.11.00000	Mutatie reserves	Programma	Reservenr.	Totaal onttrekking	-816.348	-513.520	-513.520	-513.520
5-710-9310	Verrekening met progr 1	Verr.res. De Wolden een veilig thuis	5.202.10002	Reserve overheveling expl.budgetten	0	0	0	0
				Tussentelling progr. 1	0	0	0	0
5-710-9330	Verrekening met progr 3	Verr.res. Wonen en Duurzaam	5.202.10002	Reserve overheveling expl.budgetten	0	0	0	0
				Tussentelling progr. 3				
5-710-9340	Verrekening met progr 4	Verr.res. Samen vooruit	5.202.10002	Reserve overheveling expl.budgetten	0	0	0	0
5-710-9340	Verrekening met progr 4	Verr.res. Samen vooruit	5.201.00003	Algemene reserve	-25.000	0	0	0
5-710-9340	Verrekening met progr 4	Verr.res. Samen vooruit	5.202.10009	Reserve co-financiering speelplaatsen	-5.477	-5.477	-5.477	-5.477
				Tussentelling progr. 4	-30.477	-5.477	-5.477	-5.477
5-710-9350	Verrekening met progr 5	Verr.res. Solide basis voor De Wold	5.201.00003	Algemene reserve	-10.000	0	0	0
5-710-9350	Verrekening met progr 5	Verr.res. Solide basis voor De Wold	5.201.00005	Alg.res.bouwgrondexploitatie	-185.039	0	0	0
				Tussentelling progr. 5	-195.039	0	0	0
5-710-9360	Verrekening met progr 6	Verr.res. Sportief met elkaar	5.201.00001	Algemene reserve	-15.000			
5-710-9360	Verrekening met progr 6	Verr.res. Sportief met elkaar	5.202.20002	Res.VVR R'wold	-10.684	-10.684	-10.684	-10.684
5-710-9360	Verrekening met progr 6	Verr.res. Sportief met elkaar	5.202.20007	Dekkingsreserve kunstgrasvelden	-89.622	-89.622	-89.622	-89.622
				Dekkingsreserve MFA Zuidwolde	0	-172.668	-172.668	-172.668
				Tussentelling progr. 6	-115.306	-272.974	-272.974	-272.974
5-710-9380	Verrekening met progr 8	Verr.res. Samen verder	5.202.20009	Dekkingsreserve infrastructuur	-171.351	-171.351	-171.351	-171.351
				Tussentelling progr. 8	-171.351	-171.351	-171.351	-171.351
5-710-9400	Verrekening met progr 10	Verr.res. Cultuur	5.202.10002	Reserve overheveling expl.budgetten				
5-710-9400	Verrekening met progr 10	Verr.res. Cultuur	5.201.00003	Algemene reserve	-90.000			
5-710-9400	Verrekening met progr 11	Verr.res. Cultuur	5.201.00002	Reserve bibliotheekwerk	-150.457			
5-710-9400	Verrekening met progr 10	Verr.res. Cultuur	5.202.20003	Res.brede school R'wold	-25.504	-25.504	-25.504	-25.504
5-710-9400	Verrekening met progr 10	Verr.res. Cultuur	5.202.20004	Res.brede school Zuidwolde	-34.585	-34.585	-34.585	-34.585
5-710-9400	Verrekening met progr 10	Verr.res. Cultuur	5.202.20006	Res.verbouw bibliotheek de Wijk	-3.629	-3.629	-3.629	-3.629
				Tussentelling progr. 10	-304.175	-63.718	-63.718	-63.718
				Saldo	-631.309	-513.520	-513.520	-513.520

0.11 - Mutatie reserves

Het betreft hier de geraamde mutaties in de verschillende reserves gedurende de jaren 2023 t/m 2026. Afhankelijk van de besluitvorming door de raad tijdens de begrotingsvergadering in november 2022, zullen de mutaties zoals hiervoor genoemd, nog kunnen wijzigen.

14 Vennootschapsbelasting

Ter zake zijn geen nieuwe ontwikkelingen te melden. Er bestaat nog steeds onzekerheid over de landelijke uitgangspunten die de Belastingdienst hierover in zal nemen.

Product	Realisatie	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting			
	(Bedragen x 1000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lasten							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	-3	15	15	15	15	15	15
Totaal lasten	-3	15	15	15	15	15	15
Baten							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0	0
Saldi							
090 Vennootschapsbelasting (VpB)	-3	15	15	15	15	15	15
Totaal saldi	-3	15	15	15	15	15	15

Sinds enkele jaren is de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen van kracht. Dit betekent dat activiteiten van de gemeente die in fiscale zin een onderneming vormen belastbaar zijn voor de vennootschapsbelasting (hierna: Vpb). De fiscaliteit in het kader van de nieuwe Vpb-wetgeving is complex en is nog niet volledig uitgekristalliseerd. Voor alle partijen is dit namelijk een volstrekt nieuw speelveld. Ook binnen de belastingdienst zijn zaken nog in ontwikkeling en bestaat nog geen eenduidig beeld over hoe om te gaan met grondexploitaties en Vpb. De fiscaliteit kent haar eigen spelregels en zal niet één op één overeenkomen met de uitgangspunten en het BBV. Standpunten en interpretaties kunnen wijzigen naarmate de Belastingdienst duidelijke standpunten inneemt. De komende tijd zal kortom sprake zijn van een speelveld dat in beweging zal blijven.

Recapitulatie per programma

Omschrijving lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
01 De Wolden een veilig thuis	1.972	2.137	2.072
02 Krachtig De Wolden	2.945	2.687	2.851
03 Wonen en Duurzaam	2.124	4.470	1.748
04 Samen vooruit	2.847	2.935	3.127
05 Solide basis voor De Wolden	8.735	7.635	7.213
06 Sportief met elkaar	2.244	2.411	2.874
07 Sociaal	19.176	19.574	19.794
08 Samen Verder	4.888	4.836	5.444
09 Cultuur	3.078	3.153	3.370
Totaal lasten programma's	48.008	49.839	48.493

Omschrijving baten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
01 De Wolden een veilig thuis	102	9	9
02 Krachtig De Wolden	325	300	305
03 Wonen en Duurzaam	1.435	3.244	863
04 Samen vooruit	37	9	9
05 Solide basis voor De Wolden	8.340	6.506	6.139
06 Sportief met elkaar	502	253	253
07 Sociaal	1.597	675	885
08 Samen Verder	3.145	2.699	2.742
09 Cultuur	528	390	295
Totaal baten programma's	16.009	14.085	11.501

Saldo lasten en baten programma's	-32.000	-35.754	-36.992
10 Algemene dekkingsmiddelen	42.143	43.727	47.165
11 Onvoorzien uitgaven	0	-1.057	-2.482
12 Overhead	-7.453	-7.770	-8.307
14 Vennootschapsbelasting	3	-15	-15
Totaal lasten programma's	2.694	-869	-631
14 Mutaties reserves	-2.694	869	631
Resultaat (voordelig)	0	0	0

Paragrafen

Inleiding

Op grond van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) moeten gemeenten en provincies een aantal verplichte paragrafen opnemen in hun begroting en bij het jaarverslag.

In deze paragrafen zijn een aantal onderwerpen gebundeld. Het doel van de paragrafen is het bestuur meer inzicht te verschaffen in de beleidsmatige aspecten van deelgebieden.

We moeten deze paragrafen opnemen, tenzij het niet aan de orde is (artikel 9 BBV):

- Lokale heffingen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Weerstandsvermogen en risicobeheer
- Bedrijfsvoering
- Financiering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

Daarnaast zijn drie paragrafen aan dit rijtje toegevoegd.

- Sociaal domein
- Oekraïne

Deze onderwerpen zijn van grote invloed op de samenleving en de gemeentelijke organisatie en raken het beleid en de financiën van meerdere programma's.

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen kan in de praktijk verschillen. In de toelichting op het BBV wordt de voorkeur uitgesproken voor het werken met beleidsnota's waarin de onderwerpen in de paragrafen zijn uitgewerkt. Het voordeel hiervan is dat in de paragraaf kan worden volstaan met een korte berichtgeving van de stand van zaken. Wanneer deze actuele nota ontbreekt, wordt een uitvoeriger paragraaf gemaakt. De paragraaf vervult dan een nadrukkelijker rol in de kaderstelling door het bestuur.

Deze benadering is conform het gestelde in het door de provincie Drenthe gehanteerde beleidskader voor het financieel toezicht op gemeenten.

Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente.

De onroerende-zaakbelastingen (OZB), toeristen- en forensenbelasting zijn lokale heffingen welke we als algemeen dekkingsmiddel aanmerken. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen horen, maar wel in deze paragraaf betrokken zijn. Hierbij valt te denken aan de afvalstoffenheffing en de rioolheffing maar ook de gemeentelijke leges waar tegenover een direct aanwijsbare tegenprestatie staat. Privaatrechtelijke bedragen zoals prijzen van zwembaden en sportaccommodaties e.d. komen niet in deze paragraaf aan de orde.

In het begrotingsjaar 2023 bestaat afgerond 19,2% van de inkomsten van de gemeente De Wolden uit lokale heffingen (belastingen en rechten). Deze lokale heffingen brengen burgers, bedrijven en recreanten op.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen en belastingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk, wat van belang is voor de integrale afweging tussen enerzijds beleid en anderzijds inkomsten. Ook lichten we toe welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar voert ten aanzien van de lokale heffingen en welke landelijke ontwikkelingen (rijksbeleid) daarbij van invloed zijn.

Ten aanzien van de ontwikkeling van de heffingen en tarieven van de gemeentelijke rechten en belastingen hanteren we de volgende uitgangspunten:

Wij beperken de belastingdruk op onze inwoners zoveel mogelijk:

- Trendmatige verhogingen van de heffingspercentages onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn geen automatisme. Dat doen we bijvoorbeeld niet als we al een ruim sluitende begroting hebben. Eventuele verhogingen kunnen we ook zien in relatie tot de ambities van onze gemeente en de bijbehorende maatschappelijke investeringen.
- De leges en de graf- en begraafrechten passen we jaarlijks aan met de inflatiecorrectie.

Wij werken transparant:

- Wij motiveren tarieven en verhogingen daarvan.
- De gevolgen van tariefverhogingen voor de woonlasten van inwoners brengen wij jaarlijks in beeld.

Wij werken kostendekkend.

- Wij streven er naar rechten zoveel mogelijk kostendekkend te houden.

Ontwikkelingen

Hertaxatie Wet waardering onroerende zaken

In 2023 taxeert de samenwerkingsorganisatie alle objecten in de gemeente naar het prijspeil op 1 januari 2023. De vastgestelde waarden zijn dan met ingang van 2024 van kracht voor de belastingheffing van de Belastingdienst, het waterschap en de gemeente.

Macronorm OZB vervangen door benchmark

De macronorm OZB is met ingang van 2020 vervangen door de 'Benchmark gemeentelijke belastingen'. Deze benchmark geeft gemeenten meer informatie over de ontwikkeling van de lokale lasten in zowel eigen als andere gemeenten. Daarmee kunnen gemeenten nog bewuster keuzes maken over de lastenontwikkeling.

De woonlasten zijn de som van de gemiddeld betaalde ozb, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing minus een eventuele heffingskorting. Aan de hand van de gegevens uit de benchmark kan jaarlijks, tijdens het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen, het gesprek gevoerd worden over de ontwikkeling van de lokale lasten. In deze paragraaf is informatie uit de landelijke benchmark (Coelo) en regionale informatie betrokken.

OZB als percentage van de waarde

De onroerende-zaakbelastingen berekenen we naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

Overzicht van de lokale heffingen

Onderstaande tabel geeft weer welke opbrengsten uit lokale heffingen zijn geraamd als dekkingsmiddelen in de primitieve begroting.

Overzicht belastingen en heffingen (bedragen x € 1.000)

Belastingen en heffingen	Geldende verordening*	2022	2023	Mutatie v.d. opbrengst 2023	In % v.d. opbrengst 2023
Onroerende-zaakbelastingen	15-12-2021	4.795	5.037	5,0%	43,5%
Afvalstoffenheffing	15-12-2021	1.917	2.092	9,1%	18,0%
Rioolheffing	15-12-2021	2.648	2.691	1,6%	23,2%
Bouwleges	15-12-2021	725	742	2,3%	6,4%
Overige leges Omgevingswet	15-12-2021	0	0	%	%
Toeristenbelasting	15-12-2021	388	388	0,0%	3,4%
Secretarieleges (excl. rijksleges)	15-12-2021	222	226	1,8%	2,0%
Graf en begraafrechten	15-12-2021	212	217	2,3%	1,9%
Leges Dienstenrichtlijn	15-12-2021	8	8	0,0%	0,1%
Forensenbelasting	15-12-2021	126	126	0,0%	1,1%
Leges bestemmingsplannen	15-12-2021	33	34	2,9%	0,3%
Leges brandweer	15-12-2021	1	1	0,0%	0,0%
Leges kabels en leidingen	15-12-2021	17	17	0,0%	0,1%
Precariorechten en parkeerbelast.	n.v.t.				
Baatbelasting	n.v.t.				
Hondenbelasting	n.v.t.				
Reclame/vermakelijkhedenbelast.	n.v.t.				
Weg-, straat-, brug-, tol- en veergelden	n.v.t.				
		11.092	11.579	4,4%	100%

* De van toepassing zijnde verordeningen op het moment van opmaak van deze paragraaf zijn opgenomen. In december 2022 worden de nieuw vast te stellen verordeningen 2023 aangeboden. De percentages OZB zijn inclusief autonome stijging van de heffing, dus niet alleen de aanpassing van de tarieven. Het merendeel van de lokale inkomsten in 2023 bestaat uit de onroerende-zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De beleidsuitgangspunten (besluitvorming), op basis waarvan wordt voorgesteld de tarieven voor 2023 aan te passen, lichten we hierna per heffing afzonderlijk toe.

Ontwikkeling van de lokale lastenOnroerende-zaakbelastingen

De onroerende-zaakbelasting (OZB) genereert de hoogste lokale belastingopbrengst. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting (woningen en niet-woningen) en een gebruikersbelasting (niet-woningen). De gebruikersbelasting heffen we niet van woningen en de woondelen van bedrijfsobjecten. De gemeente bepaalt het bedrag dat de belastingplichtigen moeten betalen op basis van de waarde van de onroerende zaak. De uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) is een taak van de gemeente welke de samenwerkingsorganisatie uitvoert.

De nieuwe waardepeildatum is 1 januari 2022 en is van kracht gedurende 2023.

De waarden gebruiken overheden als grondslag voor de volgende belastingen:

Gemeente: Onroerende-zaakbelastingen.
 Waterschap: Omslag gebouwd.
 Belastingdienst: Eigen woningforfait voor de inkomstenbelasting en de erf- en schenkbelasting.

De huurprijzen zijn deels gebaseerd op de WOZ-waarde van de woning. In de gemeente De Wolden is ervoor gekozen om de gevolgen van de hertaxatie budgettair neutraal te laten verlopen.

Heffingspercentage onroerende-zaakbelasting (OZB)

Grondslag	De Wolden 2022	De Wolden 2023	Stijging t.o.v. 2022*	Gemiddelde in Drenthe 2022
Zakelijk gerechtigden				
- Woningen	0,1016%	0,1031%	1,5%	0,13210%
- Niet woningen	0,2056%	0,2087%	1,5%	0,25452%
Gebruikers				
- Niet woningen	0,1768%	0,1794%	1,5%	0,19538%
Totaal niet woningen	0,3824%	0,3881%	1,5%	0,44990%

* In verband met de nog in uitvoering zijnde hertaxatie op het moment van schrijven van deze paragraaf zijn de in de tabel opgenomen percentages 2023 niet definitief. Daarom zijn de percentages 2022 alleen verhoogd met een trendmatige aanpassing (1,5%). We berekenen de juiste percentages 2023 aan de hand van de vastgestelde waardeontwikkeling in de hertaxatie. Uitgangspunt is dat de waardeontwikkeling voor de OZB budgettair neutraal verloopt. Bij de vaststelling van de verordening OZB op 22 december 2022 leggen we de definitieve heffingspercentages ter vaststelling voor.

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De Financiële Verhoudingswet regelt onder meer de verdeling hiervan over de gemeenten. Het Rijk verdeelt de Algemene uitkering met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weer spiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten met veel hoog gewaardeerd onroerend goed ontvangen een lagere uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van woningen wordt 80% meegerekend en van de waarde van niet-woningen 70%. Hierop past men het zogenaamde rekentarieef/percentage toe.

Dit is globaal afgeleid van het gemiddelde tarief/percentage in Nederland. Het resulterende bedrag kort men op de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Het OZB-tarief/percentage dat de gemeente zelf hanteert, heeft geen enkel effect op deze aftrekpost. Bij hogere uitkomsten van de WOZ-waarden vindt een hogere korting op de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds plaats. Het Ministerie van BZK heeft de rekentarieven/percentages gebaseerd op het landelijk gemiddelde. De gemeente De Wolden behoort landelijk tot de gemeenten met hoge WOZ-waarden. Dit kan inhouden dat de gemeente De Wolden hierdoor een nadeelgemeente is. Bij vaststelling van de OZB-tarieven/percentages is het daarom van belang stil te staan bij een eventueel nadelig effect ten gevolge van een (neerwaartse) bijstelling Algemene Uitkering gemeentefonds.

AFVALSTOFFENHEFFING

Uitgangspunt is dat de kosten voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen voor 100% worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Op basis van de begrote lasten en baten 2022 is berekend dat de heffingen met 1,5% kunnen dalen om kostendekkend te zijn. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn vooral de lagere inzamelkosten.

Uitgangspunt is dat de kosten voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen voor 100% worden gedekt uit de opbrengst van de afvalstoffenheffing.

In 2023 is er sprake van hogere lasten voor het ledigen van mini-containers en lagere lasten voor het inzamelen van papier. Deze wijzigingen worden voornamelijk veroorzaakt doordat de inzameling van oud papier en karton per 1 januari 2023 uitgevoerd zal gaan worden door de reguliere inzamelaar. Doordat de vergoeding voor vrijwilligersorganisaties per 1 januari 2023 komt te vervallen (de afbouwregeling wordt gefinancierd vanuit de algemene middelen) is de gemeente minder geld kwijt aan de inzameling van oud papier en karton. Ook is er sprake van meer groenafval naar de eigen composteerlocatie en zijn er hogere lasten door meer afkeur van ingezameld PMD. De afvalstoffenbelasting is hoger en de kosten van aankoop mini-containers zijn hoger. Daarnaast is er sprake van een toename van de baten door een hogere verkoopopbrengst van diverse grondstoffen (o.a. oud papier en karton en oud ijzer).

Op basis van de begrote lasten en baten 2023 is berekend dat de heffingen met 7,5% verhoogd moeten worden om kostendekkend te zijn.

Tarieven afvalstoffenheffing per huishouden

Grondslag	De Wolden 2022	De Wolden 2023	t.o.v. 2022	Gemiddelde in Drenthe 2022
Eenpersoonshuishouden (Individuele container)	€ 161,66	€ 173,80	7,5%	€ 195,08
-basistarief	€ 105,36	€ 113,28		
-aanbieding restafval*	€ 56,30	€ 60,52		
Meerpersoonshuishouden (Individuele container)	€ 200,82	€ 215,93	7,5%	€ 246,30
-basistarief	€ 130,44	€ 140,28		
-aanbieding restafval*	€ 70,38	€ 75,65		
Tarief per aanbieding restafvalcontainer	€ 8,28	€ 8,90		
Tarief per aanbieding restafval in zak	€ 1,04	€ 1,12		
Eenpersoonshuishouden (verzamelcontainer)	€ 159,60	€ 171,60	7,5%	
-basistarief	€ 105,36	€ 113,28		
-Variabel bedrag	€ 54,24	€ 58,32		
Meerpersoonshuishouden (verzamelcontainer):	€ 202,56	€ 217,80	7,5%	
-basistarief	€ 130,44	€ 140,28		
-Variabel bedrag	€ 72,12	€ 77,52		

* uitgangspunten gemiddeld aantal aanbiedingen per jaar:

- eenpersoonshuishoudens 6,8
- meerpersoonshuishoudens 8,5

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing		2023
Taakveld 7.3 afval		€ 1.370.755
Taakveld 6.3 inkomensregelingen		€ 42.000
Totale directie kosten	€ 1.412.755	
Overhead		€ 419.212
Btw 21%		€ 299.018
Totale lasten		€ 2.130.985
Stortrecht grof vuil		-/- € 35.000
Vergoeding ophalen grof vuil		-/- € 4.000
Saldo lasten na baten grof vuil		€ 2.091.985
Begrote baten		-/- € 2.089.757
Kostendekkendheid		100%

Toelichting:

Taakveld 7.3 bevat alle kosten voor het inzamelen en verwerken van GFT-afval, restafval, oud papier, glas, kunststof en overige grof vuil. Vanuit taakveld 6.3 worden kosten toegerekend aan reinigingsheffing die te maken hebben met de regeling voor kwijschelding.

RIOOLHEFFING

In het door de gemeenteraad vastgestelde watertakenplan Fluvius 2016-2021 is de ontwikkeling van de rioolheffing vastgelegd voor de planperiode 2016-2021. Op basis van het in 2018 geactualiseerde kostendekkingsmodel uit dit watertakenplan is een stijging van de rioolheffing van € 1,50 voorzien voor de komende 20 jaar (t/m 2036) om kostendekkend te kunnen zijn en te blijven. Op dit moment wordt het watertakenplan geactualiseerd. Dit nieuwe Riolerings- en Waterprogramma – RWP 2023-2028 wordt eind dit jaar ter vaststelling aan de raad aangeboden. De kostendekkendheidsberekening (zie hieronder) van de rioolheffing laat zien dat bij een tariefstijging van € 1,50 een 99% kostendekkendheid wordt behaald in 2023. Dit betekent dat er (net als de achterliggende jaren) een tariefstijging van ca. € 1,50 van de rioolheffing wordt voorgesteld.

Wat de tariefstijging na 2024 wordt volgt uit het nieuwe Riolerings- en Waterprogramma – RWP 2023-2028.

Tarieven rioolheffing (in €) op basis van de primitieve begrotingscijfers

Grondslag	De Wolden 2022	De Wolden 2023	t.o.v. 2022	Gemiddelde in Drenthe 2022
Eenpersoonshuishouden	€ 209,16	€ 210,60	0,69%	€ 174,68
Meerpersoonshuishouden	€ 232,92	€ 234,48	0,67%	€ 194,43

Kostendekkendheid rioolheffing		2023
Taakveld 7.2 riolerings		€ 2.033.827
Taakveld 2.1 verkeer en vervoer		€ 81.930
Taakveld 5.7 openbaar groen c.a.		€ 7.340
Taakveld 6.3 inkomensregelingen		€ 51.000
Totale directie kosten	€ 2.174.097	
Overhead		€ 256.356
BTW 21%		€ 292.555
Totale lasten		€ 2.723.008
Begroete baten		-/- € 2.690.826
Kostendekkendheid		99%

Toelichting:

De gemaakte kosten op taakveld 7.2 worden in zijn geheel toegerekend aan de rioolheffing. Het vegen van de straten (taakveld 2.1) draagt bij aan het schoonhouden van de kolken die voorkomt extra onderhoud aan de riolerings. Om deze reden wordt de helft de kosten voor straatvegen toegerekend aan de rioolheffing. In het kader van waterbeheer en afvoer hemelwater worden er baggerwerkzaamheden uitgevoerd. De kosten hiervoor worden gemaakt op taakveld openbaar groen (5.7) en in zijn geheel toegerekend aan de rioolheffing. Tot slot worden er kosten toegerekend uit het taakveld inkomensregeling (6.3) het gaat hier om kosten die worden gemaakt bij de toepassing van de kwijtscheldingsregeling.

BOUWLEGES

Kostendekkendheid bouwleges		2023
Taakveld 8.3 bouwen en wonen		€ 863.819
Totale directie kosten	€ 863.819	
Overhead		€ 373.880
Totale lasten		€ 1.237.699
Begrote baten		-/- € 741.911
Kostendekkendheid		60%

Toelichting:

In het taakveld 8.3 zijn de kosten opgenomen voor het in behandeling nemen, beoordelen en controleren op de naleving van omgevingsvergunningen bouwen.

De lasten 2023 zijn licht gedaald ten opzichte van 2022. De baten laten een lichte stijging zien.

Als gevolg hiervan stijgt het kostendekkingspercentage met 2%.

FORENSENBELASTING

De tarieven zijn gehandhaafd op het niveau van 2021. De (WOZ) waarde is de grondslag voor de heffing.

De tarieven van de forensenbelasting bedragen voor een woning met een waarde van	2022	2023
Minder dan € 55.000	€ 200,00	€ 200,00
€ 55.000 - < € 110.000	€ 577,00	€ 577,00
€ 110.000 - < € 165.000	€ 682,00	€ 682,00
€ 165.000 - < € 220.000	€ 735,00	€ 735,00
€ 220.000 of meer	€ 787,00	€ 787,00

TOERISTENBELASTING

Het tarief van de toeristenbelasting bedraagt in 2023 € 1,21 per overnachting.

De tarieven van de toeristenbelasting bedragen	2022	2023
- per overnachting	€ 1,21	€ 1,21

LEGES

De niet wettelijke tarieven zijn geïndexeerd met 2,4% conform de meerjarenbegroting.

Verder is de volgende verwachting gemaakt ten aanzien van aantallen producten.

Product	Werkelijk aantal 2021	Begroot aantal 2022	Begroot aantal 2023
Burgerlijke Stand			
Huwelijksvoltrekkingen	72	80	80
Geregistreerd Partnerschap	35	35	35
Geboorteaangiften	59	50	50
Geboorteaangiften levenloze kinderen	0	0	0
Overlijdensaangiften	204	170	180
Burgerlijke stand, uittreksel	159	170	170
Naturalisatieverzoeken	26	30	300
Optieverzoeken	1	1	1

Product	Werkelijk aantal 2021	Begroot aantal 2022	Begroot aantal 2023
Reisdocumenten			
Paspoort <18 jaar	265	275	275
Paspoort >18 jaar	325	240	240
Nik < 18 jaar	785	775	775
Nik > 18 jaar	479	375	375
Spoedlevering paspoort/NIK	84	75	75
Persoonsregistratie			
Uittreksel BRP	382	510	350
Archiefonderzoek	75	310	100
Rijbewijzen/eigen verklaringen			
Rijbewijs	3.082	3.240	2.220
Spoedlevering rijbewijs	235	210	145
Eigen verklaring	328	340	235
Huisnummering			
Afgegeven beschikkingen	17	20	20
Gehandicapten parkeerkaart			
Gehandicaptenparkeerkaart (GPK, Invalidenparkeerkaart)	93	65	100
Verklaring omtrent het gedrag			
Verklaring omtrent het gedrag	129	110	110

De volgende opbrengsten worden verwacht:

Leges	2022	2023
Eigen verklaringen	€ 15.152	€ 15.152
Reisdocumenten (paspoorten/ID-kaarten)	€ 29.317	€ 30.021
Rijbewijzen	€ 107.211	€ 109.784
Akten en uittreksels	€ 9.076	€ 9.294
Adresaanduiding	€ 4.101	€ 4.199
Burgerlijke stand/Naturalisatie	€ 1.926	€ 1.972
Huwelijken/partnerschappen	€ 44.584	€ 45.654
Verklaring omtrent gedrag	€ 5.798	€ 5.937
Basisregistratie personen	€ 4.572	€ 4.682
Totaal Leges	€ 221.737	€ 226.695

Kostendekkendheid secretarieleges	
Taakveld 0.2 burgerzaken	€ 731.406
Totaal directe kosten	€ 731.406
Overhead	€ 237.792
Totale lasten	€ 897.115
Begrote Baten	€ -226.695
Kostendekkendheid	25%

Toelichting:

De lasten op het taakveld 0.2 bevatten de kosten voor het verstrekken van rijbewijzen, reisdocumenten, akten en uittreksels adresaanduidingen, aanvragen met betrekking tot burgerlijke stand, aanvragen invalide parkeerkaart, huwelijksvoltrekkingen, verklaring over gedrag en persoonsregistratie/bevolkingsregister. Bij deze kosten moet gedacht worden aan kosten voor het vervaardigen van de uittreksels, personeelskosten van medewerkers burgerzaken.

GRAF- EN BEGRAAFRECHTEN

Bij de behandeling van de nota 'Begraafplaatsen De Wolden, capaciteit garantie voor de toekomst' (25 april 2013) is besloten het uitgangspunt van 100% kostendekking los te laten. De tarieven zullen daarom de komende jaren alleen nog verhoogd worden met het CPI-indexcijfer voor huishoudens. Op basis van de meicirculaire 2022 bedraagt dit percentage 2,4%. Dit betekent het volgende voor de tarieven 2023.

De tarieven graf- en begraafrecht bedragen	2022	2023
- grafrecht enkel graf- 20 jaar	€ 2.320	€ 2.376
- grafrecht enkel graf- 30 jaar	€ 2.618	€ 2.681
- grafrecht dubbeldiep graf- 20 jaar	€ 3.357	€ 3.438
- grafrecht dubbeldiep graf- 30 jaar	€ 3.649	€ 3.737
- urnennis - 20 jaar	€ 1.369	€ 1.432
- urnennis - 30 jaar	€ 1.731	€ 1.773
- urnengraf - 20 jaar	€ 1.521	€ 1.558
- urnengraf - 30 jaar	€ 1.825	€ 1.869
- begraafrecht	€ 888	€ 909

Kostendekkendheid grafrechten	
Taakveld 7.5 begraafplaatsen en crematoria	€ 280.454
Totale directe kosten	€ 280.454
Overhead	€ 72.918
Totale lasten	€ 353.372
Begrote baten	€ -217.345
Kostendekkendheid	62%

Op taakveld 7.5 worden alle kosten geraamd voor de begraafplaatsen en crematoria. Te denken valt aan kosten voor het onderhouden van de begraafplaats en de gebouwen, energiekosten en kapitaallasten. In de raadsvergadering van 25 april 2013 is besloten:

- het uitgangspunt van volledige kostendekkendheid los te laten;
- 88% van de kosten van groenonderhoud onder te brengen in de post 'openbaar groen';
- de tarieven jaarlijks alleen te indexeren met het CPI-indexcijfer voor huishoudens;
- een tekort op het product begraven ten laste te brengen van het resultaat.

LEGES DIENSTENRICHTLIJN

Kostendekkendheid leges dienstenrichtlijn	
Taakveld 1.2 openbare orde en veiligheid	€ 32.807
Taakveld 3.1 economische promotie	€ 24.260
Totale directe kosten	€ 57.066
Overhead	€ 14.649
Totale lasten	€ 71.715
Begrote baten	€ - 8.170
Kostendekkendheid	11%

Toelichting:

Onder de leges dienstenrichtlijn vallen de leges voor de werkzaamheden in het kader van vergunningen Drank- en Horecawet, Evenementen, prostitutiebedrijven, gebruiksvergunning brandveiligheid en standplaatsen.

De kosten hebben betrekking op het verstrekken en controleren/handhaving van verstrekte vergunningen. Hierbij is een aanname gedaan van 6% van de kosten zoals geraamd op de hieronder vermelde taakvelden, zulks op basis van de vermoedelijke werkzaamheden.

ONTWIKKELING VAN DE WOONLASTEN

De gemiddelde gemeentelijke woonlasten per huishouden stijgen in het begrotingsjaar 2023 ten opzichte van 2022 met 2,83%. Deze woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (voor eigenaren), afvalstoffenheffing en rioolheffing. De volgende tabel geeft de omvang van de lokale woonlasten voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden van De Wolden weer, op basis van de cijfers uit de primitieve programmabegroting 2023.

Woonlasten per huishouden

Belasting	De Wolden 2022	De Wolden 2023	t.o.v. 2022	Landelijk 2022	Drenthe 2022
Gemiddelde OZB-aanslag	€ 328,17	€ 333,09	1,5%	€ 317,90	€ 335,25
Afvalstoffenheffing	€ 200,82	€ 215,93	7,5%	€ 317,00	€ 246,30
Rioolheffing	€ 232,92	€ 234,48	0,67%	€ 207,00	€ 194,43
Totaal woonlasten	€ 761,91	€ 783,50	2,83%	€ 841,90	€ 775,97

Het landelijk gemiddelde in deze tabel is bepaald op basis van gegevens 2022 van het Centrum voor Economisch Onderzoek Lagere Overheden (COELO) van de Rijksuniversiteit Groningen en het CBS, waarbij uitgegaan is van een meerpersoonshuishouden en een landelijk gemiddelde WOZ-waarde per 1-1-2021 (CBS) van € 295.000 (De Wolden € 323.000, Drenthe € 262.000).

KWIJTSCHELDING GEMEENTELIJKE BELASTINGEN

Gemeenten kunnen, met inachtneming van de Invorderingswet 1990, kwijtschelding verlenen van gemeentelijke heffingen. Gemeenten beslissen zelf of, en zo ja voor welke heffingen belastingplichtigen kwijtschelding kunnen krijgen. Gemeenten zijn gebonden aan de landelijke Uitvoeringsregeling. Alleen ten aanzien van het bestaansminimum hebben gemeenten de mogelijkheid om af te wijken van de regeling. De rijksregeling gaat uit van 90% van de bijstandsnorm. In onze gemeente is gekozen om 100% van de bijstandsnorm als bestaansminimum te hanteren. Bij de tariefstelling is rekening gehouden met de te verlenen kwijtschelding. Kwijtschelding is mogelijk van de afvalstoffenheffing(deels) en het rioolrecht. Bij de invordering van de onroerendezaakbelastingen "eigenaren" wordt geen kwijtschelding verleend.

Ontwikkeling lasten voor bedrijven

Belasting	De Wolden 2022	De Wolden 2023	t.o.v. 2022
<u>Agrarisch bedrijf:</u>			
WOZ waarde incl. woningdeel*	€ 467.000	€ 482.000	
Gemiddelde OZB-aanslag*	€ 1.362,93	€ 1.383,37	1,5%
Rioolheffing	€ 465,84	€ 468,96	0%
Totaal lasten	€ 1.828,77	€ 1.852,33	1,29%
<u>Overig bedrijf:</u>			
WOZ waarde incl. woningdeel*	€ 407.000	€ 425.000	
Gemiddelde OZB-aanslag*	€ 956,73	€ 971,08	1,5%
Rioolheffing	€ 465,84	€ 468,96	0%
Totaal lasten	€ 1.422,57	€ 1.440,04	1,23%

Uitgangspunten:

Agrarisch bedrijf met bedrijfswoning: Gemiddelde WOZ-waarde per 1-1-2021 van € 482.000.
 Overige bedrijven met bedrijfswoning: Gemiddelde WOZ-waarde per 1-1-2021 van € 425.000.

* Bij de berekening van de OZB is rekening gehouden met het niet-heffen van gebruiksbelasting van woningen. De WOZ-waarden zijn inclusief de waarde van woondelen.

Rekening gehouden met:

- indexering OZB-opbrengst met 1,5%;
- geen aanpassing van de tarieven Rioolheffing.

De uitkomsten van de hertaxatie (waardeontwikkeling per 1-1-2022) in het kader van de WOZ zijn nog niet meegenomen. Uitgangspunt is dat de waardeontwikkeling voor de OZB budgettair neutraal verloopt.

VASTSTELLING TARIEVEN

De tarieven worden definitief vastgesteld in de vergadering van 22 december 2022 door vaststelling van de diverse belastingverordeningen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Een aanzienlijk deel van de in de gemeente De Wolden aanwezige kapitaalgoederen zoals infrastructuur, gebouwen en plantsoenen is in beheer en onderhoud van de gemeente. Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen kennen we een aantal beheersprogramma's.

We reserveren geld in de exploitatiebegroting om jaarlijks in het noodzakelijke onderhoud te kunnen voorzien. Dat doen we op basis van de beheersprogramma's. Ook het gewenste onderhoudsniveau leggen we daarin vast. Dat niveau is afhankelijk van de hiervoor benodigde beschikbare middelen. De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen geeft een dwarsdoorsnede van de begroting. Lasten van onderhoud kunnen op diverse programma's voorkomen.

Basisgegevens te onderhouden kapitaalgoederen (peil eind 2021)

De koppeling met de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en de beheerkaart kan met de aanschaf van het nieuwe beheersysteem (Obsurv) voor de openbare ruimte plaats gaan vinden. De gegevens kunnen hierdoor afwijken met wat voorgaande jaren is beschreven.

Onderwerp	Karakteristiek	Onderhoud	
Openbare ruimte	Oppervlakte totaal	22.635 ha.	
	Oppervlakte verharde wegen	2.565.761 m ²	
	Verharde fietspaden	267.320 m ²	
	Halfverharde voet- en fietspaden	267.320 m ²	
	Verharde wandelpaden	167.500 m ²	
	Zand- en puinwegen	246.261 m ²	
	Oppervlakte groen (plantsoen)	1.399.819 m ²	
	Oppervlakte bos en natuur (berm, etc.)	3.188.393 m ²	
	Bomen	53.990 st.	
	Sportterreinen	220.000 m ²	
Openbare verlichting (armaturen)	Openbare verlichting (armaturen)	5.278 st.	
	Speeltoestellen	614 st.	
	Begraafplaatsen	5 st.	
	Gebouwen	Sportaccommodaties	29 st.
		Riolering	Lengte
Kolken	11.500 st.		
Minigemalen	1.100 st.		
Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA)	230 st.		
Hoofdgemalen	62 st.		
Bergbezinkvoorzieningen	10 st.		
Kunstwerken	Tunnels		3 st.
	Bruggen en duikers	76 st.	
Verkeersmeubilair	Verkeersborden	4.606 st.	
	Objectverwijzingsborden	1.202 st.	

Beleidskader

Voor het benodigde onderhoudsvolume zijn de volgende uitgangspunten vastgelegd:

- Een beheersprogramma moet een periode beslaan van de langste afschrijving van de kapitaallasten. Hierdoor zijn we in staat altijd voldoende geld te reserveren voor het noodzakelijke onderhoud en voorkomen we desinvesteringen.
- Een beheersprogramma moeten we gemiddeld iedere vier jaar opnieuw doorrekenen op basis van de actuele onderhoudssituatie volgens Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit schept de mogelijkheid om de onderhoudskosten tijdig naar boven of beneden bij te stellen.

We hebben een kwaliteitsvisie. Die visie functioneert als een overkoepelende schil voor de onderliggende beheerssystemen. In de visie geven we het niveau aan dat bepalend is voor de individuele beheerssystemen. In 2012 is het kwaliteitsniveau op onderdelen herzien. Als kwaliteitsniveau heeft

de raad gekozen het niveau 'basis' met uitzondering van bedrijventerreinen. Het niveau van de groenvoorzieningen op de bedrijventerreinen is herzien naar het niveau laag. De niveaus zijn verwerkt in de opdrachten voor het planmatig onderhoud van de openbare ruimte.

In 2020 is er een quickscan gemaakt van de actualiteit van beheer en beleid. Een van de speerpunten hieruit is het opstellen van een nota kapitaalgoederen. Door personeelwisselingen en Covid-19 hebben we dit traject moeten temporiseren. De uitwerking van deze nota is per maart 2022 ingang gezet en zal naar verwachting eind 2022 worden vastgesteld.

De nota geeft inzicht in de financiële middelen die nodig zijn om de kapitaalgoederen op het door de raad vastgestelde of wettelijk verplichte kwaliteitsniveau te houden. De nota geeft inzicht in de verwachte uitgaven voor de eerste jaren (2024 – 2027) en bevat ook een doorkijk naar de langere termijn (2033). Volgens het BBV art. 12, lid 2 moet in de nota tenminste de assets wegen, riolering, water, groen en gebouwen worden aangegeven. De Nota Kapitaalgoederen dient als basis voor het opstellen van de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' in de begroting en de jaarrekening.

Toelichting per beheersprogramma

Het speelruimtebeleidsplan

In de gemeente De Wolden zijn 81 speelplekken. De omvang en inrichting variëren. Het in standhouden van speelvoorzieningen in een gemeente is geen wettelijke verplichting. Wel moeten speeltoestellen volgens het Warenwetbesluit Attractie- en speeltoestellen veilig zijn. De grondeigenaar (de gemeente) is aansprakelijk voor schade ten gevolge van bouwwerken die in zijn grond verankerd zijn. Dit betekent dat een gemeente aansprakelijk kan worden gesteld voor schade die voortkomt uit een ondeugdelijk speeltoestel of ondergrond.

Om te beoordelen of de speeltoestellen veilig zijn vindt jaarlijks een veiligheidsinspectie plaats. We inspecteren de speelplaats, de toestellen en de speelzone. Om bedrijfsblindheid te voorkomen gaan we in 2023 deze inspectie incidenteel uit laten voeren door een extern inspectiebureau.

Met ingang van 2008 is het beheer en onderhoud van de speeltoestellen overgedragen aan de speeltuinverenigingen. Jaarlijks ontvangen ze de inspectieresultaten om het noodzakelijke onderhoud zelf uit te kunnen voeren of dit door een externe partij te laten doen. Naast een veiligheidsinspectie moet de speeltuinvereniging jaarlijks ook minimaal één functionele inspectie uitvoeren. Daarbij controleert zij de functionaliteit en stabiliteit van een toestel, in het bijzonder op slijtage. Zo is aangetoond dat het noodzakelijke onderhoud daadwerkelijk is uitgevoerd door de speeltuinvereniging.

Op basis van de veiligheidsinspectie kan blijken dat het repareren van een speeltoestel niet rendabel is. Het is dan vaak verstandiger het speeltoestel te vervangen door een nieuw speeltoestel. In de begroting is hiervoor een structurele vervangingsinvestering opgenomen. Deze is, naar aanleiding van de evaluatie van het speelruimtebeleid in 2020, verhoogd. Van de totale vervangingskosten draagt de gemeente 60% bij. De overige 40% dienen de verenigingen bij te dragen.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Onderhoud speelvoorzieningen	17.000	27.000

Het wegenbeheersprogramma

De gemeente heeft een rationeel beheersprogramma voor verharde wegen. In dit programma heeft de raad het onderhoudsniveau vastgelegd, waaraan het wegenonderhoud moet voldoen. Gekozen is om het kwaliteitsniveau van de wegen te differentiëren op basis van de gebruikscategorie van de wegen. Uitgangspunt van het onderhoud aan de gemeentewegen is dat die voldoet aan de kwaliteitsnormen van het CROW (Centrum voor onderzoek en regelgeving in de grond-, weg- en waterbouw en verkeerstechniek). Aan verhardingen in de gebruikscategorie 'Bedrijventerreinen' is een kwaliteitsniveau C vastgesteld. De andere gebruikscategorieën hebben kwaliteitsniveau B.

Om de twee jaar wordt in de zomerperiode een wegeninspectie uitgevoerd. Daarna kijken we in relatie tot het beschikbare budget, wensen Dorpsbelangenverenigingen en plannen andere vakgebieden welke wegen de twee daarop volgende planjaren een onderhoudsbeurt krijgen.

Onderhoud aan zand- en puinwegen wordt in eigen beheer uitgevoerd. Halfverharde paden worden eens in de 5 jaar geïnspecteerd. Daarna kijken we in relatie tot het beschikbare budget, wensen Dorpsbelangenverenigingen en plannen andere vakgebieden welke paden de volgende planjaren een onderhoudsbeurt krijgen. In juni 2022 is een nieuwe wegininspectie uitgevoerd die als basis dient voor het onderhoud en de meerjarenplanning. Het meerjarenperspectief wordt opgenomen in de huidige uitwerking van de Nota kapitaalgoederen.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Klein onderhoud wegen	190.000	220.000
Groot onderhoud wegen	1.061.000	1.137.000
Verkeersvoorzieningen (bewegwijzering, borden, veiligheid)	102.000	103.000
Straatvegen en onkruidborstelen	143.000	164.000
Bermonderhoud, incl. maaien en bermbeplanting	223.000	264.000
Totaal	1.719.000	1.888.000

Beheersprogramma openbare verlichting

In 2013 is het beleidsplan Openbare verlichting 2013-2017 door de raad vastgesteld. Dit beleidsplan wordt momenteel nog steeds gebruikt voor het beheer en vervangen van lampen voor duurzame ledverlichting. Eind 2022 zijn alle masten met uitleggers in de woonwijken voorzien van ledverlichting (circa 650 stuks). De masten met paaltoppen en masten langs doorgaande wegen worden in de komende jaren vervangen door ledverlichting, een nadere uitwerking moet nog worden opgesteld.

Voor het onderhouden van de verlichting is de Kwaliteitsvisie Openbare ruimte De Wolden van toepassing. Het onderhoudsniveau is vastgesteld op kwaliteitsniveau B met uitzondering van het functiegebied bedrijventerrein. Daarnaast geldt de richtlijn Openbare Verlichting 2011 (ROVL-2011).

Jaarlijks maken we een aaneengesloten deel van de armaturen schoon en vervangen we de lampen. Iedere 5 jaar onderhouden we zo gestructureerd de volledige openbare verlichting. De op het beleidsplan gebaseerde uitvoeringsmaatregelen werken we uit.

Het huidige beleidsplan is toe aan actualisatie. Vooruitlopend hierop zal de benodigde meerjarenplanning worden berekend en opgenomen in de nota kapitaalgoederen.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Onderhoud openbare verlichting	95.000	112.000

Beheersprogramma kunstwerken en bruggen

Het onderhoud van civiele kunstwerken is gebaseerd op het huidige Bruggenbeheersplan. Alle civiele kunstwerken zijn in 2016 beoordeeld en het onderhoud en/of vervanging is in kaart gebracht. Jaarlijks zetten we het benodigde budget in voor planmatig onderhoud aan de bruggen en duikers.

Voor de komende begrotingsperiode 2023-2025 zijn er geen investeringskredieten opgenomen voor het vervangen van bruggen. In de het 3de kwartaal wordt een nieuwe instandhoudingsinspectie kunstwerken uitgevoerd.

Het doel van de werkzaamheden is inzicht te krijgen in de technische staat, het benodigde onderhoud en de instandhoudingskosten van de objecten en het verkrijgen van een meerjarenoverzicht ten behoeve van de door de gemeente op te stellen 'nota kapitaalgoederen'.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Onderhoud bruggen	52.000	61.000

Het beheersprogramma groen

In 2013 is het CROW-kwaliteitsniveau B door de raad vastgesteld voor alle functiegebieden behalve het functiegebied bedrijventerrein. Voor bedrijventerreinen is kwaliteitsniveau C vastgesteld. Momenteel wordt er gewerkt aan het opstellen van de Flora en Faunaleidraad en gedragscode bestendig beheer. Per 2 augustus 2022 komen er naar verwachting 22 nieuwe invasieve exoten op de Europese Unielijst. Eind 2022 is een evaluatie van ziekten en plagenbestrijding van bomen gepland. Deze activiteiten hebben mogelijk gevolgen voor het huidige beheer. Eventuele financiële consequenties zullen separaat aan het college worden voorgelegd. Momenteel wordt uitvoering gegeven aan inzicht in de technische staat van beplanting. De uitkomst wordt meegenomen in de nota kapitaalgoederen.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Onderhoud plantsoenen openbaar groen	829.000	883.000
Onderhoud openbaar groen begraafplaatsen	61.000	72.000
Beheersing eikenprocessierups	33.000	39.000
Totaal	923.000	994.000

Riool- en waterprogramma

In 2022 is in het kader van de regionale samenwerking Fluvius gewerkt aan een nieuw Riool- en Waterprogramma (hierna RWP). Bij het opstellen van het RWP is samengewerkt met waterschap Drents Overijsselse Delta en de vijf andere gemeenten uit het Fluvius werkgebied. Deze samenwerking is dezelfde als destijds bij het watertakenplan 2016-2022, die vervangen wordt door dit RWP. Het RWP maakt duidelijk hoe er invulling wordt gegeven aan de gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Het RWP geeft een programmering voor de activiteiten in de planperiode die in het kader van de zorgplichten worden uitgevoerd. Het gaat naast het dagelijks beheer en onderhoud om (regionale) onderzoeksactiviteiten en om vernieuwing van objecten die het einde van de levensduur hebben bereikt.

Het financiële hoofdstuk geeft inzage in de benodigde bedragen voor het doelmatig beheren en in stand houden van de riolering en aanverwante objecten. Deze middelen worden in de vorm van de rioolheffing opgehaald bij burgers en bedrijven. Het nieuwe RWP moet in 2022 nog ter besluitvorming voorgelegd worden aan het college en de raad. De definitieve financiële consequenties van het RWP op de rioolheffing kunnen op moment van schrijven dan ook nog niet worden gepresenteerd.

Grondwater

We beheren en onderhouden drainages die in het kader van de grondwaterzorgplicht zijn aangelegd in openbaar gebied. Er zijn grondwaterpeilbuizen geplaatst voor de grondwaterzorgplicht. Deze peilbuizen zijn voorzien van meetapparatuur waarmee we continue inzicht hebben in de grondwatersituatie.

Actualisatie basisrioleringsplannen

Periodiek berekenen we rioolstelsels door om te beoordelen of deze nog voldoende kwaliteit en klimaatbestendig zijn.

Onderzoek foutieve aansluitingen

Jaarlijks verrichten we onderzoek naar foutieve rioolaansluitingen. Daarbij gaat het om aansluitingen van hemelwater op een druk- of vuilwaterriolering of van vuilwater op hemelwaterriolering.

Inspecties/onderhoud

In het kader van planmatig onderhoud wordt riolering geïnspecteerd om inzicht te krijgen in de technische staat van de riolering.

De camera inspecties worden uitgevoerd in riolering die minimaal 35 jaar oud is. Vervolgens is de inspectiefrequentie elke tien jaar. De schades die worden geconstateerd, worden in de opvolgende jaren op basis van urgentie en noodzaak gerepareerd of indien nodig wordt het riool vervangen.

Het waterschap controleert alle IBA's jaarlijks in het kader van planmatig onderhoud en reinigt slibvangers, repareert schades en controleert steekproefsgewijs de kwaliteit van het uitstromende water.

Reiniging

Voor een goede afstroming in de vrijvervalriolering wordt jaarlijks een deel gereinigd. De vuilwaterriolering (droogweerafvoer en gemengd) wordt circa een keer per zeven jaar gereinigd, de hemelwaterriolering wordt een keer per twintig jaar gereinigd.

Kolken worden afhankelijk van de locatie een of twee keer per jaar gereinigd. Gemalen en mini gemalen worden tenminste een keer per jaar gecontroleerd en gereinigd.

Exploitatiekosten

De jaarlijkse exploitatiekosten om bovengenoemde water- en rioleringstaken te kunnen uitvoeren, worden opgevangen vanuit de rioolheffing en de voorziening riolering.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Onderhoud e.d. vrijverval riolering	170.000	170.000
Onderhoud e.d. vacuüm drukriolering, gemalen en bezinkbassins	36.000	36.000
Onderhoud IBA's	30.000	30.000
Totaal	236.000	236.000

Het gebouwenbeheersplan

Eens in de vier jaar wordt het gebouwenbeheersplan van het gemeentelijke gebouwen herzien. In 2020-2021 heeft er een nieuwe onderhoudsinspectie plaatsgevonden. De uitkomsten van deze inspectie zijn verwerkt in het gebouwenbeheersysteem (Planon). Met dit systeem kan de onderhoudsbehoefte voor de komende 10 planjaren en verder worden berekend. In de tussenliggende jaren wordt jaarlijks beoordeeld welk onderhoud is uitgevoerd en in hoeverre de voorziening en de dotatie nog op pijl zijn.

De norm voor de kwaliteit van de gebouwen is vastgesteld op conditiescore 3 (NEN 2767). De noodzakelijke maatregelen om het niveau te halen bestaan uit groot (planmatig) en klein (regulier) onderhoud. Om schommelingen in de begroting door de werkelijke uitgaven te voorkomen is de "voorziening gemeentelijke gebouwen" ingericht.

De kosten van het onderhoud stijgen jaarlijks door de leeftijd van de gebouwen, verder heeft de inflatie en bouwkostenstijging effect op de onderhoudskosten. Bij het opstellen van de begroting 2023 zal er een mutatie onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen plaatsvinden. Op basis van het nog vast te stellen onderhoudsplan in het gemeentelijke gebouwenbeheersysteem (Planon), zal het gemiddelde onderhoudsbudget volgens het 10-jaarlijks voortschrijdend gemiddeld met ca. 33% gaan stijgen om het gewenste en vastgestelde kwaliteitsniveau te handhaven. Jaarlijks wordt bekeken of dit budget nog toereikend is.

Er zal in 2023 verder worden gebouwd aan de nieuwbouw van het 'Huis veur Sport & Cultuur' op de locatie Zuider Esweg in Zuidwolde. Verder verduurzamingsonderzoek van het gemeentelijk vastgoed naar BENG-eisen (Bijna Energie neutrale Gebouwen), zal een vervolg krijgen en ook de gewenste onderhoudswerkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

Omschrijving	Budgetten 2022	Budgetten 2023
Normaal klein jaarlijks onderhoud	237.000	236.000
Storting in de voorziening voor periodiek groot onderhoud (exclusief onderwijs)	260.000	260.000
Totaal	497.000	496.000

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is niet begrote kosten te dekken. Dat wil zeggen: welke capaciteit is nodig om de risico's op te vangen, en wel zodanig dat een tegenvaller in de uitvoering niet direct tot een bezuiniging hoeft te leiden.

Inleiding

Het weerstandsvermogen dient om niet begrote kosten en risico's op te vangen. Het geeft een indicatie van de robuustheid van de begroting. Risicobeheersing heeft daarom een belangrijke relatie met het weerstandsvermogen. Reguliere risico's worden afgedekt met verzekeringen of voorzieningen/bestemmingsreserves. Voor risico's die niet tegen acceptabele kosten kunnen worden verzekerd en waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten dient het weerstandsvermogen als dekkingsmiddel.

Binnen de uitvoering van het beleid doen we al veel aan het beperken van risico's. Bij elk besluit tot uitvoering nemen we waarborgen op in de college- en raadsvoorstellen om risico's zoveel mogelijk te vermijden of te beperken. Daarnaast zijn op allerlei terreinen (wegen, riolering, gebouwen, openbare verlichting, etc.) beheersplannen opgesteld waarbij we zo nodig voorzieningen treffen. Bij grotere projecten bouwen we diverse momenten in waarop de gemeente nog kan kiezen om al dan niet door te gaan (go of no-go momenten). Alle voorstellen beoordelen we op eventuele risico's met financiële-, personele- en/of juridische consequenties. Kortom: risicomanagement maakt primair onderdeel uit van de dagelijkse processen.

In de opgestelde 'Nota weerstandsvermogen en Risicomanagement' zijn de doelstellingen en begrippen betreffende het weerstandsvermogen en aanpak verder uiteengezet.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Om risico's te kunnen opvangen is het van belang dat hiervoor een buffer beschikbaar is. In dit kader is de weerstandscapaciteit van een gemeente van belang. We maken onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat we kunnen inzetten om eenmalige tegenvallers op te vangen. De incidentele weerstandscapaciteit wordt uitgedrukt in beschikbare incidentele middelen (vermogen), namelijk de omvang van de vrij besteedbare reserves. Vrij besteedbare reserves zijn reserves waaraan de gemeenteraad geen specifieke bestedingsdoelen heeft gekoppeld. Bij de begroting 2010 heeft de raad ingestemd met de zienswijze van het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) en is aansluiting gezocht bij het BBV. Dit betekent dat we tot het weerstandsvermogen rekenen: het volledig vrije eigen vermogen, na aftrek van de activa met een maatschappelijk nut *). Hierdoor wordt ook de algemene reserve tot het weerstandsvermogen gerekend. De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd.

Omschrijving	(x € 1.000)	Begroting 2023
Algemene reserves		26.329
Algemene reserve bouwgrondexploitatie		0
Activa met een maatschappelijk nut		-/- 12.130
Totaal incidentele weerstandscapaciteit		14.199

De cijfers van de bouwgrondexploitatie zijn buiten beschouwing gelaten, omdat daarvoor een afzonderlijke weerstandscapaciteit geldt (zie ook de Paragraaf grondbeleid) en waarvoor we binnen de algemene reserve bouwgrondexploitatie een afzonderlijke buffer aanhouden.

*) Deze activa kunnen namelijk niet zomaar worden vervreemd als de gemeente middelen nodig heeft om een tegenvaller op te vangen. Het weerstandsvermogen moet inderdaad 'vrij' zijn, aldus Prof. Dr. M.A. Allers, hoogleraar decentrale overheden.

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit bedoelen we de middelen die we permanent kunnen inzetten om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Hierbij zijn ook de risico's van belang die aan de uitvoering van al die taken kleven. De structurele weerstandscapaciteit kunnen we in noodgevallen inzetten om aan meerjarige verplichtingen te kunnen voldoen. Hiermee kunnen we voldoen aan bijvoorbeeld de rente- en aflossingsverplichtingen van de aangetrokken leningen.

Omschrijving	(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Onvoorziene uitgaven (exclusief taakmutaties)		30	30	30	30
Onbenutte belastingcapaciteit		2.609	2.609	2.609	2.609
Begrotingsoverschot/tekort (= begrotingssaldo)		PM	PM	PM	PM
Totaal structurele weerstandscapaciteit		2.639	2.639	2.639	2.639

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorziene uitgaven kunnen we inzetten voor bepaalde incidentele uitgaven die geen structureel karakter dragen. De criteria die we hierbij hanteren zijn onvoorspelbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

De post onvoorzien bedraagt in de begroting 2023 € 30.000. Overeenkomstig eerdere besluitvorming is de post onvoorzien gesplitst in onvoorziene lasten college van B&W (€ 20.000) en onvoorziene lasten incidentele- en startsubsidies (€ 10.000).

Onbenutte belastingcapaciteit

Voor de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit onroerendezaakbelastingen (OZB) werd tot voor kort vaak de artikel 12-norm gehanteerd. Het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor toelating tot artikel 12 van de Financiële verhoudingswet bedraagt voor 2023: 0,1729 (redelijk peil volgens blz. 143 Meicirculaire 2022).

Het percentage in De Wolden bedraagt voor 2023 op basis van de oorspronkelijke begroting: 0,1139.

De onbenutte OZB-belastingcapaciteit is gelijk aan de belastingheffing die nog kan plaatsvinden tot het niveau dat een gemeente moet heffen om voor toelating van een zogenoemde artikel-12 FVW-aanvraag te kunnen komen.

De raad heeft in het verleden aangegeven voor de OZB jaarlijks te bepalen of een trendmatige aanpassing noodzakelijk is (naast autonome uitzetting) met een percentage dat gelijk is aan de inflatiecorrectie. Vooralsnog wordt uitgegaan van 1% autonome uitzetting en 1,5% inflatiecorrectie. Hiermee blijven we onder de macronorm van het Rijk zoals hiervoor bedoeld.

Als we de capaciteit afzetten tegen de norm toelating artikel 12-gemeente, dan is er nog een ruimte van circa € 2.609.157 (€ 5.037.000 x 0,1729/0,1139 gewogen gemiddelde).

Berekeningswijze onbenutte belastingcapaciteit		Uitkomst
Geraamde OZB-opbrengst gemeentebegroting 2023	A	€ 5.037.000
Landelijk gemiddeld gewogen norm artikel-12 toelating	B	0,1729
Gemeentelijk gemiddeld gewogen percentage	C	0,1139
Formule berekening onbenutte belastingcapaciteit		(A*B/C) - A
Uitkomst berekening is € 7.646.157 - € 5.037.000		€ 2.609.157

Het rioolrecht en de afvalstoffenheffing mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Omdat deze beide (nagenoeg) al geheel kostendekkend zijn bij De Wolden, zit hierin geen ruimte om extra middelen te genereren.

Begrotingsoverschot

Een eventueel begrotingsoverschot op de exploitatie kunnen we in principe ook meenemen in de berekening van de structurele weerstandscapaciteit. De provincie Drenthe is echter van mening dat het niet zeker is dat de gemeente deze overschotten ook daadwerkelijk zal realiseren en deze zijn

daarom in de berekening op PM gezet. Ingeval van een begrotingstekort, zal het gemeentebestuur maatregelen moeten treffen zodat de begroting in meerjarig perspectief weer reëel sluitend wordt.

Inventarisatie van de risico's

De omvang van het noodzakelijke weerstandsvermogen wordt telkens herzien op basis van ontwikkelingen. De risico's worden bij het opstellen van de begroting en jaarrekening geactualiseerd.

Aan de hand van een lijst met mogelijke onderwerpen zijn de grootste risico's voor de gemeente in beeld gebracht. De risico's zijn nu beoordeeld aan de hand van de matrices en de tabellen die zijn opgenomen in de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement.

Kans score	Omschrijving	Toelichting
1	Minder dan of 1 keer per 10 jaar	Zeer onwaarschijnlijk
2	1 keer per 5-10 jaar	Onwaarschijnlijk
3	1 keer per 2-5 jaar	Waarschijnlijk
4	1 keer per 1-2 jaar	Mogelijk
5	1 keer of meer per jaar	Vrijwel zeker

Tabel 1: Kans scorekaart

Impactklasse	Financiële impact	Imagobeeld	Referentiebeeld
1	< € 100.000	Zeer klein (individueel)	Geen bedreiging
2	€ 100.000 < X > € 250.000	Klein (lokaal)	Minimale bedreiging
3	€ 250.000 < X > € 1.000.000	Midden (regionaal)	Bedreiging
4	€ 1.000.000 < X > € 1.500.000	Groot (landelijk)	Ernstige bedreiging
5	€ 1.500.000 of meer	Zeer groot (internationaal)	Zeer ernstige bedreiging

Tabel 2: Impactklasse

Met behulp van de risicoscore (kans score x impactklasse) kunnen risico's worden geprioriteerd en wordt inzichtelijk welke risico's de grootste invloed hebben op het realiseren van de doelstellingen en het meest belangrijk zijn om te worden beheerst. De risicoscore wordt bepaald door de klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen.

	Impactklasse					
	1	2	3	4	5	
Kansscore	5	5	10	15	20	25
	4	4	8	12	16	20
	3	3	6	9	12	15
	2	2	4	6	8	10
	1	1	2	3	4	5

Tabel 3: Risicomatrix

Hierbij geldt hoe hoger de score, hoe hoger de potentiële impact van het risico en hoe hoger de prioriteit om het risico aan te pakken. De risicomatrix wordt vervolgens gebruikt om de risico's te kunnen uitdrukken in geld.

De volgende percentages worden gehanteerd om een netto risico te kunnen berekenen als onderdeel van de benodigde financiële weerstandscapaciteit in euro's. Dit is de inschatting van het bedrag waarvoor de gemeente risico loopt.

Risicokans	Score	Risicokans in %
Laag	1 of 2	10%
Laag	3 of 4	15%
Laag	5 of 6	20%
Gemiddeld	4, 8 of 9	40%
Gemiddeld	10 of 12	50%
Hoog	5 of 10	50%
Hoog	15 of 16	60%
Hoog	20	75%
Hoog	25	90%

Tabel 4: Risicokans in % op basis van de risicoscore

In zowel de begroting als in de jaarrekening, in deze paragraaf, wordt een update weergegeven van de risico's. Daarbij worden de volgende stappen gemaakt.:

- Risico's actualiseren.
- Risico's analyseren.
- Benodigde weerstandscapaciteit koppelen aan de aanwezige weerstandscapaciteit.

In de tussentijdse rapportages worden alleen die risico's gemeld die ten opzichte van de begroting nieuw zijn of significant afwijken.

De omvang x de kans, dat het risico zich voordoet, geeft aan wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Zoals in onderstaande tabel is weergegeven, bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit voor de begroting 2023 afgerond € 5.529.000.

Risico (x € 1.000)	Maximale omvang risico	Risicokans	Benodigde weerstands- capaciteit
Algemene uitkering	971	Hoog	486
Bedrijfsvoering (incl. aandeel SWO)	3.793	Laag/gemiddeld	589
Schadeclaims	138	Laag/hoog	21
Externe factoren	2	Laag/gemiddeld	1
Financieel	14.517	Laag/gemiddeld	2.856
Grondexploitatie	*	Hoog	0
Kapitaalgoederen	0	Laag	0
Open-einde regelingen	261	Laag/hoog	63
Projecten	903	Laag	100
Verbonden partijen	7.500	Laag/gemiddeld	828
Overige categorieën	5.355	Laag	586
Totalen	33.440		5.529

* Afzonderlijke risicoanalyse grondexploitatie (zie paragraaf grondbeleid) geeft geen nadelige saldi te zien.

Toelichting op de verschillende categorieën:

Algemene uitkering

Naast de Algemene uitkering ontvangen wij ook de Integratie-uitkeringen sociaal domein. Bij de bepaling van het maximale risico hebben we het bedrag van deze Integratie-uitkeringen sociaal domein bij de Algemene uitkering opgeteld. De risicokans blijft een lastige inschatting omdat we nog geen zicht hebben op de financiële consequenties.

Voorzichtigheidshalve is ten opzichte van voorgaande jaren het maximale risico verhoogd naar 3% van de totale uitkering.

Bedrijfsvoering

Dit onderdeel heeft hoofdzakelijk betrekking op het personeel en de bedrijfsvoering middelen zoals de ICT en tractie.

Tractie - wagenpark

De SWO heeft voertuigen en overig materieel in gebruik voor de taken van de buitendienst in de openbare ruimte. In 2021 heeft de SWO een nieuw tractieplan opgesteld. In dit plan is de omvang, leeftijd en kwaliteit van het materieel en de capaciteit van het materieel bepaald. Om de werkzaamheden efficiënt te kunnen blijven uitvoeren, is de eerstkomende twee jaar een inhaalslag van € 2,5 miljoen nodig. De inhaalslag is na besluit van het SWO-bestuur opgenomen in de exploitatie 2022 e.v. welke naar rato wordt doorbelast naar de gemeente. Deze inhaalslag wordt opgenomen in het weerstandsvermogen.

Cyberrisico's

Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen en adviseert over prioriteiten en biedt een handvat om informatiebeveiliging up-to-date te houden. De SWO beëindigt de cybercrimeverzekering. Het huidige product houdt op te bestaan omdat de polisvoorwaarden drastisch zijn verslechterd. Alternatieve aanbieders zijn er momenteel niet. Bovendien wordt er door de CISO gewerkt aan een plan dat bijdraagt aan een hogere mate van risicobewustwording en betere informatieveiligheid. Het risico wordt als PM opgenomen in het weerstandsvermogen.

Inflatierisico's (o.a. energie)

Inflatierisico's is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat op een bepaald moment de inkoopwaarde van goederen en diensten, afwijkt van wat verwacht werd op het beslissingsmoment. Op dit moment kunnen met name de kosten van brandstof en software onderhevig kunnen zijn aan inflatierisico's

(Schade)claims

Schadeclaims die niet worden gedekt door de verzekering.

Externe factoren

Hieronder vallen de risico's vanwege nieuwe wetgeving en het risico ten aanzien van verhuur en verpachten van gemeentelijk vastgoed waarbij we rekening houden met vroegtijdige beëindiging.

Financieel

Financieringsbeleid en treasurybeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (o.a. rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen.

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. Aangezien de gemeente geen leveranciers en afnemers kent van buiten de eurolanden zijn koersrisico's niet aanwezig. Blijven over de rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Grondexploitatie

De risico's zijn conform de risico-inventarisatie zoals opgenomen in de paragraaf Grondbeleid en bepaald op nihil.

Kapitaalgoederen

Met betrekking tot de kapitaalgoederen zijn vooralsnog geen risico's bepaald. De onderhoudsbudgetten zijn in lijn met de vastgestelde onderhoudsplannen.

Open-einde regelingen

Binnen het sociaal domein is sprake van open einde regelingen. In de programma's is toegelicht waarop de budgetten zijn gebaseerd. Voor de budgetten met een open regeling is dit een risico.

Dit betreft de budgetten:

- Leerlingenvervoer, meer aanvragen dan begroot.
- Minimabeleid, meer aanvragen dan begroot.
- Jeugdzorg, meer aanvragen, duurdere, meer en langere zorg dan begroot.
- Schuldhulpverlening, meer aanvragen dan begroot.
- Beschermd wonen, meer bijdragen dan begroot.
- WMO, meer aanvragen dan begroot.
- Uitkeringen, meer aanvragen dan begroot.

Hervormingsagenda jeugd

Het Rijk en de VNG komen in de nabije toekomst met een hervormingsagenda. Waar het Rijk eerst het streven had om uiterlijk 1 januari 2022 met de hervormingsagenda te komen, is deze datum nu verschoven naar november 2022. De uitvoering van deze agenda moet leiden tot lagere kosten (en dit is ook op deze wijze verwerkt in de meerjarenbegroting 2022). Door het uitblijven van de agenda hebben we enkel de zaken die we zelf kunnen regelen kunnen uitvoeren.

Inflatie

Vanuit de Kadernota 2022-2025 streven we ernaar dat iedereen zo zelfstandig mogelijk kan meedoen aan de samenleving. De huidige ontwikkelingen op het gebied van energieprijzen en inflatie zijn een groot risico voor het brede welzijn van onze inwoners. Als inwoners te maken krijgen met armoede en schulden, zijn die problemen en de stress ervan vaak belemmeringen om goed te kunnen meedoen aan de samenleving. Zo leiden de stijgende energieprijzen ertoe dat veel inwoners (56% van de huishoudens in Nederland heeft een variabel energiecontract) te maken krijgen met een verveelvoudiging van hun energielasten. Ook mensen met een hoger inkomen kunnen hierdoor in de problemen komen, denk aan mensen met een hoog inkomen, maar tegelijkertijd ook hoge (vaste) lasten. We verwachten dat de koopkrachtdaling negatieve gevolgen heeft voor de volksgezondheid en dat er een groter beroep wordt gedaan op ons ondersteuningsaanbod op het gebied van zorg en welzijn. Tegelijkertijd verwachten we dat onze hulpverlening minder succesvol zal zijn omdat mensen vooral bezig zijn met overleven.

Oekraïne

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne hebben de veiligheidsregio's in maart en april 2022 de opdracht gekregen vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid om 2.000 + 1.000 opvangplekken per regio beschikbaar te stellen voor ontheemden uit Oekraïne. In gemeente De Wolden zijn 76 opvangplekken beschikbaar gesteld vanuit de gemeentelijke opvanglocaties. Daarnaast worden ontheemden uit Oekraïne ook opgevangen door particulieren. Vanuit het Rijk is toegezegd dat gemeenten financieel gecompenseerd worden voor de kosten die zij hiervoor maken. Ten opzichte van het vastgestelde normbedrag in 2022 lijken de werkelijke kosten lager uit te vallen. Voor 2023 is er onduidelijkheid/risico over de aantallen opvangplekken, de duur van de opvang, de vergoeding die hier tegenover staat in 2023 en de mogelijke effecten hiervan op de sociale structuur van gemeente De Wolden.

Crisis noodopvang (CNO)

Vanuit de situatie in Ter Apel heeft het Rijk aan de gemeenten gevraagd noodopvang te faciliteren. Voor Drenthe komt dat neer op 450 opvangplekken voor de periode van 1 oktober tot 31 december 2022. De gemeenten hebben afgesproken dat zij elk inzetten op 50 opvangplekken in het kader van de crisis noodopvang. Alhoewel de afgesproken periode eindigt aan het eind van dit jaar, bestaat de mogelijkheid dat door het Rijk een verlenging wordt gevraagd. Hierbij geldt dat het Rijk de kosten geheel vergoedt.

Instroom statushouders

Het rijk heeft aan de gemeenten de vraag gesteld om meer doorstroom te realiseren voor statushouders vanuit het AZC naar reguliere woningen. Deze verhoogde taakstelling legt niet alleen druk op de woningmarkt, maar ook op de (financiële) capaciteit voor inburgering, bijstand en werk & re-integratie.

Projecten

Voor de projecten rekenen we niet met de totale budgetten. Het risico betreft alleen het gedeelte 'bijdrage derden' oftewel de subsidies. Ook is hieronder het risico benoemd inzake de doorbelasting van kosten overhead van de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen betreffende projecten en bouwgrondexploitatie.

Verbonden partijenStark

Nadelig resultaat of oplopende exploitatiekosten als gevolg van veranderende wetgeving en veranderingen in de rijksbijdrage per jaar.

RUD

- De kosten voor de RUD voor het werken onder de Omgevingswet zijn nog niet inzichtelijk. Hiervoor wordt nog een eigen impactanalyse verricht. Aan de hand van de uitkomst hiervan komen eventuele keuzes en consequenties in beeld.
- Hoge ziekteverzuim bij de RUD met risico op productieverlies.
- Werving nieuwe medewerkers RUD. De krapte op de arbeidsmarkt aan gekwalificeerd personeel bemoeilijkt de invulling van vacatureruimte waardoor kans bestaat dat taken niet kunnen worden uitgevoerd.
- Doorontwikkeling Uitvoerings- en handhavingsstrategie in relatie tot inhoudelijke keuzes in ambitie- en kwaliteitsniveau en te accepteren risico's. Dit kan een financieel effect hebben op de deelnemersbijdrage.

Overige categorieën

Dit zijn de risico's met betrekking tot de openstaande vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren (incl. sociaal domein).

Weerstandsvermogen

Het kengetal weerstandsvermogen is de verhouding tussen het totaalbedrag aan risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Met behulp van dit kengetal bepalen we of het weerstandsvermogen voldoet aan de gestelde norm.

Het kengetal voor De Wolden is als volgt berekend en conform door de raad vastgesteld:

$$\text{Weerstandsvermogen (risicoprofiel)} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit € 8,50 miljoen}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit € 5,53 miljoen}} = 1,53$$

Aan de hand van onderstaande tabel bepalen we de betekenis van deze ratio. Conform de tabel uit de nota risicomanagement kunnen we concluderen dat het weerstandsvermogen van de gemeente De Wolden 'ruim voldoende' is en derhalve ruimschoots aan de norm voldoet.

Waardering	Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 > < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 > < 1,4	Voldoende
D	0,8 > < 1,0	Matig
E	0,6 > < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De hoogte van het weerstandsvermogen is als volgt weer te geven.

	Bedrag (x € 1.000)
Weerstandscapaciteit	8.500
Risico's	-5.529
Weerstandsvermogen	2.971

KENGETALLEN FINANCIËLE POSITIE

Onderstaand nemen we hier de vanuit het BBV verplicht gestelde, financiële kengetallen op.

1A. Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie (totale baten exclusief mutaties reserves).

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, geven we de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weer (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier brengen we duidelijk in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

2. De solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hierbij wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balans-totaal. In de berekening is ervan uitgegaan, dat de voorzieningen een onderdeel zijn van het eigen vermogen (VNG-definitie). Als we de voorzieningen beschouwen als vreemd vermogen (conform het BBV), dan daalt de solvabiliteit naar 40%.

3. Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat we deze waarde moeten terugverdienen bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. Het kengetal geeft in een percentage aan hoe groot het geïnvesteerde bedrag is ten opzichte van de totale baten.

4. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Hierbij vinden correcties plaats als gevolg van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen relateert men vaak aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Tot de woonlasten rekenen we de OZB en de rioolheffing en de reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Overigens laat dit kengetal eigenlijk meer een verhouding zien t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten dan dat het de echt vrij toelaatbare (wettelijke) belastingruimte toont.

Uitkomst berekening financiële kengetallen De Wolden

Omschrijving	2021 Rek.	2022 Begr.	2023 Begr.	2024 Begr.	2025 Begr.	2026 Begr.
1A - Netto schuldquote	18%	70%	60%	56%	51%	51%
1B - Idem gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	6%	55%	48%	44%	39%	38%
2 - Solvabiliteitsratio	59%	40%	43%	43%	44%	44%
3 - Grondexploitatie	1,0%	1,0%	1,0%	1,0 %	1,0%	1,0%
4 - Structurele exploitatieruimte	0,2%	0,2%	0,8%	0,2%	-0,5%	-0,8%
5 - Onbenutte belastingcapaciteit	93%	93%	93%	-	-	-

Conclusie

Voorgeschreven is dat naast de kengetallen zelf, een beoordeling plaatsvindt van de onderlinge verhouding hiervan in relatie tot de financiële positie.

De kengetallen zijn communicerende vaten, waarbij enkele een stoplichtfunctie hebben en andere een signaalfunctie. Het is overigens van belang de kengetallen in samenhang te zien omdat een afzonderlijk kengetal niet zoveel zegt over de financiële positie. Daarnaast zijn wij ons ervan bewust dat uitkomsten weliswaar momentopnames zijn maar daarnaast ook een voorspellend karakter hebben. Samenvattend ontstaat het volgende beeld.

Netto schuldquote	Deze valt nog steeds ruim binnen de landelijk gehanteerde richtlijn van maximaal 130%. Door toenemende investeringen neemt vanzelfsprekend de omvang van de schuld ook toe.
Solvabiliteitsratio	Deze neemt weliswaar af maar valt nog ruim binnen de landelijke gehanteerde richtlijn van minimaal 30%.
Grondexploitatie	De gemeente heeft beperkt geïnvesteerd en loopt hierdoor geen grote bijzondere risico's – er geldt overigens geen richtlijn.
Structurele exploitatieruimte	Door een verdere uitzetting van de (kapitaal)lasten neemt de druk op het positieve begrotingssaldo toe. (Saldo incidentele baten en lasten t.o.v. totale lasten.)
Onbenutte Belastingcapaciteit	Hoewel de gemeente onder het landelijk gemiddelde zit v.w.b. de woonlasten (2022 € 761 t.o.v. € 842), is er t.o.v. de norm toelating artikel-12 gemeente, nog een ruimte van afgerond € 2,6 miljoen om de OZB (extra) te verhogen = politieke afweging. Kengetal toont de verhouding t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten.

Bedrijfsvoering

Eén van de verplichte paragrafen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de paragraaf bedrijfsvoering.

SWO De Wolden Hoogeveen

De bedrijfsvoering, met uitzondering van de huisvesting, is vanaf 2015 ondergebracht in de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen (SWO). De SWO heeft een eigen programma-begroting met één programma, het programma Bedrijfsvoering.

De Begroting 2023 inclusief Meerjarenraming 2024-2026 is door het bestuur van de SWO vastgesteld nadat deze in de raden is behandeld. Vervolgens is deze begroting voor 1 augustus toegezonden aan Gedeputeerde Staten. Hiermee voldoen we aan de wettelijk voorgeschreven termijnen van aanbidding en behandeling.

Voor de vaste dienstverlening van de SWO betaalt De Wolden een vaste jaarlijkse bijdrage (zie paragraaf Verbonden Partijen). Daarnaast voert de SWO op incidentele basis opdrachten uit, die apart worden afgerekend.

Missie en visie van de SWO

In de afgelopen jaren zijn organisatorische verbeterpunten benoemd die zich vooral bevinden binnen de bedrijfsvoering en manier van samenwerken in de organisatie. Zij hebben bijvoorbeeld betrekking op de sturing, de samenwerking binnen de organisatie, het 'in control zijn' en de kwaliteit van de financiële functie.

Vanuit dit alles is in 2021 een routekaart voor de doorontwikkeling van de SWO opgesteld. Deze routekaart geldt als paraplu voor alle verbeterpunten en is de leidraad voor de organisatie-ontwikkeling. Dit is ook het uitgangspunt voor de vaste directie die in 2022 de interim-directeuren opvolgt, opdat de SWO beide gemeenten ook in de toekomst kan ondersteunen in het realiseren van hun ambities.

Dienstverlening van de SWO

De SWO realiseert de visie Dienstverlening 2021-2025 aan de hand van vier ontwikkelsporen.

1. Optimaal digitaal: klanten handelen het aanvragen van standaardproducten bij voorkeur digitaal af;
2. Verbinden en ontmoeten: waar nodig persoonlijk contact;
3. DNA in onze dienstverlening: medewerkers zijn klantgericht en leveren maatwerk;
4. Betrouwbaar fundament: producten en service zijn betrouwbaar.

In 2023 wordt gewerkt aan de volgende belangrijke thema's:

- Vergroten en op peil houden van de klantgerichte communicatieve vaardigheden van medewerkers SWO.
- Inclusieve dienstverlening, zodat iedereen gemakkelijke toegang heeft tot en gebruik kan maken van onze diensten.
- Doorontwikkeling van de digitale dienstverlening.

Daarnaast wordt in 2023 ingespeeld op ontwikkelingen op het gebied van de rolverandering van inwoners en gemeente (verantwoordelijkheid bij initiatiefnemers), transparantie en optimalisatie van klantprocessen (bijvoorbeeld serviceformules in het kader van de Omgevingswet) en authenticatie en validatie van de digitale identiteit.

Beleidsindicatoren

De informatie over de beleidsindicatoren die betrekking hebben op bedrijfsvoering is opgenomen in de begroting 2023 van de SWO. De indicatoren voor formatie en bezetting geven een vertekend beeld. Doordat de ambtelijke organisatie in 2015 is samengevoegd in de SWO zijn enkel nog de medewerkers van de griffie en de gemeentesecretaris in dienst bij gemeente De Wolden. Alle overige ambtelijke medewerkers zijn in dienst van de SWO en vallen daarom zij niet onder de formatie behorende bij gemeente De Wolden. De kosten voor de medewerkers van de SWO zijn verwerkt in de bijdrage van de gemeente aan deze gemeenschappelijke regeling.

Financiering

Inleiding

In de paragraaf financiering beschrijven we de organisatie en het beheer van de geldmiddelen en alle risico's die de gemeente daarbij loopt. Kern van de zaak is het beheersen van de risico's.

Onze financieringsfunctie omvat alle activiteiten die voorzien in de vermogensbehoefte van de gemeente. Het gaat daarbij om het aantrekken van leningen en het uitzetten van tijdelijk overtollig geld. Verder gaat het om de beheersing van de financiële risico's die gepaard gaan met de geldstromen, de financiële posities en de vermogenswaarden. Het financieringsbeleid is nodig om de rente die de gemeente moet betalen op de aangetrokken leningen te beheersen en de daarmee samenhangende risico's te beperken. Binnen de wettelijke kaders ligt de invulling van het beleid bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak bij de gemeenteraad.

Uit de financieringsparagraaf moet blijken dat:

- De uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient.
- Aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan.
- Het beheer prudent en risicomijdend is.

De risicobeheersing richt zich op renterisico's, kredietrisico's, koersrisico's en valutarisico's.

De Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) bepaalt de vereisten ten aanzien van de kredietwaardigheid van financiële instellingen.

Wettelijk kader

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie moet plaatsvinden binnen de wettelijke kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), die op 1 januari 2001 is ingevoerd en voor het laatst in 2009 is gewijzigd. In de wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt tot uitdrukking in een verplicht treasurystatuut en een financieringsparagraaf in begroting en jaarrekening.

Een ander belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is dat deze wet aan de lagere overheden de verplichting oplegt financiële risico's op treasurygebied te beheersen. In het treasurystatuut zijn binnen de mogelijkheden van de wet Fido en de Ruddo de kaders vastgelegd voor de uitvoering van de treasuryfunctie bij de gemeenten. Omdat het schatkistbankieren en de wet Houdbaarheid overheidsfinanciën (Wet Hof) wettelijk kader hebben gekregen, hebben wij het treasurystatuut in november 2014 hierop aangepast.

Vermogenspositie

Langlopende leningen

In onderstaande tabel staat het verwachte verloop van de langlopende vaste geldleningen.

Jaar (bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1	Opgenomen	Aflossing	Stand per 31-12
2023	26.168		1.343	24.825
2024	24.825		1.125	23.700
2025	23.700		1.125	22.575
2026	22.575	5.000	1.125	26.450

Herfinanciering en aanvullende financiering

Voor de jaren 2023-2026 gaan we uit van een financieringsbehoefte bijna € 22 miljoen. Dit dekken we door de langlopende geldlening van € 10 miljoen, die al is afgesloten in april 2022. Het restant van de financieringsbehoefte denken we te dekken met een langlopende geldlening van € 5 miljoen (af te sluiten in 2026) en met kort geld (kasgeldleningen en rekening-courant middelen). De geldleningen zijn volgens huidig inzicht voldoende om de aflossingen (herfinanciering) en de investeringen (o.a. Huus veur Sport & Cultuur Zuidwolde) te kunnen betalen.

Algemene ontwikkelingen

Financieringsbeleid

Om te voorzien in de financieringsbehoefte staan de gemeente interne en externe financieringsmiddelen ter beschikking. De interne financieringsmiddelen bestaan uit de reserves, oftewel eigen vermogen en de voorzieningen. De externe financieringsmiddelen bestaan uit de opgenomen langlopende geldleningen en kortlopende middelen (o.a. rekening-courant geld en kasgeldleningen), oftewel het vreemd vermogen. Op het moment dat de uitgaven worden gedekt door inzet van reserves vindt een substitutie plaats van eigen vermogen naar vreemd vermogen.

We werken vanuit totaalfinanciering. Kenmerk is dat er geen één-op-één relatie wordt gelegd tussen een investering en financiering, maar dat we kijken naar het totaal. Het systeem van totaalfinanciering maakt optimale benutting van externe financieringsbronnen mogelijk. We proberen leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's te beheersen.

De berekening van de financieringsbehoefte per 1 januari 2023, conform de begroting 2023 is als volgt.

Totaal geïnvesteerd bedrag (€)		77.215.217
Reserves en voorzieningen	45.319.902	
Geldleningen	26.167.815	
		-/- 71.487.717
Financieringsbehoefte		5.727.500

Bij de berekening van bovenstaande is er vanuit gegaan dat alle geplande investeringen (tot en met 2022) zijn uitgevoerd en financieel zijn afgewikkeld voor 1 januari 2023, inclusief de bouw van het nieuwe 'Huis veur Sport en Cultuur' te Zuidwolde.

Liquiditeitenbeheer

Liquiditeitenbeheer is het beheren, reguleren en besturen van inkomende en uitgaande geldstromen en de effecten daarvan op de rekening-courantsaldi.

De BNG moet voor de kredietlimieten aan decentrale overheden liquiditeiten aanhouden, daarom wordt vanaf 1-1-2019 over het ongebruikte deel van de kredietlimiet een bereidstellingsprovisie in rekening gebracht. Om de bereidstellingsprovisie te beperken, hebben we met BNG-overleg gehad om de overeenkomst financiële dienstverlening te wijzigen. Het totale kredietarrangement is € 8,5 miljoen, hiervan is € 2 miljoen voor het kredietlimiet en € 6,5 miljoen voor intradaglimiet. Als gevolg van de stijgende rente, gaan we in 2023 onderzoeken of het huidige kredietarrangement nog voldoet aan onze wensen. Door het opstellen van een meerjarenliquiditeitenprognose, die gebaseerd is op de meerjarenbegroting (inclusief de meerjareninvesteringsplanning), proberen we liquiditeitsrisico's zoveel mogelijk te beperken. We maken voor het eerste jaar een liquiditeitsbegroting, daarin staan de schattingen van de uitgaven en inkomsten die verband houden met de exploitatie, grondexploitatie en investeringen. Lopende het begrotingsjaar wordt deze liquiditeitsbegroting geactualiseerd, omdat de schatting in de loop van het jaar nogal eens verandert door wijziging in de realisatie van de uitgaven en inkomsten. Een en ander is mede afhankelijk van een goede informatievoorziening vanuit de gehele samenwerkingsorganisatie.

Ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt

Het jaar 2022 is turbulent op diverse vlakken. De Russische inval in Oekraïne en de nasleep van de Covid-19-pandemie hebben enorme economische gevolgen. Hierbij moet worden gedacht aan zaken als knelpunten in de toeleveringsketen, hoge energieprijzen, een hoge inflatie, krappe arbeidsmarkt, stijgende personeelskosten en meer onzekerheid over de economische vooruitzichten.

Om de inflatie in te dammen, heeft de Europese Centrale Bank (ECB) in 2022 tweemaal de belangrijkste rentepercentages verhoogd. In juli werd de rente verhoogd met 50 basispunten en in september vond nogmaals een verhoging plaats van 75 basispunten. Verwacht wordt dat er in 2022 nog twee renteverhogingen van 25 basispunten gaan plaatsvinden. Deze renteverhogingen hebben ook gevolgen voor het liquiditeitenbeheer van de gemeente De Wolden. Op korte termijn hebben we niet meer te maken met negatieve rente. Rood staan kost nu weer geld, in plaats van dat het geld oplevert. Op de langere termijn zullen we te maken krijgen met hogere rentelasten, wanneer we nu een langlopende lening gaan aantrekken. Op basis van de huidige inzichten, zoals

gepresenteerd in deze meerjarenbegroting verwachten we niet dat we de komende jaren nieuwe langlopende geldleningen gaan afsluiten. Met betrekking tot de geld- en kapitaalmarkt volgen wij, naast eigen visie en waarneming ook adviezen van de sector banken en beleggingsinstellingen.

Rentetoerekening

Ook de rentetoerekening aan de taakvelden is door de Commissie BBV opnieuw vastgesteld. De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die integraal zijn gefinancierd.

Het (voor)gecalculeerde omslagpercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. Wij komen uit op een omslagrente van afgerond 0,50%. Daarnaast moeten we ook inzicht geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. Hiervoor heeft de commissie BBV een notitie rente opgesteld. De bepalingen en richtlijnen van deze notitie treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2018. Hieronder de huidige rentetoerekening van 2023:

Renteschema:

a.	Rentelasten langlopende geldleningen	€ 368.695
	Rentelasten en -kosten kortlopende geldleningen	€ 43.750
b.	Rentebaten langlopende geldlening o.a.SWO en Enexis	-/- € 193.948
	Saldo rentelasten en -baten	€ 218.497
c.	Rente doorberekend aan grondexploitatie	-/- € 1.975
d.	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€ 216.522
e.	Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag 0,5%)	€ 395.293
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	€ 178.771

Risicobeheersing

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn de renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en koersrisico's. Aangezien de gemeente geen leveranciers en afnemers kent van buiten de eurolanden zijn koersrisico's niet aanwezig. Blijven over de rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet FIDO is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet FIDO de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet wordt bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het dienstjaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van 8,5%. Het uitgangspunt is dat een eventueel financieringstekort zoveel mogelijk met kort geld gefinancierd (lagere rente) wordt; zolang we maar binnen de kasgeldlimiet blijven. Dat geldt totdat lang geld goedkoper wordt.

De kasgeldlimiet (de ruimte voor korte financiering) kan conform de Wet FIDO, bij aanvang van het kalenderjaar 2023 worden gesteld op 8,5% van het begrotingstotaal van € 58,116 miljoen = € 4,940 miljoen.

Grondslag (bedragen x € 1.000)	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedrag	4.940	4.940	4.940	4.940
Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	5.000	2.500	2.500	0
Schuld in rekening-courant	800	653	250	100
Gestorte gelden door derden < 1 jaar				

Grondslag (bedragen x € 1.000)	1^e kwartaal	2^e kwartaal	3^e kwartaal	4^e kwartaal
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld				
Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	3	3	3	1
Tegoeden in rekening courant				
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	20.000	12.250	16.000	7.000
Toets kasgeldlimiet				
Totaal netto vlottende schuld	-14.203	-9.100	-13.253	-6.901
Toegestane kasgeldlimiet	4.940	4.940	4.940	4.940
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	19.143	14.040	18.193	11.841

Renterisicobeheer

Renterisico's zijn te omschrijven als ongewenste veranderingen van de financiële resultaten als gevolg van wijzigingen in het renteniveau. Een oplopende of een dalende rente-ontwikkeling heeft een behoorlijke invloed op de financiële positie van de gemeente. Stijging van de rente betekent hogere kosten. Het omgekeerde geldt bij beleggingen. Een goede planning van de investeringen is een vereiste om op een goede manier in te kunnen spelen op de marktontwikkelingen.

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld

De Wet Fido definieert vaste schuld als opgenomen geldleningen met een rentetypische looptijd groter dan of gelijk aan 1 jaar. Van renterisico is sprake als er onzekerheid bestaat rond toekomstige renteniveaus.

Deze situatie doet zich op de volgende momenten voor:

- Bij variabel rentende leningen.
- Indien een toekomstige financieringsbehoefte nog niet afgedekt is.
- Bij naderende renteaanpassingen van leningen.

Het doel van de renterisiconorm is om op de lange termijn niet afhankelijk te zijn van het renteniveau in een bepaald jaar. Met de norm bevordert de Wet Fido een solide financieringswijze bij openbare lichamen en levert een bijdrage aan de uitstekende kredietwaardigheid van openbare lichamen op de kapitaalmarkt.

Jaarlijks mogen de renterisico's niet hoger zijn dan 20% van het lastentotaal van de begroting bij aanvang van het boekjaar. In onderstaande tabel wordt de norm afgezet tegen de feitelijke situatie. Conclusie: we voldoen ruimschoots aan de risiconorm.

Renterisiconorm en renterisico's van het begrotingstotaal (bedragen x € 1.000)

Renterisicobeheer/-norm	2023	2024	2025	2026
1. Rentehervorming op vaste schuld o/g				
2. Aflossingen	1.343	1.125	1.125	1.125
3. Renterisico (1+2)	1.343	1.125	1.125	1.125
4. Renterisiconorm	11.623	11.422	11.426	11.495
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	10.280	10.297	10.301	10.370
5b. Overschrijding renterisiconorm (3-4)				

Berekening renterisiconorm	2022	2023	2024	2025
4a. Begrotingstotaal	58.116	57.111	57.131	57.474
4b. Percentage regeling (v.h. begrotingstotaal)	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (4a x 4b)	11.623	11.422	11.426	11.494

Verstrekte geldleningen (x € 1.000)

Risicogroep	Restant schuld 1-1-2023	% van het totaal	Met/zonder (hypothecaire) zekerheid
Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen	1.594	20,0	zonder
St.Stimulering Volkshuisvesting (SVN)	934	11,7	zonder
Hypotheek verstrekking aan ambtenaren	2.225	28,0	met
Netwerk Exploitatie Maatschappij BV	2.574	32,4	zonder
Dorps huis Koekangerveld	20	0,3	zonder
Dorps huis Ansen	59	0,7	zonder
Dorps huis Echten	37	0,5	zonder
Zwembad Ruinen	67	0,8	zonder
Lening 'Hul en Duurkoop	10	0,1	zonder
Aandeelhouderslening Enexis	432	5,4	zonder
Totaal	8.156	100	

De verstrekte langlopende leningen betreffen voornamelijk verstrekking van hypothecaire geldleningen aan ambtenaren, de geldlening aan Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen en aan Glasvezel De Wolden B.V. betreffende de aanleg van een snel glasvezelnetwerk. Het risico dat de gemeente loopt, beschouwen we als minimaal.

Schatkistbankieren

Op 15 december 2013 is de regeling schatkistbankieren decentrale overheden (Fido) van kracht geworden. Vanaf dat moment zijn alle decentrale overheden (provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in de vorm van een openbaar lichaam) verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Dit betekent dat overtollige gelden niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mogen worden weggezet. Wel mogen decentrale overheden overtollige middelen aan elkaar uitlenen, zolang er geen sprake is van een toezichtrelatie, om zodoende een beter rendement te halen dan bij de schatkist.

De schatkist biedt geen leen- of roodstand faciliteiten aan. De deelname van decentrale overheden aan het schatkistbankieren, draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector, waardoor de externe financieringsbehoefte van het Rijk minder wordt. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld.

De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting; maatgevend voor de omvang van de begroting is het begrotingstotaal zoals dat ook gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het berekenen van de kasgeldlimiet. De drempel is gelijk aan 2,0% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen (deze wijziging van regeling treedt in werking met ingang van 1 juli 2021), waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

Wet HOF

In de wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) wordt de Nederlandse uitwerking van Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën geregeld. De wet is van toepassing op het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten en is op 1 januari 2014 in werking getreden. Op basis van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof) en de geldende begrotingsregels leveren het Rijk en de medeoverheden een gelijkwaardige inspanning bij het terugdringen van het begrotingstekort. Over de bijdrage van de medeoverheden aan de Europese doelstellingen wordt aan het begin van elke kabinetsperiode bestuurlijk overleg gevoerd. Het Rijk en de VNG hebben ingestemd met het onderhandelaarsakkoord.

Geprognosticeerde balans (x € 1 miljoen)

Balans x € 1.000.000	2021 rekening	2022 begroting	2023 begroting	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting
Activa						
Immateriële vaste activa	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Materiële vaste activa	49,9	64,6	67,3	64,3	61,3	58,3
Financiële vaste activa	7,7	9,5	7,7	7,5	7,5	7,5
Voorraden	-0,7	0,5	0,9	1,0	1,2	1,2
Vlottende activa	21,7	20,2	17,0	17,6	18,2	18,8
Totaal	78,9	95,0	93,2	90,7	88,5	86,1
Eigen vermogen	42,4	35,3	36,8	36,3	35,8	35,3
Voorzieningen	4,0	2,9	3,4	2,9	2,9	2,3
Langlopende schulden	17,4	31,0	24,8	23,7	22,6	26,5
Vreemd vermogen	15,1	25,8	28,1	27,8	27,3	22,1
Totaal	78,9	95,0	93,2	90,7	88,5	86,1

Berekening EMU-saldo

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV, art. 19) is de verplichting vastgesteld dat de gemeenten ramingen van het EMU-saldo dienen te verstrekken over het voorafgaande jaar, het actuele jaar en het volgende jaar. Deze programmabegroting is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

Hieronder de berekening van het EMU-saldo van de gemeente De Wolden. In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2022 tot en met 2024, zoals dat voortvloeit uit deze begroting. Een exploitatietekort heeft een minteken. De posten met een plus verkleinen het EMU-tekort, die met een min vergroten het EMU-tekort.

Gemeente De Wolden (bedragen x € 1000)		2022	2023	2024
Vraag		<i>volgens begroting</i>	<i>volgens begroting</i>	<i>volgens meer- jarenraming</i>
+1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	116	1.779	3.555
-2	Mutatie (im)materiële vaste activa	19.158	-1.375	-3.024
+3	Mutaties voorzieningen	417	365	306
-4	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	543	307	307
-5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-
	Berekend EMU-saldo	-19.168	3.212	6.578

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 maart 2022 is gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. In dit overleg is een EMU-norm overeengekomen van -0,4% van het bruto binnenlands product (bbp) voor het jaar 2023. Hiermee wordt de eerdere regeling van de periode 2019 – 2022 met 1 jaar verlengd.

De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en

lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente De Wolden voor 2023 komt uit op € 3 miljoen en betekent in EMU-termen dat de inkomsten € 3 miljoen groter zijn dan de uitgaven

In de jaren tot en met 2015 werden er een individuele referentiewaarden van het EMU-tekort vastgesteld. Vanaf 2016 zijn er geen EMU-referentiewaarde per individuele decentrale overheid vastgesteld.

Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente is vrij in haar keuze hoe een taak wordt uitgevoerd. De gemeente kan een subsidie verstrekken, haar taak zelf uitvoeren of dit laten uitvoeren door een verbonden partij. Een reden bij deze keuze van uitvoering kan gelegen zijn in doelmatigheid, doeltreffendheid en/of bestuurlijke krachtenbundeling. Deze paragraaf geeft inzicht in de relatie met de verbonden partijen.

Verbonden partijen zijn gedefinieerd als die partijen waarin gemeenten zowel een bestuurlijk als financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement. Voorts heeft de gemeente een financieel belang indien financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente op enigerlei wijze zeggenschap heeft, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze mee kan stemmen. Conform bovengenoemde definitie zijn deelnemingen in NV's, BV's, VOFs, commanditaire vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen verbonden partijen. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen zitten met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Deelnemingen maken deel uit van de verbonden partijen. Het zijn die verbonden partijen, waarbij de gemeente aandelen in een NV of BV heeft.

Oprichting van en deelneming in verbonden partijen

Het college heeft vele bevoegdheden die geregeld zijn in de Gemeentewet. Eén daarvan (artikel 160 Gemeentewet) is dat het college besluiten mag nemen met betrekking tot de oprichting van en de deelnemingen in stichtingen, maatschappen, vennootschappen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang. Het besluit mag niet eerder worden genomen, nadat het ontwerpbesluit aan de raad is toegezonden en zij hun wensen en bedenkingen kenbaar hebben kunnen maken aan het college.

Tevens moet het besluit de goedkeuring krijgen van de provincie (Gedeputeerde Staten). Zij kunnen alleen hun goedkeuring weigeren indien het besluit in strijd is met het recht of het algemeen belang.

Voorschriften 'Besluit Begroting en Verantwoording'

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in art. 9 lid 2 sub f bepaald, dat in de begroting in een afzonderlijke paragraaf de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot de verbonden partijen. Volgens art. 15 BBV bevat de paragraaf de volgende elementen:

- de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
- de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen.

Van verbonden partijen is in artikel 5 van het BBV bepaald dat deze niet worden geconsolideerd in de begroting c.q. het jaarverslag van de gemeente. In de uitvoeringsinformatie bij de productrealisatie (jaarrekening) dient overeenkomstig artikel 67 en 69 BBV-achtergrondinformatie verstrekt te worden over de betreffende verbonden partijen. Algemeen kan gesteld worden dat de relaties tussen verbonden partijen en het publieke belang, zoals geconcretiseerd in de programma's in hoofdlijnen worden aangegeven.

Verbonden partijen gemeente De Wolden

Verbonden partijen van de gemeente De Wolden kunnen als volgt worden ingedeeld:

- Gemeenschappelijke regelingen. De gemeenteraad van twee of meer gemeenten kunnen een Gemeenschappelijke regeling treffen ter behartiging van een of meer belangen van die gemeenten.
- Deelnemingen. Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen.
- Stichtingen, verenigingen, BV's of NV's. Het college kan, de raad gehoord hebbende, besluiten deel te nemen in een stichting, vereniging, BV of NV.
- PPS-constructies. Publiek private samenwerking is een middel om bepaalde beleidsdoeleinden te realiseren. De samenwerking met marktpartijen moet een meerwaarde opleveren. Meerwaarde in

de vorm van het benutten van kennis en expertise van andere partijen en het spreiden van risico's kan leiden tot efficiëntere uitvoering van plannen en projecten.

Grip op Gemeenschappelijke regelingen

Indien een verbonden partij een hoog risico vormt voor de gemeente, wordt hierover gerapporteerd in de paragraaf Weerstandsvermogen. Er wordt aangegeven waarom sprake is van een verhoogd risico en welke financiële kengetallen van toepassing zijn voor deze verbonden partij.

Besloten is dat de begroting van de Gemeenschappelijke regeling ambtelijke organisatie De Wolden/Hoogeveen tegelijkertijd wordt aangeboden met de Kadernota/-brief van de gemeente De Wolden.

1. Gemeenschappelijke Regelingen

- Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen te Hoogeveen
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD) te Assen
- Veiligheidsregio Drenthe te Assen
- Werkvoorzieningsschap Stark te Hoogeveen
- Recreatieschap Drenthe te Diever
- Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe te Assen
- Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe

2. Vennootschappen en coöperaties

- NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag
- Enexis Holding N.V. te Rosmalen
- Claim Staat Vennootschap Amsterdam B.V. (voorheen CSV B.V. te 's-Hertogenbosch)
- Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.
- N.V. Rendo te Meppel
- N.V. Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen

3. Stichtingen en verenigingen

- Stichting Werkgelegenheidsinitiatieven De Wolden

4. Overige verbonden partijen

N.v.t.

Gemeenschappelijke Regelingen

Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen te Hoogeveen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De SWO heeft als belang het bewerkstelligen van een kwalitatief goede en doelmatige uitvoering van gemeentelijke taken (bedrijfsvoering) zoals vastgelegd in de betreffende regeling.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	De SWO ziet het als een uitdaging om te werken voor twee gemeenten en besturen. Zij is een betrouwbare partner voor de twee besturen en de bevolking van de twee gemeenten. Daarom zet zij zich maximaal in voor de inwoners en het realiseren van de bestuurlijke ambities. Centraal daarbij staat het streven om maatwerk te leveren voor de twee gemeenten en besturen waarbij de SWO rekening houdt met de eigen identiteit, cultuur en de specifieke kenmerken van de twee gemeenten.
Financieel belang (totale bijdrage)	De bijdrage van De Wolden aan deze regeling voor het jaar 2023 is begroot op € 18.359.870. Hierin is ook zoveel mogelijk rekening gehouden met de gevolgen van de laatst afgesloten cao (2022/2023) alsmede met de informatie uit de kadernota 2022. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 2.072.818 31-12-2020: € 1.202.507 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 17.823.096 31-12-2020: € 15.370.377 <u>Resultaat (na bestemming):</u> 2021: € 0,00 2020: € 0,00
Zeggenschap	Het college van burgemeester en wethouders vormt samen met het college van Hoogeveen het bestuur van de Samenwerkingsorganisatie.

Risico	De dekking voor de risico's zijn ondergebracht in het weerstandsvermogen van beide deelnemende gemeenten (Bedrijfsvoeringsrisico's).
--------	--

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Samenwerkingsverband tussen alle 12 Drentse gemeenten, middels het uitvoeren van regelingen met betrekking tot het gebied van de volksgezondheid en het beheren van het fonds gezondheidszorg.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	De GGD Drenthe is een organisatie op het brede terrein van openbare gemeentelijke gezondheidszorg voor de 12 Drentse gemeenten en m.i.v. 2014 voor 8 gemeenten ook voor de Integrale Jeugdgezondheidszorg. En heeft zowel beleidsadviserende als beleidsuitvoerende taken. De wettelijke basis van de GGD wordt gevormd door de Wet Publieke Gezondheid (wet PG). Doel van deze wet is gezondheidsbescherming, gezondheidsbevordering en ziektepreventie. Voor de uitvoering van haar taken werkt de GGD intensief samen met een groot scala aan ketenpartners, zoals: netwerk met zorgaanbieders in de gezondheidszorg en jeugdzorg, maatschappelijke en sociale dienstverleners, bureau jeugdzorg, onderwijs, onderzoeksinstituten, RIVM, GGD NL, politie, provincie en gemeenten. De wet Publieke gezondheid verplicht de gemeenteraad tot het bevorderen van de totstandkoming en de continuïteit van collectieve preventie en tevens de samenhang en afstemming met de curatieve sector. Voor de behartiging van de gezondheidsbevorderende- en uitvoeringstaken moet de gemeente een gemeentelijke gezondheidsdienst instellen en in stand houden. De wet schrijft voor dat de gemeentelijke gezondheidsdienst beschikt over deskundigen op het gebied van infectieziektebestrijding, epidemiologie, verpleegkunde, gezondheidsbevordering, tandzorg, gedragswetenschappen en informatica. De GGD voert tevens werkzaamheden uit op het gebied van de wet op de lijkbezorging en wettelijke inspecties van kindcentra, prostitutiebedrijven en tattoo & piercing shops. Tevens zijn er activiteiten ten behoeve van derden zoals reizigersvaccinaties, vaccinaties van risicogroepen, forensische geneeskunde voor politie en justitie, coördinatie van de openbare geestelijke gezondheidszorg en de aanpak van huiselijk geweld, medisch onderzoek bij onderbewindstelling, etc.
Financieel belang (totale bijdrage)	De financiële bijdrage (incl. 0-4 jarigen) vanuit De Wolden bedraagt voor 2023 € 1.259.360 verdeeld over jeugd € 697.748, overige basistaken € 324.802 en Veilig Thuis Drenthe € 236.810. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 2.956.000 31-12-2020: € 2.913.000 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 11.208.000 31-12-2020: € 6.672.000 <u>Resultaat:</u> 2021: € 107.909 2020: € 99.000
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd in het algemeen en dagelijks bestuur door de heer M. Turksma (wethouder).
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	Beschermingstaken, infectiepreventie en vaccineren gaan onverminderd voort. Als het gaat om gezondheidsbevordering zijn thema's uit het nationaal preventieakkoord leidend, namelijk roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht & bewegen. Daarnaast zijn drugsgebruik, toenemende eenzaamheid, mentale druk en psychische problematiek belangrijke ontwikkelingen. De thema's worden in samenhang benaderd inclusief de achterliggende oorzaken (armoede, lage gezondheidsvaardigheden, overerfbaarheid van gezondheidsachterstanden). De GGD richt zich op de toenemende adviesvragen op gebied van gezondheid in relatie tot de fysieke omgeving door inzet van milieukundigen en gezondheidsbevorderaars naar dit terrein te verleggen. Jeugdgezondheidszorg richt zich op flexibilisering van de dienstverlening. Ouders en jongeren kunnen meer regie voeren op de wijze waarop zij gebruik maken van de dienst zodat extra tijd voor ouders en kinderen beschikbaar komt die preventieve ondersteuning nodig hebben bij het opgroeien en opvoeden. Voor VTD is naast het landelijk wettelijk kader ook de regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2020 leidend voor haar inzet en uitvoering. Hierin zal vooral het samenspel met de professionals in het lokale veld aandacht krijgen vooral vanuit het perspectief van de cliënt en het voorkomen

	van recidive. En niet te vergeten de activiteiten ten aanzien van de bestrijding en monitoring van Covid-19, waarin de GGD een leidende taak heeft.
Risico	Geen directe risico's.

Veiligheidsregio Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Veiligheidsregio Drenthe (VRD) is een netwerkorganisatie ter ondersteuning van de gemeentelijke taken op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. De VRD bestaat uit Brandweer Drenthe, het Multidisciplinair Veiligheidsbureau en de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR). Samen met gemeenten en partners werkt de VRD aan een veilig Drenthe. De VRD treedt op bij calamiteiten en crises en zorgt voor vergroting van de bewustwording over fysieke veiligheid in Drenthe.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Het voorkomen van incidenten, minder slachtoffers en minder schade. Brandweer en de GHOR richten zich samen met de partners op de risico's die ertoe doen en deze risico's op een adequate wijze beïnvloeden. Het geven van voorlichting op scholen over brandveiligheid. De VRD is nu en de komende jaren in staat om elke school in Drenthe voor te lichten. Anticiperen op maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Bijvoorbeeld op het gebied van de brandweezorg. Het is aannemelijk dat de huidige wijze en organisatie van de brandweezorg steeds minder passend en efficiënt zal zijn. Om voorbereid te zijn op de toekomst wordt capaciteit en middelen ingezet om met nieuwe ideeën, producten en werkwijzen te experimenteren. Investeren in (brand)veilig leven. Een (brand)veilig leven wordt bereikt door kleine en grote dingen: het gesprek met de burens, de voorlichting op school en het aangaan van samenwerking met bedrijven en zorginstaties. De aandacht verbreedt zich de komende jaren van brandveilig leven naar veilig leven. Investeren in de verbinding met de samenleving. De VRD streeft ernaar om de lokale inbedding van de brandweer in de samenleving te behouden. Investeren in de medewerkers. Onder invloed van een snel veranderende maatschappelijke context, waaronder de exponentiële toename van digitalisering neemt de vraag naar informatie zowel in hoeveelheid als in complexiteit - toe. Dit vraagt om specifieke kennis en capaciteit op het gebied van data bewerken en analyseren.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente betaalt aan de VRD een inwonersbijdrage en een bijdrage brandweezorg. In de gemeentelijke begroting is voor 2022 vooralsnog een bijdrage van in totaal € 1.328.981 geraamd. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2019: € 2.305.089 31-12-2018: € 1.207.491 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2019: € 23.386.770 31-12-2018: € 26.984.484 <u>Resultaat:</u> 2019: € 483.719 2018: € -29.845
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd door mevrouw I. Nieuwenhuizen (burgemeester). Plaatsvervangend lid is mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder).
Ontwikkelingen/overige opm.	N.v.t.
Risico	Geen directe risico's.

Werkvoorzieningschap STARK te Hoogeveen

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Gemeente De Wolden kiest ervoor deze verbonden partij enkel in te zetten voor uitvoering van de primaire opdracht (Wsw) en de re-integratieopdrachten zoals in het bedrijfsplan zijn overeengekomen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	De Wolden is in de gemeenschappelijke regeling Stark deelnemer, zonder bevoegdheden en verplichtingen uit de Wsw over te dragen. Onze gemeente heeft wel stemrecht. De financiële risico's worden verdeeld op basis van het aantal aja (arbeidsjaren) per gemeente, die werkzaam zijn bij Stark. In 2018 is het besluit genomen om Alescon op te splitsen in een Noord deel

	<p>en een nieuwe entiteit Zuid oftewel Stark. Per 1 januari 2019 is Stark gestart. Sinds de splitsing maakt Stark de ontwikkeling door naar een leer-werkbedrijf dat voor sommige cliënten als springplank naar de reguliere arbeidsmarkt fungeert en voor andere doelgroepen als een permanente werkplek. Het huidige pand van Stark voldoet niet langer als geschikte werkplek voor de huidige (Wsw)medewerkers. Daarom worden er gesprekken gevoerd over mogelijke nieuwbouw. Hiervoor is inmiddels een bouwkaavel aangekocht, maar een definitief besluit over nieuwbouw moet nog genomen worden. De uiteindelijke bouwkosten en mogelijkheden van een nieuw pand worden meegewogen in deze beslissing. De eigenaren van Stark, zijnde de gemeenten Hoogeveen, Midden-Drenthe en De Wolden, zullen naar verwachting eind 2022 hierover een besluit nemen.</p> <p>Tussen de deelnemende gemeenten is er sprake van een discussie over de toekomstige invulling van de gemeenschappelijk regeling. Daarbij wordt zowel gesproken over de structuur en governance als over de taken die bij Stark belegd dienen te worden. Het bestuur van de GR zal de toekomstige koers voor Stark laten vastleggen in een nieuw bedrijfsplan.</p> <p>Gerelateerd aan deze discussie zal de gemeente De Wolden voor het beheer van de openbare ruimte (BOR) inventariseren of er nog van Stark gebruik gemaakt zal worden als zijnde opdrachtnemer voor 2023 en verder.</p>
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>De bijdrage van De Wolden aan Stark voor het jaar 2023 bedraagt € 92.430.</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 2.204.000 01-01-2020: € 1.505.000</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 1.975.000 31-12-2020: € 2.999.000</p> <p><u>Resultaat:</u> 2021: € 0,00 na afrekening 2020: € 0,00 na afrekening</p>
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd in het algemeen bestuur door de heer M. Turksma (wethouder) en de heer E. van Dijk (wethouder).
Risico	Geen directe risico's.

Recreatieschap Drenthe te Dwingeloo

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Het Recreatieschap richt zich op het stimuleren van toerisme en recreatie in Drenthe en Ooststellingwerf ten behoeve van de lokale economie, werkgelegenheid en behoud van voorzieningen. Het Recreatieschap adviseert en ondersteunt gemeenten met betrekking tot beleid en projecten, o.a. met financiële middelen uit het Fonds Recreatie en Toerisme. Het Recreatieschap onderhoudt de wandel- en fietsknooppuntennetwerken en diverse recreatievoorzieningen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	<p>Het betreft hier een gemeenschappelijke regeling die niet wettelijk is voorgeschreven. Het Recreatieschap sluit in haar ambitie aan bij de forse inzet van de provincie op het stimuleren van de vrijetijdseconomie, financieel en met menskracht. De ambitie heeft betrekking op het vitaliseren en transformeren van vakantieparken en het versterken van Drenthe als fietsprovincie. Daarnaast zet het Recreatieschap zich als routebureau in voor wandelen (o.a. knooppunten), ruiters, en ATB-en. Ook pakt het Recreatieschap haar rol op het gebied van het optimaliseren van de (online) toeristische informatievoorziening, samen met Marketing Drenthe.</p> <p>In de begroting 2023 is rekening gehouden met de ontwikkeling van lonen en prijzen waar het Recreatieschap geen invloed op heeft. De gemeentelijke bijdrage wordt in 2023 met €2.446 verhoogd, van € 75.110 in 2022 naar € 77.536 in 2023. De indexering wordt gedaan conform de 'Prijsindex loonvoet sector overheid 2023-2026 = + 2,3%'.</p>
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>De financiële bijdrage vanuit De Wolden bedraagt voor 2023 € 77.536.</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 1.161.284 31-12-2020: € 1.385.757</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 1.073.010 31-12-2020: € 828.837</p> <p><u>Resultaat:</u> 2021: € 743 2020: € 6.355</p>

Zeggenschap	Het algemeen bestuur bestaat uit dertien wethouders van de aangesloten gemeenten. Mevrouw G. Hempen-Prent (wethouder) vertegenwoordigt De Wolden in het algemeen bestuur en neemt zitting in het dagelijks bestuur.
Risico	Geen directe risico's.

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe betreft een gemeenschappelijke regeling waaraan alle 12 Drentse gemeenten en de provincie Drenthe deelnemen. Deze regeling heeft als doel dat gemeenten en provincie samenwerken om de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieu gerelateerde uitvoeringstaken op een goede en efficiënte wijze uitvoeren.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Sinds 1 januari 2014 is de RUD Drenthe operationeel. Met de RUD is een robuuste, professionele uitvoeringsorganisatie ontstaan die bijdraagt aan: een schoner milieu en veiligere, betere naleving van wettelijke voorschriften, eenduidiger optreden van de overheid. Voor ondernemers en inwoners verandert er weinig omdat de gemeente het loket blijft waar ze aanvragen, meldingen en vragen kunnen indienen. De gemeenten en de provincie blijven daarbij verantwoordelijk voor het milieubeleid en prioriteitstelling in de handhaving op lokaal niveau.
Financieel belang (totale bijdrage)	In de gemeentelijke begroting is een bijdrage voor 2023 geraamd van € 1.073.131. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 91.317 31-12-2021 € 334.546 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 4.628.106 31-12-2021: € 5.213.872 <u>Resultaat:</u> 2020: € -82.037 2021: € 273.000
Zeggenschap	De heer A. Haar (wethouder) vertegenwoordigt De Wolden in het algemeen bestuur en neemt zitting in het dagelijks bestuur.
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	<p>In 2021 is de evaluatie van de RUD Drenthe afgerond. Dit in lijn met de gemeenschappelijke regeling waarin is vastgelegd dat de doeltreffendheid en doelmatigheid van de samenwerking na vijf jaar wordt geëvalueerd. Volgend op de uitkomsten van deze evaluatie wordt gezamenlijk door deelnemers en RUD (bestuurlijk en ambtelijk) invulling gegeven aan de uitwerking van de aanbevelingen. Aanbevelingen over het herijken van de Drentse Maat (DM) en het komen tot een uniforme uitvoerings- en handhavingstrategie maar ook aanbevelingen over rolneming en slagkracht van het bestuur en ambtelijke overleggen, maatregelen bij de deelnemers, het transparant verantwoorden, focus aanbrengen in de ontwikkelopgave, persoonlijk contact en samenspraak.</p> <p>Een van de conclusies die uit de evaluatie naar voren kwam is dat de Drentse Maat (DM) op dit moment geen adequate (plannings-)tool is. Dit omdat de parameters die hierin zijn opgenomen niet overeenkomen met de realisatiegegevens en/of gangbare normen bij collega diensten. Denk bijvoorbeeld aan kentallen, inrichtingenbestand en/of controlefrequenties. De aanbeveling luidde dan ook om de DM in zijn geheel te herijken. De herijking DM wordt in twee fasen uitgevoerd. De eerste fase herijking van de kentallen is inmiddels uitgevoerd en vertaald in het jaarprogramma 2022.</p> <p>De brede herijking van de DM volgt nog en haakt aan bij het proces van het opstellen van een uniform uitvoerings- en handhavingstrategie (U&H-strategie). Het hebben van een uniform regionaal VTH-beleidskader is een wettelijke verplichting. De strategie bevindt zich op dit moment nog in de conceptfase en vindt plaats onder de regie van de deelnemers. Een volledige herijking van de Drentse Maat is een ingewikkeld proces en is nauw verbonden met de gezamenlijke U&H-strategie. De U&H-strategie geeft middels doelstellingen het ambitieniveau aan voor de uitvoering van de VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) van de RUD Drenthe en wordt ontwikkeld in twee fasen: fase 1 is het vastleggen van de huidige manier van werken. Fase 2 geeft richting aan de toekomstige kwaliteit en ambitieniveau vertaald naar een gezamenlijk op te stellen uitvoeringsprogramma. De Drentse Maat is daarbij een doorvertaling naar wat daarvoor</p>

	<p>nodig is (middelen/kentallen) met daarbij inhoudelijke keuzes in ambitie- en kwaliteitsniveau en te accepteren risico's. Het gesprek met alle deelnemers en RUD over deze keuzes in gewenste kwaliteit en uitvoeringsniveau moet nog plaatsvinden.</p> <p>Eerder is aangegeven dat voor het berekenen van de financiële impact van de Omgevingswet gebruik wordt gemaakt van een landelijk rekenmodel. Omgevingsdienst NL heeft hiervoor een onderzoek laten uitvoeren en gevraagd om zowel de incidentele kosten als de structurele kosten van de invoering van de Omgevingswet in beeld te brengen. Inmiddels is hiervan een landelijk rapport opgesteld waarin een voorzichtig inzicht is gegeven in de incidentele (invoerings)kosten. Voor de 29 omgevingsdiensten worden deze vooralsnog geraamd op een bedrag tussen de € 99 en € 143 miljoen. Ondanks de onderzoeksopdracht hiervoor kon er geen rekenmodel worden opgesteld om de structurele (financiële) impact in beeld te brengen. In het rapport wordt verklaard dat daarvoor de parameters en uitkomsten van de impactanalyses van een aantal omgevingsdiensten te ver uiteenlopen. Deze uitkomst is voor de RUD en zijn deelnemers teleurstellend omdat hierdoor in Drenthe al veel eerder gestart had kunnen worden met het maken van een eigen impactanalyse. Voor het opstellen van een eigen impactanalyse geeft het rapport wel, meer in beschrijvende vorm, een opsomming van de effecten van de Omgevingswet op de verschillende taakvelden van de omgevingsdiensten. Dit kan leiden tot een toename van inzet op onderdelen, een afname en/of een verschuiving van inzet. De komende periode wordt daarom een eigen impactanalyse opgesteld waarbij gebruik wordt gemaakt van het landelijk rapport en de impactanalyses van andere omgevingsdiensten.</p>
<p>Risico</p>	<p>De kosten voor RUD voor het werken onder de Omgevingswet zijn nog niet inzichtelijk. Hiervoor wordt nog een eigen impactanalyse verricht. Aan de hand van de uitkomst hiervan komen eventuele keuzes en consequenties in beeld.</p> <p>Hoge ziekteverzuim bij de RUD met risico op productieverlies. Werving nieuwe medewerkers RUD. De krapte op de arbeidsmarkt aan gekwalificeerd personeel bemoeilijkt de invulling van vacatureruimte waardoor kans bestaat dat taken niet kunnen worden uitgevoerd. Doorontwikkeling Uitvoerings- en handavingsstrategie in relatie tot inhoudelijke keuzes in ambitie- en kwaliteitsniveau en te accepteren risico's. Dit kan een financieel effect hebben op de deelnemersbijdrage.</p>

Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Publiek Vervoer Groningen Drenthe

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
<p>Visie / doelstellingen (openbaar belang)</p>	<p>De gemeenten in en de provincies van Drenthe en Groningen willen een optimaal vervoersnetwerk creëren, dat betaalbaar en toekomstbestendig is. Waarin duurzaam gebruik wordt gemaakt van alle vervoersmiddelen zodat alle inwoners naar hun werk kunnen gaan en/of deel willen nemen aan het sociale leven. Dit geldt ook voor bezoekers aan onze provincies.</p>
<p>Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen</p>	<p>Publiek Vervoer is een bedrijfsvoeringsorganisatie, die voor haar deelnemers de volgende taken uitvoert:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Contractmanagement van de gecontracteerde opdrachtnemers inzake vervoer in de gebieden. - Inkoop- en aanbestedingstrajecten voor het vervoer en de bijkomende diensten en leveringen. - Adviseren over beleidsontwikkelingen, bevorderen innovatie en advisering over doorontwikkeling. - Ondersteunende taken op gebied van bedrijfsvoering. <p>Het bestuur van de Bedrijfsvoeringsorganisatie bestaat uit een afvaardiging van de collegeleden van de deelnemers, te weten 1 vertegenwoordiger per deelnemer per regio en een vertegenwoordiger van het OV-bureau.</p>
<p>Financieel belang (totale bijdrage)</p>	<p>€ 16.368.</p>
<p>Zeggenschap</p>	<p>Gemeente De Wolden wordt vertegenwoordigd door de heer M. Turksma</p>
<p>Ontwikkelingen / overige opmerkingen</p>	<p>De bedrijfsvoering van de organisatie Publiek Vervoer komt steeds meer in regulier vaarwater. De nadruk komt meer te liggen op de doorontwikkeling van de vervoerssystemen.</p>
<p>Risico</p>	<p>Door de samenwerking met alle gemeenten in Drenthe en Groningen is het risico voor De Wolden beperkt.</p>

Vennootschappen en coöperaties**NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag**

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De Bank Nederlandse Gemeenten vervult een bankfunctie van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 31.122 (0,06%) van de 55.690.720 aandelen van nominaal € 2,50. Over het boekjaar 2021 is een bedrag van € 2,28 per aandeel aan dividend uitgekeerd (2020: € 1,81). In totaal hebben we in 2022 € 70.958 aan dividend ontvangen. Voor 2023 is € 70.958 aan dividend begroot. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 5.097 miljoen 31-12-2021: € 5.062 miljoen <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 155.262 miljoen 31-12-2021: € 143.995 miljoen <u>Achtergestelde schuld:</u> 31-12-2020: € 35 miljoen 31-12-2021: € 36 miljoen Resultaat boekjaar 2021: € 236 miljoen (2020: € 221 miljoen).
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door de heer E van Dijk (wethouder) in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/overige opmerkingen	Ondanks turbulente omstandigheden in het eerste halfjaar van 2022, zoals de Russische inval in Oekraïne, nasleep van de Corvid-19-pandemie, heeft de BNG prima resultaten behaald over het 1 ^e halfjaar van 2022. Er is voor € 6,6 miljard aan langlopende leningen verstrekt (1 ^e halfjaar 2021: € 5,6 miljard). De toename van de langlopende leningen werd met name veroorzaakt door grotere vraag dan verwacht bij gemeenten. Deze grotere vraag kan worden verklaard doordat de stijgende rente ervoor zorgt dat de vraag om kredieten naar voren wordt gehaald. De nettowinst over het eerste halfjaar van 2022 bedroeg € 206 miljoen tegenover € 187 miljoen in het eerste halfjaar van 2021. Een daling van de kredietvoorzieningen en een hoger resultaat op financiële transacties.
Risico	Geen directe risico's t.a.v. aandelenkapitaal en dividend.

Enexis Holding N.V. te 's-Hertogenbosch

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland van ongeveer 2,8 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. Het vennootschap heeft ten doen het realiseren van een duurzame energievoorziening door state of the art dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren. Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën: <ul style="list-style-type: none"> • Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld. • Betrouwbare energievoorziening. • Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten. • Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren. • Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen. De energietransitie heeft een grote impact op de netbeheerders en dus ook op Enexis Netbeheer. Dit komt o.a. door de aanleg van wind- en zonneparken maar ook door het veranderde gedrag van klanten die bijvoorbeeld decentraal energie gaan opwekken. Daarnaast blijft Enexis Netbeheer investeren in het reguliere onderhoud en de reguliere uitbreidingen die nodig zijn voor een veilig en betrouwbaar netwerk.

<p>Beleidsvoornemens - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen</p>	<p>De provincies en gemeenten trachten met hun aandeelhouderschap de publieke belangen te behartigen. De infrastructuur voor energie is een vitaal onderdeel voor onze economie en voor onze samenleving. Enexis faciliteert de transitie naar duurzame energie.</p>
<p>Financieel belang (totale bijdrage)</p>	<p>De gemeente bezit 129.325 aandelen op een totaal van 149.682.196 aandelen (0,0864%). De aandelen zijn gewaardeerd op een bedrag van € 52.000. In de begroting 2023 wordt uitgegaan van een dividendopbrengst van € 85.888. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2019: € 4.112 miljoen 31-12-2020: € 4.116 miljoen 31-12-2021: € 4.241 miljoen <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2019: € 4.146 miljoen 31-12-2020: € 4.635 miljoen 31-12-2021: € 5.154 miljoen <u>Resultaat:</u> 2019: € 210 miljoen 2020: € 108 miljoen 2021: € 199 miljoen</p> <p>Over 2021 is een dividend ontvangen van € 65.043 (2020 € 90.644). Daarnaast ontvangt de gemeente ingaande 2021 jaarlijks een marktconforme rente van 1,4% over een verstrekte lening ter versterking van het eigen vermogen van Enexis. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 4.241.000.000 31-12-2020: € 4.116.000.000 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 5.154.000.000 31-12-2020: € 4.635.000.000 <u>Resultaat:</u> 2021: € 199.000.000 2020: € 108.000.000</p>
<p>Zeggenschap</p>	<p>De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door de heer E. van Dijk (wethouder) in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.</p>
<p>Ontwikkelingen/ overige opmerkingen</p>	<p>De provincies, gemeenten en Enexis werken samen op het gebied van duurzaamheid hetgeen (naar verwachting) resulteert in een aantal gezamenlijke projecten. Enexis ondersteunt gemeenten o.a. ook bij het opstellen van de Regionale Energie Strategie. Als gevolg van het stijgend investeringsniveau in het netwerk en om dit alles in de toekomst te kunnen financieren, kijkt Enexis kritisch naar haar eigen efficiency en is zij in gesprek met de reguleringsinstanties. Ook verkennen Enexis Holding en haar aandeelhouders de mogelijkheden voor versterking van het eigen vermogen. In verband hiermee heeft de gemeenteraad op 29 oktober 2020 besloten aan Enexis een converteerbare hybride aandeelhouderslening van afgerond € 432.000 te verstrekken ter versterking van het eigen vermogen.</p>
<p>Risico</p>	<p>Enexis is financieel gezond en heeft de Standard & Poor (S&P) rating A+ (Stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook). De aandeelhouders lopen het (geringe) risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten.</p>

CSV Amsterdam B.V. (Voorheen: Claim Staat Vennootschap B.V. te 's-Hertogenbosch)

<p>Rechtsvorm</p>	<p>Besloten Vennootschap</p>
<p>Visie/doelstellingen (openbaar belang)</p>	<p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult: a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schade claimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de Wet Onafhankelijk Netbeheer; b. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"). In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Voor een deel van de verkoopopbrengst wordt gedurende een bepaalde tijd een escrow-rekening aangehouden.</p>

	c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat eventuele claims worden afgewikkeld (tot 5 jaar na completion mei 2019). Na afwikkeling hiervan zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 1.728 aandelen op een totaal van 2.000.000 aandelen (0,0864%). <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2019: € 451.905 31-12-2020: € 392.593 31-12-2021: € 313.773 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2019: € 83.583 31-12-2020: € 27.162 31-12-2021: nnb <u>Resultaat:</u> 2019: -/- € 294.085 2020: € 172.219 2021: nnb De gemeente bezit 1.728 aandelen op een totaal van 2.000.000 aandelen (0,0864%). <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: € 313.773 31-12-2020: € 392.593 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: € 21.188 31-12-2020: € 27.162 <u>Resultaat:</u> 2021: -/- € 100.000 2020: -/- € 41.122
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt door de heer E. van Dijk (wethouder) in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/ overige opmerkingen	Het bestuur is in overleg met Waterland Private Equity (destijds koper) van Attero over een aantal belastingzaken (van voor de verkoop) die moeten worden afgewikkeld. Naar verwachting zal de vennootschap in de loop van 2021 kunnen worden geliquideerd. Bij de liquidatie van Verkoop Vennootschap B.V. zal mogelijk kapitaal worden overgeheveld naar CSV Amsterdam B.V. ter dekking van de resterende kosten tot liquidatie van de bv.
Risico	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Onderdeel van Essent was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productie-maatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V. heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE bij de rechter aangevochten. Een bemiddelingstraject is succesvol afgerond en in 2011 zijn de aandelen alsnog geleverd aan RWE. Het Publiek Belang Elektriciteitsproductie (EPZ) blijft bestaan met een beperkt takenpakket om de zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet wettelijk - financiële gevolgen	Ondanks dat het General Escrow Fonds in juni 2016 is geliquideerd en is uitgekeerd aan de aandeelhouders, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand te worden gehouden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financieel belang (totale bijdrage)	<p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2019: € 1.589.543 31-12-2020: € 1.569.395 31-12-2021: € 1.539.259</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2019: € 455.015 31-12-2020: € 19.533 31-12-2021: € 19.533</p> <p><u>Resultaat:</u> 2019: -/- € 15.402 2020: -/- € 20.148 2021: -/- € 27.569</p>
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van aantal aandelen en wordt door de heer E. van Dijk (wethouder) in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen/ overige opmerkingen	De vennootschap zal vermoedelijk pas in 2021 of begin 2022 kunnen worden geliquideerd omdat zij partij is in een aantal andere juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent/EPZ aan RWE zijn afgesloten.
Risico	Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (circa € 1,5 mln).

NV Rendo te Meppel

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Rendo is een regionaal netwerkbedrijf, verantwoordelijk voor een adequate distributie van gas, elektriciteit, warmte en data in Zuid-Drenthe en Noord-Overijssel. Rendo streeft ernaar om haar huidige sterke positie als netbeheerder en netwerkbedrijf (aardgas, groen gas, elektriciteit, data en warmte) voortdurend te verbeteren. Rendo wil als netwerkbedrijf actief zijn bij de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van duurzaam gebruik van energie en de transitie naar een duurzame energievoorziening. De nabijheid van het eigen betrouwbare en veilige energienetwerk is steeds het vertrekpunt. Daarnaast wil Rendo een maatschappelijk verantwoordelijke rol innemen voor haar stakeholders als het gaat om duurzaamheid en energietransitie in de regio.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	De gemeente bezit 102 aandelen op een totaal van 991 aandelen (10,29%). Als gevolg van de investeringen in de energietransitie en de daarmee gepaard gaande lagere bedrijfsresultaat, is het dividend voor 2023 verlaagd van € 514.000. <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 76.899.000 31-12-2021: € 76.024.000</p> <p><u>Lang Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 86.409.000 31-12-2021: € 80.896.000</p> <p><u>Resultaat (na belastingen):</u> 2020: € 9.555.000 2021: € 6.589.000</p>
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen. Er is geen gemeentelijke vertegenwoordiging meer in de raad van commissarissen. Wel is de gemeente door de heer E. van Dijk (wethouder) in de aandeelhoudersvergadering vertegenwoordigd.
Ontwikkelingen / overige opmerkingen	De focus ligt de komende jaren op de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame brandstoffen; de energietransitie. Dat is voor Rendo een omvangrijke opgave waarvoor de onderneming de komende jaren € 70 tot € 100 miljoen denkt te moeten gaan investeren zoals in een nieuw ondergronds elektriciteitsstation in Hoogeveen. NV Rendo is bezig om hiervoor de benodigde financiering aan te trekken. Wat hierbij ook nog een rol speelt is de financiering energietransitie (fien). De financiering van de energietransitie voor netbeheerders is een landelijk probleem of issue. Het gaat om miljarden waarbij de ministeries van EZK en

	<p>financiën zijn betrokken. Er wordt gekeken naar kapitaalstortingen door het Rijk. Hoe, in welke vorm en onder welke condities is nog onduidelijk. Vraagstuk speelt bij de grotere regionale netbeheerders (m.n. op korte termijn bij Stedin en Alliander). Tarieven, regulering en efficiencyverbeteringen maken onderdeel uit van het proces. Uitkomsten raken ook de kleinere netbeheerders (Cogas, Westland en Rendo). Dit kan ook nog van invloed zijn op de vraag rondom gemeentegaranties. Punt is echter dat het nog niet duidelijk is hoe de financiering van de energietransitie eruit gaat zien (nieuw kabinet).</p> <p>Daarnaast wil Rendo de komende jaren nog steeds het aantal glasvezel aansluitingen uitbreiden naar 100.000 plus en de verdere ontwikkeling van het bijbehorende beheersorganisatie Re-Net bv.</p>
Risico	<p>Aandelenkapitaal en dividend. Als gevolg van forse investeringen door NV Rendo in verband met onder andere de komende energietransitie, komt het bedrijfsresultaat onder druk te staan. De raad van commissarissen (RvC) van de onderneming heeft aangegeven dat voor de jaren 2022 tot en met 2026 een dividenduitkering mogelijk moet zijn van € 5 miljoen voor de 9 aandeelhoudende gemeenten.</p>

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe te Assen

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	Gewaarborgde levering van water.
Beleidsvoornemens - wettelijk/niet wettelijk - financiële gevolgen	Aanhouden als duurzame belegging en opbrengsten inzetten als algemeen dekkingsmiddel.
Financieel belang (totale bijdrage)	<p>De gemeente is in het bezit van 51 aandelen, nominaal € 50, van de in totaal 1.946 geplaatste aandelen. Maatschappelijk kapitaal: 5.000 aandelen. De afspraak is dat het maximaal toegestane dividend, ter grootte 3%, zijnde de wettelijke rente, van het geplaatste aandelenkapitaal wordt uitgekeerd. Het resultaat voor 2021 is ten gunste van de reserves van de N.V. gebracht. De bron van onderstaande gegevens zijn de jaarverslagen van resp. 2020 en 2021:</p> <p><u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2020: € 51.344.000 31-12-2021: € 61.268.000</p> <p><u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2020: € 116.644.000 31-12-2021: € 125.813.000</p> <p><u>Resultaat:</u> 2020: € 4.111.000 2021: € 9.924.000</p>
Zeggenschap	De gemeente De Wolden heeft stemrecht op basis van het aantal aandelen en wordt vertegenwoordigd door de heer E. van Dijk (wethouder).
Ontwikkelingen / overige opmerkingen	De WMD is bezig niet-drinkwatergerelateerde activiteiten af te stoten en zich volledig te focussen op haar kerntaak: het leveren van betrouwbaar, veilig en betaalbaar drinkwater. Onderdeel hiervan is het vervangen van verouderde infrastructuur.
Risico	Er zijn voor de gemeente De Wolden als aandeelhouder in de WMD weinig risico's. De risico's voor de WMD zitten voornamelijk in de niet-drinkwater activiteiten. Deze zijn nagenoeg allemaal afgebouwd. WMD is financieel solide met een stevige financiële beheersing.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Werkgelegenheid Initiatieven De Wolden (SWIDW)

Rechtsvorm	Stichting
Visie/doelstellingen (openbaar belang)	De met ingang van 1 januari 2015 ingestelde stichting heeft als belang het bewerkstelligen van een kwalitatief goede en doelmatige uitvoering van gemeentelijke taken (bedrijfsvoering) zoals vastgelegd in de statuten.
Beleidsvoornemens - wettelijk - niet-wettelijk - financiële gevolgen	Per 1-1-2018 zijn alle 'Woldense' WSW-werknemers van Reestmond in dienst getreden van de Stichting Werkgelegenheids Initiatieven De Wolden. Een deel van de WSW-werknemers wordt ingezet in de groen en grijs activiteiten, een deel wordt gedetacheerd bij werkgevers in profit en non-profit en een deel van de werknemers heeft een 'beschutte' werkplek bij Reestmond. Het beleid blijft er onverminderd op gericht om de WSW-werknemers in een zo regulier mogelijke functie hun werk te laten vervullen.
Financieel belang (totale bijdrage)	De bijdrage van De Wolden aan deze Stichting voor het jaar 2023 is begroot op afgerond € 299.000. Dit is inclusief de bijdrage ad € 115.000 aan Reestmond. <u>Eigen vermogen:</u> 31-12-2021: In afwachting op afronding jaarrekening 2020 31-12-2020: € 124.410 (o.b.v. voorlopige cijfers) 31-12-2019: € 70.118 31-12-2018: € 57.914 <u>Vreemd vermogen:</u> 31-12-2021: In afwachting op afronding jaarrekening 2020 31-12-2020: € 976.024 (o.b.v. voorlopige cijfers) 31-12-2019: € 861.999 31-12-2018: € 743.832 <u>Resultaat (na bestemming):</u> 2021: In afwachting op afronding jaarrekening 2020 2020: € 4.292 (o.b.v. voorlopige cijfers) 2019: € 2.204 2018: € 47.914
Zeggenschap	Gemeente De Wolden wordt in de Raad van Toezicht vertegenwoordigd door het voltallige college van burgemeester en wethouders. Directeur-bestuurder is de gemeentesecretaris van de gemeente De Wolden.
Risico	Geen bijzondere directe risico's voor gemeente De Wolden.

Grondbeleid

Inleiding

Onder grondbeleid verstaan we het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid van de gemeente De Wolden moet de gemeentelijke doelstellingen ondersteunen. Het dient te worden ingezet om doelstellingen van de andere beleidsaspecten binnen de gemeente mede mogelijk te maken. De gemeente heeft op grond van de Wet Ruimtelijke Ordening een taak en mogelijkheden voor het voeren van ruimtelijk beleid. Daarnaast heeft het grondbeleid een grote financiële impact. De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's, zijn van belang voor de algemene financiële positie van de gemeente De Wolden.

Besluit begroting en verantwoording (BBV) en Vennootschapsbelasting (VPB)

Het grondbeleid vormt een vast onderdeel van de begroting en verantwoordingscyclus van de gemeente. Conform het besluit begroting en verantwoording voor provincies en gemeenten (BBV) hebben we in de begroting en in de jaarrekening een afzonderlijke paragraaf over het grondbeleid opgenomen.

Vanaf 2020 is nu voor de complexen in exploitatie gerekend met een rentepercentage van 0,47%. De berekende eindwaarden worden contant gemaakt met het door de commissie BBV bepaalde percentage van 2,0%.

Conform de voorschriften van Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) kan uit een in exploitatie genomen complex winst genomen worden. De BBV-regels met betrekking tot winstnemingen zijn in 2019 verder geconcretiseerd door de commissie BBV. De commissie BBV stelt ten aanzien van het tussentijds winstnemen:

“De berekening van de tussentijds te nemen winst gaat via de formule: (% realisatie kosten x % realisatie opbrengsten) x geraamde winst in €. Hierbij dient rekening te worden gehouden met eventuele onzekerheden in de bepaling van de geraamde winst. Deze onzekerheden kunnen op basis van kans x impact gekwantificeerd worden.”

In de tabel onder de kop 'Verwachte exploitatieresultaten complexen in exploitatie' zijn bovenstaande punten verwerkt. De beperking van de looptijd tot maximaal 10 jaar is bij de actualisaties verwerkt, net als de eventueel te betalen vennootschapsbelasting.

Nota grondbeleid 2019 - 2022

De Nota grondbeleid dient geactualiseerd worden, aangezien deze tot 2022 loopt. De actualisatie van de nota grondbeleid volgt echter op het nieuwe Woonplan. Aangezien besloten is om het Woonplan eind 2022 in de raad te behandelen, lukt het niet om in 2022 de nota grondbeleid nog vast te stellen. Om die reden schuift vaststelling van de nota grondbeleid door naar 2023.

Grondbeleid is maatwerk; voor iedere ontwikkeling wordt een haalbaarheidsstudie gemaakt en wordt afgewogen of de gemeente zelf de ontwikkeling ter hand neemt, dit samen met een marktpartij doet of het volledig overlaat aan de markt.

De gemeente De Wolden volgt bij inzet van actief grondbeleid een projectmatige aanpak, stelt haalbaarheids- en/of risicoanalyses op, voert een project indien nodig gefaseerd uit en voert investeringswerkzaamheden pas uit wanneer ze ook daadwerkelijk benodigd zijn.

Bij een locatieontwikkeling waarbij de voorgenomen ontwikkeling slechts door actief grondbeleid realiseerbaar is, kan de gemeente overgaan tot strategische aankopen/verwervingen. Per geval wordt een afweging gemaakt of een strategische verwerving nodig is en zo ja welk verwervingsinstrument wordt ingezet.

De raad neemt een (vertrouwelijk)besluit met begrotingswijziging over verwervingen door het college, indien per transactie:

- Het aankoopbedrag (de uitgaven) meer dan € 500.000 bedraagt, of
- Het verschil tussen de taxatie- en de aankoopwaarde meer dan 40% bedraagt.

Voor de aankopen onder deze normbedragen ligt de bevoegdheid bij het college. Het college zal de raad over de aankopen die zij doet actief informeren.

Bij faciliterend grondbeleid wordt ingezet op het afsluiten van een anterieure overeenkomst met de ontwikkelende partij. Bij het voorbereiden en vaststellen van het bestemmingsplan wordt – indien

het kostenverhaal nog niet is zeker gesteld met anterieure overeenkomst(en) – tevens een exploitatieplan voorbereid en vastgesteld om kostenverhaal zeker te stellen.

De grondexploitaties worden jaarlijks, bij het opstellen van de jaarrekening, geactualiseerd. De exploitatieopzet en bijbehorende risicoanalyse wordt opgenomen in de jaarrekening van de grondexploitaties. Op de nog te realiseren opbrengsten en kosten worden de projectspecifieke risico's becijferd (bedrag risico*kans op voordoen) en in mindering gebracht. Marktrisico's worden meegenomen in de bepaling van de hoogte van het weerstandsvermogen.

De benodigde reserve bouwgrondexploitatie wordt jaarlijks berekend. Overschotten en tekorten in de Reserve Bouwgrondexploitatie worden verrekend met de algemene reserve.

Notitie BBV 2019

De commissie BBV heeft de afgelopen periode de notitie Grondbeleid 2019 tot stand gebracht. Deze notitie is een samenvoeging en actualisering van de vier eerdere notities over grondexploitatie, faciliterend grondbeleid, nadere uitleg tussentijds winst nemen (POC-methode) en voorbeeld verwerken onderhanden werk. De nieuwe notitie bevat met name nadere uitleg en verduidelijking en is met ingang van 2019 van toepassing. Er is geen sprake van nieuwe beperkende regelgeving. Er zijn wel een paar aanpassingen zoals de rubriek 'warme gronden' en de vereenvoudiging van het faciliterend grondbeleid.

Woonplan 2017 - 2022

Het huidige woonplan "Een leven lang wonen" is in 2017 vastgesteld. In dit woonplan is het volkshuisvestelijke beleid concreet geformuleerd (gericht op de uitvoering) voor de periode 2017-2022. Daarnaast geeft het woonplan een doorkijk voor de periode tot 2025. De woonvisie geeft een overzicht van de belangrijkste woningmarktopgaven in gemeente De Wolden voor de komende jaren. In dit plan legt de gemeente vast wat haar visie is op deze opgaven en op welke manier zij hier richting aan geeft. De woonvisie kan gezien worden als basis voor het bod van de corporaties en de daaruit voortvloeiende prestatieafspraken. Het is daarnaast ook een uitnodiging aan inwoners, ontwikkelaars en zorgpartijen om een bijdrage te leveren aan het prettig wonen in gemeente De Wolden.

De gemeente wil voldoende ruimte bieden voor mensen die hier willen wonen; zowel nieuwe vestigers als starters die in de gemeente willen blijven wonen. In kerndorpen zijn planmatige uitbreidingen mogelijk, in kleine kernen wordt gebouwd naar concrete vraag. Op voorhand wordt daarom niet aangegeven hoeveel het aantal te bouwen woningen per kerncluster bedraagt. Conform het Woonplan is er behoefte aan een netto toename van 440 woningen in de periode 2017 – 2022.

De periode waarvoor het concrete beleid was geformuleerd is dus verstreken. De gemeente werkt aan de actualisatie van het woonplan. Evenals in de rest van Nederland, is ook in De Wolden de druk op de woningmarkt erg hoog. De huizenprijzen zijn de afgelopen jaren explosief gestegen. Hierdoor is het met name voor jongeren en starters moeilijk om (betaalbare) woonruimte te vinden. Er moeten zo snel mogelijk voldoende betaalbare woningen komen. Daarbij is het belangrijk dat nieuwe ontwikkelingen passen bij het karakter van de omgeving.

Verwachte exploitatieresultaten complexen in exploitatie

Voor de complexen bouwgrond die in exploitatie zijn, zijn in onderstaand overzicht per complex de 'nog te maken kosten', de 'nog te realiseren baten' alsmede de verwachte eindwaarde van de grondexploitatie.

Complexen in exploitatie	Verwachte boekwaarde 1-1-2023	Nog te maken kosten incl. rente en index	Nog te realiseren baten	Resultaat eindwaarde	N/V	Jaar realisatie
Bedrijventerrein Hoge Akkers	0	0	0	0	V	2022
Dunningen	-62.403	39.278	0	-23.125	V	2023
Fort	-145.113	59.022	0	-86.092	V	2023
Veeningen	0	0	0	0	V	2022
Kerkenveld Noord	-202.439	151.995	0	-50.444	V	2023
Oosteinde-Oost	0	0	0	0	V	2022

Complexen in exploitatie	Verwachte boekwaarde 1-1-2023	Nog te maken kosten incl. rente en index	Nog te realiseren baten	Resultaat eindwaarde	N/V	Jaar realisatie
Drogteropslagen	-83.107	57.728	0	-25.379	V	2023
Zuiderkerkes II	0	0	0	0	V	2022
De Meidoorn Koekange	-11.963	0	0	-11.963	V	2022
Ruinerwold de Dissel	0	0	0	0	V	2022
Totaal	-505.025	308.023	0	-197.003	V	

N = Nadelig **V** = Voordelig

Risico's

Het monitoren van het exploitatieverloop is essentieel voor het tijdig signaleren van risico's. De risico's in BIE (lopende exploitatie), worden in aanmerking genomen voor het bepalen van de omvang van de reserve bouwgrondexploitatie. De stijging van de bouwkosten en een mogelijke economische recessie zijn risico's in de lopende exploitaties. Kan het geprognosticeerde uitgiftetempo nog gerealiseerd worden. Is er nog animo voor de kavels die nu nog in uitgifte zijn, nu de bouwkosten gestegen zijn en misschien op termijn de woningmarkt inzakt. Daartegenover staat wel een zeer lage hypotheekrente en het feit dat de meeste kavels binnen de grondexploitaties verkocht zijn. In 2023 en verder zal blijken of het geprognosticeerde uitgiftetempo standhoudt.

Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Het doel van deze reserve is het opvangen van risico's in het kader van de bouwgrondexploitatie en heeft daardoor de functie van weerstandsvermogen. Het saldo van de 'algemene reserve bouwgrondexploitatie' bedraagt per 31 december 2021 afgerond € 0,00.

Planning activiteiten 2023

De belangrijkste voor 2023 geplande activiteiten zijn op te delen in drie categorieën:

1. planvorming;
2. bouwrijp maken;
3. woonrijp maken.

1. Planvorming

Voor de complexen die in exploitatie zijn genomen, is de planvorming afgerond. Voor de uitbreiding van het bedrijventerrein in Ruinerwold vindt planvorming plaats, dit plan zal bij vaststelling bestemmingsplan in exploitatie genomen worden eind 2022 of begin 2023. Verder wordt er uitvoering gegeven aan de uitwerking van het Woonplan.

2. Bouwrijp maken

Dit zijn de fysieke voorbereidingen, bijvoorbeeld de aanleg van wegen, riolering e.d., waardoor de bouwgrond geschikt is om te bebouwen. Wanneer deze voorzieningen zijn aangelegd kunnen bouw kavels uitgegeven worden en kan er daadwerkelijk gebouwd worden. In 2023 zal er gestart worden met het bouwrijp maken van de uitbreiding Hoge Akkers Ruinerwold.

3. Woonrijp maken

Na het bouwrijp maken kan er gestart worden met de bouw van woningen. Na afronding van de bouwwerkzaamheden kan de straat definitief ingericht worden. Ook worden parkeerplaatsen aangebracht en wordt beplanting aangelegd. Er wordt eind 2022 met een doorloop naar begin 2023 de laatste hand gelegd aan het woonrijp maken van Dunningen, Fort, Kerkenveld-Noord en de Meidoorn Koekange. Het plan Drogteropslagen zal, nu alle kavels verkocht zijn, in 2023 woonrijp gemaakt worden.

Verkoopbare gronden in voorraad

In de lopende exploitaties zijn geen gronden meer beschikbaar. Na vaststelling van het bestemmingsplan uitbreiding Hoge Akkers wordt er weer bedrijfsgrond uitgegeven.

Sociaal domein

1. Inleiding

Met decentralisaties van de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Participatiewet zijn in 2015 omvangrijke taken overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten. Inmiddels zijn deze taken al een aantal jaar goed geïntegreerd in onze gemeentelijke organisatie. Maar er blijft altijd ruimte voor verbetering bij de uitvoering hiervan. We maken dit als gemeente mogelijk door binnen het sociaal domein nog meer in te zetten op maatwerk en efficiëntie, en door oog te houden voor de behoeften van onze inwoners. Daarbij zien we de taken binnen het sociaal domein niet als gescheiden domeinen. We streven naar een efficiënte en integrale uitvoering van deze taken en de daaraan gekoppelde integrale dienstverlening om kwetsbare inwoners zo goed mogelijk te ondersteunen.

In 2021 hebben we de beleidsmatige grondslag voor die verbetering vastgelegd door middel van de vaststelling van de Kadernota Sociaal Domein 2022-2025 "Duurzaam in Balans". Daarnaast zijn er verdere uitgangspunten opgenomen in het Raadsbreedprogramma De Wolden 2022-2026 'We doen het samen!' en het collegeprogramma 2022-2026 'De Wolden geeft energie!'. We zetten via deze documenten in op een doorontwikkeling van het sociaal domein waarbij we ons als doel stellen om onze inwoners de zorg en ondersteuning te geven die men nodig heeft.

2. Ontwikkeling paragraaf

Als gemeente kunnen we het sociaal domein – en dus ook deze paragraaf – zo breed maken als we zelf willen. De verdere transformatie van en innovatie binnen het sociaal domein is ook van invloed op deze paragraaf richting een nog meer integrale weergave van het beleid en uitvoering.

In de programmabegroting zijn de nieuwe taken op dit moment verdeeld over het programma 'Sociaal' en 'Solide basis voor de Wolden'.

3. Huidige beleidskaders sociaal domein

De gemeentelijke visie op het sociaal domein en de daarvan afgeleide, algemene beleidskaders zijn vastgelegd in de kadernota Sociaal Domein 2022-2025 "Duurzaam in balans" die op 28 oktober 2021 door de gemeenteraad is vastgesteld.

In het huidige collegeprogramma 2022-2026 wordt aandacht geschonken aan het sociaal domein binnen het hoofdstuk 'Het sociale gezicht van De Wolden'.

De vastgestelde algemene beleidskaders en uitgangspunten zijn van toepassing op de Jeugdwet, de Wmo en de Participatiewet. Deze algemene beleidskaders en uitgangspunten zijn nader uitgewerkt in de beleidsplannen:

- Jeugdhulp.
- Wmo.
- Participatie.

Bij de behandeling van de gemeentelijke begroting 2020 is besloten om het sociaal domein te gaan herijken. Daarbij is als hoofddoel geformuleerd:

Het vaststellen van een nieuwe balans tussen aan de ene kant het handhaven van een goede invulling van onze verantwoordelijkheid voor onze kwetsbare en minder zelfredzame inwoners en aan de andere kant een verantwoorde beheersing van de uitgaven in het sociaal domein. Met een 'verantwoorde beheersing van de uitgaven' wordt bedoeld dat de uitgaven in evenwicht moeten zijn met de inkomsten (rijksbijdrage).

We willen komen tot een toekomstbestendig sociaal domein zowel qua inhoud als financiën.

Als centrale vragen in het proces zijn geformuleerd:

- a. Wat hebben onze inwoners die kwetsbaar zijn, nodig om mee te kunnen doen in de (lokale) samenleving? In de beantwoording van die vraag staan onze inwoners centraal en niet onze systeemwereld.
- b. Hoe komen we weer tot een goede balans tussen uitgaven en inkomsten? Daar is het uitgangspunt een budgettair neutrale uitvoering van de taken binnen het sociaal domein. Dit betekent op hoofdlijnen dat de 'eigen' historische budgetten en de budgetten van het Rijk voldoende moeten zijn om een goede invulling aan de sociaal domein taken te geven.

Afgesproken is dat college en gemeenteraad gezamenlijk invulling geven aan het hoofddoel. Dat doen ze door in gesprek te gaan met maatschappelijke partners, adviesraden, materiedeskundigen

en eventueel inwoners (ervaringsdeskundigen). De kadernota Sociaal Domein 2022-2025 'Duurzaam in balans' is de uitkomst van dat proces.

In de kadernota zijn de kaders en speerpunten op hoofdlijnen neergezet. Concrete uitwerking in uitvoeringsplannen vindt plaats met de adviesraden en maatschappelijke partners.

Cliënt- en burgerparticipatie

Het betrekken van cliënten en inwoners bij beleid en uitvoering is niet alleen een wettelijke verplichting, maar is ook verankerd in de grondhouding van de gemeente wat betreft burger- en overheidsparticipatie. Momenteel is de structuur voor de cliënt- en burgerparticipatie sociaal domein de Adviesraad Sociaal Domein en de daaraan gekoppelde Cliëntenraden Wmo, Jeugd en Participatie & WSW. Op verzoek van de gemeenteraad wordt deze structuur geëvalueerd. Beoordeeld wordt op welke wijze het beste invulling kan worden gegeven aan de cliënt- en burgerparticipatie.

4. Visie sociaal domein

De Wolden is een vitale en inclusieve gemeente waarin iedereen naar vermogen mee kan doen in onze samenleving. Inwoners voelen betrokkenheid bij hun omgeving en daarbij is het naoberschap, het omkijken naar elkaar, een groot goed. Wij vinden het daarbij van belang dat inwoners zelf regie kunnen voeren over hun eigen leven. Indien nodig met de juiste ondersteuning. Wij willen dat niemand in onze gemeente tussen wal en schip valt. We blijven hier zoeken naar een balans tussen het bieden van passende ondersteuning en de door het Rijk beschikbaar gestelde financiële middelen.

Onze visie op de inrichting van het sociaal domein bestaat uit een aantal uitgangspunten. Wij willen dat onze inwoners:

- zich zo gezond, positief en veilig mogelijk ontwikkelen;
- meedoen in onze (lokale) samenleving;
- zo lang mogelijk in hun leefomgeving blijven;
- zo goed mogelijk sociaal en financieel zelfredzaam zijn.

4.1 Zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid

In de eerste plaats gaan we uit van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Onze inwoners zijn primair zelf verantwoordelijk voor hun gezondheid, hun gezin, hun ontwikkeling, meedoen in de samenleving en het zo lang mogelijk in hun woningomgeving kunnen blijven. Daarbij vinden we 'een beroep doen op de naaste omgeving' vanzelfsprekend.

4.2 Ondersteunen inwoners

Inwoners die kwetsbaar zijn, ondersteunen we. Daarbij is het uitgangspunt dat we ondersteuningsvragen van onze inwoners zo vroeg mogelijk in beeld willen krijgen of nog liever, willen voorkomen.

4.3 Regie in het sociaal domein

Goede ondersteuning vraagt een integrale aanpak. Daar zetten we op in via de toegang, maar daarnaast vraagt dit ook een heldere regie zodat de ondersteuning in samenhang wordt geboden, maar ook de inzet goed kan worden gemonitord. In principe ligt deze regie bij de bewoners zelf, maar in voorkomende gevallen is ondersteuning hierbij nodig. In die situaties willen we dit sociaal domein breed regelen.

5. Wat doen we nu al in het sociaal domein?

Per pijler in het sociaal domein geven we aan waar we nu al op inzetten.

5.1 Wmo

De Wmo is primair gericht op de inwoner die ondersteuning nodig heeft om zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving te kunnen blijven en in de (lokale) samenleving te kunnen meedoen. Die ondersteuning is aanvullend op de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid. Daarnaast kent de Wmo ook wat meer algemene opdrachten en doelstellingen gericht op algemene voorzieningen en preventie om die eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid nadere invulling te geven. Met de oprichting van de Stichting Onafhankelijke Clientondersteuning voldoen we niet alleen aan een wettelijke verplichting, maar kijken we ook nadrukkelijk wat er in de Woldense situatie het beste is. Vanuit de context van de Wmo zoeken we meer de verbinding met andere beleidsterreinen en vooral ook met maatschappelijke organisaties.

De buurtteams zijn een mooi voorbeeld van een gezamenlijke aanpak om inwoners snel, integraal en dichtbij te helpen. Binnen de buurtteams werken de kernpartners politie, Actium, Welzijn De Wolden en gemeente nauw samen om zowel fysieke als sociale zaken snel en adequaat aan te pakken. Of anders snel door te verwijzen.

Door de coronacrisis is het thema 'eenzaamheid' nog nadrukkelijker in beeld gekomen. Samen met de zorg, welzijn en de bibliotheek kijken we naar een integrale aanpak voor de korte en wat langere termijn.

In De Wolden neemt het aantal ouderen toe met kans op een toenemend beroep op voorzieningen en toename van gezondheidsvraagstukken. Binnen de integrale ouderenzorg gaan we daar samen met zorgorganisaties, welzijn en huisartsen mee aan de slag.

In navolging van het bovenstaande willen we ook gaan inzetten op het in beweging komen van ouderen die niet of minder actief zijn. Door inzet van gerichte fysiotherapie wordt er voor een langere periode gewerkt aan het versterken van de explosieve spiermassa. Deze spiermassa is bij uitstek nodig bij het uitvoeren van bijvoorbeeld de dagelijkse huishoudelijke taken. We noemen deze methodiek ook wel herstelgerichte hulp. De inzet van deze methodiek leidt tot verhoging van de dagelijkse fysieke activiteit, een verbetering van de ervaren gezondheid en kwaliteit van leven en een verbetering van het fysiek functioneren. De verwachting, gezien ervaringen bij andere gemeenten, is dat deelnemers van de methodiek herstelgerichte hulp minder of zelfs geen huishoudelijke hulp meer hoeven te ontvangen.

Een inclusieve samenleving is een samenleving waarin iedereen meedoet, ongeacht culturele achtergrond, gender, leeftijd of beperkingen. Het beleid van de gemeente is erop gericht dat iedereen volwaardig kan deelnemen aan het maatschappelijk leven. Volwaardig betekent zonder te worden gediscrimineerd, met de vrijheid om zelf keuzes te maken en met gelijke kansen en gelijke toegang tot voorzieningen en diensten. In eerste instantie hebben we ons gericht op aanpassingen van de fysieke omgeving. De volgende fase is om te kijken waar sociale en/of mentale belemmeringen zijn en om vervolgens samen met betrokken personen en organisaties daar iets aan te gaan doen.

Beschermd wonen (BW) wordt momenteel voor negen Drentse gemeenten, waaronder De Wolden, uitgevoerd door centrumgemeente Assen. Het kabinet heeft besloten tot de doordecentralisatie BW per 2024. Concreet betekent dit besluit dat alle gemeenten per 2024 de middelen voor BW ontvangen op basis van een objectief verdeelmodel. In de huidige situatie ontvangen alleen de centrumgemeenten deze middelen. Ook de voorbereiding van de indiening van het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel gaat door. Nieuw is het voornemen om de samenwerking tussen gemeenten beter in de wet te verankeren. Er komt een wettelijke verplichting dat gemeenten moeten samenwerken bij de inkoop en bekostiging van BW. De wijze van bekostiging en in welk regionaal verband gemeenten samenwerken, is aan de gemeenten zelf. Om meer regionale en lokale invulling te kunnen geven wordt voorgestaan om de regio Assen te splitsen in een regio Noordmidden en Zuidwest-Drenthe. In onze regio gaan we samenwerken met Hoogeveen, Meppel en Westerveld. Een van de belangrijkste doelen in het kader van de decentralisatie is om mensen vanuit beschermd wonen te laten doorstromen naar thuiswonen+ om daarmee meer integratie in de lokale samenleving te bevorderen (en hoge opvangkosten voor de gemeente te voorkomen).

5.2 Jeugdhulp

Gemeente De Wolden vindt het van belang dat alle Woldense kinderen de kans krijgen om veilig op te groeien en zich optimaal te kunnen ontwikkelen binnen de eigen mogelijkheden. Wanneer de veiligheid in het geding is, komen we gevraagd en ongevraagd in actie. Wanneer er belemmerende factoren zijn die de ontwikkeling stagneren, kan er op diverse manieren een hulpvraag gesteld worden.

Daarnaast is de jeugdhulp landelijk, maar ook zeker in De Wolden, aan het transformeren. Kortgezegd richt die transformatie zich op het normaliseren van bepaalde opvoedvragen, het de-medicaliseren van onze jeugd waar dit kan en het kijken naar wat er nodig is om een kind te helpen, in plaats van waar men wel of geen recht op heeft. Er zijn volop ontwikkelingen binnen de jeugdhulp waaraan gewerkt wordt. Doel is om de ondersteuning aan ouders en jeugdigen verder te verbeteren en daarbij de kosten voor jeugdhulp omlaag te brengen.

Voor jeugdhulp zijn in 2022 de volgende ambities geformuleerd:

1. Inzetten op het vergroten van de eigen kracht en probleemoplossend vermogen van gezinnen.
2. Normaliseren van de situatie en aansluiten bij de leefwereld van gezinnen (zo licht en kortdurend mogelijk, zo lang en zwaar als nodig is).
3. We zijn graag op tijd (zo vroeg mogelijk signaleren en indien nodig interveniëren).
4. Elk kind heeft het recht om veilig op te groeien (als de veiligheid in het geding is, komen we altijd in actie, ook buiten kantooruren).
5. Er is een goede verbinding tussen kinderopvang, onderwijs en jeugdhulp.
6. We hebben grip op de kosten voor jeugdhulp.
7. We gaan inzetten op begrenzing; begrenzen van het aantal aanbieders, begrenzen van het aantal hulpverleners rond gezinnen, begrenzen van de administratieve druk en begrenzen van de winsten van aanbieders in de jeugdzorg.

Deze ambities zijn de komende jaren van kracht. Zie hiervoor ook de nota 'Perspectief op jeugd; kansrijk opgroeien in De Wolden'.

5.3 Participatie

Participatie richt zich op begeleiding richting scholing of werk, met een betaalde baan als het einddoel. Hierbij gaat de gemeente voor de kortste weg voor de inwoners om weer uit de uitkerings situatie te komen. Echter wel met het oog op duurzame uitstroom. Daarbij kijkt de gemeente naar de mate van de afstand tot de arbeidsmarkt en ontvangt de inwoner ondersteuning op basis van de persoonlijke situatie. Inwoners die kans maken op een betaalde baan krijgen alleen ondersteuning bij hun re-integratie. Deze ondersteuning bestaat uit coaching van werknemersvaardigheden en re-integratieactiviteiten. Hierbij is altijd oog voor de mogelijkheden en wensen van de werkzoekende, maar kijken we ook naar de kansen die er bestaan op de arbeidsmarkt.

Indien betaald werk nog een stap te ver is, wordt maatschappelijke participatie gestimuleerd en werken we aan mogelijke problematiek bij de inwoner. Zo doet een deel van deze groep vrijwilligerswerk of ontvangt men begeleiding van hulpverleningsinstellingen, bijvoorbeeld als er sprake is van een geestelijke of lichamelijke arbeidsbeperking of schuldenproblematiek. Ook wordt de mogelijkheden van de inzet van een leerwerkbedrijf beoordeeld.

Of een inwoner weinig of veel afstand heeft tot de arbeidsmarkt, maakt voor het idee achter onze aanpak geen verschil. Maatwerk is hierin altijd het devies. Maar hierin gaan we wel uit van de eigen kracht van de inwoner. Het inzetten van een re-integratievoorziening gebeurt voor die inwoner voor wie dit noodzakelijk is. Indien men een grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt maar wel de beschikking heeft over een sociaal netwerk waar een beroep op kan worden gedaan, dan zet de gemeente geen voorziening in.

Voorliggende voorzieningen zijn er met een reden, en de bijstand fungeert als laatste vangnet voor hen die het op eigen kracht niet meer redden.

6. Wat gaan we doen in 2023?

6.1 Algemeen

We werken in 2023 verder vanuit de visie en de uitgangspunten die vastgesteld zijn in de kadernota sociaal domein. Aanvullend daarop willen we in 2023 de focus leggen op effectiviteit, efficiency en eerlijkheid: passende en effectieve zorg bieden aan kwetsbare inwoners waarvoor dit noodzakelijk is met daarnaast oog voor een eerlijke verdeling van de middelen binnen het sociaal domein.

Daarom houden we een scherp oog op declaraties van zorginstellingen. Daarnaast gaan we strakker om met het afgeven van herindicaties binnen de jeugdzorg en Wmo begeleiding door beter te beoordelen of er sprake is van verminderde effectiviteit bij de geleverde en voorgestelde zorg. En dat daarmee afschaling of veranderende zorg wellicht een beter en passender alternatief is. En tot slot gaan we onderzoeken of en hoe we het mogelijk kunnen maken om exorbitante winsten binnen zorginstellingen te kunnen aanpakken.

Dit geheel, aangevuld met onderstaande punten over preventie en ondersteuning, moeten ertoe bijdragen dat de kosten van het sociaal domein maximaal effect hebben en passend blijven binnen de gestelde financiële kaders. Waarbij helder moet zijn dat binnen het sociaal domein niet alle kosten rechtstreeks door de gemeente beïnvloedbaar zijn.

6.2 Preventie

Langer thuis wonen

Belangrijk uitgangspunt van het (rijks)beleid is dat mensen zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Om dat te realiseren moet de gemeente nauw samenwerken op de thema's wonen, thuiszorg, (1^e lijns) medische zorg, welzijn en Wmo. De samenwerking op dat gebied willen we voortzetten en waar mogelijk verder vormgeven en intensiveren. Dat is een continu proces.

Meer algemene voorzieningen

We streven ernaar om onze reguliere voorzieningen zo vorm te geven dat ze aansluiten op de wensen en behoeften van alle groepen kwetsbare inwoners.

In het kader van de transformatie gaan we meer inzetten op het zo veel mogelijk vervangen van individuele verstrekkingen door algemene voorzieningen.

Ouderen

In demografisch opzicht kenmerkt onze gemeente zich door een toenemende vergrijzing. Het aandeel ouderen ligt boven het landelijk gemiddelde. Ouderen worden ook steeds ouder.

Een groot deel van onze ouderen is heel vitaal. Nu het streven is dat iedereen zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving moet kunnen blijven, is het goed om te kijken hoe onze vitale ouderen onze minder vitale ouderen kunnen ondersteunen. We gaan daarover graag in gesprek met bijvoorbeeld de ouderenbonden.

Inzet buurtteams

In 2018 zijn de twee buurtteams officieel van start gegaan. In de buurtteams komen sociaal, veilig en fysiek samen. De buurtteams zijn laagdrempelig. Hun belangrijkste taak is signaleren en doorverwijzen. De buurtteams werken nauw samen met het sociaal team De Wolden.

De deelnemende organisaties in de buurtteams zijn Gemeente De Wolden, Welzijn De Wolden, Actium en Politie als kernleden en in de buitenschil het team 'Optimaal Leven' (GGZ, VNN en Cosis) en Icare.

Eind 2019 is deze pilot geëvalueerd door de deelnemende organisaties en inwoners van De Wolden. De conclusie is unaniem van de deelnemende organisaties en inwoners dat deze werkvorm een bijdrage levert aan vroeg signalering. Dat er steeds meer aan de voorkant gewerkt wordt zodat duurdere zorg of inzet voorkomen wordt. Deze vernieuwde werkvorm is omgezet naar reguliere werkvorm in de deelnemende organisaties.

Met deze werkwijze wordt preventief zorg voorkomen en levert daarmee een positieve bijdrage aan de taakstelling sociaal domein.

Voor 2022 is een incidentele dekking voorgesteld. Voor een structurele oplossing wordt de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen gevraagd wat de mogelijkheden binnen de SWO zijn.

Positief Gezond De Wolden

Samen met inwoners wordt in De Wolden invulling gegeven aan een traject waarin het vergroten van de zelfredzaamheid in relatie tot hun gezondheid centraal staat. Daarbij wordt een brede definitie van gezondheid conform het model van positieve gezondheid (Machteld Huber) gehanteerd.

6.3 Ondersteunen

Beschermd wonen

Het onderdeel 'beschermd wonen' binnen de Wmo 2015 wordt sinds de invoering van de wet uitgevoerd door centrumgemeente Assen. De rijksoverheid heeft besloten dat de uitvoering van die taak weer teruggaat naar de gemeenten. In eerste aanleg zou dat per 1 januari 2021 zijn. Dat is uitgesteld tot 1 januari 2024.

Daarnaast worden per 2024 de middelen voor Beschermd Wonen in tien jaar overgebracht van de centrumgemeenten naar alle regiogemeenten.

De gemeenteraad wordt gedurende het traject geïnformeerd.

Begeleid zelfstandig wonen voor kwetsbare jongeren

Het gaat om een kleinschalige voorziening voor jongeren (18 – 23 jaar) die (nog) geen geïndiceerde Jeugdhulp nodig hebben, maar die door omstandigheden wel extra ondersteuning nodig hebben op weg naar zelfstandigheid.

Versterking van het vrijwilligerswerk

Vrijwilligers zijn onmisbaar in onze (lokale) samenleving. We waarderen het vele werk dat vrijwilligers doen, maar constateren ook dat de druk op hen toeneemt. Daarom hebben en houden we aandacht voor hoe we vanuit de gemeente kunnen bijdragen aan het zinvol, acceptabel en leuk houden van het vrijwilligerswerk in De Wolden.

7. Raadsbreed Programma

In het Raadsbreed Programma 2022-2026 staan de volgende opgaven centraal:

- Woningbouw
- Duurzaamheid
- Landbouw
- Het sociale gezicht van De Wolden
- Dienstverlening en kwaliteit van bestuur

In de opgave ‘Het sociale gezicht van De Wolden’ wordt ingegaan op het sociaal domein.

Binnen deze opgave worden een aantal speerpunten geformuleerd:

1. Iedereen kan naar vermogen meedoen in de samenleving.
2. Inwoners voeren zelf regie over hun eigen leven.
3. Niemand valt tussen wal en schip.
4. We bieden ondersteuning op maat.
5. We zoeken de balans tussen passende ondersteuning en de beschikbare financiële middelen.

8. Financiën

In dit onderdeel van de paragraaf komen financiële en financieel gerelateerde onderwerpen aan de orde.

8.1 Budgetten

Het sociaal domein is onder te verdelen in vier sub domeinen.

De budgetten zijn als volgt opgenomen in de begroting 2023:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2023	2024	2025	2026
Wmo	5.885	5.888	5.887	5.888
Jeugd	5.890	5.753	5.520	5.521
Participatie	3.681	3.637	3.592	3.592
Samenkracht en burgerparticipatie	2.843	2.844	2.829	2.829
Totaal	18.300	18.122	17.829	17.829

Tegenover deze budgetten staan rijksinkomsten. Gemeente De Wolden hanteert de lijn dat de uitgaven van het sociaal domein volledig te financieren zijn met de rijksinkomsten voor het sociaal domein.

Verdere informatie over de budgetten vindt u terug in de verschillende programma’s.

8.2 Reserve Sociaal Domein

De reserve Sociaal Domein is bedoeld om jaarlijkse financiële fluctuaties op te vangen (en daarmee evenwicht in de begroting te creëren) en geeft ruimte om (nieuwe) initiatieven binnen het sociaal domein te ondersteunen.

De gemeenteraad heeft de omvang van de reserve Sociaal Domein bij de jaarrekening 2021 verhoogd naar € 1,25 miljoen.

8.3 Ontwikkelingen Financiën

De herijking van het sociaal domein hebben we afgesloten met het vaststellen van de kadernota sociaal domein. Dat betekent dat we nu uitvoering geven aan de visie en uitgangspunten zoals vastgesteld in de kadernota en de maatregelen die we hebben genomen in het kader van de herijking. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met nieuwe risico's. Daarnaast is goed om de stand van zaken weer te geven van de ingezette maatregelen. Dit alles met inachtneming van wat we hierover in 6.1 al beschreven hebben.

Risico's die we zien na de vaststelling van de herijking Sociaal Domein zijn:

- De VNG waarschuwt ons voor een toename van vraag door autonome ontwikkelingen (als vergrijzing), welke niet volledig in de budgetten is doorgewerkt.
- Effecten van de daling van de koopkracht en stijgende inflatie. Hoge inflatie en stijgende energieprijzen leiden ertoe dat veel burgers financieel in de problemen komen. Het is aan-nemelijk dat dit zal leiden tot een toename qua aantallen binnen de schuldhulpverlening. Het college volgt nauwlettend de ontwikkelingen bij het Rijk, waarbij de gevolgen voor onze inwoners zo veel als mogelijk gedempt moeten worden.
- Effecten Hervormingsagenda jeugd (zie ook programma 7 Sociaal).
- De invloed van Covid-19 die in alle sub domeinen van het sociaal domein te merken is.

Wmo

In 2022 zijn in het kader van de herijking De Wolden een aantal maatregelen uitgevoerd die uiteindelijk ook doorwerking hebben in 2023. Zo hebben wij:

- De normtijden huishoudelijke hulp aangepast en aan de hand hiervan de bestaande indicaties huishoudelijke hulp opnieuw vastgesteld. Alle nieuwe indicaties huishoudelijke hulp zullen voortaan aan het nieuwe normenkader worden getoetst.
- De toepassing van het bestaande beleid aangescherpt daar waar het gaat om het toekennen van woonvoorzieningen die ook als algemeen gebruikelijk kunnen worden beschouwd.
- Meer gestuurd op het gebruik van algemene voorzieningen. In 2023 willen wij het gebruik van algemene voorzieningen stimuleren in overleg met Stichting Welzijn en vrijwilligersorganisa-ties.
- Onderzocht welke Wmo cliënten een scootmobiel hebben staan die zij niet meer gebruiken en deze ook ingenomen. Bij herindicaties zullen wij cliënten hierop ook in 2023 blijven bevragen.
- Controles uitgevoerd op de rechtmatigheid bij declaraties waarbij 100% van alle geïndiceerde uren ook structureel worden gedeclareerd. Dit blijven wij ook in 2023 doen.
- De overeengekomen 5% boeteclausule toegepast wanneer een zorgaanbieder te laat decla-reert. Uiteraard blijven we dit ook in 2023 doen.
- Een nieuw PGB ZZP-tussentarief geïntroduceerd door wijziging van de Verordening maat-schappelijke Ondersteuning. Het nieuwe tussentarief zal uiteraard ook in 2023 worden gebruikt.
- Het mantelzorgcompliment met ingang van 1 januari 2022 verlaagd met € 100 per mantel-zorgverlener.

Jeugd

We werken ook bij jeugdhulp aan de in het kader van de herijking afgesproken taakstelling (juni 2021). Deze heeft ook zijn doorwerking in 2023 e.v.

Zo is een nieuwe verordening ingevoerd, Buurtgezinnen is van start gegaan en ondertussen zelfs al uitgebreid. Met behulp van categorisering werken we aan het terugdringen van de instroom en het bevorderen van doorstroom en uitstroom. We zitten dicht op de casussen waarbij we de effectivi-teit van de ondersteuning monitoren.

Daarnaast lopen er 5 projecten die maken dat we efficiënter en effectiever werken: Thuiscoaches, SMW 12+, Moeders De Wolden, begeleid zelfstandig wonen 18+ en we rollen de POH-jeugd verder uit. We monitoren de inzet en nemen de resultaten mee in de volgende begroting ten einde te besluiten of we deze projecten duurzaam inzetten.

Participatie

Binnen het beleidsterrein Participatie wordt gewerkt binnen het kader van de herijking door mensen snel mogelijk weer in hun eigen kracht te zetten en waar mogelijk instroom in regelingen te voorkomen. In veel gevallen is het verkrijgen of behouden van werk hierin een belangrijke factor.

We hebben deelgenomen aan diverse regionale ondersteuningstrajecten binnen de regio om de uitstroom uit de bijstand te verhogen. Voorbeelden hiervan zijn:

- Perspectief of Werk
- Vitaal Platteland

Voorbeeld van lokaal ingezette trajecten is het KANS op Toekomst traject. Het KANS-traject zetten we in voor jongeren tussen 16 en 27 jaar. Dit traject is gericht op het opdoen van alle benodigde vaardigheden voor een toekomst op school of bij een werkgever. We realiseren hiermee dat meer jongeren het onderwijs verlaten met een diploma en daardoor minder (langdurig) een beroep doen op de bijstand. 80% tot 90% van de jongeren, vaak met multi-problematiek, die deelneemt aan KANS op toekomst gaat terug naar school of volgt een opleiding. Bovenstaand zetten we in 2023 voort.

Oekraïne

Opvang in De Wolden

De oorlog in Oekraïne duurt voort en leidt ertoe dat er nog steeds vluchtelingen uit Oekraïne naar Nederland komen. Binnen de gemeente De Wolden is in een zevental opvanglocaties ingericht met een capaciteit voor in totaal 74 vluchtelingen. Deze zijn ondertussen nagenoeg geheel gevuld. Met dit aantal dragen we in voldoende mate bij ten opzichte van de totale doelstelling van 3.200 plaatsen in Drenthe. De periode waarin verwacht wordt dat we deze bijdrage leveren is verlengd tot 1 maart 2023. Dit betekent dat de lopende huurovereenkomsten ook verlengd worden tot die datum.

Organisatie

Vanuit de eerste opzet als crisisteam is het team Oekraïne nu doorontwikkeld naar een projectteam waar drie locatiemanagers voor de locaties in De Wolden worden ingezet onder leiding van een teamleider en de projectleider GOO.

Compensatie vanuit het Rijk

Vanuit het Rijk is van begin af aan het uitgangspunt geweest dat de gemeenten een reële compensatie ontvangt. Vooralsnog is dat bepaald op een bedrag van € 100 per bed per nacht. Deze regeling geldt voorlopig tot het einde van 2022. Er wordt momenteel een nieuwe bekostigingsregeling door het Rijk uitgewerkt die naar verwachting in oktober van 2022 bekend wordt gemaakt. Daarnaast ontvangen we financiële middelen vanuit het Rijk in het kader van de leefgeldregeling. Deze middelen zijn voor het uitbetalen van het leefgeld aan de personen in de gemeentelijke en particuliere opvang. Ook krijgen we een vergoeding voor gemaakte uitvoeringskosten van de leefgeldregeling.

Uitgangspunt blijft dat gemeenten geen nadelige financiële gevolgen ondervinden.

Situatie 2023 en verder

Hoe de situatie hier zich in 2023 verder ontwikkelt is sterk afhankelijk van het verloop en de duur van de oorlog in Oekraïne. We dienen er rekening mee te houden dat de opvang van Oekraïners nog voor langere tijd nodig zal zijn. Hierbij kunnen we met de toenemende duur van hun verblijf in onze gemeente ook te maken krijgen met andere vragen op het terrein van zorg, onderwijs, werk en huisvesting. De antwoorden op deze vragen realiseren we dan in samenwerking met andere gemeenten en de VRD.

Deel B. Financiële begroting

Algemeen en uitgangspunten

Als basis voor de opstelling van de begroting gelden de kerngegevens voor onze gemeente.

Personele kosten versus bedrijfsvoeringskosten

Het personeel is ondergebracht bij de 'Gemeenschappelijke Regeling samenvoeging ambtelijke diensten Hoogeveen – De Wolden'. Naast de personeelslasten zijn daarin ook de interne kosten, de kosten automatisering en tractie (bedrijfsvoeringskosten) van de beide gemeenten ondergebracht. De basis voor de bijdrage 2022 aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen is de begroting 2021, e.e.a. gecorrigeerd met inachtneming van wat is vermeld in de reeds door de raad ontvangen begroting 2022 van de SWO.

Verder wordt de op het kostenverdeelmodel gebaseerde bijdrage van de beide deelnemende gemeenten jaarlijks bijgesteld al naar gelang de gecorrigeerde/aanvullende inbreng voor dat betreffende jaar. Het saldo van lasten en baten van de begroting 2023 van de SWO bedraagt € 63.787.153. De bijdrage van De Wolden aan de SWO is volgens de begroting van de SWO voor 2023 bepaald op 28,8%, dat is € 18.359.968.

Voor een verdere toelichting op de bijdrage aan deze gemeenschappelijke regeling wordt verwezen naar de afzonderlijk voor de SWO opgestelde programmabegroting 2023 en hetgeen is vermeld bij het onderdeel 'Overhead' in de begroting 2023 van De Wolden.

Bestaand beleid inclusief de uitzettingen volgens de Kaderbrief 2023

Verder is de begroting op basis van bestaand beleid samengesteld, dat wil zeggen de begroting 2022, inclusief de wijzigingen daarop tot en met nr. 8 (t/m de raadsvergaderingen van juni 2022) evenals de in de meerjarenraming voorziene mutaties. Dit betekent dat de besluiten met structurele financiële gevolgen van na juni 2021 te zijner tijd nog in een op te maken begrotingswijziging 2023 verwerkt moeten worden.

Verwachte financiële mutaties ingebracht bij de Kaderbrief 2023, zijn voor zover noodzakelijk en niet anders is vermeld, op voorhand **wel** in de basiscijfers van 2023 verwerkt. Ook is geanticipeerd op de structureel doorwerkende mutaties uit de Bestuursrapportage 2022. De gevolgen van de aanvullende, bij de samenstelling van de Begroting 2023 aangeleverde speerpunten, zijn nadrukkelijk **niet** in de basiscijfers van 2023 e.v. jaren verwerkt. Dit vindt naderhand, na besluitvorming, bij afzonderlijke begrotingswijziging plaats.

Doorberekende loon- en prijsstijgingen van derden

Op grond van budgettaire overwegingen is het gebruikelijk dat het college een algehele prijscompensatie naar 2023, daar waar mogelijk, achterwege laat. Waar dit wel noodzakelijk bleek, zijn de budgetten op basis van aanvullende informatie onderbouwd en aangepast. Dit heeft onder andere plaatsgevonden bij de onderhoudsbudgetten kapitaalgoederen. Deze zijn in de primitieve begroting 2023 opgehoogd met de verwachte prijsmutatie (CPI) uit de Meicirculaire 2022 gemeentefonds.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De in de begroting 2023 opgenomen algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de uitkomsten van de meicirculaire 2022. In september/oktober zullen naar aanleiding van de behandeling van de Rijksbegroting op Prinsjesdag eventuele aanvullende maatregelen worden afgekondigd. Voor de ontwikkeling van het gemeentefonds zijn de volgende punten van belang:

Accres

De voeding van het gemeentefonds als gevolg van de methode 'samen de trap op en samen de trap af' wordt het accres genoemd.

In de jaren 2022 tot en met 2025 zijn de hogere accresen het gevolg van extra rijksuitgaven. Ook is het accres opwaarts bijgesteld als gevolg van een hogere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe aangenomen. Het laatste jaar van deze begroting is 2026. Op basis van de september-circulaire lijkt het erop dat de financiële knelpunten in het jaar 2026, dat werd aangeduid als het "ravijnjaar", even zijn afgewend. Hoe het financiële plaatje er na 2026 uit komt te zien, is nog niet bekend.

Uitkomst berekening 2023

Bij het samenstellen van de (meerjaren)begroting wordt voor wat betreft de uitkering uit het gemeentefonds, uitgegaan van de laatste informatie uit de meicirculaire 2022. Op basis van deze circulaire ontvangen we in 2023 € 41,9 miljoen, in 2024 € 42,9, in 2025 € 44,2 en in 2026 € 40,6 miljoen.

Invoering nieuwe verdeelstelsel per 1 januari 2023

In de meicirculaire 2022 is het nieuwe verdeelmodel van 2019 geactualiseerd naar de stand van 1 januari 2023.

Het ingroeipad, waarmee de gemeenten naar de nieuwe verdeling ingroeien, wordt beperkt tot 3 jaar. Het maximale positieve of negatieve effect is in 2023 € 7,50 per inwoner en in 2024 en 2025 € 15 per inwoner.

Voor De Wolden bedraagt het voordelig effect:

in 2023 € 182.806

in 2024 € 548.416

in 2025 € 914.026

in 2026 € 914.026.

Belastingen en tarievenbeleid

Zoals gebruikelijk zijn de op grond van meerjarige afspraken voorgestelde (reguliere) aanpassingen van onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges en begraafrechten op voorhand meegenomen in de ramingen in de primitieve begroting. Ten aanzien van de overige aan te passen belastingen en rechten verwijzen wij u naar de paragraaf 'Overzicht lokale heffingen', waarin wij het voorgestane tarievenbeleid uiteen hebben gezet. Voor wat betreft de afvalstoffenheffing wordt sinds 2021 het zogenoemde 'Diftar-systeem' toegepast, waarbij enerzijds een vast deel van de kosten wordt doorberekend en anderzijds een deel wordt verrekend op basis van het aantal ledigingen van de betreffende mini-container(s).

Exploitatieresultaat 2023

Ten aanzien van het exploitatieresultaat 2023 wordt verwezen naar hetgeen is opgemerkt onder het 'Overzicht van baten en lasten' (zie hierna).

Overzicht van baten en lasten financieel resultaat 2023

In dit overzicht geven we een integraal beeld van de baten en lasten en het saldo per programma, aangevuld met de baten en lasten die samenhangen met de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien.

Verrekeningen met reserves zijn hiervan in eerste instantie geen onderdeel. Stortingen in of onttrekkingen aan reserves zijn mutaties in het eigen vermogen en worden daarom niet gerekend tot de baten en lasten. Verrekeningen met voorzieningen vallen overigens wel onder de baten en lasten en zijn daarom verwerkt in de cijfers per programma.

Nr.	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Totaal lasten 2023	Totaal baten 2023	Resultaat 2023	Mutaties reserves	Saldo begroting 2023
01	De Wolden een veilig thuis	2.072	9	-2.063		-2.063
02	Krachtig De Wolden	2.851	305	-2.546		-2.546
03	Wonen en Duurzaam	1.748	864	-885		-885
04	Samen vooruit	3.127	9	-3.117	31	-3.086
05	Solide basis voor De Wolden	7.213	6.139	-1.074	10	-1.064
06	Sportief met elkaar	2.874	253	-2.621	115	-2.506
07	Sociaal	19.794	885	-18.909		-18.909
08	Samen Verder	5.444	2.742	-2.701	171	-2.530
09	Cultuur	3.370	295	-3.076	304	-2.772
	Totaal programma's	48.493	11.501	-36.992	631	-36.361
10	Algemene dekkingsmiddelen	1.257	48.422	47.165		47.165
12	Overhead	8.327	20	-8.307		-8.307
14	Vennootschapsbelasting	15	0	-15		-15
11	Onvoorzien uitgaven	179	0	-179		-179
	Sub-totaal programma's (incl. alg. dekkingsmiddelen, overhead, vennootschaps- belasting en onvoorzien)	58.271	59.943	1.672	631	2.303
13	Mutaties reserves	185	816	631	-631	0
	Geraamd resultaat	58.456	60.759	2.303	0	2.303
	Saldo incidentele lasten/baten	1.789	1.328	461	0	461
	Structureel begrotingssaldo	56.667	59.431	2.764	0	2.764

De optelsom van de baten en lasten (programma's, algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien) resulteert in een begrotingssaldo. Dit saldo geeft een goed inzicht in het gemeentelijk huishoudboekje en laat zien of de begroting daadwerkelijk in evenwicht is. Aldus ontstaat samen met de mutaties in de reserves uiteindelijk het geraamde begrotingsresultaat. Een specificatie van de verrekeningen (mutaties) met de reserves en voorzieningen per programma over de jaren 2023 t/m 2026 is opgenomen in onderdeel '13. Mutaties reserves' van deze programma-begroting. Aan het saldo van baten en lasten (het resultaat), kan de gemeenteraad vervolgens een bestemming geven door bij een tekort het eigen vermogen aan te spreken (de reserves) of door, in het geval van een positief saldo, het eigen vermogen te versterken.

Voor de bepaling van het structurele begrotingssaldo wordt het resultaat gecorrigeerd voor de incidentele lasten en baten. Een specificatie hiervan is opgenomen onder de uiteenzetting van de financiële positie. Niet alleen in de aanbiedingsbrief maar ook onder de inleiding van deze begroting en in de uiteenzetting van de financiële positie (zie hierna) is een toelichting opgenomen en wordt nader ingegaan op dit resultaat, ook ten opzichte van eerdere berekeningen.

Uiteenzetting van de financiële positie

Financiële positie

De term financiële positie definiëren we in het kader van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) als het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's. Belangrijk daarbij is dat het bij de financiële positie nadrukkelijk gaat om het beeld van de financiën van de gemeente over het begrotingsjaar en de daaropvolgende jaren. De term financiële positie is een breder begrip dan het vermogen, maar is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers, terwijl de financiële positie ook betrekking heeft op de meer reguliere exploitatie.

Maatstaven

Om de financiële positie van een gemeente te kunnen beoordelen wordt meestal de balans als maatstaf genomen. De bezittingen worden dan vergeleken met de schulden. Op basis hiervan kunnen dan meerdere conclusies over de financiële positie worden getrokken. Alhoewel wij op grond van de gewijzigde BBV-voorschriften ook een geprognosticeerde balans opstellen, kan de beoordeling van de financiële positie ook van andere gegevens afgeleid worden.

In artikel 20 van het BBV is bepaald wat we onder de uiteenzetting van de financiële positie moeten opnemen. Het betreft de volgende onderdelen:

1. a. een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen;
b. een geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar, die tenminste de posten bevat om het EMU-saldo te kunnen berekenen, en
c. het EMU-saldo over het vorig begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar alsmede het jaar volgend op het begrotingsjaar.
2. tenminste aandacht besteden aan:
 - a. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
 - b. investeringen, te onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut;
 - c. de financiering;
 - d. de stand en het gespecificeerde verloop van de reserves;
 - e. de stand en het gespecificeerde verloop van voorzieningen.

Ad 1a Exploitatieresultaat 2023 en vergelijking met 2022 en 2021 en incidentele baten en lasten

Het primitieve exploitatieresultaat **2023** bedraagt (na bestemming) afgerond € 2.302.000 voordelig. Hierin is rekening gehouden met de factoren zoals genoemd in de toelichting op meerjarenramingen.

Na de bestuursrapportage **2022** bedraagt de bijgestelde uitkomst van de exploitatie 2022 (saldo baten en lasten) € 1.559.000 voordelig.

In de tweede kwartaalbrief (3e kwartaal) 2022 vindt een nieuwe update van de exploitatie-uitkomsten 2022 plaats. Zoals afgesproken sturen we deze ter kennisname aan de raad.

De voordelige uitkomst van de jaarrekening **2021** bedroeg afgerond € 4.028.000. Dit voordeel is o.a. ontstaan door incidentele mee- en tegenvallers over 2021.

De voorlopig berekende primitieve exploitatieresultaten voor de jaren **2024 t/m 2026** zijn 2024 € 2,3 miljoen (v); 2025 € 4,1 miljoen (v); 2026: € 1,6 miljoen (v). Hierin zijn nadrukkelijk de financiële gevolgen van de bij de samenstelling van de begroting 2022 extra aangeleverde speerpunten en andere nagekomen posten niet verwerkt. In de aanbestedingsbrief gaan we ook in op dit exploitatieresultaat, zodat hier wordt volstaan met daarnaar te verwijzen. De door de raad vast te stellen uitzettingen, afwijkingen en vooral ook de verschillende dekkingsmogelijkheden tijdens de komende begrotingsvergadering, worden verwerkt in een 1e begrotingswijziging 2023-2026 die dan eveneens ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd. Voor het meerjarenbeeld wordt verwezen naar de uitkomsten van de meerjarenramingen 2023 – 2026 (zie hierna).

Indicatie van de incidentele baten en lasten per programma

Op grond van artikel 19 BBV bevat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ook een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als totaalbedrag kunnen worden opgenomen. Het doel hiervan is om, vanwege vragen uit de praktijk, het onderscheid tussen incidentele en structurele baten en lasten te verduidelijken. Als posten van betekenis voor 2023 - 2026 kunnen worden genoemd:

Overzicht Incidentele lasten	Betreft	2023	2024	2025	2026
01 De Wolden een veilig thuis	Extra Wabo-toezichthouder	90.000	165.000		
	Optimaliseren proces evenementenvergunningen	88.500	21.000		
	Deelname veiligheidsmonitor 2025			10.000	
02 Krachtig de Wolden	Viering 25-jarig bestaan gemeente De Wolden	40.000			
03 Wonen en Duurzaam	Aanpak Dorps Energie Strategieën (DES)	40.000			
	Onderzoek kleinschalige windmolens	30.000			
	Communicatie duurzaamheid	50.000			
	Project Implementatie Omgevingswet	229.500			
	Opstellen Omgevingsplan De Wolden	400.000	245.000		
	Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving	95.000			
	Uitvoering geven aan de Wet Kwaliteitsborging bouwen (Wkb)	72.000			
	Versnellingsteam woningbouw	180.000	180.000	180.000	
	Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid		10.000		
	Reservering actualisatie Woonvisie				35.000
04 Samen vooruit	Uitvoeringsbudget toekomstbestendige bedrijventerreinen	20.000			
	Versterken OndernemersPlatform	6.000			
	Voortzetten ondernemersapp	5.000			
	Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw eenmalig ophogen		250.000		
	Opstellen gedragscode flora en fauna	6.000			7.000
	Veiligheidsinspecties speeltoestellen	6.600			
06 Sportief met elkaar	Play-offs Eredivisie Suthwalda	15.000			
	Evaluatieonderzoek sportfunctionarissen	30.000			
09 Cultuur	Onderzoek mogelijkheden ontwikkeling natuurbegraafplaats, inclusief recreatief arboretum	50.000	50.000		
	Bibliotheek, hogere bijdrage ivm inrichting HSC	150.457			

Overzicht Incidentele lasten	Betreft	2023	2024	2025	2026
13 Reserves	Reserve bouwgrondexploitatie	185.039			
	TOTAAL INCIDENTELE LASTEN	1.789.096	921.000	190.000	42.000
Overzicht incidentele baten					
03 Wonen en Duurzaam	Project Implementatie Omgevingswet	229.500			
	Opstellen Omgevingsplan De Wolden	210.500			
	Uitvoering geven aan de Wet Kwaliteitsborging bouwen (Wkb)	72.000			
13 Reserves	Reserve bouwgrondexploitatie	185.039			
	Reserve bibliotheekwerk De Wolden	150.457			
	Onttrekking div reserves	480.852	816.348	513.520	513.520
	TOTAAL INCIDENTELE BATEN	1.328.348	816.348	513.520	513.520
	Saldo van incidentele LASTEN en BATEN (+ = gunstige invloed op structureel saldo)	460.748	104.652	-323.520	-471.520

Toelichting:

INCIDENTELE LASTEN

De Wolden een veilig thuis

Extra Wabo-toezichthouder

Komende jaren staan veel ontwikkelingen op de planning, zoals de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging. De exacte gevolgen voor de capaciteit zijn nu nog niet in te vullen. Om de huidige opgaven adequaat uit te kunnen voeren is capaciteit voor 1 fte Wabo-toezichthouder voor 2 jaren noodzakelijk. Voor 2023 willen we het restant bedrag van 2022 inzetten dat vanwege de situatie op de arbeidsmarkt niet is uitgegeven

Optimaliseren proces evenementenvergunningen

Een aanzienlijk deel van de evenementen wordt aangevraagd op locaties waarbij het onderdeel evenement niet is toegekend aan het desbetreffende bestemmingplan. Voor het op deze locaties alsnog verkrijgen van toestemming is vanuit het team Omgevingsvergunningen een ontheffing van het bestemmingsplan nodig. Dit betreft een arbeidsintensief proces en kost extra capaciteit.

Met de incidentele gelden gaan we werken aan verbetering van de werkprocessen. En met de structurele gelden gaan we de capaciteit vergroten. Om hiermee invulling te geven aan de gewenste dienstverlening

Deelname veiligheidsmonitor 2025

In 2013, 2017 en 2021 hebben de meeste 12 Drentse gemeenten meegedaan aan het onderzoek in het kader van de veiligheidsmonitor. Voor de Veiligheidsregio Drenthe zijn daar specifiek nog vragen over brandveiligheid aan toegevoegd. Het doel was om te komen tot een zo integraal

mogelijke monitor. In 2013 is gezamenlijk als Drentse gemeenten uitgesproken om iedere vier jaar deel te nemen.

Krachtig de Wolden

Viering 25-jarig bestaan gemeente De Wolden

Voor de voorbereidende werkzaamheden en de organisatie van de feestelijkheden ramen we een bedrag van € 40.000. Dit bedrag is grotendeels bestemd voor capaciteit. Daarnaast aan kosten voor pr en faciliteiten.

Wonen en Duurzaam

Aanpak Dorps Energie Strategieën (DES)

Het doel is om met dorpen het gesprek aan te gaan en om te komen tot een passende Energie-strategie per dorp, waarin energiebesparing (energie die niet gebruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden) en het zelf opwekken van energie een belangrijke plaats innemen.

Voor het uitwerken van een aanpak en het uitrollen van de aanpak met de dorpen reserveren we in 2023 € 40.000.

Onderzoek kleinschalige windmolens

We kijken of en hoe we daar een vervolg aan kunnen geven, bijvoorbeeld een of meerdere pilot-projecten. Voor een vervolg op de ruimtelijke verkenning reserveren we eenmalig € 30.000.

Communicatie duurzaamheid

Voor het bouwen van de website en het inzetten van overige communicatiemiddelen is eenmalig € 50.000 nodig in 2023. Om de communicatie goed vorm te (blijven) geven, is extra inzet van een communicatieadviseur nodig

Project Implementatie Omgevingswet

Betreft capaciteit voor beleid & regelgeving, organisatieverandering, digitaal stelsel, een kwaliteits-medewerker, voor evaluatie en monitoring, en opleidingsbehoefte organisatie breed.

De dekking van deze uitgaven komt uit het gemeentefonds.

Opstellen Omgevingsplan De Wolden

In 2023 is in totaal, inclusief extern bureau, € 400.000 nodig. Een gedeelte hiervan wordt betaald uit de rijksbijdrage 2022 voor invoering van de Omgevingswet, namelijk € 210.500. Er komt ook nog een rijksbijdrage 2023 en daarna, maar de hoogte daarvan is momenteel onbekend.

In 2024 verwachten we voor het opstellen van het Omgevingsplan € 245.000 nodig te hebben voor extra capaciteit en het externe bureau. Het is nog niet duidelijk of en hoeveel rijksbijdrage we in 2024 kunnen verwachten

Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving

Om goed in te kunnen spelen op het 'ja, tenzij' principe is voor 2023 € 95.000 nodig. Dit is incidenteel budget ter overbrugging naar een nieuw intern evenwicht.

Uitvoering geven aan de Wet Kwaliteitsborging bouwen (Wkb)

Bij de invoering van de Wkb verwachten we een piek in aanvragen eind 2022, zoals gebruikelijk bij grote wetswijzigingen. Dit heeft effect op de workload en legesopbrengsten begin 2023. We kunnen dit opvangen door tijdelijk extra capaciteit in te zetten.

Versnellingsteam woningbouw

Om de benodigde versnelling te halen is daarnaast nog 1,5 fte (€ 180.000) aanvullende capaciteit nodig. Daarnaast is er budget nodig om acuut in te kunnen spelen op incidentele knelpunten. Het gaat dan bijvoorbeeld om het inhuren van een adviesbureau voor specifieke, projectgebonden vraagstukken.

Monitoring en evaluatie woonbehoefte en beleid

Voor het monitoren en evalueren is het noodzakelijk om tussentijds de woonbehoefteraming te actualiseren. Hiervoor is de inhuur van externe expertise noodzakelijk.

Samen vooruit

Uitvoeringsbudget toekomstbestendige bedrijventerreinen

Op dit moment is inzichtelijk dat we ook voor 2023 geld beschikbaar moeten stellen voor het toekomstbestendig houden/maken van de overige bedrijventerreinen. In 2023 willen we een start maken op het bedrijventerrein in Zuidwolde.

Opstellen bedrijventerreinvisie gemeente

Voor het schrijven van de visie is de inhuur van een deskundig bureau nodig.

Versterken Ondernemers Platform

De komende jaren wil het platform de ambities vergroten en het platform nog verder versterken door het organiseren van extra bijeenkomsten voor alle ondernemers van De Wolden. Hiervoor is extra geld noodzakelijk.

Voortzetten ondernemersapp

Als de ondernemers en ondernemersverenigingen, via het ondernemersplatform en de gemeente deze functionaliteit wil blijven aanbieden, zullen de kosten van circa € 6.500 per jaar voor het in de lucht houden van de app.

Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw eenmalig ophogen

In het collegeprogramma is er aangegeven dat we de mogelijkheden onderzoeken om de grootte van het Transitiefonds eenmalig te verhogen. Deze eenmalige verhoging passen we in 2024 toe.

Opstellen gedragscode flora en fauna

Daarvoor is inhuur van externe expertise gewenst zoals ook is ingezet bij het opstellen van de leidraad. Om dit te realiseren nemen we voor 2023 incidenteel € 6.000 en voor 2026 € 7.000 op.

Veiligheidsinspecties speeltoestellen

Om bedrijfsblindheid te voorkomen is het verstandig en wenselijk om deze inspectie incidenteel uit te laten voeren door een extern inspectiebureau. Om deze werkzaamheden in 2023 extern uit te laten voeren nemen we hiervoor incidenteel € 6.600 op.

Sportief met elkaar

Play-offs Eredivisie Suthwalda

Als gemeente ondersteunen we de organisatie van deze play-offs met een bijdrage van € 15.000.

Evaluatieonderzoek sportfunctionarissen

Door het afnemen van interviews met stakeholders en het organiseren van kennissessies willen we de ervaringen en ontwikkelpunten ophalen en inzichtelijk maken. Voor het laten uitvoeren van dit onderzoek begroten we eenmalig € 30.000.

Cultuur

Onderzoek mogelijkheden ontwikkeling natuurbegraafplaats, inclusief recreatief arboretum

De kosten voor het uitvoeren van dit onderzoek en het opstellen van een haalbaarheidsonderzoek in 2023 en 2024 ramen we op € 50.000 per jaar.

Bijdrage aan biblionet Assen

Betreft een hogere bijdrage in verband met de inrichting van een deel van de bibliotheek in het Huus veur Sport en Cultuur.

Reserves

Betreft een storting in de reserve Bouwgrondexploitatie van 185.039 in 2023.

INCIDENTELE BATEN**Wonen en Duurzaam**

Project Implementatie Omgevingswet en Opstellen Omgevingsplan De Wolden: de dekking van deze uitgaven komt uit het gemeentefonds.

Uitvoering geven aan de Wet Kwaliteitsborging bouwen: we ontvangen een rijksbijdrage voor de uitvoering van deze wet van het Rijk.

Reserves

Betreft diverse onttrekkingen voor dekking van incidentele lasten. Voorbeeld zijn de onttrekking uit de Reserve Bouwgrondexploitatie € 185.039 (zie ook storting) en de Reserve bibliotheekwerk De Wolden € 150.457 (bijdrage inrichting bibliotheek in Huus veur Sport en Cultuur).

Ad 1b en c -Geprognosticeerde begin- en eindbalans en EMU-saldo

Voor wat betreft dit onderdeel is in de paragraaf 'Financiering' en de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing de noodzakelijke informatie opgenomen. In de tweede paragraaf is ook nadere informatie verstrekt over het eigen vermogen en de solvabiliteit per inwoner. Zie hiervoor het onderdeel 'Kengetallen/financiële positie'.

Ad 2a – Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Algemeen In verband met de vorming van de 'Gemeenschappelijke Regeling samenvoeging ambtelijke organisatie Hoogeveen-De Wolden', is een aantal onderdelen van de arbeidskosten gerelateerde verplichtingen niet meer in de begrotingen van de deelnemende gemeenten beschreven. Het gaat hierbij onder andere om het vakantiegeld en overlopende vakantiedagen.

Pensioenuitkering voormalige bestuurders

In 2023 zal aan verschillende voormalige bestuurders of hun nabestaanden een pensioenuitkering verschuldigd zijn. In 2023 is € 82.500 extra in de begroting opgenomen voor de wachtgelden van een oud-wethouder. Dekking vindt dus plaats binnen de jaarexploitatie.

Friciekosten voormalig personeel

In 2023 zijn geen frictiekosten en dergelijke aan voormalige personeelsleden (meer) geraamd.

Ad 2b - Investeringen, te onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut

De boekwaarden van gedane investeringen bedragen per 1 januari 2023 naar verwachting

Investeringen met economisch nut, inclusief overige gronden	56.656.354
Investeringen met maatschappelijk nut	12.130.390
Langlopende geldleningen u/g	7.951.167
Leningen en kapitaalverstrekking aan deelnemingen	170.765
Immateriële vaste activa	306.541
Sub-totaal volgens staat van activa	77.215.217
Bouwgrondexploitatie (GREX)	-259.846
Totaal	76.955.371

Naar verwachting wordt in 2023 afgerond € 3.123.082 aan normale afschrijving verantwoord en is er een bedrag van afgerond € 1.748.500 wegens nieuwe investeringen (vermeerderingen min verminderingen geraamd). Hierbij is de aanname gedaan dat de volledige investering in het HSC te Zuidwolde al per 1-1-2023 is gerealiseerd. In werkelijkheid zal dat echter niet het geval zijn. De onderuitputting op de kapitaallasten hiervan blijven echter als stelpost beschikbaar voor incidentele uitgaven, zoals tijdelijke huisvesting, etc. In de aanbiedingsbrief is eveneens aangegeven van welke nieuwe en vervangingsinvesteringen, de raad wordt gevraagd de benodigde kredieten vrij te geven. De jaarlijkse kapitaallasten van de gemeentelijke investeringen zijn in de (meerjarige) begroting verwerkt.

Ad 2c – Financiering

De financiering van voormelde boekwaarden per 1 januari 2023 is als volgt voorzien

Opgenomen geldleningen	26.167.815
Reserves en voorzieningen	45.319.902
Totaal	71.487.717

Om mede in de vaste financiering van de boekwaarden te voorzien, zijn in het verleden langlopende leningen afgesloten. Het totaal van de beschikbare langlopende leningen op 1 januari 2023 bedraagt afgerond € 26,2 miljoen. De lasten hiervan zijn in de begroting 2023 en volgende jaren opgenomen. Voorzien is dat in de loop van 2023 € 1.343.000 door de gemeente wordt afgelost op de geldleningen o/g.

Het saldo van de reserves en voorzieningen zal naar verwachting in 2023 afnemen met afgerond € 582.000, exclusief besluitvorming over extra onttrekkingen aan de algemene reserve.

De financieringsbehoefte bedraagt naar verwachting per 1 januari 2023 afgerond € 5,7 miljoen bij volledige besteding van de diverse investeringskredieten. In de renteberekening voor 2023 is rekening gehouden met verschuldigde rente over het financieringstekort. In het onderdeel 'Algemene dekkingsmiddelen' zijn onder 'Treasury', in verband hiermee de rentegevolgen voortvloeiende uit de liquiditeitsprognose opgenomen.

Ad 2d - Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

De stand en verloop van de reserves en voorzieningen ziet er als volgt uit

Reserves/voorzieningen	1-1-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	31-12-2023
Algemene reserves	26.328.815		140.000	26.188.815
Bestemmingsreserves	14.821.546	185.000	676.309	14.330.237
Voorzieningen	4.169.541	392.703	343.605	4.218.639
Totalen	45.319.902	577.703	1.159.914	44.737.691

De belangrijkste verminderingen (onttrekkingen)	2023
Onttrekking algemene reserve bouwgrondexploitatie (excl. winstnemingen)	185.000
Onttrekking algemene reserve i.v.m. diverse onderwerpen	140.000
Onttrekking reserve cofinanciering speelplaatsen	6.000
Onttrekking reserve herbouw kleedgelegenheid VVR	10.000
Onttrekking reserve bouw brede school te Ruinerwold	25.000
Onttrekking reserve bouw brede school Schoolbrink te Zuidwolde	35.000
Onttrekking reserve bouw bibliotheek MFA de Wijk	4.000
Onttrekking dekkingsreserve infrastructuur	171.000
Onttrekking dekkingsreserve kunstgrasvelden	89.000
Onttrekking reserve bibliotheekwerk	151.000
Sub-totaal onttrekkingen reserves	816.000
Aanwending voorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen	257.000
Aanwending voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders	87.000
Totaal onttrekkingen reserves en voorzieningen	1.160.000

Er wordt geen rente van reserves en voorzieningen als structurele bate aan de exploitatie toegevoegd. Wel worden er ten laste van de exploitatie enkele stortingen in een paar voorzieningen geraamd, zoals de 'voorziening onderhoud gebouwen' en de 'voorziening pensioenverplichtingen voormalige wethouders'.

Een specificatie van de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en voorzieningen per programma is opgenomen onder het overzicht 'Algemene dekkingsmiddelen, onvoorzien en mutaties reserves'.

Voor een totaaloverzicht betreffende het verloop van de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage 3 van het Bijlagenboek 2023.

De gemeente kent verder geen structurele stortingen in de reserves. Wel heeft de raad uitgesproken eventuele rekeningsaldi te verrekenen met de algemene reserve.

Relatie met en tussen de paragrafen

Reeds opgemerkt is, dat de balans een belangrijke maatstaf is voor de beoordeling van de financiële positie. Gesteld kan worden dat de in de begroting verplicht gestelde paragrafen in feite hierop als aanvulling mogen worden gezien als toelichting op de financiële positie. Met betrekking tot het totaalbeeld van de financiële positie wordt dan ook verwezen naar deze paragrafen inclusief hun onderlinge samenhang. De in het 'Besluit Begroting en Verantwoording' verplicht voorgescreven paragrafen zijn eveneens in deze programmabegroting opgenomen.

Uitkomsten meerjarenraming 2023-2026

De jaren 2023 -2025 laten een positief saldo zien. Het laatste jaar 2026 eindigt met een positief saldo.

MEERJARENRAMING 2023-2026 OPGENOMEN IN DE PRIMITIEVE BEGROTING 2023

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Totaal saldi programma's				
De Wolden een veilig thuis	2.062.928	2.063.687	2.063.870	2.064.043
Krachtig De Wolden	2.546.095	2.535.576	2.522.575	2.522.575
Wonen en Duurzaam	884.631	876.175	876.137	876.098
Samen vooruit	3.117.350	3.011.104	3.018.007	3.031.872
Solide basis voor De Wolden	1.074.372	1.075.587	1.053.304	1.053.282
Sportief met elkaar	2.621.218	2.511.615	2.509.485	2.506.719
Sociaal	18.908.970	18.853.410	18.582.487	18.684.838
Samen Verder	2.701.226	2.572.437	2.531.347	2.526.648
Cultuur	3.075.469	2.714.123	2.619.361	2.605.769
Sub-totaal	36.992.259	36.213.714	35.776.573	35.871.844
Algemene dekkingsmiddelen	-47.164.709	-48.708.893	-50.113.631	-46.396.099
Overhead	8.307.165	8.150.192	8.232.123	8.220.008
Heffing Vennootschapsbelasting	15.000	15.000	15.000	15.000
Onvoorziene uitgaven	179.428	731.931	952.405	1.172.405
Totaal baten & lasten	-1.670.857	-3.598.056	-5.137.530	-1.116.842
Mutatie reserves / voorzieningen	-631.309	-513.520	-513.520	-513.520
Resultaat (+ = nadelig)	-2.302.166	-4.111.576	-5.651.050	-1.630.362

Uitgangspunten voor de opstelling van de meerjarenraming

De begroting 2023 is opgesteld uitgaande van het bestaande beleid. In het bovenstaande meerjarenperspectief is dit bestaande beleid doorgerekend naar de jaren 2024 tot en met 2026. De financiële gevolgen van de in de programmabegroting 2023 nieuw opgenomen speerpunten zijn, voor zover niet anders vermeld, nog niet verwerkt in deze meerjarenraming.

In de aanbiedingsbrief zijn de financiële gevolgen hiervan samengevoegd.

Andere uitgangspunten bij het opstellen van de meerjarenraming zijn onder andere:

- de neutrale loon- en prijsstijging voor de jaren na 2023 vanuit de Gemeenschappelijke regeling samenvoeging ambtelijke organisatie Hoogeveen-De Wolden', doordat de algemene uitkering uit het gemeentefonds in constante prijzen wordt geraamd. Dit betekent dat de geraamde uitkering is geschoond van de loon- en prijsstijgingen, zoals vermeld in de Meicirculaire 2022;
- ook voor de andere verbonden partijen is deze lijn gevolgd, zodat ook daarvoor de bijdrage in constante prijzen is aangehouden;
- een constant rentepercentage voor de berekening van de kapitaallasten (zowel van oude als nieuwe investeringen) op basis van de renteberekening voor 2023 zijnde 0,5%, e.e.a. gebaseerd op de nieuwe voorschriften van het BBV;
- de Meicirculaire 2022 en de daaruit voortvloeiende mutaties, een post voor onvoorziene uitgaven van afgerond € 30.000;
- de ontwikkeling van de kapitaallasten bestaande investeringen (vaste activa) voor de jaren 2021 – 2025 (vrijval kapitaallasten);
- tot en met 2026 een (cumulerende) stelpost voor kapitaallasten nieuwe investeringen/ nieuw beleid van € 220.000 per jaar, gebaseerd op een investeringsvolume van € 4 miljoen.
- de uitkomsten van de bijgestelde begroting 2022 (t/m begrotingswijzigingnr. 7);
- de beheersplannen voor onder andere het onderhoud van de wegen en de gebouwen (voor de gebouwen is vooralsnog rekening gehouden met de ramingen van Planon Advies B.V.);

- ten behoeve van de dekking van de kosten van de afvalstoffenverwijdering/-verwerking en riolering wordt een 100% kostendekking gehanteerd;
- de structurele doorwerking van de jaarrekening 2021, de tussenrapportage 2022 en diverse structurele aanvullende autonome mutaties, door de budgethouders aangeleverd voor de conceptbegroting 2023.

Bijlagen

Het college uitvoeringsprogramma (CUP)

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
1	We zien mogelijkheden voor het plaatsen van tijdelijke woningen/ flexwoningen. Daarbij moet het mogelijk zijn om zonder een bestemmingsplanwijziging voor een beperkte periode een kleinere woning te plaatsen. Dit biedt met name voor jongeren en ouderen uitkomst.	Aktieplan voor plaatsen van tijdelijke woningen/ flexwoningen opstellen.	Wonen en Duurzaam	Q4-2022	Q2-2023
2	We willen in ons ruime buitengebied kansen bieden voor woningsplitsing en het delen van het erf. Hier passen we ons beleid op aan.	Implementeren beleid voor woningsplitsing en erfdelen opstellen.	Wonen en Duurzaam	Q4-2022	Q3-2023
3	We bieden ondersteuning aan zogenaamde CPO-projecten. In de vorm van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap geven we ruimte aan een groep van inwoners om zelf woningbouwplannen te ontwikkelen. Dit gaan we faciliteren.	Verkenning scope CPO. starten met verkenning scope CPO projecten, prioritering, fasering en benodigde middelen.	Wonen en Duurzaam	Q4 2022	Q4-2023
4	We gaan andere mogelijkheden op het gebied van woningbouw die kansrijk lijken in De Wolden onderzoeken. We willen hier dan zo creatief mogelijk mee omgaan.	Onderzoeken en resultaat opnemen in het Woonplan. (geen apart resultaat dus)	Wonen en Duurzaam	Q3-2022	doorlopend (zie voorstel)
5	Om dit allemaal mogelijk te maken willen we in onze ambtelijke organisatie een apart team Woningbouw inrichten. Dit team houdt zich hoofdzakelijk bezig met woningbouwplannen in De Wolden en bestaat uit diverse disciplines die hierbij betrokken zijn.	Met extra ambtelijke inzet en focus op De Wolden gaan we inzetten op versnelling in de woningmarkt.	Wonen en Duurzaam	Q3-2022	doorlopend (zie voorstel)
6	Tot slot zullen we elke twee jaar ons Woonplan evalueren en met voorstellen komen tot aanpassingen als de actualiteit daar om vraagt. Dit houdt ons flexibel en daarmee kunnen we sneller inspelen op onverwachte ontwikkelingen op de woningmarkt. En kunnen we woningbouwplannen op- en afschalen wanneer nodig.	Tweejaarlijkse evaluatie van het Woonplan in relatie tot beleidsontwikkeling, waaronder Toekomstvisie en Omgevingsplan De verwachting is dat meerdere gemeenten mee zullen doen en de kosten daarmee op 10K blijven.	Wonen en Duurzaam	Q1-2025	Q2-2025
7	Het onderzoeken of het interessant kan zijn om de betaling van de grondaankoop over een langere periode uit te smeren, zodat het wellicht financieel gemakkelijker wordt om ergens een woning te bouwen.	Mogelijkheden onderzoeken om woningen betaalbaar te houden (waaronder spreiding betaling grondaankoop) en resultaat opnemen in het Woonplan.	Wonen en Duurzaam	Q3-2022	Q2-2023
8	En ook het instellen van een Uitvliegfonds voor jongeren biedt wellicht een oplossing voor woningbouw voor onze jongeren.	Onderzoeken en resultaat opnemen in het Woonplan.	Wonen en Duurzaam	Q3-2022	Q2-2023

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
9	Daarnaast zullen we beleid opnemen over arbeidsmigranten. We zien grote groepen arbeidsmigranten gehuisvest worden in onze gemeente. Ook op plekken die onwenselijk zijn. Arbeidsmigranten zijn belangrijk voor onze lokale economie, maar de huisvesting is tot nu toe een zorgpunt.	Beleid arbeidsmigranten formuleren en verwerken in het Woonplan.	Wonen en Duurzaam	Q2-2022	Q2-2023
10a	Ook zullen we aandacht besteden aan overige specifieke doelgroepen, zoals statushouders, mensen die in scheiding liggen en beschermd wonen.	Opnemen overige specifieke doelgroepen in het Woonplan.	Wonen en Duurzaam	Q2-2022	Q2-2023
10b	We willen met alle dorpen in gesprek. De ene keer zullen we als gemeente een actieve en regisserende rol aannemen, de andere keer zal deze meer faciliterend zijn bij plannen van ontwikkelaars en/of inwoners. Dit is afhankelijk per dorp of per project.	Ook de mogelijkheden bespreken met dorpen die niet in het strategisch woonplan zijn opgenomen.	Wonen en Duurzaam	Q1-2023	Q4-2023
11	We gaan ons de komende vier jaar voornamelijk focussen op het creëren van bewustwording, op het besparen van energie en inzetten op groengas. Daarbij zien we een belangrijke rol weggelegd voor onze energieregisseur(s) en de energiecoaches.	Plan maken voor doorontwikkeling duurzaamheidsbeleid. Starten met doorontwikkeling duurzaamheidsbeleid dat zich richt op versterking en integraliteit want er lopen al diverse trajecten, zoals energieloket. Onze interne en externe samenwerking zal hierop aangepast moeten worden en dat vraagt een herpositionering van team duurzaamheid waarbij duurzaamheidsbeleid inclusief rol energiecoaches concreter wordt geformuleerd. Na afloopt volgt de permanente campagne en inzet zo mogelijk overgaat in i.c. onderdeel gaat uitmaken van reguliere werkzaamheden en extra reguliere formatie.	Wonen en Duurzaam	Q4-2022	Q2-2023
12	Door deze mensen in te zetten bij bijvoorbeeld sport- en cultuurverenigingen kunnen we een grotere groep inwoners tegelijkertijd bereiken. We willen een grote bespaaractie voor verenigingen opzetten.	Plan opstellen voor energiebespaaractie voor jongeren in samenwerking met de verenigingen. Inwoners kunnen nu al terecht bij het energieloket. Aanvullende stimulansen worden geïnventariseerd in doorontwikkeling duurzaamheidsbeleid. Zie punt 11.	Wonen en Duurzaam	Q1-2023	Q1-2023

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
13	Voor particulieren willen we het gemakkelijker maken om grondgebonden zonnepanelen te plaatsen, wanneer er geen of te weinig ruimte op het dak beschikbaar is. Hier willen wij beter in kunnen faciliteren.	Onderzoeken of het makkelijk gemaakt kan worden om particulieren te faciliteren om grondgebonden zonnepanelen te plaatsen. Dit is momenteel vergunningplichtig. Vraagt nadere duiding. Ziet deze ambitie op deregulering of/en op dienstverlening. Afhankelijk daarvan interne werkwijze ontwikkelen. Start met haalbaarheidsonderzoek.	Wonen en Duurzaam	Q1 2023	Q3 2023
14	Daarnaast laten we onderzoeken of het provinciaal mogelijk wordt om bij (agrarische) bedrijven in het buitengebied hogere windmolens te kunnen plaatsen dan de huidige van 15 meter hoog. De impact op het landschap wordt hierin meegewogen.	Onderzoeken of plaatsing van windmolens hoger dan 15 meter bij bedrijven onder bepaalde voorwaarden provinciaal mogelijk wordt.	Wonen en Duurzaam	Q4 2022	Q2 2023
15	We gaan graag met de dorpen in gesprek over hoe het thema duurzaamheid terugkomt in de dorpsvisies en/of in Dorps Energie Strategieën (DES). Daarbij kunnen we putten uit de ervaring die in Ansen ontstaat door de Proeftuin Aardgasvrije Wijken. Ons streven is om lokaal te produceren wat er lokaal aan energie verbruikt wordt.	Aanpak opstellen en uitvoering geven aan het in gesprek gaan met de dorpen om lokaal de energie te produceren die lokaal verbruikt wordt. Aanpak opstellen Q1 2023. Uitrol start in Q3 2023. Plan van Aanpak afronden Q2 2023 Afronden acties Q1 2026	Wonen en Duurzaam	Q1 2023	Q1 2026
16	In onze eigen organisatie willen we focus aanbrengen op duurzaamheid. We willen daarom een apart team opzetten dat zich, vanuit verschillende disciplines, met dit thema bezighoudt. We onderzoeken daarbij of er extra formatie moet komen voor energieregisseurs.	Nader uitwerken op welke wijze het doel van focus op duurzaamheid in de organisatie behaald kan worden en vervolgens implementeren.	Wonen en Duurzaam	Q2 2023	Q2 2024
17	Een van de eerste acties die dit team gaat uitvoeren, is het opzetten van een website waarin alle bestaande informatie en regelingen op het gebied van duurzaamheid gebundeld is. Dit gebeurt onder de vlag van De Wolden geeft energie!	Verkennen wat beoogd is door college en hierop adviseren. Vervolgens opzetten van een soort 'website' waarop alle bestaande informatie en regelingen op het gebied van duurzaamheid gebundeld is. (genoemd voorbeeld: emmengeeftenergie.nl)	Wonen en Duurzaam	Q2 2023	Q4 2023

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
18	Ook fysiek moet deze informatie beter zichtbaar zijn op plekken waar veel mensen komen.	Idee uitwerken en implementeren om fysiek alle bestaande informatie en regelingen op het gebied van duurzaamheid gebundeld zichtbaar te maken.	Wonen en Duurzaam	Q2 2023	Q4 2023
19	Om agrariërs lokaal te ondersteunen om verder te innoveren en wellicht nieuwe verdienmodellen op te zetten, richten we een Transitiefonds Toekomstgerichte landbouw in. Middelen uit dit fonds kunnen dan bijvoorbeeld ingezet worden voor recreatie, zorg, duurzaamheid en landschapskwaliteit. Tot op heden was het de bedoeling dit fonds in te zetten voor de komende vier jaren. De transitie in de landbouw is echter niet binnen deze termijn afgerond. Wij nemen daarom dit fonds structureel op in onze begroting.	Voorstel maken hoe het Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw langdurig opgenomen kan worden in de begroting	Samen Vooruit	Q2-2022	doorlopend
20	Aan het eind van onze collegeperiode gaan we evalueren en bepalen we de resultaten, meerwaarde en effectiviteit van het fonds.	Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw jaarlijks evalueren en een voorstel opstellen over het al dan niet voortzetten van het fonds.	Samen Vooruit	Q2-2022	Q4-2025
21	Tevens gaan we op zoek naar mogelijkheden om de grootte van het fonds eenmalig te verhogen.	Onderzoeken van mogelijkheden om de grootte van het Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw te vergroten.	Samen Vooruit	Q4-2022	Q4-2022
22	In onze gemeente zit veel kennis over de landbouw. Deze kennis willen we, samen met het fonds, goed bereikbaar en toegankelijk laten zijn voor elke agrariër die wil veranderen en/of innoveren. Op het gebied van kennisdelen zien we een rol weggelegd voor de Gebiedscoöperatie Zuidwest Drenthe. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid voor een vast aanspreekpunt voor agrariërs, die kan helpen bij onder andere vergunningaanvragen, subsidieaanvragen en het benutten van kansen.	Actiever houding in het kennisdelen aannemen. Een vast aanspreekpunt voor agrariërs instellen die kan helpen bij onder andere vergunningaanvragen, subsidieaanvragen en het benutten van kansen.	Samen Vooruit	Q2-2023	doorlopend
23	Het Reestdal gebied is aangemerkt als 'Important Bird Area' als gevolg van de grote populatie ooievaars in het gebied. Wij willen weten wat de mogelijke invloed is van deze vogels en andere dieren op de biodiversiteit in het gebied. Daarom willen we hier een gezamenlijk onderzoek voor instellen samen met onder andere natuur- en landbouworganisaties.	Een gezamenlijk onderzoek, samen met onder andere natuur- en landbouworganisaties, instellen naar de invloed van ooievaars en andere dieren op de biodiversiteit in het Reestdalgebied.	Samen Vooruit	Q2 2023	Q4 2024

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
24	De komende periode onderzoeken we of er ruimte is voor aanvullende maatregelen om inwoners met lage inkomens tegemoet te komen voor de stijgende energieprijzen en aanhoudende inflatie.	Onderzoeken of er behoefte en ruimte is voor aanvullende maatregelen om inwoners met lage inkomens tegemoet te komen voor de stijgende energieprijzen en aanhoudende inflatie.	Solide basis voor De Wolden	Q3-2022	Q4-2022
25	Daarnaast willen we inwoners met een laag inkomen helpen bij het nemen van energiebesparende maatregelen.	Aanpak opstellen en uitvoering geven aan het helpen van inwoners met een laag inkomen bij het nemen van energiebesparende maatregelen. In samenhang met woonplan en duurzaamheid.	Solide basis voor De Wolden	Q3-2022	Q3-2023
26	Ook hechten we grote waarde aan onafhankelijke cliëntondersteuning. Daarom willen we de komende periode de zichtbaarheid van de stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning (OCO) verder vergroten.	Opdracht geven via subsidiebeschikking aan OCO om een plan van aanpak op te stellen en uitvoering te geven aan vergroten zichtbaarheid van de stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning (OCO).	Sociaal	Q1-2023	Q3-2023
27	De komende periode geven we uitvoering aan onze Lokale Inclusie Agenda. Zo willen we stimuleren dat alle inwoners van De Wolden op een volwaardige en gelijkwaardige manier aan de samenleving kunnen meedoen. Zo vinden we het belangrijk dat de voorzieningen in De Wolden bereikbaar en toegankelijk zijn voor elke doelgroep, ook als iemand minder mobiel is. De inrichting van de openbare ruimte speelt hierin een belangrijke rol. We denken hierbij ook aan toegankelijke wegen, paden en stoepen en een veilige omgeving met voldoende sociale controle.	Opstellen Lokale Inclusie Agenda en uitvoering aan geven.	Sportief met elkaar	Q3-2021	Q2-2024
28	Tot slot willen we het mogelijk maken om de maximering van onze reserve sociaal domein incidenteel te verhogen naar € 1.250.000. Dit doen we omdat we de komende periode ontwikkelingen vanuit Den Haag verwachten op het gebied van Wmo en Jeugdhulp. Hierdoor hebben we een grotere buffer die we kunnen inzetten voor het geval het nodig is.	De maximering van onze reserve sociaal domein incidenteel te verhogen naar € 1.250.000. Te bewerkstelligen door aanpassing op dit punt van de Nota reserves & voorzieningen. En verwerken in de jaarrekening, indien het jaarrekeningresultaat dat toelaat.	Solide basis voor De Wolden	Q2-2023	doorlopend

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
29	De Toekomstvisie 'Samen aan Zet' en de nieuwe Omgevingswet hebben veel invloed op de dienstverlening. Met name de invoering van de Omgevingswet vraagt een andere manier van werken en heeft invloed op onze dienstverlening en communicatie. Waarbij de communicatie met omwonenden primair een verantwoordelijkheid wordt voor de aanvrager. Wij willen in samenspraak met onze inwoners toetsen of dit werkt.	We maken inzichtelijk welke impact de invoering van de omgevingswet heeft op de dienstverlening, waaronder de manier van werken en het effect van participatie. Vervolgens evalueren we de dienstverlening bij de uitvoering van de omgevingswet (= wel lange termijn, want de wet moet eerst ingevoerd zijn en we moeten een tijdje draaien, voordat we kunnen evalueren).	Krachtig De Wolden	Q2 2022	Q4-2022
30	Voor het vertrouwen in de lokale democratie zijn kwaliteit en snelheid van de gemeentelijke diensten als ook een goede en zorgvuldige communicatie van groot belang. We zetten daarbij optimaal in op digitale mogelijkheden. Met tegelijkertijd oog voor de menselijke maat. Niet alleen als het gaat om persoonlijk contact, maar ook bij het zorgvuldig toepassen, uitvoeren en handhaven van regels. We gaan daarbij onderzoeken hoe we inwoners en organisaties beter kunnen helpen bij bijvoorbeeld het aanvragen van (evenementen)vergunningen.	We monitoren de voortgang van ontwikkeling in de vier sporen van de visie Dienstverlening (optimaal digitaal, verbinden & ontmoeten, dienstverlening in ons dna en betrouwbaar fundament). Aanvullend definiëren we welke accenten we hierin willen aanbrengen voor de gemeente DWD. Voor het komende jaar is dit: klantgerichte communicatie, inclusieve dienstverlening, data over dienstverleningskanalen kcc en doorontwikkeling digitale dienstverlening.	Krachtig De Wolden	Q2 2022	Q4-2022
31	Ook zorgen we ervoor dat we zowel het evenementenbeleid, de evenementenverordening als de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) opnieuw tegen het licht houden. We willen de wettelijke ontwikkelingen in balans brengen met de tradities van de gemeente De Wolden om zorg te dragen dat de vergunningverlening goed verloopt.	In 2021 is er sprake van een nieuwe: evenementenverordening en beleidsregels voor De Wolden. Afsproken is dat Q4 2023 een evaluatie zal plaatsvinden. Momenteel is er een grote ontwikkeling op het gebied van Natuur en Milieu wetgeving. Onze organisatie is zowel op capaciteit als kennis hier niet op voorbereid en ingericht. Daartoe wordt de capaciteit uitgebreid.	De Wolden een veilig thuis	Q3 2022	Q4 2023
32	Het organisatie ontwikkelplan 'Van Eiland naar Wijland' moet bijdragen aan de noodzakelijke versterking van de kwaliteit van de ambtelijke organisatie. We hebben nog te weinig zicht op de kwalitatieve ontwikkelingen. We vragen de organisatie rond de zomer 2022, op basis van de verbeterpunten uit het rapport 'Van Eiland naar Wijland', met een tussenrapportage te komen. Om het college vervolgens jaarlijks te informeren over de kwalitatieve ontwikkelingen en resultaten.	Een tussenrapportage opstellen rond de zomer van 2022 op basis van de verbeterpunten uit het rapport 'Van Eiland naar Wijland' en het college en de raad jaarlijks informeren over de kwalitatieve ontwikkelingen en resultaten.	Solide basis voor De Wolden	Q3-2022 en vervolgens jaarlijks	doorlopend

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
33	Maar ook de dienstverlening aan het gemeentebestuur verdient permanente aandacht. Het samenspel van raad -college-ambtelijke organisatie moet uitstekend verlopen om zo de gestelde maatschappelijke opgaven in een zeker tempo te kunnen realiseren. Dit raakt ook de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de raad. Met de raad gaan we graag in gesprek over de bestuurlijke rol van de raad. Voor deze verdieping willen we inspirerende bijeenkomsten organiseren.	Inspirerende bijeenkomsten organiseren met de raad over de bestuurlijke rol van de raad.	Krachtig De Wolden	Q3-2022	doorlopend
34a	De voor De Wolden zo kenmerkende samenwerking met en tussen inwoners, ondernemers, organisaties en gemeente blijven we met kracht ondersteunen.	Participatiebeleid opstellen	Krachtig De Wolden	Q3-2022	doorlopend
34b	Initiatiefrijk De Wolden speelt hierbij een belangrijke rol. We komen met een voorstel om dit de komende vier jaar te blijven faciliteren.	Initiatiefrijk De Wolden de komende vier jaar te blijven ondersteunen.	Krachtig De Wolden	Q2-2022	Q4-2023
35	We zien in onze gemeente dat niet altijd de capaciteit en het talent van onze inwoners wordt gebruikt bij het maken van plannen. Dat geldt specifiek voor onze oudere inwoners. Hier willen wij meer gebruik van maken. Dit willen we doen door ervoor te zorgen dat ze beter de weg weten te vinden om iets met hun talent te doen. Hiermee denken we de vergrijzing te verzilveren.	Aanpak opstellen en uitvoering geven aan om te zorgen dat oudere inwoners beter de weg weten te vinden om iets met hun talent te doen.	Krachtig De Wolden	Q2-2023	doorlopend
36	Tot slot vraagt de betrokkenheid van jongeren onze aandacht. We willen hiervoor een plan van aanpak opstellen. Daarbij zien we het project Passie op het Platteland als een mooi voorbeeld om jongeren te bereiken.	Aanpak opstellen en uitvoering geven aan om de betrokkenheid van jongeren te vergroten.	Krachtig De Wolden	Q3-2023	Q2-2024
37	We willen verdere uitvoering geven aan het Sportakkoord en het Preventieakkoord. Daarin is een belangrijke rol weggelegd voor onze sportfunctionarissen. Zij hebben bewezen dat ze, ook in coronatijd, veel inwoners in beweging hebben kunnen krijgen. We gaan de inzet van onze sportfunctionarissen evalueren om inzicht te krijgen op welke plek en in welke aantallen zij het beste tot hun recht komen.	Evalueren van de inzet van de sportfunctionarissen om inzicht te krijgen op welke plek en in welke aantallen zij het beste tot hun recht komen. Onderdeel laten zijn van nieuwe beleidsnota sport (huidige loopt tot 2023)	Sportief met elkaar	Q4-2023	Q3-2024
38a	Daarnaast willen we de ruimte bieden voor nieuw sportaanbod als daar behoefte aan is. Dit gaan we faciliteren. Dit nieuwe sportaanbod kan dan onderdeel worden van een bestaande sportvereniging.	Initiatieven voor nieuw sportaanbod zullen bij de initiatiefnemers wegkomen eventueel ondersteund door sportstimulering. Voorlopig houden op reguliere werkzaamheden.	Sportief met elkaar	regulier	doorlopend

actie	ambitie	doelen	We organiseren het binnen programma	start in kwartaal	oplevering in kwartaal (incl. bestuurlijke besluitvorming)
38b	We vinden het belangrijk dat iedereen die gebruik maakt van onze Woldense voorzieningen daaraan bijdraagt. Dat betekent dat we verwachten dat er een goede registratie plaatsvindt van al onze toeristen, ook voor (Air-)Bnb locaties. Ook hier zal toeristenbelasting afgedragen moeten worden.	Actie zetten op volledigheid van heffingen, waaronder afdracht toeristenbelasting door AirBnb locaties.	Samen vooruit (en Solide basis voor De Wolden)	Q1 2023	Q4 2023
39	De komende periode richten we ons op het realiseren van nieuwe fietspaden en ontbrekende schakels in ons netwerk van fietspaden.	Een tussenrapportage opstellen m.b.t. de fietspaden. Verkenning van fietsnetwerk (wat zijn de ontbrekende schakels) en in de rapportage ook onderhoud en beheer fietspaden en bermen opnemen. verkenning fietsnetwerk irt ambities nodig.	Samen verder	Q1-2023	Q1-2023
40	Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden en voordelen van fietssnelwegen.	Onderzoek van de mogelijkheden en voordelen van fietssnelwegen, in navolging van actie 39.	Samen verder	Q1-2023	Q2-2023
41	We zien mogelijkheden in de ontwikkeling van natuurbegraafplaatsen in combinatie met groen. De komende periode starten we een onderzoek naar de mogelijkheden in onze gemeente. We hebben ook oog om hier een recreatief Arboretum bij te betrekken.	Onderzoeken van de mogelijkheden om natuurbegraafplaatsen te ontwikkelen in combinatie met groen en eventueel hier een recreatief arboretum bij te betrekken. starten met verkenning en businesscase.	Cultuur	Q3-2023	Q4-2024
42	We willen ondernemers de mogelijkheid bieden om in De Wolden te starten, te wonen en te werken op dezelfde plek. We investeren daarom in de revitalisering en het daarmee toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. Indien nodig breiden wij de bestaande bedrijventerreinen uit. In de visie bedrijventerreinen gaan wij hier nader op in. Daarin hebben wij ook aandacht voor de invloed op het landschap en de mobiliteitsstromen.	Een visie bedrijventerreinen opstellen waaruit blijkt of de bestaande bedrijventerreinen uitgebreid moeten worden en waarbij aandacht is voor invloed op landschap en mobiliteitsstromen.	Samen vooruit	Q1-2023	Visie Q4-2023 Actieprogramma start Q3/Q4-2023 en is daarna doorlopend

Lijst met taakvelden per programma

Lijst met taakvelden per programma:	
Nr.:	Omschrijving:
	01 - De Wolden een veilig thuis
1.10	Crisisbeheersing en brandweer
1.20	Openbare orde en veiligheid
	02 – Krachtig De Wolden
0.10	Bestuur
0.20	Burgerzaken
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (kernparticipatie)
	03 – Wonen en Duurzaam
7.40	Milieubeheer
8.10	Ruimtelijke ordening
8.30	Wonen en bouwen (bouwvergunningen en volkshuisvesting)
	04 – Samen Vooruit
3.10	Economische ontwikkeling
3.30	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
5.50	Cultureel erfgoed
5.70	Openluchtrecreatie en toerisme
8.30	Wonen en bouwen (plattelandsontwikkeling)
	05 - Solide basis voor De Wolden
0.30	Beheer overige gebouwen
3.20	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
6.30	Inkomensregelingen
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
7.30	Afval
8.20	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
	06 - Sportief met elkaar
5.10	Sportbeleid en activering
5.20	Sportaccommodaties
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (jeugdbeleid)

Lijst met taakvelden per programma:	
Nr.:	Omschrijving:
	07 - Sociaal
4.10	Openbaar basisonderwijs
4.30	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
6.10	Samenkracht en burgerparticipatie (Amw, dorpscentra, vrijwilligers en flankerend ouderenbeleid)
6.20	Wijkteams (eerste lijnsloket Wmo)
6.40	Begeleide participatie
6.50	Arbeidsparticipatie
6.60	Maatwerkvoorziening (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
6.82	Geëscaleerde zorg 18-
7.10	Volksgezondheid
	08 - Samen Verder
2.10	Verkeer en vervoer
2.50	Openbaar vervoer
7.20	Riolering
	09 - Cultuur
4.20	Onderwijshuisvesting
5.30	Cultuurpresentatie, cultuurproduct
5.40	Musea
5.60	Media
7.40	Milieubeheer
7.50	Begraafplaatsen en crematoria
	10 - Algemene dekkingsmiddelen
0.50	Treasury
0.61	Ozb woningen (lasten)
0.62	Ozb niet woningen (lasten)
0.64	Belastingen overig
0.70	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen
3.40	Economische promotie (forensen-en toeristenbelasting)
	11 - Onvoorzien
0.80	Overige baten en lasten

Lijst met taakvelden per programma:	
Nr.:	Omschrijving:
	12 - Overhead
0.40	Overhead
	13 - (Mutaties) reserves
0.11	Mutaties reserves
	14 - Vennootschapsbelasting
0.90	Vennootschapsbelasting (VpB)

Vaststellingsformulier

De raad van de gemeente DE WOLDEN,

b e s l u i t :

vast te stellen

- de programmabegroting 2023, alsmede de meerjarenramingen 2023 – 2026.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente De Wolden
in de openbare vergadering van 10 november 2022.

griffier

voorzitter

Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe;
gezien de programmabegroting 2022 van de gemeente DE WOLDEN;
gelet op artikel 203 van de Gemeentewet;

b e s l u i t e n :

de voorgeschreven programmabegroting voor het jaar 2023 goed te keuren.

Gedeputeerde Staten voornoemd,

griffier

voorzitter

